

VEcordia

Izvilums L-HUCK

Atvērts: 2008.02.02 11:51
Slēgts: 2008.07.23 14:41
Versija: 2018.09.05 17:17

ISBN 9984-9395-5-3

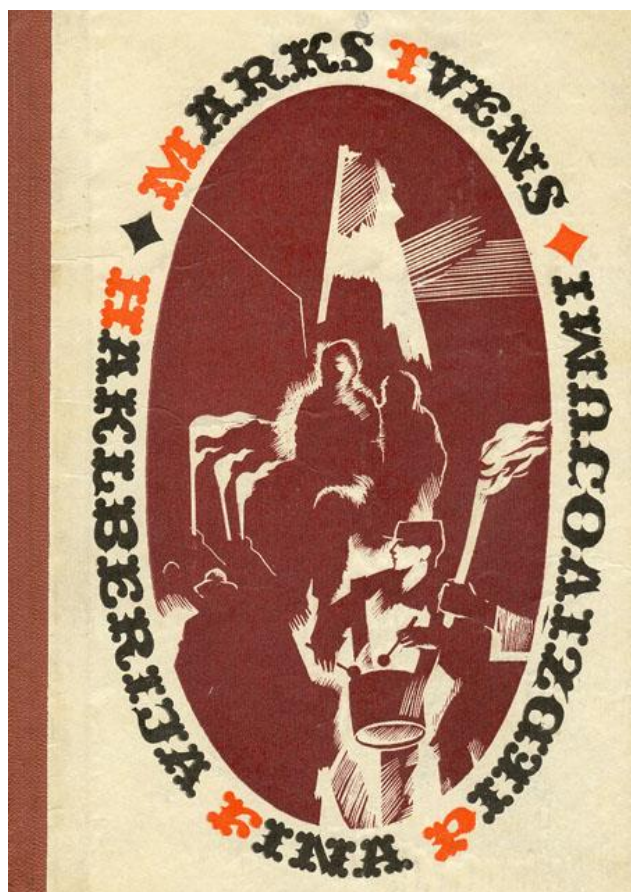
Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2018

ISBN

Marks Tvens. «Haklberijs Fins»

© public domain

Tās grāmatas vāks, no kuras ieskenēts šis teksts

Marks Tvens

HAKLBERIJS FINS

Tulkojusi Mirdza Ķempe
Ar Valda Egles komentāriem

Impositum

Grīziņkalns 2018

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Priekšvārds

Ievietojis Vekordijā «Tomu Sojeru» {[L-TOM](#)}, es tagad ķeros pie nākamās Marka Tvena grāmatas, pie «Haklberija Fina», par kuru 1954. gada Nobela prēmijas laureāts Ernests Hemingvejs reiz teica: «Nekā labāka mums [amerikāņiem] joprojām nav...».

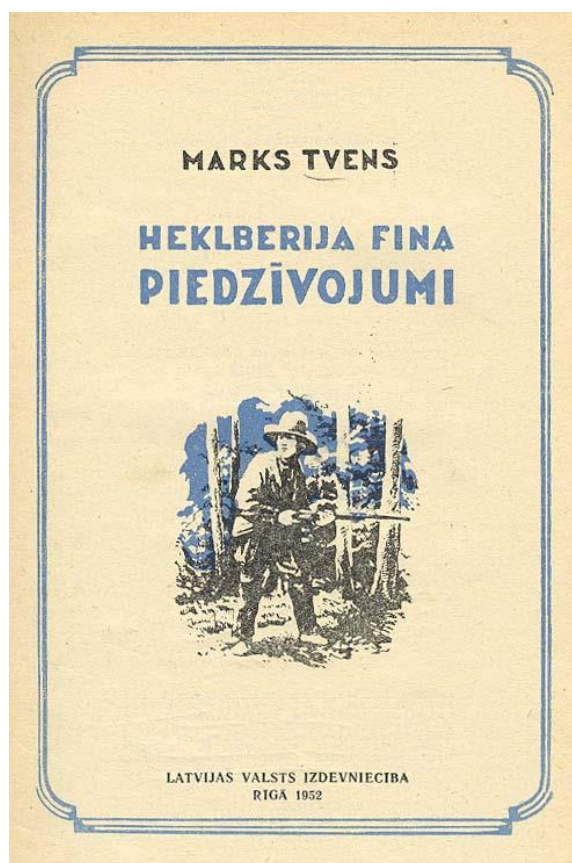
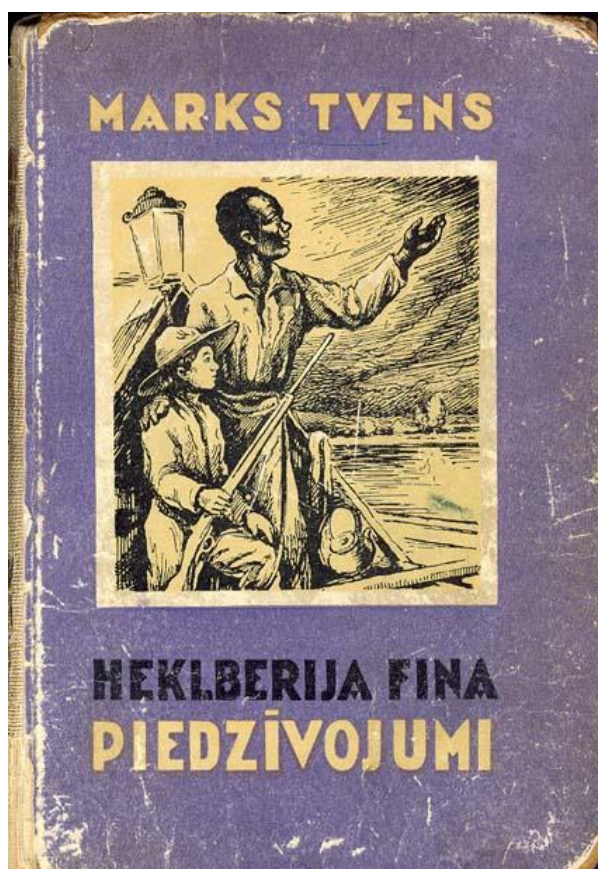
Marks Tvens iesāka rakstīt «Haklberiju Finu» uzreiz pēc «Toma Sojera» iznākšanas (1876), bet grāmata «iestrēdza» un «negāja». Tikai astoņus gadus vēlāk viņš to beidzot uzrakstīja līdz galam (1884. gadā, 48 gadu vecumā).

Tāpat kā «Tomam Sojeram», arī «Haklberijam Finam» bija neliels autora priekšvārds, kuru latviešu izdevumos es nekad neesmu manījis saglabātu. Tāpēc savā izlaidumā atjaunoju to no angļu teksta.

Pārējais – kā parasti: mani komentāri atzīmēti ar «V.E.»: vietām dots oriģinālais angļu teksts pēc «Project Gutenberg» elektroniskās bibliotēkas.

Valdis Egle

2008. gada 1. jūlijā

Tā izdevuma vāks un titullapa, no kura es pirmoreiz iepazinu «Haklberiju Finu»¹

¹ Marks Tvens. «Heklberija Fina piedzīvojumi». LVI, Rīgā, 1952. No angļu valodas tulkojusi Mirdza Ābola. Ilustrējis J. Delters. Zemāk «Haklberija Fina» Vekordijas izlaidumā ievietotas ilustrācijas no šī (1952.gada) grāmatas izdevuma (melnbaltās) un no «Sprīdīša» 1993.gada izdevuma (krāsainās). Pirmajām tālād autors ir J. Delters, bet otrajām Arvīds Būmanis. Atsevišķas ilustrācijas ir paņemtas arī no Jessena izdevuma (Rīga, b.g.), no Ķempes tulkotā 1970.gada latviešu izdevuma un no oriģinālā Ņujorkas 1885.gada angļu izdevuma.

Marks Tvens. Haklberija Fina piedzīvojumi

Brīdinājums

Tie, kas mēģinās atrast motīvu šajā stāstījumā, tiks sodīti; tie, kas mēģinās atrast morāli tajā, tiks izsūtīti; tie, kas mēģinās atrast tajā sižetu, tiks nošauti.

Autora uzdevumā

Dž.Dž. Pērs, artilērijas priekšnieks

Paskaidrojums

Šajā grāmatā tiek lietoti vairāki dialekti: Misūri nēģeru dialekts; Dienvidrietumu meža biezokņu dialekta visgalējākā forma, prastais «Pīķa Grāfistes» dialekts, un šī pēdējā četras modificētas variācijas. Runas attēlošana nav tikusi veikta nejaušā manierē vai caur minējumiem, bet gan balstoties uz sāpīgu personīgu pazīšanos ar šīm dažām runas formām un tās uzticamajā vadībā. Es devu šo paskaidrojumu tādēļ, ka bez tā daudzi lasītāji varētu nodomāt, ka visi šie personāži mēģināja runāt vienādi, bet tas viņiem neizdevās.

Autors

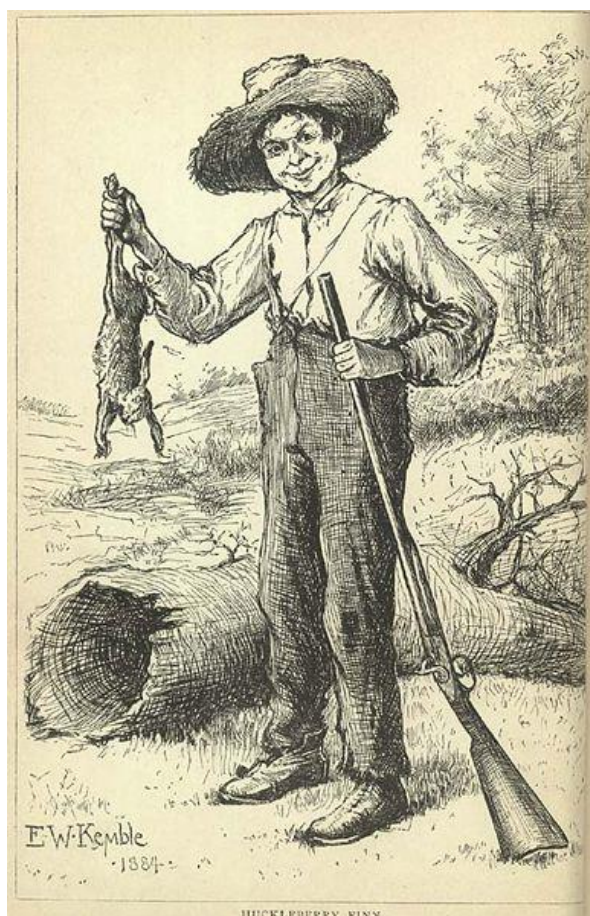
Darbības vieta: Misisipi ieleja

Laiks: četrdesmit vai piecdesmit gadus atpakaļ

Pirmā nodaļa

Ja neesat lasījuši grāmatu, kas saucas «Toma Sojera piedzīvojumi», tad jūs par mani neko nezināt, bet tas nav svarīgi. To grāmatu sarakstījis misters Marks Tvens, un tajā ir diezgan daudz patiesības. Dažus notikumus viņš pārspīlējis, bet citādi visnotaļ stāstījis patiesību. Arī tas nav nekas. Neesmu vēl nevienu redzējis, kas šad tad nemelotu, atskaitot krustmāti Polliju, atraidni un varbūt Mēriju. Par krustmāti Polliju – viņa ir Toma krustmāte – un Mēriju, un Duglasa atraidni ir pastāstīts pieminētajā grāmatā, kas visā visumā ir patiesa, ar nedaudz piepušķojumiem, kā jau sacīju.

Grāmatas noslēgumā stāstīts, kā Toms un es atradām naudu, kuru laupītāji bija noslēpuši alā, un kļuvām bagāti. Mēs katrs dabūjām seši tūkstoši dolāru zelta monētās. Tas bija nāvīgs skats,² kad ieraudzījām kaudzēs salikto naudu. Tiesnesis Tečers to paņēma un noguldīja bankā uz procentiem, un nauda mums katru gadu ienesa vienu dolāru dienā – vairāk nekā spējam notērēt. Duglasa atraidne pieņēma mani par savu dēlu un teicās iztaisīt mani par cilvēku, bet man bija grūti dzīvot visu laiku mājās, ja ņem vērā, cik briesmīgi kārtīga un godīga bija atraidne visās savās izdarībās; un, kad to ilgāk nespēju izturēt, tad aizlaidos. Ieģērbos savās vecajās skrandās, ielīdu savā cukura mucā un jutos brīvs un

1884.gadā Edvarda Kembla (1861–1933) zīmētais Haka portrets no Pirmā (1885.gada) Ņujorkas izdevuma.

² V.E.: an awful sight.

apmierināts. Bet Toms Sojers mani tur sameklēja un teica – viņš gribot dibināt laupītāju bandu un tajā mani uzņemšot tikai tad, ja es iešot atpakaļ pie atraitnes un dzīvošot godīgi. Tāpēc es aizgāju atpakaļ.

Nezināma autora (Kembla?) ilustrācija Jessena izdevumā³

Gunāra Kļavas ilustrācija 1970.gada izdevumā⁴

Atraitne apraudājās, sauca mani par nabaga pazudušo jēriņu un vēl daudz citos vārdos, bet neko ļaunu viņa nedomāja. Mani atkal ieģērba jaunajās drēbēs, un es atkal svīdu un svīdu, un jutos kā spīlēš iežņaugts. Nu, un tad sākās vecā dziesma. Atkal atraitne zvanīja vakariņu zvanu, un pamēģini neierasties laikā! Piesēžoties pie galda, nevarēja tūlīt sākt ēst, bet bija jāgaida, līdz ieradīsies atraitne, nolieks galvu pār ēdienu un kaut ko nomurminās, lai gan viss bija kārtībā, nu vienīgi katrs ēdiens izvārīts atsevišķi.

Vecajā mucā viss ir citādi, tur šādus tādus atlikumus samaisa kopā, tad viss ir sulīgāks un labi iet iekšā.

Pēc vakariņām viņa izvilka savu grāmatu un lasīja man par Mozu un praviešiem, un es nepacietīgi gaidīju, kā tur viss beigsies, bet tad viņa nejauši izteicās, ka Mozus jau labi sen esot miris, tāpēc vairs neinteresējos par šo vīru, jo no mirušiem man nav nekāda labuma.

Drīz man iegribējās smēķēt, un es lūdzu, lai atraitne man to atļauj. Bet viņa neatļāva, teica – tas esot ļauns ieradums un lai es mēģinot to atmet. Tā jau daži cilvēki mēdz! Viņi nosoda kaut ko, neko no tā nesaprazdami. Viņa te noņem ar Mozu, kas viņai nav nekāds radnieks un nevienam nav vajadzīgs, jo ir beigts, bet manī meklē vainas tālab, ka nodarbojos ar kaut ko patīkamu. Turklāt pati šņauc tabaku, bet tas, protams, ir labi, tāpēc ka to dara viņa.

Viņas māsa mis Votsona,⁵ tāda diezgan kalsena vecmeita ar brillēm, bija ieradusies, lai dzīvotu pie atraitnes, un piesēdināja mani pie grāmatas. Tā viņa mani apstrādāja kādu stundu, tad atraitne lika mest mieru. Es to arī vairs nevarētu izturēt. Un tad vesela stunda bija bezgala garlaicīga, un es sēdēju kā uz adatām. Mis Votsona pa brīžam ierunājās: «Haklberij, necel kājas augšā!» Vai arī: «Nedīdies tā, Haklberij! Sēdi taisni!»

Un drīz pēc tam:

«Nežāvājies un nestaipies tā, Haklberij, – kāpēc tu neproti uzvesties?» Tad viņa man visu pastāstīja par elli, un es teicu, ka vēlētos būt tur. Viņa bija ļoti sašutusi, bet es jau neko ļaunu negribēju teikt. Es tikai vēlējos kaut kur aiziet prom, ilgojos pēc kādas pārmaiņas un nebiju izvērēts. Viņa sacīja, ka mani vārdi bijuši ļauni, ka viņa tā nekad nerunātu; viņa dzīvošot tā, lai nokļūtu paradīzē. Bet man gan

³ Marka Tvena «Finna Hekelbera piedzīvojumi». Stāsts ar ilustrācijām. Grāmatas skolai un mājai № 39. Izdevis A. Jessens, Rīgā, Kurmanova ielā 18. E. Pīpiņa un J. Upmaņa drukātava, Rīgā, Marijas ielā 10. (Tas ir «Haklberija Fina» pirmais latviešu izdevums; tulkotājs un ilustrators nav nosaukti, izdošanas gads nav minēts).

⁴ Marks Tvens. «Haklberija Fina piedzīvojumi». No angļu valodas tulkojusi Mirdza Ķempe. Izdevniecība «Liesma» Rīgā, 1970.

⁵ V.E.: Miss Watson.

nebija nekāda prieka nokļūt tur, kur būs viņa, un tāpēc nolēmu to nemaz nemēģināt. Taču savas domas skaļi neizteicu, jo tad būtu atkal sacēlies trācis, kas nevienam nedotu labumu.

Nu jau viņa bija tikusi pie vārda un sāka man gari un plaši stāstīt par paradīzi. Viņa teica – tur vajadzēšot visu dienu staigāt ar kokli rokā un dziedāt visu garo mūžību. Man tas nelikās sevišķi patīkami. Bet es neko neteicu. Vaicāju tikai, vai, pēc viņas domām, Toms Sojers arī būs paradīzē, un viņa nopūzdamās atbildēja, ka viņš tur, acīm redzot, nenokļūšot. Es par to priecājos, jo gribēju būt ar viņu kopā.

Tā mis Votsona mani knābāja, un es garlaikojos un jutos vientuļš. Pēc tam viņa iesauca nēģerus un noskaitīja lūgšanas, tad visi gāja gulēt.

Uzgāju augšā savā istabā, nesdams rokā sveces galiņu, un noliku to uz galda. Tad atsēdos krēslā pie loga un centos domāt par kaut ko patīkamu, bet veltīgi. Jutos tik vientuļš, ka vēlējos būt miris. Zvaigznes spulgoja, mežā lapas šalca tik sēri, un es dzirdēju, ka tālumā skumji iebriecās pūce, apraudādama kādu mirušo, iekliedzās vakarlēpis un iegaudojās suns, pavēstot kādam drīzu nāvi; vējš mēģināja man kaut ko iečukstēt, bet es viņa čukstus nesapratu, un mani kratīja auksti drebuļi. Tad sadzirdēju tālu mežos skaņas, ar kādām spoki mēdz pieteikties, kad grib pastāstīt kaut ko, kas viņus nomāc, tomēr nespēj to pateikt, un neatrod miera kapā, bet savās bēdās klist apkārt caurām naktīm. Kļuva tik grūtsirdīgs un baiļu pilns, ka vēlējos, kaut jel pie manis būtu kāds cilvēks. Drīz pār manu plecu aizrāpoja zirneklis, es viņu ar knipi aizspēru projām, un zirneklis iekrita sveces liesmā, bet, iekams paguvu pakustēties, tas sačokurojās un sadega. Nav nevienam jāsaka, ka tā bija briesmīgi ļauna zīme, kas var atnest nelaimi. Tā izbijos, ka norāvu sev drēbes, piecēlos, trīs reizes apgriezies ap sevi un katru reizi pārmetu krustu, tad sasēju ar diegu vienu savu matu cirtu, lai atvairītu raganas. Bet īsti drošs tomēr nebiju. To mēdz darīt, kad atrastu pakavu atkal pazaudē un nevar to pienaglot virs durvīm, bet nekad nebiju dzirdējis, ka šis paņēmieni der, lai novērstu ļaunu, kad esi nonāvējis zirnekli.

Es atkal apsēdos, viss drebēdams, un izvilku savu pīpi, lai uzvilktu dūmu, jo māja tagad bija tik klusa kā izmirusi un atraitne mani nevarēja novērot. Pēc ilgāka laika dzirdēju, ka pilsētas torņa pulkstenis nozvanīja – dun-dun-dun⁶ – divpadsmit reizes, tad atkal viss bija kluss. Klusāks kā jebkad. Drīz dzirdēju, ka kaut kur lūst kāds zariņš, apakšā starp tumšajiem kokiem kaut kas kustējās. Es sēdēju nekustēdamies un klausījos. Pēkšņi izdzirdēju apakšā klusu ņaudīenu. Tas tik bija lieliski! Es arī, cik klusi vien spēdams, atņaudēju pretim, nodzēsu uguni un izrāpos pa logu uz šķūņa jumta. Tad nošļūcu zemē, ielavījos starp kokiem, un, protams, tur mani gaidīja Toms Sojers.

Otrā nodaļa

Uz pirkstgaliem mēs gājām pa taku starp kokiem turp, kur beidzās atraitnes dārzs, pieliekdamies, lai zari neskrāpētu mūsu galvas. Ejot gar virtuvi, es paklupu pret kādu sakni un sacēlu troksni. Mēs nogulāmies pie zemes un nekustējamies. Mis Votsonas lielais nēģeris,⁷ vārdā Džims,⁸ sēdēja virtuves durvīs, varējām viņu skaidri saskatīt, jo viņam aiz muguras dega svece. Viņš piecēlās, izstiepa kaklu un kādu mirkli klausījās. Tad viņš jautāja:

– Kas tur ir?

Nēģeris atkal klausījās, tad uz pirkstgaliem ienāca dārzā un nostājās tieši starp mums, mēs varējām viņam gandrīz vai pieskarties. Pagāja vairākas minūtes, nebija dzirdama neviena skaņa, un mēs bijām viens otram tik tuvu. Man sāka niezēt kājas stilbs, bet es nekasījos, tad sāka niezēt auss, tad mugura tieši starp pleciem. Šķita, ka nomiršu, ja nepakasīšos. Es to pēc tam esmu vairākkārt piedzīvojis. Ja esi smalkā sabiedrībā vai bērēs vai gribi iemigt, kad nenāk miegs, – īsi sakot, ja esi kaut kur, kur nedrīkst kasīties, miesa sāk niezēt tūkstoš vietās. Tad Džims sacīja:

– Klau, kas jūs esat? Kur jūs esat? Lai es izputu, ja kaut ko nesadzirdēju! Es zinu, ko darīšu: apsēdīšos šepat un klausīšos, līdz dzirdēšu atkal to troksni.

Tad viņš nosēdās zemē starp mani un Tomu. Viņš atslēja muguru pret kādu koku un izstiepa kājas, līdz viena viņa kāja gandrīz pieskārs manējai. Man sāka niezēt deguns. Tas tā niezēja, ka man acīs sasprāga asaras. Bet es nekasījos. Tad deguns sāka niezēt iekšpusē. Tad ieniezējās kaut kas zem deguna. Es nesapratu, kā lai noguļu nekustēdamies. Šis sasodītais stāvoklis turpinājās sešas vai septiņas minūtes, bet laiks šķita daudz ilgāks. Tagad man niezēja kādās vienpadsmit vietās. Es jau domāju, ka

⁶ V.E.: Angliski: *boom–boom–boom*.

⁷ V.E.: *big nigger*.

⁸ V.E.: *Jim*.

nevarēšu vairs ne mirkli ilgāk izturēt, bet sakodu zobus un mēģināju paciesties. Tieši tad Džims sāka dziļi elpot, pēc tam krākt, un es tūlīt jutos ļoti labi.

Toms man deva zīmi – mazliet paklākšķināja ar mēli, – un mēs četrpārus līdām projām. Kad bijām tā aizlīduši kādas desmit pēdas, Toms pačukstēja, ka gribot joku pēc piesiet Džimu pie koka. Bet es teicu: – Nē! – Jo viņš varēja atmosties, sacelt traci, un tad mājinieki pamanītu, ka es neesmu savā istabā. Tad Toms sacīja, ka viņam neesot pietiekami daudz sveču, viņš ielīdīšot virtuvē un paņemšot vēl dažas. Es gan nevēlējos, lai viņš to darītu, un teicu, ka Džims var atmosties un atkal mums sekot. Bet Toms tomēr gribēja pamēģināt, tā mēs ielavījāmies virtuvē, paņemām trīs sveces, un Toms nolika uz galda piecus centus samaksai. Tad mēs atkal izgājām ārā, un es gandrīz vai svīdu aiz bailēm, lai tikai ātrāk tiktu projām.

Bet nekas nelīdzēja, Toms pielīda četrpārus pie Džima, lai viņu izjokotu. Es gaidīju, manuprāt, diezgan ilgu laiku, apkārtne bija tik klusa un vientulīga.

Kad Toms atnāca, mēs devāmies pa taku gar dārza žogu un beidzot nonācām līdz stāvai kraujai mājas otrajā pusē. Toms pastāstīja, ka viņš noņēmis Džima cepuri un pakāris to zarā, tieši viņam virs galvas. Džims mazliet sakustējies, bet neatmodies.

Vēlāk Džims stāstīja, ka raganas esot viņu apbūrušas un iemidzinājušas, tad jājušas uz viņa cauri visam štatam un vēlāk atkal nolikušas viņu atpakaļ zem koka, tikai cepuri pakārušas zarā, lai parādītu, kas to darījis. Citreiz Džims stāstīja, ka tās uz viņa aizjājušas līdz Jaunorleānai, un ikreiz stāstot viņš attēloja jājienu aizvien plašāk, līdz beidzot apgalvoja, ka raganas uz viņa jājušas apkārt visai pasaulei un nodzinušas gandrīz vai līdz nāvei, viņa mugura bijusi noberzta vienās tulznās. Džims kļuva par šo atgadījumu tik ārkārtīgi lepns, ka gandrīz vairs neievēroja citus nēģerus. Bet nēģeri nāca no daudz jūdžu attāliem novadiem, lai dzirdētu Džimu stāstam, un viņš kļuva ievērojamākais nēģeris savā apvidū. Svešie nēģeri stāvēja ar vaļējām mutēm un skatījās viņā kā brīnumā. Nēģeri vienmēr stāsta par raganām, sēdēdami vakaros pie degoša pavarda virtuvē, bet, ja par tām stāstīja kāds cits nēģeris un šķitās kaut ko no raganām saprotam, Džims mēdza pārtraukt viņa stāstu un iesaukties:

– Hm! Ko gan tu zini par raganām?

Tad nēģerim bija mute ciet un neviens viņam vairs nepievērsa uzmanību. Džims vienmēr valkāja to piecu centu gabalu auklā piesietu sev ap kaklu un teica, ka tas esot amulets, ko velns viņam iedēvis pats ar savu roku un sacījis, ka viņš ar to varot izdziedināt jebkuru slimnieku un atsaukt raganas, kad vien vēloties, vajagot tikai pačukstēt burvju vārdus, bet Džims nekad neatklāja, ko viņš tur čukst. Nēģeri nāca no malu malām un deva Džimam visu, kas viņiem bija, lai tikai paskatītos uz šo piecu centu monētu, bet nepieskārās tai tāpēc, ka to bija turējis rokā pats velns. Džims kļuva nolaidīgs darbā, tik ļoti viņš uzpūtās, tālab ka bija redzējis velnu un uz savas muguras izjādinājis raganas.

Nu tad tā. Kad Toms un es nonācām pie kraujas, mēs noskatījāmies lejup uz pilsētiņu un redzējām, ka trīs vai četrās vietās mirgo uguntiņas, tur varbūt kāds bija slims, bet pāri mums brīnišķīgi dzirkstīja zvaigznes, un lejā, netālu no pilsētiņas, plūda upe – veselu jūdzi plata, briesmīgi klusa un varena. Mēs nogājām lejā un atradām Džo Hārperu, Benu Rodžersu un vēl kādus divus vai trīs zēnus paslēpušos vecās ādu ģērētavas sētā. Atrasisjām laivu un nobraucām lejup pa upi kādas divarpus jūdzes, līdz lielajai alai pakalnā, un tad izkāpām krastā. Iegājām biezos krūmos, un Toms lika ikvienam zvērēt, ka tas neizpaudiv noslēpumu, tad parādīja visiem spraugu pakalnā tieši tur, kur krūmāji bija īsts biežoknis. Tad aizdedzinājām sveces un četrpārus ielīdām spraugā. Tā norāpojām kādus divsimt jardus, un ala kļuva plašāka. Toms meklēja īsto gaiteni un drīz palīda zem kādas klints sienas, kur neviens nebūtu saskatījis spraugu. Mēs gājām pa šauru eju un iekļuvām kādā telpā, kas bija mikla, aprasojusi un auksta. Tur apstājāmies. Toms sacīja:

– Tagad nodibināsim laupītāju bandu un sauksim to par Toma Sojera bandu. Katram, kas vēlas tai pievienoties, jādod zvērests un jāparakstās ar asinīm.

Visi to vēlējās. Tad Toms izņēma no kabatas papīra lapu, uz kuras bija uzrakstījis zvērestu. To viņš nolasīja. Katram zēnam jāzvēr, ka viņš būs uzticīgs bandai un nekad neizpaudiv tās noslēpumus. Ja kāds nodarīs kaut ko ļaunu bandas loceklim, tad, vienalga, kuram zēnam to uzdos, tam būs jānogalina šis cilvēks un viņa ģimene – un šis zēns nedrīkstēja ne ēst, ne gulēt, iekams nebija tos nogalinājis un iecirtis krustu viņu krūtīs, jo krusts ir bandas zīme. Un neviens, kas nepiederēja pie bandas, nedrīkstēja šo zīmi lietot, un, ja to darīja, tad viņu vajadzēja vajāt, ja viņš atkārtoja to vēlreiz, tad viņš bija jānogalina. Un, ja kāds bandas loceklis izpaudiv bandas noslēpumu, tam jāpārgriež rīkle, viņa līķis jāsadedzina un pelni jāizkaisa vējos, viņa vārds ar asinīm jāizsvītro no saraksta, un neviens bandas loceklis nedrīkstēja viņu vairs pieminēt, viņš bija jānolād un uz mūžiem jāaizmirst.

Visi atzina, ka tas tiešām esot ļoti skaists zvērests, un jautāja, vai Toms to pats sacerējis. Viņš teica, ka sacerējis tikai kādu daļu, pārējo norakstījis no pirātu un laupītāju romāniem un šāds zvērests vajadzīgs katrai pieklājīgai bandai.

Daži ieminējās, ka būtu labi nogalināt arī to zēnu ģimenes, kuri izpauduši bandas noslēpumus. Toms piekrita, ka tā esot laba doma, paņēma zīmuli un ierakstīja to zvērestā. Tad Bens Rodžerss sacīja:

– Bet te ir Haks Fins, viņam nav ģimenes. Ko darīsim ar viņu?

– Vai tad viņam nav tēva? – Toms Sojers jautāja.

– Jā, viņam ir tēvs, bet to tagad neviens nevar atrast. Viņš mēdza gulēt piedzēris kopā ar cūkām ģērētavas sētā, bet jau kādu gadu nav vairs šeit redzēts.

Zēni vēl pārrunāja šo jautājumu un gribēja mani izslēgt, jo teica, ka katram zēnam vajadzīga ģimene vai kāds piederīgais, ko var nogalināt, citādi tas nebūšot godīgi pret pārējiem. Neviens neko prātīgu nevarēja izdomāt – visi apjuka un sēdēja klusēdami. Es gandrīz vai sāku raudāt, bet pēkšņi atradu izeju un piedāvāju viņiem mis Votsonu – lai tad nogalina viņu.

Visi iesaucās:

– Jā, viņa noderēs! Tas ir labi. Haku var pieņemt bandā.

Tad visi iedūra sev pirkstā ar adatu, lai iegūtu asinis parakstam, arī es uzvilku savu kāsi uz papīra.

– Tagad saki – kas bandai būs īsti jādara? – jautāja Bens Rodžerss.

– Nekas. Tikai jālaupa un jāslepkavo! – Toms atbildēja.

– Bet ko tad mēs aplaupīsim – mājas, ganāmpulkus, vai...

– Niek! Ņemt lopus un citu ko tamlīdzīgu – tā nav laupīšana, bet zādzība, – sacīja Toms Sojers. – Mēs neesam nekādi zagļi. Tas mums nepiestāv. Mēs esam lielceļu laupītāji.⁹ Mēs aizturēsim pasta ratus un ceļotāju karietes uz lielceļa maskējušies, nogalināsim šos ļaudis un atņemsim viņiem pulksteņus un naudu.

– Vai mums šie cilvēki vienmēr jānogalina?

– Protams. Tas ir vislabākais. Daži speciālisti domā citādi, bet vairums atzīst, ka labāk ir viņus nogalināt, atskaitot dažus, kurus atvedīsim šeit, alā, un turēsim gūstā, līdz kamēr viņi izpirksies.¹⁰

– Izpirksies? Kas tas ir?

– Es nezinu. Bet tā mēdz darīt. Esmu to lasījis grāmatās, un tāpēc arī mums tā jādara.

– Bet kā lai to darām, ja nezinām, kas tas ir?

– Vienalga, mums tas jādara. Es taču jums saku, ka par to rakstīts grāmatās. Vai jūs gribat rīkoties citādi, nekā stāstīts grāmatās, un visu sajaukt?

– Jā, tas jau skan varen smalki, Tom Sojer, bet kā, pie joda, mēs piespiedīsim šos ļaudis izpirkties, ja nezinām, kā viņi to var izdarīt? To es gribētu izprast. Kā tu to saproti?

– Es nezinu. Bet varbūt paturēt viņus gūstā līdz izpirkšanai nozīmē turēt viņus šeit tik ilgi, līdz viņi nomirst?

– Jā, varbūt gan. Tā ir atbilde. Kāpēc tad to neteici tūlīt? Mēs viņus turēsim gūstā, līdz viņi nomirs, ja neizpirksies. Bet tad gan tie būs mums uz kakla – aprīs mums visu ēdienu un mēģinās vienmēr aizbēgt.

– Kā tu runā, Ben Rodžers! Kā viņi var aizbēgt, ja pie viņiem stāvēs sardze, kas tūlīt viņus nošaus, tiklīdz viņi pakustēsies?

– Sardze! Jā, tas tik ir jauki! Tad kādam jāsež visu nakti klāt bez miega, lai tikai viņus apsargātu. Manuprāt, tā ir muļķība! Kāpēc kāds nevar paņemt rungu un piespiest viņus izpirkties, tiklīdz atvedam viņus šurp?

– Tāpēc, ka grāmatās tā nav rakstīts. Ben Rodžers, vai tu gribi rīkoties, kā pienākas, vai negribi? Saproti? Vai tu domā, ka cilvēki, kas raksta grāmatas, nezina, kā vajag rīkoties? Vai tu domā, ka vari viņus pamācīt? Nebūt ne! Nē, ser, mēs liksim viņiem izpirkties parastā veidā.

⁹ V.E.: *We are highwaymen.*

¹⁰ V.E.: *till they're ransomed.*

– Labi, man nav nekas pretim, tomēr es saku, ka tas ir muļķīgs paņēmieni. Saki – vai mēs nogalināsim arī sievietes?

– Zini, Ben Rodžers, ja es būtu tāds muļķis kā tu, tad vismaz nerunātu. Nogalināt sievietes! Nē, nekad nevienā grāmatā tas nav rakstīts. Sievietes jāaizved uz alu, pret viņām jāizturas vienmēr pieklājīgi, maz pamazām viņas tevī iemīlas un vairs negrib atgriezties mājās.

– Ja tā, tad piekrītu, bet neredzu arī te nekādas jēgas, Drīz vien mūsu ala būs pilna kā piebāzta ar sievietēm un gūstekņiem, kas gaida izpirkšanu, un te vairs nebūs vietas laupītājiem. Bet turpini vien, es neko vairs neteikšu.

Mazais Tomijs Bārns bija iesnauadies, un, kad zēni viņu uzmodināja, viņš ļoti sabijās, raudāja un brēca, ka gribot iet mājās pie mātes un negribot vairs kļūt par laupītāju. Visi viņu izsmēja un sauca par brēkuli un zīdaini, tas viņu tā sadusmoja, ka viņš solījās tūlīt aiziet un izstāstīt visus noslēpumus. Bet Toms iedeva viņam piecus centus, lai viņš klusētu, un sacīja, ka visiem jāiet mājās un jāsatiekas nākošajā nedēļā, un tad varēs kādu aplaupīt un nogalināt. Bens Rodžers teica, ka viņš varot iziet no mājām tikai svētdienās, tāpēc vēlētos sākt laupītāja gaitas nākošajā svētdienā, bet visi zēni iebilda, ka būtu bezdievīgi to darīt svētdienā, un šo priekšlikumu noraidīja. Visi nolēma sanākt kopā pēc iespējas ātrāk un nosacīt pirmo darbības dienu. Tad ievēlēja Tomu Sojeru par pirmo bandas vadoni un Džo Hārperu par viņa palīgu, un pēc tam visi gājām mājās.

Uzrāpos uz šķūņa jumta un ielīdu pa logu īsi pirms ausmas. Mans jaunais apģērbs bija nopilināts ar sveču taukiem un smiltīm apvārtīts, un es pats biju piekūsis kā suns.

Trešā nodaļa

Otrā rītā dabūju krietnu brāzienu no vecās mis Votsonas par savu apģērbu, bet atraitne nerājās, tikai notīrīja sveču taukus un mālzemes pikas un izskatījās tik bēdīga, ka nolēmu kādu laiku būt rātns, ja vien to spēšu. Tad mis Votsona ievilka mani nomaļā istabā un lūdza dievu, bet no tā nebija nekāda labuma. Reiz viņa man ieteica lūgt dievu katru dienu, tad es dabūšot visu, ko lūgšot. Bet tā nebija. Es jau mēģināju. Kādreiz dabūju makšķeres auklu, bet bez āķiem. Un bez āķiem tā man nederēja. Mēģināju trīs vai četras reizes izlūgties āķus, bet manas lūgšanas neiedarbojās. Beidzot lūdzu mis Votsonu, lai viņa palīdz manā vietā, bet viņa nosauca mani par muļķi. Viņa tomēr nepaskaidroja, kālab esmu muļķis, un es to nekādi nevarēju izdibināt.

Vienreiz apsēdos mežā un ilgi domāju par tām lietām. Ja cilvēks var iegūt visu, ko viņš no dieva lūdz, kāpēc tad mācītājs Uinns nevar atgūt naudu, ko pazaudējis uz cūkām? Kāpēc atraitne nevar atgūt savu nozagto sudraba šņaucamās tabakas dozi? Kāpēc mis Votsona nespēj uzbaroties? Nē – es teicu pats sev – no tā nekas nevar iznākt. Pastāstīju savas domas atraitnei, un viņa atbildēja, ka cilvēks ar lūgšanām varot iegūt tikai «garīgus labumus»¹¹. To es nespēju saprast, bet viņa man paskaidroja savu vārdu nozīmi – man esot jāpalīdz citiem cilvēkiem un jādara viss citu cilvēku labā, un jādoma vienmēr par citiem, nevis par sevi. Tad jau man savās domās jāpiemin arī mis Votsona.

Aizgāju mežā un ilgi pārdomāju, taču neatradu viņas uzskatos neko labu – tas bija izdevīgi tikai citiem cilvēkiem, tāpēc beigās nolēmu, ka vairs par to neraizēšos, bet izmetīšu šīs domas no galvas.

Dažreiz atraitne noveda mani savrup un sāka stāstīt par dieva žēlsirdību¹² tā, ka man vai siekalas sāka tecēt, bet tad atkal nākamajā dienā mani nogrāba mis Votsona un visu apgriezta otrādi. Es noprātu, ka ir divējādas dieva žēlastības, man, nabaga zēnam, ļoti patika atraitnes dieva žēlastība, bet, ja nācās izbaudīt mis Votsonas dieva žēlastību, tad nebija nekāda glābiņa. Es visu atkal pārdomāju un nolēmu, ka palaušos uz atraitnes dieva žēlastību, ja vien viņš mani pieņems, lai gan netiku gudrs, kāpēc gan lai viņš izturētos pret mani labāk nekā agrāk, jo es taču biju tāds muļķis un negodīgs, un zemu ļaužu.

Mans tēvs nebija redzēts vairāk nekā gadu, un man tas bija tīri pa prātam, es nevēlējos viņu vairs satikt. Viņš mani vienmēr mēdza pērt, kad bija skaidrā un varēja mani nogrābt, tāpēc tai laikā, kad viņš parādījās šeit, es slapstījos mežā. Nesen viņu atrada noslikušu, divpadsmit jūdžu attālumā no pilsētiņas, upes augštecē, – tā ļaudis stāstīja. Viņi vismaz domāja, ka slīkonis esot bijis viņš – viņa augumā, noskrandis, ar neparasti gariem matiem, tieši kā mans tēvs, bet seju nebija varējuši pazīt, tā tik ilgi gulējusi ūdenī, ka tai vairs nav bijis cilvēka līdzības. Ļaudis stāstīja – viņš esot peldējis ūdenī uz muguras. Viņu izvilka krastā un tur apbedīja. Bet es biju priecājies par agru, jo nejauši kaut ko atcerējos. Es labi zināju, ka noslīcis vīrietis ūdenī nepeld uz muguras, bet uz mutes. Tālab zināju, ka slīkonis

¹¹ V.E.: *spiritual gifts*.

¹² V.E.: *talk about Providence*.

nebija mans tēvs, bet sieviete vīrieša drēbēs. Man atkal kļuva baigi, jo domāju, ka vecais atkal pārrādīsies, un to es nevēlējos.

Veselu mēnesi mēs šad tad spēlējām laupītājus, bet beidzot es atteicos. Tāpat darīja visi zēni. Mēs nevienu nebijām ne aplaupījuši, ne nogalinājuši, tikai ākstījāmies. Izbrāzāmies no meža un uzklupām cūku dzinējiem un sievām, kas ratiņos veda dārzenus uz tirgu, bet nevienam nenovilkām ādu. Toms Sojers dēvēja cūkas par «zelta stieņiem», kāļus un citas saknes par «dārgakmeņiem», tad atgriezāmies alā un lielījāmies ar saviem darbiem, un stāstījām, cik daudz ļaužu bijām nogalinājuši un ievainojuši. Bet es tur neredzēju nekādas jēgas.

Reiz Toms aizsūtīja kādu zēnu pa pilsētu ar degošu nūju, ko nosauca par paroli¹³ (zīmi, ka bandai jāsapulcējas), un pavēstīja: viņš esot saņēmis slepenas ziņas no saviem spiegiem, ka nākošajā dienā liels pulks spāniešu tirgotāju un bagātu arābu apmetīšoties Holova alā ar divsimt ziloņiem un sešsimt kamieļiem, un tūkstoš nastu mūļiem, un visiem tiem būšot smagas dimanta kravas, un tos apsargāšot tikai četri simti kareivju, bet mēs uzglūnēsim no paslēptuves, visus nogalināsim un dārgumus pievāksim. Toms teica, lai mēs uztrinot savus zobenus un sakārtojot šautenes, un esot gatavi. Viņš jau pat kāļu ratiņiem uzbruka ar zobeniem un šautenēm, lai gan tās bija tikai nūjas un slotas kāti, mēs tos varējām spodrināt un asināt, līdz tie satrunēja, un arī tad tie bija un palika tikpat nevērtīgi kā bijuši. Es neticēju, ka mēs spētu pieveikt tik daudz spāniešu un arābu, bet man ļoti gribējās redzēt kamieļus un ziloņus, tālab nākošajā dienā, sestdienā, ierados paslēptuvē. Kad atskanēja pavēle, mēs izskrējām no meža un drāzāmies lejup pa pakalnu. Bet tur nebija ne spāniešu, ne arābu, ne kamieļu, ne ziloņu. Tur bija tikai svētdienas skolas pikniks, turklāt ābečnieki. Mēs viņus iztrenkājām un dzenājām pa visu ieleju, bet ieguvām tikai dažus cepumus un marmelādi; Bens Rodžers pacēla no lupatām darinātu lelli un Džons Hāpers dziesmu grāmatu un kādu garīgu apcerējumu. Tad parādījās skolotāja, un mēs visu nosviedām un aizlaidāmies. Es netiku redzējis nekādus dimantus un to pateicu Tomam Sojeram. Viņš atbildēja, ka te esot lielas dimantu kravas, arī arābi, ziloņi un viss pārējais. Es vaicāju – kāpēc tad mēs to nevaram redzēt? Viņš atbildēja – ja es nebūtu tāds nepraša un izlasītu grāmatu «Dons Kihots», tad saprastu un nejautātu. Viņš teica, ka te iejaukusies ļauna burvība. Šeit esot simtiem kareivju, ziloņu un dārgu kravu un tā tālāk, bet mums esot ienaidnieki, kurus viņš dēvēja par burvjiem,¹⁴ un tie visus pārvērtuši par svētdienas skolniekiem, mums par spīti. Atbildēju, ka tad mums jāuzbrūk burvjiem. Toms Sojers mani nosauca par ēzeli.

– Redzi, – viņš sacīja, – burvji var sasaukt garus, un tie mūs piekautu, iekams mēs paspētu izteikt vienu vārdu. Gari ir tik lieli kā koki un tik plati kā baznīca.

– Labi, – es atbildēju, – bet, ja nu mēs arī iegādājamies tādus garus, kas palīdz, – vai tad mēs pretiniekus nesakautu?

– Kā tad tu domā garus atsaukt?

– Nezinu. Bet kā tad burvji to dara?

– Viņi paberzē vecu skārda lampu vai dzelzs gredzenu, un tad gari ierodas ar pērkonu spērienu, zibeņiem un bieziem dūmiem un dara visu, ko viņiem pavēl. Viņiem ir nieks sagrābt skrošu lietuves torni un iegāzt ar to pa galvu svētdienas skolas pārzinim vai jebkuram citam cilvēkam.

– Kas tad viņiem pavēl tā trakot?

– Tas, kas berzē lampu un gredzenu. Viņi pieder tam, kas berzē lampu un gredzenu, un viņiem jādara, ko pavēlnieks liek. Ja viņš pavēl uzcelt pili četrdesmit jūdžu garumā no tīriem dimantiem un piebāzt to ar košļājamo gumiju vai ar ko citu, atvest Ķīnas ķeizara meitu, lai pavēlnieks to apprecētu, – viņiem tas jāizdara līdz otrās dienas saullēktam. Turklāt pils jānēsā pa visu zemi, kur vien pavēlnieks liek, – vai saproti?

¹³ V.E.: a slogan.

¹⁴ V.E.: which he called magicians.

– Manuprāt, tie ir nelgu bars, kas neprot pili paturēt sev un atdod to citiem kā muļķi, – es atbildēju un piebildu: – Ja es būtu viens no viņiem, tad lai kāds pūš man Jerikas tauri, arī tad es nepakustētos un nenāktu pie viņa, lai viņš berž, cik grib, savu veco skārda lampu.

– Ko tu runā, Hak Fin! Tev vajadzētu nākt, kad viņš to berztu, vai tu gribētu vai negribētu.

– Ko! Pat ja es esmu tik garš kā koks un tik plats kā baznīca? Labi, es atnāktu, bet liktu saucējam uzkāpt visaugstākajā kokā, kāds aug mūsu zemē.

– Nav vērts ar tevi runāt, Hak Fin! Tu neko nesaproti – tev ir stulba galva.

Es visu to pāris dienu pārdomāju, tad nolēmu pats dzirdēto pārbaudīt. Sadabūju vecu skārda lampu un dzelzs gredzenu, iegāju mežā un berzu, un berzu, līdz nosvīdu kā indiānis. Gribēju, lai man uzcel pili, ko es varētu pārdot, bet viss bija velti, neviens gars nerādījās. Tāpēc nolēmu, ka Toms Sojers ir visu sapūstis. Varbūt viņš ticēja, ka tur bija arābi un ziloņi, bet es domāju citādi. Skaidri saskatīju svētdienas skolas audzēkņus.

Ceturtnā nodaļa

Pagāja trīs vai četri mēneši, un bija jau pienākusi ziema. Visu laiku gāju skolā, pratu burtot un lasīt, un mazliet rakstīt, arī vienreizvienu¹⁵ zināju līdz sešreiz septiņi ir trīsdesmit pieci un domāju, ka vairāk neko neiemācīšos, pat ja dzīvošu mūžīgi. Man matemātika nepatika.

Sākumā skolu ienīdu, bet pamazām manīju, ka sāku pierast. Kad pārlietu noguru, tad skolā neierados, bet pēriens, ko nākošajā dienā saņēmu, darīja man labu un sasparoja. Jo ilgāk gāju skolā, jo vieglāk man tas kļuva. Es sāku pierast arī pie atraitnes izdarībām, un tās man vairs nekrita uz nerviem. Tikai jutos kā iežņaugts, kad bija jādzīvo mājās un jāguļ gultā, bet pirms sala uznākšanas mēdzu izlavīties no mājas un pārgulēt mežā, un tā bija man tīrā atpūta. Vecais dzīves veids man patika labāk, bet pamazām iepatikās arī jaunais. Atraitne teica, ka es attīstoties lēni, bet labi un uzvedoties visai apmierinoši. Viņa piebilda, ka manis dēļ viņai neesot jākaunas.

Kādu rītu es brokastīs apgāzu sāls trauku. Ātri sagrašu mazliet sāls, lai to pārsviestu pār kreiso plecu un atvairītu nelaimi, bet mis Votsona pasteidzās mani apsaukt. Viņa iebrēcās:

– Haklberij, rokas nost! Kādus niekus tu vienmēr dari!

Atraitne iebilda par mani labu vārdu, bet tas nevarēja novērst nelaimi, to es labi sapratu. Izgāju pēc brokastīm pavisam bēdīgs un noraizējies un mēģināju izdomāt, kas gan man atgadīsies un kā tas viss beigsies. Ir zināmi paņēmieni, kā atvairīt dažas nelaimes, bet tie šim gadījumam nebija piemēroti, tāpēc neko nemēģināju darīt, tikai klaiņoju nomākts un gaidīju, kas notiks.

Iegāju dārzā un pa kāpnītēm pārrāpos pāri augstajai dēļu sētai. Uz zemes bija sasniedzis sniegs, apmēram collu biezumā, un es tajā ieraudzīju cilvēka pēdas. Kāds bija nācis no akmens lautzuvēm, brīdi pakavējies pie žoga, tad apgājis apkārt visam dārzam. Šķita dīvaini, kāpēc šis cilvēks nebija ienācis dārzā, bet staigājis un stāvējis ārpusē. Nespēju to nekādi izskaidrot. Tas tiešām bija ļoti savādi. Gribēju pēdām sekot, bet vispirms noliecos un tās aplūkoju. Sākumā neko nepamanīju, bet tad redzēju, ka kreisā zābaka papēdī bija no lielām naglām izveidots krusts, lai aizbaidītu velnu.

Nākošajā mirklī es jau auļoju lejup pa nogāzi. Ik brīdi atskatījos sev pār plecu, bet neviena neredzēju. Vislielākajā ātrumā ieskrēju pie tiesneša Tečera. Viņš iesaucās:

– Ei, tu jau esi pavisam aizelsies, manu zēn! Vai esi atnācis pēc savas naudas?

– Nē, ser, – es atbildēju, – vai tad ir atsūtīta?

– Jā, vakar vakarā pienāca procenti par pusgadu – vairāk nekā simtpiecdesmit dolāru. Tā tev ir vesela bagātība. Labāk atļauj man to noguldīt pie taviem sešiem tūkstošiem, jo, tiklīdz naudu paņemsi, tūlīt to izdosi.

– Nē, ser, – es atbildēju. – Negribu to izdot. Man tā nav vajadzīga, arī tie seši

tūkstoši ne. Es vēlētos, lai tos paņemtu jūs; atdodu jums tos sešus tūkstošus un visu pārējo.

¹⁵ V.E.: multiplication table.

Viņš pārsteigts mani uzlūkoja it kā neizprazdams. Tad jautāja:

– Ko tu ar to gribi sacīt, zēn?

Es atbildēju:

– Lūdzu, nejautājiet man. Tikai paņemiet – jūs to darīsiet, vai ne?

Viņš sacīja:

– Patiesi esmu pārsteigts. Vai kaut kas noticis?

– Lūdzu, ņemiet naudu, – es atbildēju, – un neko nejautājiet – tad man nevajadzēs melot.

Viņš kādu brīdi pārdomāja, tad sacīja:

– Man šķiet, ka es saprotu. Tu gribi man uzticēt savu mantu – nevis atdot. Tā ir pareiza doma.

Tad viņš kaut ko uzrakstīja uz papīra, pārlasīja un sacīja:

– Redzi – te stāv rakstīts – nododu pārziņā. Tas nozīmē, ka man tavs īpašums it kā jāpērk un par to tev jāmaksā. Te tev būs viens dolārs. Paraksties.

Es parakstījos un aizgāju.

*

Mis Votsonas nēģerim Džimam piederēja savelts spalvu kamols dūres lielumā, ko viņš bija izņēmis no vērsa vēdera, un ar to viņš mēdza burties. Džims teica, ka šajā kamolā sēžot kāds gars, kas visu zinot. Tāpēc vakarā aizgāju pie viņa un pastāstīju, ka mans vecais atkal ieradies, ka esmu redzējis viņa pēdas sniegā. Gribēju zināt, ko viņš nolēmis darīt un vai viņš paliks šeit. Džims izvilka spalvu kamolu, kaut ko nomurmināja, tad pacēla to gaisā un nosvieda uz grīdas. Tas nokrita diezgan stingri, aizripoja tikai nelielu sprīdi. Džims pamēģināja vēl, tad vēl vienu reizi, iznākums bija tas pats. Džims nometās uz ceļiem, piespieda savu ausi pie spalvu kamola un klausījās. Bet nekas nelīdzēja, viņš teica, ka gars negribot runāt. Dažreiz viņš negribot runāt bez naudas. Teicu, ka man ir vecs viltots ceturtdaļdolārs, bet nederīgs, jo misiņš mazliet spīd cauri sudrabam, un, kaut arī misiņš nebūtu redzams, neviens to neņemtu pretī, jo tas ir pārāk netīrs – gluži taukains. (Nolēmu neko neteikt par dolāru, ko dabūju no tiesneša.) Piebildu, ka tas ir slikts naudas gabals, bet varbūt spalvu kamols to pieņems un nepamanīs starpību.

Džims naudas gabalu paostīja, tad iekoda tajā, paberzēja un teica, ka iedošot to spalvu kamolam par īstu naudu. Viņš pārgriezīšot nevārītu kartupeli, ielikšot tajā naudu un paturēšot tur visu nakti, tad nākošajā rītā misiņš nebūšot redzams, arī taukainie netīrumi pazudīšot, un ikviens cilvēks pilsētīnā šādu naudu pieņemšot, nerunājot jau par spalvu kamolu. Es jau agrāk zināju, ka kartupelis tā iedarbojas, bet biju to aizmīrsis.

Džims palika ceturtdaļdolāru zem kamola, nometās zemē un atkal klausījās. Šoreiz kamols gribēja atbildēt. Tas varot man atklāt visu manu likteni, ja es vēloties. Es teicu – lai tik klāj vaļā. Tad spalvu kamols stāstīja kaut ko Džimam, un Džims stāstīto pateica man. Viņš sacīja:

– Tavs vecais vēl nezina, ko viņš darīs. Dažbrīd viņš domā, ka ies projām, tad atkal domā, ka paliks šeit. Vislabākais ir nelikties ne zinīs un ļaut, lai vecais iet savu ceļu. Ap viņu lido divi eņģeļi. Viens ir balts un mirdzošs, otrs melns. Baltais liek viņam īsu brīdi rīkoties pareizi – tad iejaucas melnais un visu sagandē. Neviens cilvēks nevar pateikt, kurš viņu beidzot pievāks. Bet tev veiksies labi. Tev dzīvē būs lielas raizes un arī liels prieks. Dažreiz tevi ievainos, tu būsi slimš, bet ikreiz atkal kļūsi vesels. Tavā dzīvē ielidinās divas meitenes – viena ir gaišmate, otra tumšmate. Viena ir bagāta, otra nabaga. Tu sākumā apprecēsi nabago, pēc tam bagāto. Izvairies cik spēdams no ūdens, uzvedies godīgi, jo ir teikts, ka citādi tu tiksi pakārts.

Kad šai vakarā aizdedzināju sveci un uzkāpu augšā savā istabā, tur visā savā godībā sēdēja mans vecais!¹⁶

Piektā nodaļa

Es aiz sevis aizvēru durvis. Tad pagriezos – un tur viņš sēdēja. Man parasti bija no viņa bailes, viņš man tik bieži ģērēja ādu. Manuprāt, es arī tagad biju izbijies, bet pēc pirmā satraukuma sapratu, ka esmu maldījies, elpa man aizrāvās tāpēc, ka viņš te bija ieradies tik negaidīti. Vēlāk sajutu, ka manas bailes nav tik lielas, lai par tām galvu laužītu.

Tēvam bija gandrīz piecdesmit gadu, un tā arī viņš izskatījās. Viņa garie mati nokarājās sapinkojušies un taukaini, varēja redzēt, kā caur tiem spīdēja acis, it kā viņš sēdētu aiz vīnogulāju

¹⁶ V.E.: *there sat pap – his own self!*

stīgām. Mati bija melni, bez sirmuma, tāda pati arī garā, izpūrusī vaigubārda. Viņa seja, cik tā bija redzama, šķita bez krāsas, gluži balta, ne tāda kā citiem cilvēkiem, bet tik balta, ka uzskatot kļuva nelabi un piemētās zosāda, – balta kā koku krupis vai zivs vēders. Un drēbes – tās bija vienkārši skrandas, cits nekas. Tēvs sēdēja, pārlicis kāju pār kāju, vienai kājai zābaks bija saplīsis un caurumā rēgojās divi pirksti, kurus viņš šad tad pakustināja. Viņa cepure gulēja uz grīdas – veca, melna platmale ar noļukušām malām un iebuksnītu dibenu.

Es stāvēju un skatījos uz viņu, viņš sēdēja un skatījās uz mani, mazliet atgāzies ar visu krēslu.

Es noliku sveci. Ievēroju, ka logs ir vaļā, tāvad viņš bija ielīdis, uzkāpjot uz šķūņa jumta.

Viņš mani apskatīja no galvas līdz kājām. Tad teica:

– Ļoti smalks apģērbs. Tu laikam domā, ka esi varen liels kukainis,¹⁷ ko?

– Varbūt jā, varbūt ne, – es atbildēju.

– Tā tu ar mani nerunā, – viņš teica. – Esi ieņēmis sev galvā visādus niķus, kamēr es biju projām. Būs tevi jānoceļ no tā augstā stāvokļa, lai ar tevi tiktu galā. Esi izglītots – stāsta – tu protot lasīt un rakstīt. Tu domā, ka tagad esi labāks par savu tēvu tāpēc, ka viņš to nevar? Es tev šīs domas izdzīšu. Kas tev iestāstīja, ka tu vari noņemt ar šādām muļķībām, ko? Kas to darīja?

– Atraitne. Viņa man to lika.

– Atraitne? Un kas iestāstīja atraitnei, ka viņa var bāzt savu degunu tur, kur viņai nav nekādas teikšanas?

– Nevienš nekad nav viņai neko iestāstījis.

– Labi, tad es mācīšu viņai, kā jāiejaucas citu dzīvē! Un dzirdi – tu aiziesi no skolas, – saprati? Es parādīšu cilvēkiem, ko nozīmē sakūdīt puiku, lai viņš uzpūstos pret savu tēvu un iztaisītos labāks par viņu. Ja es tevi noķeršu, ka tu muļķojies tajā skolā, tad tu redzēsi! Tava māte neprata ne lasīt, ne rakstīt līdz savai nāvei. Nevienš ģimenē to neprata līdz pašai nāvei. Es arī neprotu, un te tu stāvi uzpūties kā tītars. Es neesmu tas vīrs, kas tādas lietas pacieš. Tagad gribu dzirdēt, kā tu lasi.

Paņēmu grāmatu un sāku kaut ko lasīt par ģenerāli Vašingtonu un kariem. Kad biju skaļā balsī lasījis pusi minūtes, viņš izrāva man grāmatu no rokām un izsvieda to pa logu.

– Tā ir! – viņš iesaucās. – Proti gan. Es vēl šaubījos, kad tu man stāstīji. Bet tagad klausies: izbeidz šos niķus! Es to necietīšu. Es tevi uzmanīšu, kundziņ¹⁸! Un, kad noķeršu tevi skolā, krietni noģērēšu ādu. Tā es tevī iedzīšu dievticību. Ko tu neteiksi par tādu dēlu!

Viņš paņēma mazu bildīti zili dzeltenās krāsās, kurā bija redzamas dažas govīs un zēns, un jautāja:

– Kas tas tāds?

– To man iedeva par labu mācīšanās.

Tēvs saplēsa bildīti un teica:

– Es tev došu kaut ko labāku – krietni pa ādu. Viņš sēdēja rūkdams un nūrdēdams kādu minūti, tad sacīja:

– Vai tu esi iesmaržinājies frantiņš, ko? Viņam ir gulta, gultas drēbes, spogulis un paklājs uz grīdas – un tēvam jāguļ pie cūkām ģērētavas sētā. Ko tu neteiksi par tādu dēlu! Bet varu saderēt, ka galu galā tev izdzīšu šos niķus. Tavai lielmanībai nav gala – stāsta – tu esot bagāts. Ko? Kā tad ir?

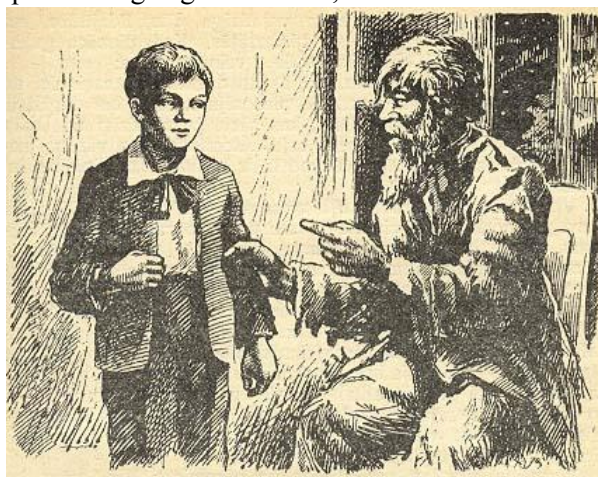
– Ļaudis melo, tas ir viss.

– Paklau – kā tu runā ar mani? Manai pacietībai ir mērs – nepārbaudi to. Esmu pilsētā jau divas dienas, un neko citu ļaudis nerunā kā vien to – tu esot bagāts. Es to dzirdēju arī lejāk pie upes. Tāpēc atnācu. To naudu tu man salūko uz rītu – man tā vajadzīga.

– Man nav naudas.

– Nemels! Tā ir pie tiesneša Tečera. To tu atnes. Man tā vajadzīga.

– Man nav naudas, es tev saku. Pavaicā tiesnesim Tečeram, viņš tev teiks to pašu.

¹⁷ V.E.: a good deal of a big-bug.

¹⁸ V.E.: my smarty.

– Labs ir, es pavaicāšu un likšu arī viņam bleķot – gan jau zinu, kāpēc. Saki – cik daudz tev ir kabatā? Dod šu!

– Man ir tikai viens dolārs, un tas man vajadzīgs!

– Man vienalga, kam tas tev vajadzīgs, – padod tikai šurp!

Viņš paņēma dolāru un iekoda tajā, lai pārlicinātos, vai tas ir īsts, tad teica, ka iešot pilsētā nopirkt viskiju, neesot dzēris visu dienu.

Kad vecais jau bija uz šķūņa jumta, viņš vēl iebāza pa logu galvu un ņēmās zāķāt mani par to, ka es esot lielmanīgs un gribot būt labāks nekā viņš, un, kad jau domāju, ka viņš aizgājis, viņa galva vēlreiz parādījās logā un viņš man ieteica paturēt prātā tos vārdus par skolu, jo viņš mani novērošot un krietni piekaušot, ja es skolu neatstāšot.

Nākošajā dienā viņš bija piedzēries un aizgāja pie tiesneša Tečera, visādi centās viņu iebiedēt un izspiest no viņa naudu, bet tas viņam neizdevās, un viņš zvērēja, ka iesūdzēsot Tečeru tiesā.

Tiesnesis un atraitne devās uz tiesu, lai tā mani atņemtu vecajam un ieceltu vienu no viņiem man par aizbildni, bet tur bija ieradies jauns tiesnesis, kas manu tēvu nepazīna, un tas atbildēja, ka tiesai nav jāiejaucas un jāizšķir ģimenes, ja var atrast citas iespējas, – viņš nevēloties atņemt tēvam bērnu. Tā tiesnesim Tečeram un atraitnei vajadzēja no sava nodoma atteikties.

Tas manu veco tā iepriecināja, ka viņš nekur vairs nevarēja rīmties. Viņš solījās mani samizot zili melnu, ja es viņam nesagādāšot naudu. Aizņēmos trīs dolārus no tiesneša Tečera, tēvs tos sagrāba un nodzēra, staigāja apkārt blāustīdamies, lādēdamies un draudēdams griezīgā balsī pa visu pilsētu līdz pašai pusnaktij. Tad viņu apcietināja, nākošajā dienā tiesāja un atkal ietupināja cietumā uz nedēļu. Bet viņš teica, ka esot apmierināts; nu viņš kļuvis noteicējs pār savu dēlu un tam sakurināšot pirti.

Kad viņš iznāca no cietuma, jaunais tiesnesis sacīja, ka mēģināšot viņu padarīt par cilvēku. Viņš aizveda tēvu uz savu māju, apģērba tīrās un glītās drēbēs, kopā ar savu ģimeni aicināja viņu brokastīs, pusdienās un vakariņās un izturējās pret viņu ļoti tēvišķīgi. Pēc vakariņām tiesnesis runāja ar tēvu par atturību un citām tādām lietām, līdz vecais apraudājās un teica, ka bijis nelga un izniekojis savu dzīvi, bet tagad gan uzšķiršot jaunu lappusi savas dzīves grāmatā, kļūšot cilvēks, par kuru nevienam nebūšot jākaunas, un cerot, ka tiesnesis nebūšot lepns, nenicināšot viņu, bet viņam palīdzēsot. Tiesnesis sacīja, ka viņš par šiem vārdiem gatavs viņu apskaut, un arī viņš raudāja, tāpat viņa sieva raudāja. Vecais teica, ka viņš esot cilvēks, ko vēl neviens neesot sapratis, un tiesnesis atbildēja, ka viņš tam ticot. Vecais sacīja, ka pagrimušam cilvēkam vajadzīga līdzjūtība, tiesnesis viņam piekrita, un viņi visi atkal raudāja. Un, kad bija jāiet gulēt, vecais piecēlās, izstiepa rokas un sacīja:

– Redziet manu roku, džentlmeņi un lēdijas, satveriet to un cieši paspiediet! Šī roka līdz šim bijusi cūkas roka, bet tā tas vairs nebūs, tagad šī roka pieder vīram, kas sācis jaunu dzīvi un drīzāk nomirs nekā atgriezīsies vecajā dzīvē. Iegaumējiet un neaizmirstiet šos vārdus. Tā tagad ir tīra roka – satveriet to un nebaidieties.

Viņi spieda tam roku cits pēc cita, un visi raudāja. Tiesneša sieva šo roku pat noskūpstīja. Tad mans vecais parakstīja solījumu – pavilka apakšā ķeksi. Tiesnesis teica, ka tas esot svēts brīdis, ko vajagot atcerēties, vai ko tamlīdzīgu. Tad viņi ieveda manu tēvu skaistā istabā, kas bija domāta viesiem. Naktī manam vecajam uznāca briesmīgas slāpes, viņš izkāpa uz durvju portāla jumta, nolaidās pa pīlāru lejā un pārdeva savus jaunus svārkus par krūzi četrdesmitgrādīga degvīna, tad uzrāpās atpakaļ un jutās lieliski. Rīta pusē viņš atkal izlīda ārā, pietempies kā zeķe, nokrita no portāla, divās vietās salaužot sev kreiso roku, un gandrīz nosala, līdz, saulei uzlecot, kāds viņu atrada. Un, kad apskatīja skaisto istabu, kur viņš bija gulējis, tur vajadzēja ar loti izmērīt dziļumu un tad varēja braukt ar laivu.

Tiesnesis bija dziļi sarūgtināts. Viņš teica, ka manu tēvu, liekas, varētu izlabot tikai pamatīgs bises lādiņš, cita ceļa viņš nezinot.

Sestā nodaļa

Drīz mans vecais bija atkal uz kājām un skraidīja apkārt; viņš iesūdzēja tiesnesi Tečeru tiesā, lai tā piesprieztu tēvam manu naudu; viņš uzbruka arī man tāpēc, ka eju skolā. Pāris reizi viņš mani nogrāba un piekāva, bet es tomēr gāju skolā, paslēpos vai aizbēgu no viņa. Agrāk es nemaz tā nevēlējos iet skolā, bet tagad nolēmu iet vecajam par spīti. Tiesas izmeklēšana vilkās ļoti ilgi – šķita, ka viņi prāvu nemaz nesāks, tāpēc šad tad aizņēmos divus trīs dolārus no tiesneša, ko iedot vecajam, lai atpirktos no pēriena. Katru reizi, saņēmis naudu, viņš piedzērās un piedzēries briesmīgi trokšņoja pilsētā, un pēc šiem tračiem viņu vienmēr ielika cietumā. Viņam tur tīri labi patika – tāda dzīve viņam bija īsti pa prātam.

Atraitnei apnika, ka viņš pārāk bieži slaistījās ap viņas māju, tāpēc viņa beidzot pateica, ka necietīs šo apkārt ložņāšanu un sagādās viņam nepatīkšanas. Vai viņš tiešām bija traks! Viņš atbildēja, ka parādīšot, kas ir Haka Fina saimnieks. Kādā pavasara dienā viņš man uzglūnēja, notvēra mani un aizveda laivā trīs jūdzes augšup pa upi, pietājās Ilinoisas krastā, ko klāja biezs mežs un kur nebija nekādu māju, tikai viena baļķu būda tik dziļā biežoknī, ka būdu pat nevarēja atrast, ja nezināja, kur tā atrodas.

Visu laiku viņš turēja mani pie sevis, un man neradās izdevība aizbēgt. Mēs dzīvojām šajā vecajā būdā, un viņš vienmēr aizslēdza durvis, bet atslēgu naktīs nolika sev pagalvī. Viņam bija bise, ko viņš laikam bija nozadzis; mēs zvejojām un medījām, un tā pārtikām. Šad un tad viņš mani ieslēdza un devās uz trīs jūdzes attālo bodīti pie kuģu pietātnes, iemainīja tur zivis un medījumus pret viskiju, atnesa to mājās, piedzērās, jutās lieliski un pēra mani. Beidzot atraitne uzzināja, kur es atrodos, un atsūtīja kādu cilvēku, lai tas pamēģinātu mani aizvest, bet vecais viņu aizbiedēja ar savu bisi. Es jau biju pie šīs dzīves pieradis, un man tā pat iepatikās, atskaitot pērienu.

Es biju laisks un jautrs, omulīgi slaistījos visu dienu smēķēdams un zvejodams, man nebija grāmatu, nevajadzēja mācīties. Pagāja vairāk nekā divi mēneši, manas drēbes savalkājās un noplīsa, un es nesapratu, kā man varēja patikt dzīve pie atraitnes, kur vajadzēja mazgāties, ēst no šķīvja, sasukāt matus, gulēt gultā, kārtīgi celties un vienmēr kvernēt pie grāmatām, un vēl jāpanes, ka vecā mis Votsona mani pastāvīgi knābāja. Es vairs nevēlējos atgriezties. Biju atmetis lamāšanos, jo atraitnei tā nepatika, bet tagad atkal atsāku lamāties, jo tēvs neko neiebilda. Mežā vispār bija tīri jauka dzīve.

Tāču ar laiku vecais sāka pārāk bieži cilāt riekstkoka nūju, un es to nespēju izturēt. Es biju viss vienos zilumos. Viņš arī pārāk bieži aizgāja un mani ieslēdza. Reiz viņš mani ieslēdza un pazuda trīs dienas. Tā bija drausmīga vientulība. Domāju, ka tēvs noslēcis un ka es vairs no šejienes neizklīšu. Mani mocīja bailes, un nolēmu katrā ziņā izklūt no būdas. Biju to mēģinājis jau vairākkārt, bet veltīgi. Logs bija tik mazs, ka pat suns pa to nebūtu varējis izspraukties. Nevarēju arī izlīst pa kamīnu,¹⁹ tas bija pārāk šaurs. Durvis bija biezas – smagas ozola plankas. Tēvs sargājās atstāt nazi vai kādu citu priekšmetu būdā, kad aizgāja. Es biju būdu pārmeklējis vairāk nekā simtreiz, darīju to nepārtraukti, jo tas bija vienīgais veids, kā nosist laiku. Bet šoreiz es beidzot kaut ko atradu: vecu sarūsējušu rokas zāģi bez roktura – tas bija aizbāzts starp jumta spāri un šķērsbaļķiem. Es to ieelļoju un ķēros pie darba. Būdas galā, aiz galda, pie sienas baļķiem bija pienaglotā veca zirgsega, lai vējš nepūstu cauri spraugām un neapdzēstu sveci. Es palīdu zem galda, pacēlu segu un sāku izzāģēt daļu no apakšējā baļķa – tik lielu, lai varētu izlīst. Noņēmos diezgan ilgi, bet, kad gandrīz jau ar darbu biju galā, izdzirdēju mana vecā bisi šaujam mežā. Noslēpu visas sava darba pēdas, nolaidu segu, paglabāju zāģi, un drīz jau vecais bija arī klāt.

Tēvs nebija labā omā – kā jau parasti. Viņš teica, ka bijis pilsētā un tur viss gājis greizi. Viņa advokāts teicis, ka domājot vinnēt prāvu un dabūt naudu, ja vien tiesa sāktu šo lietu izskatīt, bet esot visādi paņēmieni, kā prāvu uz ilgāku laiku atlikt, un tiesnesis Tečers tos labi zinot. Un ļaudis runājot, ka esot ierosināta vēl viena prāva, lai mani atņemtu viņam un nodotu atraitnes gādībā, un viņam liekoties, ka šai prāvā viņi uzvarēšot. Tas mani stipri satrieca, jo nevēlējos iet atpakaļ pie atraitnes un atkal dzīvot tur žņaugos, tikt «civilizēts», kā viņi mēdza izteikties. Tad vecais sāka lādēties, viņš lādēja visus un visu, kas vien viņam ienāca prātā, tad nolādēja tos vēlreiz, lai būtu drošs, ka nevienu nav aizmirsis, un pabeidza ar vispārēju lāstu, ietverdams tajā arī daudzus cilvēkus, kuriem viņš pat nezināja vārdu, un nosauca tos izdomātos vārdos, un lādējās nepiekusis.

Viņš teica, ka to tikai gribot redzēt, kā atraitne mani dabūšot. Viņš mani turēšot acīs, un, ja viņi taisītos izspēlēt šādu joku pret viņu, viņam esot zināma kāda vieta sešu vai septiņu jūdžu tālu, tur viņš mani nobēdzināšot – tad viņi varēšot mani meklēt, vai no kājām krizdami, bet tikpat neatradīšot. Tas manī atkal iedvesa šausmas, bet tikai uz mirkli – apsvēru, ka es jau nu negaidīšu, kamēr viņš to sataisīsies darīt.

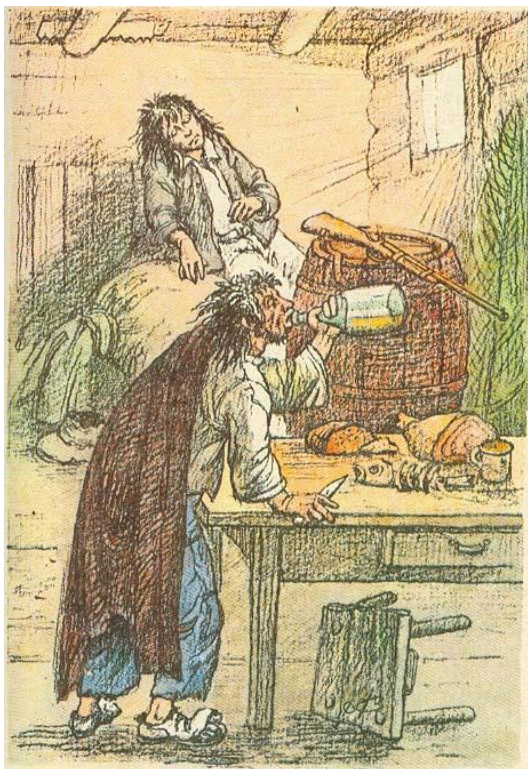
Tēvs pavēlēja man aiziet līdz laivai un atnest visu, ko bija atvedis. Tur bija maiss ar piecdesmit mārciņām kukurūzas miltu, cūkas šķiņķis, pulveris un skrotis, četru galonu liela pudele ar viskiju,²⁰ veca grāmata un divas avīzes prapjiem,²¹ un gabals tauvas. Es uzkrāvu sev lielu nastu, atstiepu to, tad aizgāju atpakaļ un apsēdos laivas priekšgalā, lai atpūstos. Visu pārdomāju un nolēmu, ka aizbēgšu mežā ar bisi un dažām makšķerēm. Neapmetīšos vienā vietā, bet klaiņošu pa visu novadu, visvairāk naktīs, pārtikšu

¹⁹ V.E.: *I couldn't get up the chimbley; it was too narrow*. «Chimbley» laikam ir kāds žargonvārds no «chimney» (dūmvads, skurstenis). Katrā ziņā par kamīnu tādā būdā jau nu runāt nevar.

²⁰ V.E.: *four-gallon jug of whisky*. Tas ir 15,140 litri (vairāk nekā spainis) un tā jau nu laikam bija kannā, nevis pudele.

²¹ V.E.: *two newspapers for wadding*.

no zivīm un medījumiem un aiziešu tik tālu, ka ne tēvs, ne atraitne nekad vairs nevarēs mani atrast. Apņēmos vēl šonakt izzāgēt balķi un aizbēgt, ja tēvs būs pamatīgi piedzēries, par ko nešaubījos. Biju tā iegrimis domās, ka neapjautu, cik ilgi sēžu, līdz vecais sāka aurot un saukt, vai es esot iemidzis vai noslēcis.

Sanesu būdā visas mantas, un tad jau bija krietni satumsis. Kamēr vārtīju vakariņas, vecais iekampa pāris malku un no tiem iesila, un sāka atkal ārdīties. Viņš jau bija sameties pilsētā, visu nakti vāļājies grāvī, un viņa izskats bija atbaidošs. Iedzēris viņš vienmēr sāka lamāt valdību. Šoreiz viņš teica:

– Va' tā ir valdība²²! Nu raugi, pēc kā tas izskatās! Tā izdod likumu, kas atļauj atņemt cilvēkam viņa dēlu – viņa paša dēlu, kura dēļ viņš izcieties tik daudz rūpju un baiļu, līdz to uzaudzinājis – ar lieliem izdevumiem. Jā, tieši tad, kad cilvēks beidzot uzaudzinājis savu dēlu, kas tagad varētu sākt strādāt, lai rūpētos par tēvu un dotu viņam atpūtu, tad likums grib dēlu atņemt, un to viņi sauc par valdību! Bet tas jau nav viss. Likums ir vecā tiesneša Tečera pusē un palīdz viņam nobēdzināt manu īpašumu. To dara likums. Likums atņem cilvēkam vairāk nekā seštūkstoš dolāru un pašu iespundē tādā vecā suņu būdā kā šī, ļauj viņam staigāt drēbēs, kas nederētu pat cūkai. To viņi sauc par valdību! No tādas valdības cilvēks nevar sev dabūt nekādas tiesības. Dažbrīd man uznāk milzīga vēlēšanās atstāt šo zemi uz visiem laikiem. Jā, un es viņiem to visu pateicu – tieši sejā vecajam Tečeram. Daudzi to

dzirdēja un var apliecināt. Es teicu – ja man kāds iedotu pāris centu, es atstātu šo sasodīto zemi. Un nekad vairs neatgrieztos. Tieši ar tādiem vārdiem. Un vēl es teicu: paskatieties uz manu cepuri – ja to var saukt par cepuri – jo virsa tai pārplīsumi un malas nokarājas man līdz zodam – tā jau nav cepure – mana galva ir it kā izbāzta cauri krāsns dūmvadam.²³ Paskatieties, es saku, uz šo cepuri, vai tāda jāvalkā man, cilvēkam, kas varētu būt bagātnieks, ja vien man atdotu to, kas man pienākas.

Jā, tik tiešām varena valdība, brīnišķīga! Paklausieties! Te bija ieradies brīvlaists nēģeris no Ohaio – mulats, gandrīz tikpat balts kā īsts baltais. Viņš valkāja visbaltākos kreklus un spožu cilindru, un neviens cilvēks šajā pilsētā nebija tik smalki ģērbies kā viņš, viņam bija zelta pulkstenis ar zelta ķēdi un spieķis ar sudraba rokturi – viņš bija vecs sirms bagātnieks šajā štatā. Un ko tu domā? Stāstīja, ka viņš esot profesors kādā koledžā un protot runāt visādās valodās, un zinot visu. Un tas vēl nebija viss. Viņam savā štatā esot tiesības vēlēties. Nu tas man bija par daudz. Cik tālu mūsu zeme nonākusī! Bija tieši vēlēšanu diena, un es jau gribēju iet balsot, ja vien nebūtu bijis tik piesūcies. Bet, kad man pastāstīja, ka mūsu valstī esot štats, kur šim nēģerim tiesības vēlēties, tad es izgāju un teicu, ka nekad vairs nebalsošu! Tieši tādiem vārdiem es teicu, un tos dzirdēja visi – manis dēļ Amerika var sapūt – es nekad vairs savā mūžā nebalsošu. Un cik šis nēģeris bija aukstasinīgs – viņš man nebūtu devis ceļu, ja es viņu nepagrūstu. Jautāju ļaudīm, kāpēc nevar šo nēģeri pārdot vairāksolīšanā. To es gribēju zināt. Un vai zini, ko viņi man atbildēja? Viņu nevarot pārdot, iekams viņš šai štatā neesot nodzīvojis sešus mēnešus, un tik ilgi viņš šeit vēl nebija uzturējies. Tas ir tikai viens piemērs! Un tā esot valdība, kas nevar pārdot atbrīvotu nēģeri, iekams viņš štatā nav nodzīvojis sešus mēnešus! Te nu ir valdība, kas saucas valdība un izliekas esam valdība, un domā, ka ir valdība, un nevar pakustināt ne pirkstu sešus mēnešus, lai sagrābtu nolādētu glūņu, zaglīgu brīvlaistu nēģeri baltā kreklā ... un ...

Tēvs nemaz nepamanīja, kurp aizgrīļojas viņa vecās kājas, pārtenterēja pār mucu, kurā bija iesālīta cūkgaļa, un sāpīgi sasita sev abus stilbus, un viņa runa beidzās ar lāstiem par nēģeri un valdību, un arī par mucu. Viņš lēkāja labu laiku pa būdu pārmaiņus uz vienas, tad uz otras kājas, sakampis pa kārtai katru stilbu, un beidzot pēkšņi izstiepa kreiso kāju, un no visa spēka iespēra mucai. Bet tas nebija prātīgi darīts, jo viņš spēra ar kurpi, no kuras pa plīsumu purngalā rēgojās viņa kājas pirksti, un tagad viņš izgrūda tādu kaucienu, no kura cilvēkam varēja mati izslieties stāvus, pakrita uz netīrās grīdas,

²² V.E.: *Call this a govment!*

²³ V.E.: *like my head was shoved up through a jint o' stove-pipe.*

vārtījās, turēdams savus kājas pirkstus, un atkal lādējās tā, ka viņa lāsti pārspēja visu līdz šim dzirdēto. Viņš pats vēlāk ar to lielījās. Viņš bija dzirdējis veco Sanberiju Hegenu lādamies tā labākajās dienās un apgalvoja, ka esot arī to pārspējis, bet, manuprāt, viņš tikai lielījās.

Pēc vakariņām tēvs atkal satvēra pudeli un sacīja, ka tur vēl esot diezgan, lai divreiz piedzertos un vienreiz dabūtu delīriju. Tā viņš vienmēr mēdza sacīt. Es secināju, ka viņš pēc kādas stundas būs līdz nemaņai piedzēries, tad vai nu nozagšu atslēgu, vai arī izzāģēšu caurumu. Viņš dzēra un dzēra, un beidzot nogāzās uz savām segām, bet man nelaimējās. Viņš dziļi neiemiga, bet vārtījās, rūca un vaidēja ilgu laiku. Beidzot es pats kļuvi tik miegains, ka nespēju acis turēt vaļā un, iekams to apzinājos, biju cieši iemidzis, atstājot sveci degam.

Nezinu, cik ilgi gulēju, bet pēkšņi pamodos no drausma kliedziena. Vecais stāvēja kājās ar mežonīgu skatienu, lēkāja šurp un turp un brēca, ka te esot čūskas. Viņš kiedza, ka tās lienot viņam augšup pa kājām, tad atkal salēcās un ieķērcās, ka viena tam iedzēlusi vaigā, bet es nekādas čūskas neredzēju. Viņš skraidīja apkārt pa būdu, kliegdams:

– Noņem tās! Noņem tās! Tās kož man kaklā!

Nekad nebiju redzējis cilvēkam tik neprātīgu skatienu. Drīz vien viņš pagura un elsdams nokrita zemē, tad apbrīnojami strauji sāka vārtīties, spārdīdams visu, kas gadījās priekšā, vicinādams rokas un ķerstīdams gaisu, nepārtraukti kliegdams, ka viņu sagrābuši velni. Maz pamazām viņš apgura un gulēja klusu, šad tad ievaidēdamies. Tad aplusa pavisam. Dzirdēju, ka mežos tālumā brēca pūces un kauca vilki, bet te viss bija briesmīgi kluss. Tēvs gulēja kaktā. Palēnām viņš uzslējās un klausījās, pieliecis galvu. Tad sacīja ļoti klusi:

– Tap-tap-tap – tie ir miroņi, tap-tap-tap – viņi nāk man pakaļ, bet es neiešu.²⁴ Viņi ir jau klāt! Nepieskarieties man! Rokas nost – tās ir aukstas! Laidiet – lieciet mani, nabadziņu, mierā!²⁵

Tad viņš nomētās uz visām četrām un rāpoja, lūgdamies, lai tie viņu atstāj vienu, ietinās segā, pavēlās zem vecā priežukoka galda, joprojām lūgdamies, un tad sāka raudāt. Es to dzirdēju cauri segai.

Tad viņš atkal nometa segu un uzlēca kājas, mežonīgi skatīdamies visapkārt, ieraudzīja mani un nāca man virsū. Viņš mani dzenāja pa visu istabu, turēdams rokā saliecamo nazi, dēvēdams mani par Nāves eņģeli, un solījās nogalināt, tad es vairs nenāksot viņam pakaļ. Es lūdzu un teicu, ka esmu tikai Haks, bet viņš griezīgi smējās un rēca, un lādējās, un turpināja mani vajāt. Kad strauji apgriezās un gribēju izspraukties zem viņa rokas, viņš mani satvēra aiz svārku apkakles, un man šķita, ka nupat ir beigas, bet es zibens ātrumā nometu svārkus un izglābos. Necik ilgi viņš bija galīgi nokusis, atkrita ar muguru pret durvīm un teica, ka mirkli atpūtīšoties, tad mani nogalināšot. Viņš nolika nazi sev apakšā un piebilda, ka tagad gribot gulēt un atgūt spēkus, un tad jau redzēšot, kurš kuru pieveiksot.

Drīz viņš iemiga. Es paņēmu veco krēslu ar saplaisājušo sēdekli un uzkāpu uz tā tik klusi, cik vien varēju, noņēmu bisi no sienas, iegrūdu tajā slauķi, lai pārbaudītu, vai tā pielādēta, un noliku ieroci uz kāļu mucas ar stobru pret tēvu, pats nosēdos aiz tās, lai gaidītu, līdz viņš pakustēsies. Cik lēni un klusi vilkās laiks!

Septītā nodaļa

– Celies! Ko tu te esi sadomājis?

Es atvēru acis un paskatījos visapkārt, lai saprastu, kur atrodos. Saule jau bija uzlēkusi, un es biju cieti gulējis. Tēvs stāvēja man blakus un izskatījās saīdzis, un arī tāds kā sasirdzis. Viņš jautāja:

– Ko tu dari ar bisi?

Manuprāt, viņš neatcerējās neko no savām izdarībām, tāpēc atbildēju:

– Kāds lauzās iekšā, tālab es stāvēju sardzē.

– Kādēļ tu mani nepamodināji?

– Mēģināju, bet nevarēju. Tu nepamodies.

– Labi. Nestāvi te plāpādams visu dienu, bet lasies ārā un palūko, vai nav kāda zivs pie āķiem mums brokastīm. Es arī tūliņ iešu tev pakaļ.

Viņš atslēdza durvis, un es aizgāju uz upes krastu. Ievēroju, ka upē peld aplauzīti zari, paspīd koka mizas – no tā secināju, ka ūdens sācis kāpt. Apsvēru, ka tagad man pilsētā klātos zaļi. Jūnijā, kad ūdens cēlās, man vienmēr laimējās, tas atnesa malkas pagales, garu plostu balķus – dažreiz pat duci uzreiz, tos tikai vajadzēja izzvejot un pārdot malkas sētās un zāģetavās.

²⁴ V.E.: *Tramp–tramp–tramp; that's the dead; tramp–tramp–tramp; they're coming after me; but I won't go.*

²⁵ V.E.: *let a poor devil alone!*

Staigāju gar krastu, ar vienu aci vērodams, vai nenāk vecais, ar otru – vai uzplūdi neatnesīs kaut ko noderīgu. Pēkšņi man tuvojās laiva – varen skaista, trīspadsmīt vai četrpadsmit pēdu gara, līgani kā pīle. Es kā varde uz galvas ielēcu no krasta upē ar visām drēbēm un aizpeldēju pie laivas. Domāju, ka tajā kāds nogūlies, jo dažreiz cilvēki tā mēdz darīt, lai citus izmulķotu, un, kad jau laivu esi izvilcis malā, tie pieceļas un smejas. Bet šoreiz tā nebija. Laiva bija tukša, es iekāpu tajā un pieairēju to pie krasta. Domāju – vecais būs priecīgs, to ieraugot, – laiva bija savus desmit dolārus vērtā. Bet, kad izkāpu krastā, tēvs vēl nekur nebija redzams, un, kamēr iestūrēju laivu mazas upītes grīvā, kas bija aizaugusi vīnogulāju stīgām un kārkliem, man ienāca prātā cita doma – noslēpšu laivu šeit un aizbēgšu nevis mežā, bet aizbraukšu kādas piecdesmit jūdzes lejup pa upi un apmetīšos labā vietā, tad man nebūs tik grūti jāstaigā kājām.

Es biju diezgan tuvu būdai, un šķita, ka jau dzirdētu veco nākam, taču paguvu noslēpt laivu, tad iznācu un skatījos no kārklu krūma – tur jau vecais stāvēja uz takas un tēmēja ar bisi uz kādu putnu. Viņš neko nebija pamanījis.

Kad viņš pienāca man klāt, es izlikos, ka uzmanīgi pārbaudu savus makšķeru āķus. Viņš pārmeta man, ka es strādājis lēni, bet es viņam pastāstīju, ka iekritu upē un tāpēc nokavējos. Zināju, ka viņš ieraudzīs manas slapjās drēbes un iztaujās mani. Mēs noņēmām no āķiem piecus samus un gājām mājās.

Kad pēc brokastīm nolikāmies gulēt, jo abi bijām noguruši, es visādi izdomājos, kā rīkoties, lai tēvs un atraīte mani nemeklētu. Tas būtu labāk nekā paļauties uz laimi, ka man veiksies aizbēgt tālu, iekams pamanīs manu nozušanu. Viss taču var gadīties. Es tomēr neko nespēju izdomāt, bet pēc kāda laika tēvs piecēlās un padzērās vēl no mucas ūdeni. Viņš sacīja:

– Ja te vēlreiz kāds blandās apkārt, tad pamodini mani – dzirdi? Tam vīram nav bijis prātā nekas labs. Es viņu būtu nošāvis. Nākamreiz tu mani pamodini – vai dzirdi?

Tad viņš atkal nolikās garšļaukus un aizmiga, bet viņa vārdi manī izraisīja vajadzīgo domu. Es sev sacīju: «Tagad tu vari visu izrīkot tā, ka neviens tev nedzīsies pakal».

Ap pulksten divpadsmitiem mēs izgājām un soļojām uz upes krastu. Upē ūdens sāka strauji kāpt, nesdams sev līdzī daudus kokus. Garām peldēja deviņi balķi no liela plostā, kas vēl bija sasaistīti kopā. Iebraucām ar laivu tālāk upē un izvilcām plostā atliekas krastā. Tad ēdām pusdienas. Cits tēva vietā būtu gaidījis visu dienu krastā, vai nevarēs vēl ko izvilkt no ūdens, bet tas nebija viņa garā. Deviņi balķi uzreiz – ar to jau pietika, viņam tie bija jāaizgādā pilsētā un tur jāpārdod. Viņš ieslēdza mani būdā, piesēja balķus savas laivas pakalgalā un aizbrauca ap pusčetriem. Man šķita, ka šonakt viņš neatgriezīsies. Nogaidīju, līdz viņš bija aizbraucis pietiekami tālu, tad paņēmu savu zāģi un turpināju apstrādāt balķi. Tēvs vēl nebija aizsniedzis otro upes krastu, kad es jau izlīdu no būdas. Viņš un plosts rēgojās tālumā uz ūdens tikai kā neliels melns punkts.

Paņēmu maisu ar kukurūzas miltiem un aiznesu to tur, kur biju noslēpis laivu. Pašķīru krūmājus un zarus un ieliku maisu laivā. Tad aiznesu arī speķa gabalu un viskija pudeli. Pievācu arī visu kafiju, cukuru, pulveri un skrotis; paņēmu prapjus, spaini un ķirbja blašķi, smeļamo kausiņu un skārda krūzīti, veco zāģi, divas segas, pannu un kafijas kannu. Paņēmu arī makšķeres, sērkokņus un citas lietas – visu, kam bija kaut centa vērtība. Aptūrēju, kā nākas! Gribēju paņemt līdzī arī cirvi, bet būdā cirvja nebija, vienīgais cirvis bija palicis pie malkas grēdas, un to es ar nodomu negribēju ņemt sev līdzī. Tad vēl pakēru bisi – un mans darbs bija veikts.

Biju stipri nomīdījis zemi, vairākkārt izlīzdams pa caurumu un aiznesdams tik daudzas lietas. Tāpēc šo vietu nokaisīju ārpusē ar svaigu zemi, cik labi varēdams, lai nosegtu zāģu skaidas un savas pēdas. Tad iestiprināju izzāģētā balķa gabalu atpakaļ vecajā vietā, paliku zem tā divus akmeņus un vienu akmeni atbalstīju pret izzāģētā balķa sāniem, jo tas bija mazliet izliecies un neskāra zemi. Stāvēt četru vai piecu pēdu atstatumā, nezinātājs nevarēja pamanīt, ka balķis iezāģēts, turklāt caurums bija būdas mugurpusē, diezin vai kāds te staigātu un skatītos!

Līdz laivai zeme bija apaugusi ar zāli un nekādas pēdas nepalika. Aizgāju apskatīties upi, nostājos krastā un raudzījos pāri straumei. Nekas nebija redzams. Paņēmu bisi un iegāju mazliet dziļāk mežā, jo gribēju nometīt kādu putnu, bet ieraudzīju meža cūku. Cūkas, kas aizbēg no prērijas fermām, drīz vien kļūst par meža cūkām. Nošāvu šo dzīvnieku un aizvilku līdz būdai.

Paņēmu cirvi un saskaldīju durvis – cirtu un kapāju no visa spēka, tad ievilku būdā cūku un pie paša galda pāršķēlu ar cirvi tai kaklu. Ļāvu, lai asinis notek uz zemes, es saku – uz zemes, jo būdā bija cieti nomīdīts klons, nevis dēļu grīda. Tad paņēmu vecu maisu, saliku tajā vairākus lielus akmeņus, cik vien spēju sanest, tad vilku maisu pa cūkas asinīm līdz durvīm un caur mežu līdz upei, kur to iesviedu ūdenī. Maiss tūlīt nogrima un nebija vairs redzams. Bet varēja skaidri saskatīt, ka kaut kas bija vilkts pa zemi. Vēlējos, kaut Toms Sojers būtu šeit, zināju, ka viņu šāds pasākums ļoti ieinteresētu un viņš to papildinātu ar savām izdomām. Nevienam citam nebija tāds vēriens kā Tomam Sojeram.

Beigās es sev izrāvu matu kušķi, notraipīju cirvi bagātīgi ar asinīm, pielipināju matus pie cirvja asmeņa, tad iesviedu šo rīku kaktā. Pacēlu cūku, piespiedu to sev pie krūtīm, ietinis svārkos (lai asinis nepilētu), aizgāju labu gabalu pa krastu un upes lejascecē iesviedu cūku ūdenī. Tad man prātā ienāca kaut kas cits. Aizgāju līdz laivai, izcēlu no tās miltu maisu un veco zāģi un aiznesu atpakaļ būdā. Noliku maisu tur, kur tas parasti stāvēja, un ar zāģi ieplēsu tam apakšā caurumu, jo mājā nebija ne nažu, ne dakšiņu šādam nolūkam – tēvs visus ēdienus pagatavoja un ēda ar savu saliecamo nazi. Tad aiznesu maisu kādus simt jardus pāri zālienam un cauri kārklu krūmiem mājas austrumpusē līdz seklam ezeram, kas bija kādas piecas jūdzes plats un aizaudzis ar meldriem, – tur mitinājās arī pīles šai gadalaikā. Otrā pusē no ezera iztecēja rāvains strauts, vairāku jūdžu garš – es nezinu, kur tas ietecēja, bet tikai ne upē. Milti pa caurumu bīra laukā un izveidoja nelielu taciņu līdz ezeram. Izsviedu arī tēva galodu, it kā tā būtu nejauši pazaudēta. Tad aizsēju caurumu maisā ar auklas gabalu, lai milti vairs nebirtu ārā, un aiznesu maisu atpakaļ laivā.

Tagad jau bija satumsis, iestūmu laivu ūdenī zem kāda vītola, kura zari nokārās no krasta, un gaidīju, līdz uzlēks mēness, tad piesēju laivu pie vītola, mazliet iekodu, izstiepos laivā, aizsmēķēju pīpi un pārdomāju savu plānu.

Man šķita, ka viņi sekos pēdām, kuras atstāju, nesdams ar akmeņiem piekrauto maisu līdz krastam, un tad meklēs upē manu līķi. Tad viņi ies pa miltu taciņu līdz ezeram, otrā pusē ies gar strautu, kas iztek no ezera, meklēt laupītājus, kas mani nogalinājuši un paņēmuši mantas. Upē viņi meklēs tikai manu līķi. Drīz viņi nogurs un par mani vairs nedomās. Lai jau; bet es varu piestāt jebkurā vietā, pēc savas izvēles. Man šķita piemērota Džeksona sala, jo es to labi pazinu un tur nekad neviens neiegriežas. Naktīs es varētu aizirties līdz pilsētiņai, pablandīties un nočiept visu, kas man vajadzīgs. Džeksona sala bija īstā vieta.

Biju ļoti noguris un drīz vien iemigu. Kad pamodos, pirmajā mirklī nezināju, kur atrodos. Piecēlos sēdus un mazliet izbijies apskatījos apkārt. Tad atcerējos. Upe izskatījās daudz jūdžu plata. Mēness spīdēja tik spoži, ka varēju saskatīt, cik baļķu aizpeld garām, melni un klusi, simtiem jardu attālumā no krasta. Visur valdīja nāves klusums, un šķita, ka ir ļoti vēls, – to sajutu pēc gaisa smaržas. Jūs jau saprotat – es nespēju to vārdos īsti izteikt.

Es gardi nožāvājos, izstaipījos un gribēju jau atirties no krasta, kad pēkšņi uz ūdens sadzirdēju kādu skaņu. Klausījos. Drīz es sapratu. Tas bija airu troksnis, kustoties dzelzs duļļos klusajā naktī. Palūrēju caur vītola zariem un – kā tad: krietnu gabalu tālāk ieraudzīju laivu uz ūdens. Nevarēju saskatīt, cik cilvēku tajā sēdēja. Laiva tuvojās, un, kad tā nonāca man pretī, redzēju, ka tajā sēž viens cilvēks. Domāju, varbūt tas ir tēvs, lai gan tik ātri negaidīju viņu atgriešanos. Straume viņa laivu bija aiznesusi pa upi lejāk, un viņš airējās uz krastu pa rāmu ūdeni. Viņš pabruca man tik tuvu garām, ka, izstiepis bisi, es būtu varējis viņu aizsniegt. Tas tiešām bija tēvs – un turklāt skaidrā, varēju to noteikt pēc tā, kā viņš airēja.

Es nezaudēju laiku. Nākamajā mirklī jau strauji slīdēju lejup pa straumi krasta ēnā. Nobraucu divarpus jūdžu, tad ceturtdaļjūdzes vai mazliet vairāk nostūrēju uz upes vidu, jo drīz bija jābrauc garām piestātnei un ļaudis tur varēja mani ieraudzīt un uzrunāt. Iekļu starp peldošiem baļķiem, izstiepos laivas dibenā un ļāvos straumei. Tā es gulēju, atpūtos, smēķēju savu pīpi un skatījos debesis – nebija redzams ne mākonītis. Debess izskatās tik dziļa, ja gul uz muguras mēness naktī, agrāk es to nebiju ievērojis.

Un cik tālu var dzirdēt šādā naktī! Dzirdēju, kā ļaudis sarunājās kuģīšu piestātnē. Varēju saprast katru vārdu. Viens vīrs sacīja, ka tagad dienas kļūstot garas, bet nakts īsas. Kāds cits piebilda, ka šī nakts gan neesot īsa, – tad viņi iesmējās, runātājs savus vārdus atkārtoja, un viņi atkal iesmējās, tad viņi pamodināja kādu savu biedru, pateica to arī viņam un atkal smējās, bet viņš nesmējās; viņš izgrūda dažus īgnus vārdus un teica, lai liekot šo mierā. Pirmais vīrs teica, ka viņš to labprāt pastāstīšot savai vecajai – viņai tas tīri labi patikšot, bet tomēr šis joks nevarot līdzināties viņa paša agrāk stāstītiem jokiem. Dzirdēju, ka viens no vīriem sacīja – pulkstenis drīz būšot trīs un pēc kādas nedēļas šai laikā jau būšot gaišs. Pēc tam viņu balsu skaņas attālinājās, un es vairs vārdus nesapratu, dzirdēju tikai sarunu kā neskaidru murdoņu, šad tad smieklus, bet tie skanēja ļoti tālu.

Tagad biju jau aizbraucis visai tālu no piestātnes. Piecēlos un ieraudzīju Džeksona salu – divarpus jūdžu attālumā pa upi uz leju, apaugušu bieziem mežiem un izslējušos straumes vidū lielu, tumšu blīvu kā tvaikoni bez ugunīm. Smilšu sēre augšgalā nebija redzama, tā tagad atradās zem ūdens.

Pēc neilga laika sasniedzu salu – spēji aizšāvos garām tās augšgalam, jo straume bija ļoti strauja, tad iekļuvi rāmā ūdenī un piestājos krastā Ilinoisas pusē. Ievirzīju laivu dziļā līcī, kuru jau pazinu. Man bija jāpašķir vītoli zari, lai tur iekļūtu, un, kad piesēju laivu, to neviens no ārpuses nevarēja saredzēt.

Izkāpu krastā un atsēdos uz kāda koka stumbra salas augšgalā, skatījos uz lielo upi, peldošajiem melnajiem baļķiem un uz pilsētu trīs jūdžu attālumā, kurā mirgoja trīs vai četras uguntiņas. No upes augšteces tuvojās milzīgs baļķu plosts ar laternu vidū. Skatījos, kā tas lēnām peldēja šurp, un, kad plosts bija jau pavisam tuvu, dzirdēju kādu vīru sakām:

– Airējiet pakalgalā – lai priekšgals pagriežas pa labi!

Vārdi skanēja tik skaidri, it kā vīrs stāvētu man blakus. Debesis jau bija kļuvušas pelēkas. Iegāju mežā un nolikos nosnausties pirms brokastīm.

Astotā nodaļa

Kad atmodos, saule jau bija tik augstu, it kā pulkstenis būtu astoņi. Gulēju zālē vēsajā paēnā, visu pārdomādams, jutos atpūties, labā omā un apmierināts. Varēju saskatīt sauli pa dažām spraugām lapotnē, bet visapkārt auga lieli koki, kas meta tumšas ēnas. Šur tur, kur gaisma spiedās starp lapām, zeme bija raiba, un šie raibumi šūpojās, kas liecināja, ka pūta neliels vējš. Uz kāda zara sēdēja divas vāverītes un, manī lūkodamās, draudzīgi čakstināja.

Jutos ļoti laisks – negribējās piecelties un vārīt brokastis. Atkal biju iesnauadies, kad šķita – saklausīju dobju «bum!» pāri upei. Uztrūkos no miega, atspiedos uz elkoņa un klausījos – atkal dzirdēju dobjo dunoņu. Pielēcu kājās, paskatījos pa spraugu krūmajos un ieraudzīju lielus dūmu mutuļus vīrs ūdens ieņemim piestātnei. Un arī pats tvaikonītis brauca lejup pa upi, pilns pasažieriem. Es tagad visu sapratu.

Bum-bum!

Redzēju, ka balti dūmi novērpjas gar tvaikonīša sāniem. Viņi šāva ar lielgabalu pāri ūdenim, lai mans līķis uzpeldētu.

Es biju stipri izsalcis, bet neuzdrošinājos iekurt uguni, jo viņi varēja ieraudzīt dūmus. Tā es sēdēju, vēroju šāviņu dūmus un klausījos lielgabala dunā. Upe šeit bija vienu jūdzi plata un allaž izskatījās skaista vasaras rītā – man būtu ļoti patīcis noskatīties, kā viņi meklē manas mirstīgās atliekas, ja vien netrūktu, ko likt uz zoba. Tad atcerējos, ka ļaudis mēdz ielikt dzīvsudrabu maizes klaipos un iesviest tos ūdenī, tie allaž aizpeldot līdz slīkonim un apstājoties. Nolēmu pavērot, vai kāds klaips neatpeldēs līdz manim. Aizgāju uz to salas krastu, kas atradās ieņemim Ilinoisai, skatījos, vai nelai-mēsies, – un nebiju vīlies. Milzīgs klaips peldēja šurp – es jau gandrīz biju aizsniedzis to ar garu nūju, bet man paslīdēja kāja, un klaips aizpeldēja tālāk. Protams, šai vietā straume pienāca vistuvāk krastam – es to jau zināju. Bet vēlāk atpeldēja otrs klaips, un to es ieguvu. Izņēmu tapu, izkratīju ārā dzīvsudrabu un laidu zobus darbā.²⁶ Tā bija ceptuves maize, ko ēd smalkāki ļaudis, nevis vienkāršo ļaužu kukurūzas plācenis.

Iekārtojos ērti uz kāda koka stumbra starp lapām, ēdu maizi, vēroju tvaikonīti un jutos lieliski. Tad man ienāca prātā kāda doma: laikam atraitne vai mācītājs, vai kāds cits būs lūguši dievu, lai šī maize nokļūtu pie manis, un tas bija noticis! Tad taču ir kāda nozīme, ja cilvēks – atraitne vai mācītājs – lūdz dievu, tikai manas lūgšanas nepiepildās, jo vienīgi labie lūdzēji tiek uzklausi.

Uzsmēķēju pīpi, kūpināju to labu laiku un turpināju vērot. Tvaikonītis ļāvās straumei, un es apsvēru, ka man būs izdevība redzēt ļaudis uz klāja, kad brauks garām. Un tas piebrauks tuvu, tāpat kā maizes klaips. Kad tvaikonītis jau bija gandrīz klāt, nodzēsu pīpi, aizgāju turp, kur izmakšķerēju klaipu, un nolikos garšļaukus krastā aiz kāda nokrituša koka stumbra. Pa zaru žakli varēju labi skatīties.

Beidzot kuģītis aizsniedza salu un pienāca tik tuvu, ka ļaudis būtu varējuši izkāpt krastā, ja vien izmestu laipu. Gandrīz visi bija uz klāja. Mans tēvs, tiesnesis Tečers, Bekija Tečere, Džo Hāpers un Toms Sojers, un viņa vecā krustmāte Pollija, arī Sids un Mērija, un vēl daudzi citi. Visi runāja par slepkavību, bet kapteinis iejaucās un teica:

– Tagad vērojiet uzmanīgi! Šeit straume pienāk tuvu salai, un varbūt viņš ir izskalots malā vai kaut kur aizķēries krūmos pie ūdens. Es vismaz to ceru.

²⁶ V.E.: Nezināja, ka dzīvsudrabs ir indīgs.

Bet es to necerēju.

Visi sapulcējās un noliecās pār margām, gandrīz lūkodamies man sejā, tik uzmanīgi cik vien spēdami. Es viņus visus varēju labi saskatīt, bet viņi mani neredzēja. Tad kapteinis iesaucās:

– Atkāpties!

Lielgabals tā nodārdēja, ka gandrīz kļuva kurls no trokšņa un akls no dūmiem, un man šķita, ka esmu pagalam. Ja viņi būtu izšāvuši īstus lādiņus, tad tiešām atrastu liķi, kuru meklēja. Bet, paldies dievam, nebiju ievainots. Tvaikonītis aizpeldēja tālāk un pazuda no mana redzes loka, aizgriezdamies gar salas izliekumu. Vēl pāris reižu dzirdēju lielgabala dunu aizvien tālāk un tālāk, un tā atkārtotās vēl kādu stundu, tad es to vairs nedzirdēju. Sala bija trīs jūdzes gara. Manuprāt, tagad viņi bija aizbraukuši līdz pašam salas galam un nu meklēšanai meta mieru. Bet tā nebija. Tvaikonītis apbrauca salas galu un devās ar tvaiku augšup pa kanālu Misūri pusē un šad tad atkal izšāva no lielgabala. Pārgāju salas otrajā pusē un vēroju viņus. Kad viņi nokļuva līdz salas augšgalam, tie beidza šaut, virzījās uz Misūri pusi un aizbrauca mājās – uz pilsētiņu.

Tagad zināju, ka esmu drošībā. Neviena vairs nenāks mani meklēt. Izņēmu no laivas savas mantas un uzslēju jauku telti meža biezoknī. Šo telti veidoju no segām, zem tām noliku savus piederumus, lai tie būtu nosargāti pret lietu.

Izmakšķerēju samu un uzšķērdēju to ar savu zāģi. Kad saule norietēja, iekūru ugunsgrāvu un gatavoju vakariņas. Tad izliku makšķeres, lai noķertu kādu zivi brokastīm.

Kad satumsa, atsēdjos pie ugunsgrāva, uzsmēķēju un būtu ļoti apmierināts, bet pamazām sāku justies vientuļīgi, aizgāju krastā un klausījos straumes čalā, skaitīju zvaigznes, garām peldošos balķus un plostus, tad aizgāju gulēt, jo tas ir pats labākais, kā aizvadīt laiku, ja esi vientuļš, tad skumjas drīz pāriet.

Tā nodzīvoju trīs dienas un trīs nakts. Nekādas pārmaiņas – vienmēr tas pats. Staigāju, izpētīdams salu. Es biju tās saimnieks, tā sakot, viss te piederēja man, un vēlējos to iepazīt, bet galvenokārt gribēju nosist laiku.

Atradu daudz zemeņu – lielas un nobriedušas, atradu zaļas vasaras vīnogas, vēl neienākušās ērkšķogas, jau sāka parādīties vēl zaļas mellenes.²⁷ Nospriedu, ka tās visas man noderēs.

Tā klaiņoju pa biezo mežu, līdz šķita, ka neesmu tālu no salas lejasgala. Man līdzī bija bise, bet vēl neko netiku nošāvis – bise man bija vairāk aizsardzībai, lai gan domāju, ka nošāšu kādu meža zvēru savas mītnes tuvumā.

Gandrīz uzkāpu kādai pamatīgai čūscai, tā aizlocījās zālē starp puķēm, es devos tai pakal, cerēdams to nošaut. Tā skriedams, pēkšņi gandrīz vai ielēcu kāda ugunsgrāva pelnos, kas vēl dūmoja.

Mana sirds krūtīs saka smagi dunēt. Es vairs nekavējos ne mirkli, nolaidu bises gaili un uz pirkstgaliem zagos atpakaļ, cik ātri vien varēdams. Šad tad apstājos biezoknī un klausījos, bet tik smagi elsu, ka neko nespēju sadzirdēt. Nogāju vēl kādu gabalu, tad atkal klausījos, un tā vairākkārt. Kad ieraudzīju celmu, tas man šķita cilvēks, kad uzminu zariņam un tas salūza, šķita, it kā kāds pārlauztu manu elpu, atstādams man īsāko daļu.

Atgriezies savā nometnē visai sašļucis, mana guzna bija bez gremokļa, bet teicu sev, ka patlaban nav īstais laiks noņemties ar niekiem. Sakravāju visas savas mantas laivā, lai tās nedurtos acīs, izdzēsu uguni, izkaisīju pelnus tā, lai te izskatītos pēc pērnā gada ugunsgrāva vietas, un tad uzkāpu kokā.

Manuprāt, nosēdēju kokā divas stundas, bet neko neredzēju, neko nedzirdēju – tikai **iedomājos**, ka redzu un dzirdu nezin ko. Nevarēju augšā sēdēt mūžīgi, tāpēc beidzot nokāpu zemē, bet ieslēpos visbiezākajā mežā un visu laiku turēju acis vaļā. Ēdu tikai ogas un savu brokastu atliekas.

Vakarā biju ļoti izsalcis. Kad kļuva ļoti tumšs, iekāpu laivā un, iekams uzlēca mēness, aizbraucu pāri uz Ilinoisas krastu – kādu ceturtdalījūdzi. Iegāju mežā, izvārtīju sev vakariņas un biju jau nolēmis pavadīt nakti šeit, kad dzirdēju troksni – klipata-klap, klipata-klap, klipata-klap²⁸ – un sacīju sev: auļo zirgi! Tūlīt sadzirdēju arī cilvēku balsis. Cik ātri varēdams, saliku visu laivā un tad ielīdu mežā, lai novērotu. Nebiju vēl tālu aizgājis, pēkšņi dzirdu – kāds vīrietis saka:

– Labāk apmetīsimies šeit, ja atradīsim labu vietu. Zirgi ir līdz nāvei nodzīti. Apskatīsimies.

Es vairs negaidīju, atstūmos no krasta un ātri aizbraucu. Piesēju laivu vecajā vietā un nolēmu tajā pārgulēt. Taču nekāda lielā gulēšana neiznāca. Man bija jādomā. Un katru reizi, tiklīdz atmodos, šķita, ka mani kāds sagrābj aiz rīkles. Miegs mani neatspirdzināja. Beidzot atzinu: tā nevar dzīvot – jāuzzina, kas te bez manis atrodas uz salas, man viņš jāatrod, kaut vai es pārplīstu. Un tad tūlīt sajutos labāk.

²⁷ V.E.: *the green blackberries was just beginning to show*. Nepareizs tulkojums: mellenes ir *huckleberries*, bet *blackberries* ir kazenes.

²⁸ V.E.: *plunkety-plunk, plunkety-plunk*.

Ķēros pie ariem un atīros no krasta pāris soļu, tad ļāvu laivai slīdēt krasta ēnā. Spīdēja mēness, un ārpus ēnas bija tik gaišs kā dienā. Braucu kādu stundu. Viss bija kluss, nekustīgs, iegrimis dziļā snaudā. Biju gandrīz jau aizsniedzis salas galu. Sāka pūst neliels, dzestrs vējš, tā bija zīme, ka nakts beigusies. Piegriezu laivu krastā, paņēmu bisi un ielavījos mežā. Nosēdos uz kāda stumbra un skatījos caur lapām. Redzēju, ka mēness atstāj savu sargvietu un krēsla apklāj upi. Bet pēc neilga laika ieraudzīju bālu svītru pāri koku galotnēm un sapratu, ka aust diena. Tad paņēmu bisi un devos turp, kur biju nejauši ieraudzījis ugunskuru. Ik mirkli apstājos, lai klausītos. Bet man nelaimējās – nevarēju atrast ugunskura vietu.

Taču pēc brītiņa koku biezoknī ieraudzīju uguns spīdumu. Lēni un piesardzīgi tam tuvojos. Drīz biju pienācis pietiekami tuvu, lai visu saredzētu. Uz zemes gulēja cilvēks! Es gandrīz vai pagību. Viņš bija pārvilcis segu pāri galvai un gulēja ļoti tuvu ugunij. Apsēdos aiz kāda krūma sešu pēdu atstatumā un nenovērsu no viņa acis. Tagad apkārt bija jau pelēka krēsla. Drīz vīrs nožāvājās, izstaipījās un nometa segu. Tas bija mis Votsonas Džims! Es kļuvi priecīgs, viņu ieraugot. Iesaucos:

– Hello, Džim! – un izlēcu no krūma.

Viņš pielēca kājās un lūkojās manī ar tramīgu skatienu.²⁹ Tad viņš nokrita uz ceļiem, salika rokas un lūdās:

– Nemoki mani, es nekad neesmu darījis ļaunu mirušo gariem. Man mironi vienmēr patikuši, esmu tos visādi apkopis. Ej atpakaļ upē, kur tu mājō, un nedari neko vecajam Džimam, kas vienmēr bijis tavs draugs.³⁰

Es drīz vien liku viņam saprast, ka neesmu miris. Tik ļoti priecājos ieraugot Džimu! Tagad vairs nebiju vientuļš. Teicu viņam, ka nebaidos no viņa, ja viņš nenodos mani ļaudīm. Es stāstīju, bet viņš sēdēja, skatījās uz mani un neatbildēja neko. Beidzot es piebildu:

– Ir jau pavisam gaišs. Gatavosim brokastis. Piesvied malku ugunij.

– Kāda jēga uzkurt uguni, lai vārītu zemenes un citus niekus? Bet tev taču ir bise. Ar to mēs varam palūkot kaut ko labāku nekā zemenes.

– Zemenes un citi nieki? – es sacīju. – Vai no tā tu pārtiec?

– Es neko citu nevarēju atrast, – viņš atbildēja.

– Cik ilgi tu esi uz salas, Džim?

– Atnācu pēc tās nakts, kad tevi nokāva.

– Ko? Visu šo laiku?

– Jā, patiesi.

– Un tu ēdi tikai šitādus draņķus?

– Jā, neko citu.

– Tad tu esi nāvīgi izbadojies?

– Man liekas, es varētu apēst zirgu. Varētu gan! Un cik ilgi tu esi uz salas?

– Kopš tās nakts, kad mani nokāva.

– Ko tu saki! Bet no kā tu pārtiec? Tev gan ir bise. Jā, patiesi tev ir bise. Tas ir labi. Tagad nošauj kaut ko, es uzkuršu uguni.

Mēs aizgājām līdz laivai, un, kamēr Džims sakūra ugunskuru zālainā vietā starp kokiem, es atnesu miltus, speķi un kafiju, kafijas kannu un pannu, cukuru un skārda krūzītes. Nēģeris bija mēms aiz brīnumiem, jo domāja, ka esmu visu ieguvis ar burvestības spēku. Es noķēru arī lielu zivi, Džims ar savu nazi to iztīrīja un izcepa.

Kad brokastis bija gatavas, izstiepāmies zālē un ēdām visu pavisam karstu. Džims pieēdās līdz acīm, jo bija ļoti izbadojies. Labi paēduši, atlaidāmies garšļaukus un atpūtāmies. Pēc kāda brīža Džims jautāja:

²⁹ V.E.: and stared at me wild.

³⁰ V.E.: Doan' hurt me – don't! I hain't ever done no harm to a ghos'. I alwuz liked dead people, en done all I could for 'em. You go en git in de river agin, whah you b'longs, en doan' do nuffn to Ole Jim, 'at 'uz awluz yo' fren'.

– Bet klausies, Hak, ko tad nokāva tajā būdā, ja ne tevi?

Tad es viņam visu izstāstīju, un viņš teica, ka tas esot lieliski. Pat Toms Sojers nebūtu varējis izdomāt labāku plānu par manējo. Tad es jautāju:

– Kā tu te gadījies un kā šeit nokļuvi, Džim?

Viņš izskatījās apjucis un kādu mirkli neatbildēja. Tad sacīja:

– Varbūt es labāk neteikšu.

– Kāpēc, Džim?

– Man ir iemesli. Bet tu nevienam neteiksi, ja tev pastāstīšu, Hak?

– Lai mani sasper zibens, ja to daru, Džim.

– Nu labi. Es ticu tev, Hak. Es... es aizbēgu.³¹

– Džim!

– Bet tu taču teici, ka nevienam nestāstīsi, – tu man to apsolīji, Hak.

– Jā, apsolīju. Teicu, ka nestāstīšu, un savu vārdu turēšu. Indiāņa goda vārds. Lai mani sauc par negodīgu abolicionistu³² un nicina mani par klusēšanu – man vienalga. Es nevienam neko neteikšu un tikpat tur vairs neatgriezšos. Tā, un tagad pastāsti man visu.

– Redzi, tas bija tā. Vecā mis Votsona mani knābāja visu laiku un izturējās pret mani ļoti bargi, bet to viņa vienmēr solījās, ka nepārdošot mani Orleānā. Bet tad es ievēroju, ka pēdējā laikā pie mums vienmēr grozās kāds nēģeru tirgotājs, un mani sagrāba bailes. Tā es vienu vakaru vēlā stundā pielavījos pie durvīm, tās nebija gluži ciet, un dzirdēju, ka vecā mis teica atraitnei – šī pārdošot mani Orleānā. Atraitne to negribēja, bet vecā mis teica, ka dabūšot astoņsimt dolāru par mani un tā taču esot liela nauda, kuru būtu žēl aizlaist vējā. Atraitne lūkoja viņu atrunāt, lai tā nedarot, bet es tālāk vairs neklausījos... Devu kājām vaļu.

Noskrēju lejā pa kalnu un gribēju nospert kādu laivu augšpus pilsētas, bet visapkārt vēl bija ļaudis. Tad paslēpos kādā vecā mucinieku darbnīcā krastā, lai nogaidītu, līdz visi aizies. Tur es pavadīju nakti. Jo visu laiku kāds slaidījās tuvumā. Apmēram sešos garām sāka braukt daudz laivu, ap astoņiem vai deviņiem katrā laivā braucēji runāja, ka tavš tēvs atnācis pilsētā un stāstījis – tu esot nokauts. Pēdējās laivās brauca daudz lēdiju un džentlmeņu, lai redzētu vietu, kur tas noticis. Daži piestāja krastā un mazliet atpūtās, iekams brauca pāri upei, un no viņu runām uzzināju visu par tavu nogalēšanu. Es biju ļoti noskumis par to, ka esi nokauts, Hak, bet tagad vairs tāds neesmu.

Es tur gulēju skaidās visu dienu. Biju izsalcis, bet nebaidījos, jo zināju, ka mis un atraitne pēc brokastīm aizbrauks līdzī visiem un domās, ka es mazā gaismiņā esmu izdzinis lopus, tāpēc ievēros manu nozušanu tikai vakarā. Tāpat citi vergi nepamanīs manu nozušanu, jo tie arī izies savā vaļā, tiklīdz abas vecās nemišīsies pa kājām.

Kad satumsa, sāku iet gar upes krastu un nogāju apmēram divas jūdzes, varbūt pat vairāk, līdz apkārtnē vairs nebija māju. Es jau biju izdomājis, ko darīt. Redzi, ja es sukātu prom kājām, manas pēdas uzostu suņi, ja es nozagtu laivu un pārceltos pāri, to sāktu meklēt un zinātu, ka esmu otrā krastā, un arī tur sadzītu manas pēdas. Tāpēc nolēmu, ka jāsameklē plosts, jo tas neatstāj pēdu.

Te ieraudzīju uguntiņu izpeldam aiz pagriezienu, iebrīdu ūdenī un, stumdams pa priekšu garu balķi, nopeldēju līdz upes vidum; tur ieslēpos starp peldošajiem kokiem un, galvu pieliecis, peldēju pret straumi turp, kur tuvojās plosts. Piepeldēju tam klāt un pieķēros plostā pakalgalam. Mēnesi aizklāja mākoņi, un kļuva tumšs. Es uzrāpos uz plostā un izstiepos uz balķiem. Vīri bija plostā vidū, un tur dega laterna. Upē ūdens cēlās, straume bija spēcīga, un es rēķināju, ka ap četriem rītā būšu jau aizbraucis divdesmit piecas jūdzes lejup pa upi, tur varēšu ienirt un pirms ausmas izpeldēt krastā – Ilinoisas mežos.

Bet man nelaimējās. Kad plosts tuvojās salai, kāds vīrs nāca uz pakalgalu ar laternu. Man vairs nebija nozīmes gaidīt, ielaidos ūdenī un peldēju uz salu. Domāju, ka viegli varēšu izkāpt krastā, bet nekā – tur bija pārāk stāvs. Vajadzēja aizpeldēt līdz salas otrajam galam, tur atradu labu vietu. Iegāju mežos un nosolījos vairs neielasties ar plostiem, kur staigā ar laternām. Man cepurē bija noslēpta pīpe, tabakas vīkšķis un dažī sērkokči. Tie nebija samirkuši, un tad es kļuva priecīgs.

– Un tev nebija ne gaļas, ne maizes, ko ēst visu šo laiku? Kāpēc tu nenokēri ūdens bruņurupučus?

– Kā lai es tos būtu noķēris? Tos nevar sagrābt ar plikām rokām, tie jānosit ar akmeni. Bet kā es to varēju izdarīt naktī? Un dienā es nedrīkstēju rādīties krastā.

– Tā gan. Tev, protams, visu laiku bija jāslēpjas mežā. Vai tu dzirdēji, kā viņi šāva ar lielgabalu?

³¹ V.E.: *I – I run off.*

³² Abolicionists – tās amerikāņu kustības piekritējs, kura iestājās par verdzības atcelšanu. (*Tulk.*)

– Jā, es zināju, ka tas ir tevis dēļ. Redzēju, kā viņi te brauca garām, es vēroju caur krūmiem.

Garām aizlidoja daži jauni putnēni, palidoja vienu divus jardus un atkal nometās zemē. Džims teica – tas uz lietu. Tā lidinājoties arī cālēni, un tikpat zīmīgs viņam šķita jauno putnu lidojums. Gribēju dažus no putniem saķert, bet Džims neļāva. Viņš teica – tas nozīmējot nāvi. Viņa tēvs reiz gulējis smagi slimš, un viens no bērniem noķēris jaunu putnu, tad viņa vecāmāte teikusi, ka tēvs miršot, – un viņš tik tiešām nomiris.

Džims vēl piebilda, ka nekad nevajagot skaitīt ēdamvielas, no kurām jāgatavo pusdienas, tas arī nesot nelaimi. Tāpat arī nelaba zīme esot, ja kāds izpurinot galddrānu pēc saulrieta. Un, ja kādam cilvēkam piederot bišu strops un šis cilvēks nomirstot, tas jāpasakot bitēm, iekams saule uzlec nākamajā rītā, citādi visas bites kļūstot gurdenas, nevācot medu un nobeidzoties. Džims apgalvoja, ka bites nedzēlot plānprātiņiem, bet es tam neticēju, jo vairākkārt biju izmēģinājis pie sevis un tās man nedzēla.

Dažus nostāstus, par šīm pazīmēm es biju jau dzirdējis agrāk, bet ne visu. Džims zināja katru pazīmi. Viņš teica, ka zinot gandrīz visu. Atbildēju, ka, manuprāt, visas pazīmes rāda tikai uz nelaimi, un jautāju, vai nav arī pazīmju, kas vēsta laimi. Viņš atbildēja:

– Visai maz – un tās nevienam nepalīdz. Kāpēc tu gribi zināt, vai nāks laime? Lai to atvairstu?

Un viņš piebilda:

– Ja tev rokas un krūtis apaugušas matiem, tas nozīmē, ka būsi bagāts. Nu šāda pazīme ir noderīga, jo tā vēsta tālu nākotni. Redzi, tu vari kādu laiku būt trūcīgs, zaudēt dūšu un sev padarīt galu, ja tev šī pazīme nevēstītu, ka būsi kādreiz bagāts.

– Vai tev rokas un krūtis ir apaugušas matiem, Džim?

– Kāpēc tu tā jautā? Vai neredzi pats, ka esmu spalvains?

– Vai tad tu esi bagāts?

– Nē, bet es reiz biju bagāts un atkal būšu bagāts. Man reiz bija četrpadsmit dolāru, bet es sāku tirgoties un visu pazaudēju.

– Kā tad tu tirgojies, Džim?

– Es vispirms iegādājos lopus.

– Kādus lopus?

– Mājlopus. Zini. Desmit dolārus ieguldīju govī. Bet vairāk gan neizsviedīšu naudu par lopiem. Tā govs nosprāga manās rokās.

– Tā tu pazaudēji desmit dolāru?

– Nē, ne visus. Pazaudēju tikai deviņus. Pārdevu govs ādu ģērētajam par vienu dolāru un desmit centiem.

– Tad tev palika pieci dolāri un desmit centi. Vai tu vēl spekulēji?

– Nuka. Tu pazīsti to vienkāji nēģeri, kas pieder vecajam Bredijam? Viņš nodibināja banku un teica: kas tajā ieguldīšot vienu dolāru, gada beigās dabūšot četrus dolārus. Un tā saskrēja visi nēģeri, bet tiem nebija daudz naudas, ko ieguldīt. Es biju vienīgais, kam tik liela nauda. Teicu, ka ieguldīšu vairāk nekā četrus dolārus un, ja nesaņemšu atpakaļ vairāk, tad pats nodibināšu banku. Protams, šis nēģeris negribēja mani ņemt savā biznesā, teica, ka neesot pietiekami daudz apgrozījumu divām bankām, lai es ieguldot piecus dolārus, viņš man gada beigās izmaksāšot trīsdesmit piecus.

Tā es darīju. Nolēmu, ka trīsdesmit piecus dolārus ieguldīšu citur, lai mana bagātība pieaug. Bet bija kāds nēģeris, vārdā Bols, tas bija izvilcis malā plakandibena laivu, un viņa kungs to nezināja. Es nopirku no Bola šo laivu un teicu, ka atdošu viņam trīsdesmit piecus dolārus gada beigās, bet kāds naktī laivu nozaga, un otrā dienā vienkājis nēģeris paziņoja, ka banka izputējusi. Tā neviens no mums neko nedabūja.

– Ko tu darīji ar desmit centiem, Džim?

– Gribēju tos izdot, bet sapnī man kāda balss teica, lai atdodot tos nēģerim Bilemam, ko mēdza saukt par Bileama ēzeli, jo viņš tiešām bija tāds pavieglis galvā. Visi apgalvoja, ka viņam esot laimīga roka, bet man, es redzēju, pavisam neveicās. Sapnī man teica, lai Bileams ieguldot šos desmit centus, un man viņš atdošot peļņu. Bileams paņēma naudu, un, kad viņš bija baznīcā, mācītājs sprediķī teica, ka to, ko dodam nabagajiem, mēs dodam tam kungam, kas mums atmaksāšot simtkārtīgi. Tad Bileams iedeva desmit centus nabagajiem un pats gaidīja, kas no tā iznāks.

– Bet kas tad iznāca, Džim?

– Nekas neiznāca. Es nekādi vairs nevarēju sakrāt naudu, un arī Bileams to nevarēja. Nekad vairs nedomāju nevienam naudu, ja nebūs nodrošinājuma. Tas kungs atdošot šo naudu simtkārtīgi, teica mācītājs! Es būtu laimīgs, ja varētu atdabūt tikai savus desmit centus.

– Gan jau būs labi, Džim, kādreiz jau tu būsi bagāts.

– Jā. Arī tagad esmu bagāts, ja tā paskatās. Es piederu pats sev un esmu astoņsimt dolāru vērts. Kaut man būtu šī nauda, vairāk es ar' negribētu.

Devītā nodaļa

Es gribēju aiziet līdz kādai vietai salas vidienē, kuru biju atradis, kad salu izpētīju, – un tāpēc devāmies ceļā. Drīz mēs tur nonācām – sala bija tikai trīs jūdzes gara un ceturtdaļjūdzes plata.³³

Tai vietā bija diezgan garš, stāvs pakalns jeb krauja, četrdesmit pēdu augsta. Mēs pamatīgi nopulējāmies, līdz uzrāpāmies virsotnē, jo nogāze bija stāva un krūmi biezi. Izstaigājām un izkāpelējām visu šo pakalnu un beidzot atradām ērtu, lielu alu klintī, gandrīz pašā virsotnē uz Ilinoisas pusi. Ala bija tik liela kā divas vai trīs istabas kopā savienotas, un Džims tajā varēja stāvēt, izslējies visā augumā. Alā bija vēss. Džims ieteica tūlīt atnest šurp visas mūsu mantas, bet es iebildu, ka mums nepatiks pastāvīgi kāpelēt augšā un lejā.

Džims teica – ja mēs kādā labā vietā noslēptu laivu un visas mantas sanestu alā, tad varētu šeit paslēpties, ja kāds ierastos salā, un bez suņiem mūs te neviens neatrastu. Viņš piebilda, ka mazīe putniņi viņam pavēstījuši drīzu lietu un vai es gribētu, ka mūsu mantas salīst.

Aizgājām atpakaļ, laivā piebraucām tuvāk alai un uzstiepām augšā visas mūsu mantas. Tad atradām tuvumā kādu vietu, kur noslēpt laivu starp kuplajiem vītoliem. Noņemām no makšķerēm dažas zivis un atkal ielaidām auklas ūdenī, tad sākām gatavot pusdienas.

Alas ieeja bija tik plaša, ka pa to varēja ievelt mucu, un vienā pusē pie durvīm klonā bija neliels gluds izcilnis – piemērots ugunskuram. Iekūrām tur uguni un vārījām pusdienas.

Izklājām savas segas zemē un ēdām pusdienas alā. Pārējās mantas novietojam pie alas dibensienas.

Drīz kļuva tumšs, nodunēja pārkons, un uzliesmoja zibeņi, – putni bija pareizi vēstījuši. Tad sāka līt, lietus gāzās straumēm, un nekad nebiju redzējis tik briesmīgu vēju. Tas bija viens no mūsu parastajiem vasaras negaisiem. Kļuva tik tumšs, ka ārpusē viss izskatījās zili melns un bija ļoti skaisti, un lietus gāzās tik bagātīgi, ka netālie koki rēgojās it kā caur miglu, līdzīgi trausliem zirnekļu tīkliem. Pēkšņa vēja brāzma zemu nolieca kokus un pavērsa augšup lapu bālo apakšpusi, tad atkal cita brāzma lika kokiem mežonīgi vēcināt zarus. Un pēkšņi, kad visapkārt bija dziļa zili melna tumsa, – žvīkt! – viss iegaismojās lieliskā spožumā,³⁴ un varēja saskatīt koku galotnes, kas simtiem jardu tālumā locījās vētrā – daudz tālāk, nekā spēju iepriekš saredzēt, un atkal pēc mirkļa tās kļuva tumšas kā noziegums³⁵, tad ar briesmīgu dārdoņu nogrāva pārkons un, draudīgi ducinādams un rībinādams, aizvēlās pa debesīm lejup pasaules otrā pusē, it kā tukšas mucas ripotu lejup pa kāpnēm, kad pakāpieni ir ar lielām atstarpēm un mucas stipri lēkā.

– Džim, tas ir jauki, – es teicu, – es nevēlētos būt nekur citur kā vien šeit. Iedod man vēl vienu gabalu zivs un karstu kukurūzas plāceni.

– Āre, tu nemaz šeit nebūtu, ja nesastaptu Džimu. Tu būtu tagad tur apakšā, mežos, bez pusdienām, gandrīz vai noslīcis – tā gan, mīļais. Cāļi zina, kad būs lietus, un to zina arī citi mazīe putneļi.

Desmit vai divpadsmit dienas upē kāpa ūdens, līdz tā izgāja no krastiem. Salas zemākajās vietās ūdens bija trīs vai četras pēdas dziļš, tāpat Ilinoisas krastā. Šai pusē upe bija vairāk jūdžu plata, bet Misūri pusē platums nebija mainījies – pusotras jūdzes, jo tur krasts bija stāvs kā klints siena.

Dienā braukājām pa salu laiviņā. Meža biezoknī bija vēss un tumšs, pat kad ārpusē spīdēja saule. Mēs likumojām starp kokiem, dažreiz vīnogulāju vītnes bija savijušās tik biezi, ka vajadzēja braukt atpakaļ un atrast citu ceļu. Uz katra nolūzuša koka stumbra varēja redzēt trusīšus, čūskas un citus dzīvniekus, un, kad sala jau divas dienas bija applūdināta, dzīvnieki aiz bada kļuva tik rāmi, ka, garām braucot, varējām paņemt tos rokā, ja vēlējamies; tikai čūskas un bruņurupuči ieslīdēja ūdenī. Mūsu alas pakalns mudžēja no dzīvniekiem. Ja būtu patika, mēs varējām daudzus no tiem pieradināt.

Kādā naktī izvilcām plosa daļu – skaistas priežu plankas. Plosts bija divpadsmit pēdu plats un piecpadsmit vai sešpadsmit pēdu garš,³⁶ un virs ūdens rēgojās sešas vai septiņas collas³⁷ – stingra,

³³ V.E.: Angļu sauszemes jūdze (kuru lieto arī ASV) ir 1,609344 km, tātad sala bija 4,8 km gara un 400 metrus plata. Salas dati sakrīt ar to, kas norādīts «Tomā Sojerā»: {L-TOM, 45.lpp.}.

³⁴ V.E.: *when it was just about the bluest and blackest – FST! it was as bright as glory...*

³⁵ V.E.: *dark as sin* (tātad – kā grēks).

³⁶ V.E.: Angļu pēda ir 0,3048 m, tātad plosts bija 3,66 m plats un 4,7 m garš.

³⁷ V.E.: Colla ir 2,54 cm, tātad plosts virs ūdens pacēlās 15–18 centimetrus.

vienāda grīda. Dienā dažreiz redzējām garām aizpeldam zāģētavas baļķus, bet ļāvām tiem aizpeldēt, jo negribējām rādīties dienas gaismā.

Kādu nakti, kad bijām aizbraukuši uz salas augšgalu, īsi pirms ausmas skatāmies – no rietumpuses peld šurp īsta māja. Tai bija divi stāvi, pati krietni sašķobījusies. Mēs pieairējāmies klāt un uzrāpāmies līdz otrā stāva logam. Bet bija pārāk tumšs, lai kaut ko saskatītu, tāpēc piesējām laivu un gaidījām dienas gaismu. Uzaustot gaismai, bijām sasnieguši salas lejasgalu – ieskatījāmies pa logu – ieraudzījām iekšā gultu, galdu, divus vecus krēslus un visādas mantas izkaisītas uz grīdas, pie sienas karājās drēbes. Attālākajā kaktā kāds gulēja, kas izskatījās kā cilvēks. Džims iesaucās:

– Hello, klausies!

Bet cilvēks nepakustējās. Es saucu vēlreiz, tad Džims teica:

– Cilvēks nav iemidzis, viņš ir miris. Pagaidi te, es iešu apskatīties.

Viņš iegāja, noliecās, apskatījās un sacīja:

– Viņš ir miris. Un pavisam kails. Kāds viņam iešāvis mugurā. Manuprāt, viņš ir jau divas vai trīs dienas beigts. Ienāc, Hak, bet neskaties viņam sejā, tā ir pavisam briesmīga.

Es neskatījos uz mirušo. Džims uzsvieda viņam virsū dažas vecas skrandas, bet tas nebija vajadzīgs – es nevēlējos uz viņu skatīties. Uz grīdas bija izmētātas vecas nosmulētas spēļu kārtis, tukšas viskija pudeles un vairākas maskas, izgatavotas no melnas vadmalas. Uz sienām bija ar ogli uzrakstīti visvisādi muļķīgi izteicieni un uzšvīkāti tikpat muļķīgi zīmējumi. Pie vienas sienas karājās arī divi veci katūna tērpi, salmu cepure un sieviešu apakšveļa, arī vīrieša apģērba gabali. Ielikām visu laivā – varbūt kādreiz noderēs. Uz grīdas atradu vecu, neīru zēna salmu cepuri, arī to paņēmu. Kādā pudelē bija ieliets piens, un pudele aizbāzta ar lupatu knupi. Gribējām paņemt arī pudeli, bet tā bija iesprāgusi. Telpā stāvēja arī veca, ķirņu sagrauzta lāde un no zirgu sariem izgatavots noplucis čemodāns ar salauztām slēdenēm. Čemodāns bija atvērts, bet tajā neatradām neko vērtīgu. Izsvaidītās lietas liecināja, ka ļaudis bija šo mītni atstājuši lielā steigā un nepaguvuši paņemt līdzī savas mantas. Dabūjām vecu skārda laternu un miesnieka nazi bez spala, gluži jaunu Barlova nazi (tāds kurā katrā veikalā maksā 20 feniņu)³⁸, daudz tauku sveču un skārda svečturi, blašķi, skārda krūzīti un apdriskātu vecu gultas segu, sieviešu rokas somiņu ar šujamām un spraužamām adatām, bišu vaska gabalu, diegiem un citiem piederumiem, arī cirvi, dažas naglas, makšķeres auklu mana mazā pirkstiņa resnumā ar milzīgiem āķiem, arī saritinātu, izģērētu meža dzīvnieka ādu, suņa kaklasaiti no ādas, vienu pakavu un dažas zāļu pudelītes bez uzrakstiem; un tieši tad, kad jau gribējām aiziet, es atradu diezgan labu zirgu suku, bet Džims sagrabējušu vijoles lociņu un koka kāju. Koka kājai siksnas bija noplēstas, bet tā vēl bija diezgan laba, lai gan manam augumam pārāk gara un Džimam pārāk īsa. Otru kāju nevarējām atrast, lai gan pārmeklējām visas malas.

Bet, visu kopā ņemot, – mums bija gadījies labs loms. Kad gribējām braukt projām, bijām jau aizpeldējuši kādu jūdzi leļpus salas un bija jau gaiša diena. Tāpēc liku Džimam nogulties laivā un uzklāt sev veco gultas segu – ja viņš sēdētu, cilvēki jau iztālēm redzētu, ka brauc nēģeris. Aizīros uz Ilinoisas krastu, un straume mani aiznesa vēl kādu pusjūdzi pa upi lejup. Tad ieslīdēju krasta rāmajā ūdenī, nekas ļauns neatgadījās, un neviens mūs neredzēja. Laimīgi nokļuvām mājās.

Desmitā nodaļa

Pēc brokastīm gribēju runāt par nomirušo vīru un izdibināt, kas būtu varējis viņu nogalināt, bet Džims to nevēlējās. Viņš teica – tas atnesīšot nelaيمي, turklāt mirušais varētu atnākt pie mums kā spoks, jo neaprakts cilvēks vairāk spokojoeties nekā tāds, kas mierīgi un ērti apguldīts kapā. Šie vārdi man šķita

³⁸ V.E.: *and a bran-new Barlow knife worth two bits in any store...* Te nu Mirdza Ķempe ir kaut ko savārtījusi – kādi var būt feniņi Amerikas Savienotajās Valstīs? «Two bits» nozīmē «divas monētas», bet es nezinu, par kādām monētām tā sacīja Marka Tvena bērnības laiku vidē (varbūt centa vai piecu centu?). «Bran-new» laikam gan arī nav gluži tas pats, kas «new» (jauns).

visai prātīgi, un es neko neiebildu, bet nevarēju atturēties no domām par to, kas un kāpēc nošāvis šo cilvēku. Mēs pārmeklējām atnestās drēbes un atradām kāda veca mēteļa oderē iesūtus astoņus sudraba dolārus. Džims izteicās, viņam liekoties – tās mājas īpašnieki nozaguši šo mēteļi, jo nekad nebūtu tajā naudu atstājuši, ja zinātu, ka tā tur iesūta. Es piebildu, ka, manuprāt, tie arī šo cilvēku nogalinājuši, bet Džims negribēja par to runāt. Es sacīju:

– Tagad tev liekas, ka tas atnestu nelaيمي, bet ko tu sacīji, kad aizvakar atradu pakalna virsotnē čūskas ādu? Tu teici, ka tā esot vislielākā nelaime pasaulē pieskarties čūskas ādai ar savām rokām. Te nu tu redzi to nelaيمي! Esam savākuši visas šīs mantas un vēl astoņus dolārus. Es tādu nelaيمي vēlētos katru dienu, Džim.

– Pacieties, mīlais, pacieties – gan jau tā atnāks. Piemini, ko tev teicu – tā atnāks.

Un tā tiešām atnāca. Mūsu saruna notika otrdien. Bet piektdien mēs pēc pusdienām gulējām zālītē uz pakalna kraujas un mums aprūka tabakas. Es iegāju alā paņemt tabaku un ieraudzīju tur klaburčūsku. Nositu to un saritinājis noliku uz Džima segas, it kā tā būtu dzīva, un domāju – tie tik būs joki, kad Džims to atradīs. Vakarā es čūsku biju aizmirsis, un, kad Džims izstiepās uz segas, kamēr es iededzināju uguni, te bija ielidis čūsku tēvs un sadzēla Džimu.

Džims kliegdams pielēca kājās, un uguns gaismā mēs ieraudzījām, ka čūska gatavojas otram dzēlienam. Es to mūdzi vienā mirklī nositu ar nūju, bet Džims sagrāba tēva viskija pudeli un sāka nevaldāmi dzert.

Viņš bija basām kājām, un čūska bija viņam iedzēlusi tieši papēdī. Un tā notika tikai tāpēc, ka es savā muļķībā biju aizmirsis čūsku paradumu – katreiz, ja kaut kur atstāj nosistu čūsku, tad čūsku tēvs vai māte ierodas un apvijas ap nosisto. Džims lika man nocirst čūskai galvu un aizsviest to prom, tad novilkta čūskai ādu un kādu gabalu gaļas izcept. Es to darīju, Džims izcepto apēda un teica, ka tas palīdzēšot viņu izārstēt. Viņš lika man arī noņemt čūskai klaburčūrus un apsiet viņam ap delnas locītavu. Viņš apgalvoja, ka arī tas palīdzēšot. Tad es klusi izslidēju ārā un aizsviedu čūsku tālu projām, jo nevēlējos, lai Džims uzzinātu, ka es pie visa esmu vainīgs.

Džims sūca un sūca no pudeles un šad tad it kā pazaudēja galvu, skraidīja apkārt un kļiedza, bet tiklīdz atgīdās, atkal sūca degvīnu no pudeles. Viņa kāja pamatīgi uztūka, bet pamazām viņš iereiba, un man šķita, ka viss būs labi, bet pats es labāk būtu ļāvis sevi sadzelt čūskai nekā dzēris mana vecā viskiju.

Džims nogulēja četras dienas un četras nakts. Tad satūkums pazuda, un viņš atkal bija vesels. Nolēmu, ka nekad vairs nepieskaršos čūskas ādai, jo tagad redzēju, kas no tā iznāk. Džims teica, ka nākošo reizi es viņam ticēšot. Un piebilda, ka, pieskaroties čūskas ādai, mēs piesaucam tik briesmīgu nelaيمي, ka varbūt vēl visas briesmas neesot garām. Viņš teica, ka tūkstoškārt labāk skatīties jaunā mēnesī pāri kreisajam plecam nekā pieskaršoties čūskas ādai. Arī es tā domāju, lai gan man vienmēr šķitis, ka skatīties uz jaunu mēnesi pār kreiso plecu ir vismuļķīgākais, ko cilvēks var darīt. Vecais Henks Bankers esot vienreiz tā darījis un izplāpājies, un pēc nepilniem diviem gadiem viņš dzērumā nokrita no lietuvies torņa un sasitās plakans kā plācenis. Ļaudis viņu sātiski iebāzuši starp divām šķūņa durvīm – šķirsta vietā – un tā arī aprakuši, bet es pats to netiku redzējis. Mans vecais to pastāstīja. Un viss noticis tāpēc, ka viņš tik muļķīgi skatījies uz mēnesi.

Dienas aizritēja, un upe atkal atgriezās savā vecajā gultnē. Pirmais, ko darījām, nodīrājām trusīti un uzdūrām uz lielā āķa, iemetām to upē un izvilcām samu cilvēka augumā, sešas pēdas un divas collas garu,³⁹ kas svēra vairāk nekā divsimt mārciņu. Mēs, protams, nespējām šo zivi savaldīt, tā mūs būtu aizrāvusi līdz Ilinoisai. Sēdējām un skatījāmies, kā tā raustījās un plosījās, līdz nobeigusies nogrima. Zivs vēderā atradām misiņa pogu, apaļu bumbiņu un citus krāmus. Pāršķēlām bumbiņu ar cirvi un atradām tajā diegu spoli. Džims teica, ka spole ilgi gulējusi zivs vēderā, kamēr apvēlusies apaļa. Manuprāt, tā bija vislielākā zivs, ko jebkad kāds izvilcis no Misisipi. Džims teica, ka lielāku viņš nekad neesot redzējis. Mēs par šo zivi būtu ieguvuši labu naudu pilsētiņā. Tādas zivis mēdz pa mārciņām pārdot tirgū, visi tās labprāt pērk – tām gaļa ir balta kā sniegš un sacepta ļoti garšo.

³⁹ V.E.: 1,88 m garš un vairāk kā 90 kg smags; angļu mārciņa ir 453,59237 grami.

Nākošajā rītā man viss šķita neizturami garlaicīgs, un es vēlējos piedzīvot kaut ko satraucošu. Teicu, ka aizbraukšu pāri upei un paskatīšos, kas notiek otrā pusē. Džimam mans nodoms patika, bet viņš teica, ka jābraucot tumsā un jābūt ļoti piesardzīgam. Tad viņš vēlreiz pārdomāja un sacīja, vai es nevarētu uzgērbt vecās sieviešu drēbes, ko atradām būdā? Tas bija lielisks priekšlikums. Nogriezām īsāku vienu no katūna kleitām, es atrotīju bikses līdz ceļiem un uzvilku kleitu. Džims to no mugurpuses aizāķēja, un tā man bija pašā laikā. Uzliku galvā sieviešu salmu cepuri un sasēju to zem zoda. Ja kāds cilvēks tagad gribētu saskatīt manu seju, tas būtu tikpat grūti, kā ieskatīties saliektā krāsns dūmvadā. Džims sacīja, ka pat gaišā dienas laikā neviens mani nepazītu. Visu dienu staigāju sievietes apģērbā, lai pierastu un man būtu attiecīga gaita. Maz pamazām sāku iejusties šajā tērpā, bet Džims teica, ka man neesot meitenes gaita, viņš teica arī, lai es pastāvīgi neceļot kleitu augšā un nebāžot roku bikšu kabatā. Es to ņēmu vērā, un tad jau bija labāk.

Tiklīdz satumsa, devos laivā uz augšu gar Ilinoisas krastu.

Pārcēlos pāri uz pilsētu netālu no kuģu piestātnes, bet straume mani aiznesa līdz pilsētiņas pēdējām mājām. Piesēju laivu un sāku iet gar krastu. Kādā vecā, sen neapdzīvotā būdā dega svece. Brīnījos, kas tur varēja būt apmeties. Pielavījos pie būdas un ieskatījos logā. Redzēju gadus četrdesmit vecu sievieti, kas adīja pie priežkoka galda, svecei degot. Nepazinu viņas seju, viņa bija svešiniece, jo šajā pilsētiņā nebija nevienas sejas, kuru es nepazītu. Tātad man bija laimējies, jo es jau baidījos, ka esmu te nevietā ieradies – cilvēki varēja mani pazīt pēc balss. Bet, ja šī sieviete dzīvojusi šai mazajā pilsētiņā kaut vai dažas dienas, viņa man varētu pastāstīt visu, ko vēlējos zināt, tāpēc piekļāvēju pie durvīm un apņēmos neaizmirst, ka esmu meitene.

Vienpadsmitā nodaļa

– Ienāciet, – sacīja sieviete, un es iegāju.

Viņa sacīja:

– Apsēdies!

Es apsēdos.

Viņa mani vērīgi uzlūkoja ar savām spīdošajām acelēm un turpināja:

– Kā tevi sauc?

– Sara Viljamsa.

– Kur tu dzīvo? Man kaimiņos?

– Nē, kundze. Hukervilā, septiņas jūdzes no šejienes. Esmu tālu gājusi un ļoti nogurusi.

– Manuprāt, arī izsalkusi. Es tev kaut ko sameklēšu.

– Nē, kundze, neesmu izsalkusi. Biju gan izsalkusi, bet divu jūdžu attālumā no pilsētas iegāju kādā fermā un palūdzu ēst, tagad nejutu vairs izsalkumu. Tāpēc arī tik vēlu ierados pilsētā. Mana māte guļ slima un bez naudas, un mums nav ko ēst, atnācu to pateikt savam tēvocim Ebneram Mūram. Viņš dzīvo pilsētas otrajā galā – tā man teica māte. Es viņu nekad vēl neesmu redzējusi. Vai jūs viņu pazīstat?

– Nē, bet es vēl šeit visus nepazīstu. Esmu šeit tikai divas nedēļas. Līdz pilsētas otrajam galam ir tāls ceļš. Labāk paliec šeit pa nakti. Noņem savu cepuri.

– Nē, – es atbildēju. – Tikai kādu brīdi atpūtīšos, tad iešu tālāk. Es no tumsas nebaidos.

Sieviete atbildēja, ka neļaušot man iet vienai, bet drīz atnākšot viņas vīrs, pēc pusotras stundas, un tam viņa likšot mani pavadīt. Tad viņa turpināja stāstīt par savu vīru un radiem upes augštecē, un par tiem, kas lejastecē, un ka šiem agrāk klājies daudz labāk, un ka viņi pat neapzinoties, cik ļoti kļūdījušies pārnākot uz dzīvi mūsu pilsētiņā, viņiem agrākajā vietā būtu bijusi daudz lielāka labklājība – un tā tālāk, un tā tālāk, līdz es jau sāku baidīties, ka esmu kļūdījies, ienākdams pie viņas, lai uzzinātu, kas notiek pilsētā. Bet pamazām viņas valoda novirzījās uz manu tēvu un slepkavību, un es labprāt klausījos, kā viņa tarkšķēja tālāk. Viņa pastāstīja, kā es un Toms Sojers atradām divpadsmit tūkstoš dolāru (viņa gan teica divdesmittūkstoš) un izteicās, cik nejauks esot mans vecais un ka arī es esot bijis nejauks. Kad viņa sāka stāstīt par manu nogalināšanu, es iejautājos:

– Kas to būtu varējis izdarīt? Esam daudz dzirdējuši par notikumiem Hukervilā, bet nezinām, kas nogalināja Haku Finu.

– Manuprāt, šeit dažs labs gribētu uzzināt, kas viņu nogalinājis. Daži domā, ka to izdarījis pats vecais Fins.

– Vai tiešām?

– Gandrīz visi sākumā tā domāja. Viņš nekad neuzzinās, ka viņu gandrīz vai gribēja nolinčot. Bet vakarā visi bija citādās domās un nolēma, ka slepkavību izdarījis kāds aizbēdzis nēģeris Džims.

– Kā tad viņš...

Es apklusu. Nolēmu, ka labāk būs nerunāt. Viņa turpināja, manu piebildi neievērodama:

– Nēģeris aizbēga tieši tajā naktī, kad nogalināja Haku Finu. Par viņa uzrādīšanu izsludināta godalga – trīssimt dolāru. Arī par veco Finu izsludināta godalga – divsimt dolāru. Viņš pēc slepkavības otrā rītā ieradās pilsētā un visu pastāstīja, palīdzēja uz tvaikonīša meklēt Haka līķi, bet tad tūlīt aizgāja un pazuda. Vakara pusē visi gribēja viņu nolinčot, bet viņš nebija atrodams. Un tad otrā dienā noskaidrojās, ka nēģeris ir prom, viņš nebija redzēts kopš desmitiem vakarā slepkavības naktī. Tad viņi slepkavību piedēvēja šim. Nākamajā dienā atgriezās vecais Fins un aizgāja bļautīdamies pie tiesneša Tečera prasīt naudu, lai varētu dzīt pēdas nēģerim visā Ilinoīsā. Tiesnesis viņam iedeva nelielu summu, tai pašā vakarā vecais piedzērās un līdz pusnaktij klaiņoja ar diviem svešiniekiem, kas izskatījās kā rūdīti blēži, un vēlāk kopā ar viņiem pazuda. Kopš tā laika viņš nav atgriezies, un neviens vēl viņu nemeklē, līdz apstākļi mazliet noskaidrosies, bet ļaudis tomēr domā, ka viņš pats nogalinājis zēnu un tikai izrīkojis visu tā, it kā viņu būtu nobeiguši laupītāji, lai tad bez ilgas tiesāšanās dabūtu Haka naudu. Ļaudis saka – no viņa to varot sagaidīt. Manuprāt, viņš ir ļoti viltīgs. Ja viņš atgrieztos tikai pēc gada, viss būtu kārtībā. Viņam neko nevarētu pierādīt, viss noklustu, un viņš mierīgi paņemtu Haka naudu.

– Jā, man arī tā šķiet. Tad viņam nekas vairs nestātos ceļā. Bet nēģeri tagad neviens netur aizdomās?

– Kā nu ne, tikpat jau. Daudzi domā, ka viņš ir slepkava. Taču nēģeri viņi drīz noķers un izspiedīs no viņa patiesību.

– Vai tad viņu tagad meklē?

– Protams, mazā vientiesīte! Vai trīssimt dolāru katru dienu pa zemi mētājas? Daži domā, ka nēģeris neesot nekur tālu aizgājis. Es arī tā domāju – bet nekur neesmu par to runājusi. Pirms dažām dienām sarunājos ar diviem vecākiem, kas dzīvo blakus baļķu būdā, un viņi ieminējās, ka gandrīz neviens neaizbraucot uz Džeksona salu. Vai tad tur neviens nedzīvo? – tā es jautāju. Nē, neviens – viņi atbildēja. Es vairs neko nesacīju, bet ilgi domāju. Man šķita, ka būtu redzējusi dūmus kūpam salas augšgalā, apmēram pirms divām dienām. Es tad nu spriežu, ka nēģeris slēpjas tur un, pat ja viņa tur nebūtu, salu vajadzētu pārmeklēt. Pēc tam vairs neesmu tur dūmus redzējusi, varbūt nēģeris jau aizvācies, ja viņš tur bijis, bet mans vīrs un vēl viens cilvēks aizbrauks apskatīties. Mans vīrs bija izbraucis augšup pa upi, bet pirms divām stundām šodien atgriezās, un es viņam visu izstāstīju, tiklīdz viņš te ienāca.

Biju tik satraukts, ka nespēju mierīgi nosēdēt. Kaut kas bija jādara, tāpēc paņēmu no galda adatu un mēģināju tajā ievērt diegu. Manas rokas drebēja, un es nespēju diegu ievērt. Kad sieviete apklusu, es paskatījos uz viņu – viņa raudzījās manī ar dīvainu skatienu un mazliet smaidīja. Noliku adatu un diegu un izlikos, ka mani viņas stāsts ļoti ieinteresējis, – un tā arī bija. Es sacīju:

– Trīssimt dolāru ir branga nauda. Kaut mana māte tos dabūtu! Vai jūsu vīrs brauks uz salu šonakt?

– Kā tad. Viņš aizgāja uz pilsētu ar to vīru, par kuru tev stāstīju, lai sadabūtu laivu un aizņemtos vēl otru bisi. Viņi aizbrauks uz salu pēc pusnakts.

– Vai viņi nevarētu pagaidīt līdz rītam, tad tie labāk spētu salu pārskatīt.

– Tiesa gan, bet arī nēģeris tad varētu viņus ieraudzīt. Pēc pusnakts viņš droši vien būs aizmidzis, tad viņi piezagsies tam klāt mežā, kur tumsā varēs labāk saskatīt ugunsgrāvu, ja viņš tādu būs iededzis.

– Par to es nemaz nepadomāju.

Sieviete turpināja mani ziņkārīgi novērot, un es jutos ļoti neērti. Tad viņa jautāja:

– Saki – kāds bija tavs vārds, mīlīt?

– M-mērija Viljamsa.

Pēkšņi atcerējos, ka nebiju sevi nosaucis par Mēriju, nevarēju ne acis pacelt, jo es taču sevi nosaucu par Sāru. Jutos piespiests pie sienas un baidījies, ka tāds arī izskatījos. Vēlējos, lai sieviete vēl kaut ko teiktu, un, jo ilgāk viņa klusēja, jo nelāgāk es jutos. Tad viņa sacīja:

– Mīlīt, man šķita, ka tu sevi nosauci par Sāru, kad ienāci.

– Jā, kundze, Sāra Mērija Viljamsa. Sāra ir mans pirmais vārds, daži mani sauc par Sāru, daži par Mēriju.

– Ak tā!

– Jā, kundze.

Tagad es jutos labāk, bet vēlējās, kaut būtu jau laukā. Vēl joprojām nespēju viņai ieskatīties acīs.

Sieviete sāka runāt, cik tagad esot grūti laiki un cik trūcīgi viņi dzīvojot, ka žurkas šeit esot tik nekaunīgas, it kā tās būtu īstie saimnieki, un tā tālāk, un tamlīdzīgi, un tad es atkal nomierinājos. Par žurkām viņai bija taisnība. Ik mirkli kāda izbāza purnu no cauruma kaktā. Sieviete teica, ka viņai vienmēr kāds priekšmets jānoliekot pie rokas, kad viņa tā sēžot viena, lai varētu to sviest uz žurkām, citādi tās nedodot miera. Viņa parādīja man cilpā salocītu svina stienīti un teica, ka parasti metot labi, bet pirms pāris stundām izgriezusi roku un nezinot, vai tagad spēsot trāpīt. Kad atkal parādījās žurka, viņa svieda svina gabalu, bet netrāpīja un iesaucās «Vai!» – tik ļoti viņai iesāpējās roka. Tad viņa sacīja, lai nākamajā reizē sviežot es. Gribēju aiziet, iekams atgriežas viņas vīrs, bet nedrīkstēju to izrādīt. Paņēmu metamo un, tiklīdz žurka pabāza degunu, laidu ar metamo, un žurkai būtu gājis plāni, ja tā neatrautos atpakaļ. Sieviete teica – tas esot bijis pirmās šķiras metiens un viņa cerot – es sviedīšot vēlreiz. Viņa piecēlās, paņēma svina gabalu un atnesa to atpakaļ, tad paņēma vilnas dzijas šķeteri, teikdama, lai es palīdzot viņai to nofīt. Es izstiepu rokas, viņa tām aplika dziju un turpināja stāstīt par sevi un savu vīru. Tad viņa pēkšņi iesaucās:

– Uzmani žurkas! Labāk turi klēpī svina gabalu. Šai pašā mirklī viņa iesvieda man klēpī svina gabalu, un es savilku kājas cieši kopā, bet viņa turpināja stāstīt. Taču pēc minūtes viņa noņēma šķeteri no manām rokām un noprasīja:

– Nu tad saki – kāds ir tavs īstais vārds?

– Ko – ko – kundze?

– Kāds ir tavs īstais vārds? Vai Bills, vai Toms, vai Bobs – vai arī kāds cits?

Man šķita – es drebēju kā apšu lapa, un nezināju, ko darīt. Bet es atbildēju:

– Lūdzu, neizsmejiet nabaga meiteni, kundze. Ja es jūs traucēju, tad...

– Nē, tu neaiziesi. Apsēdies savā vietā. Es tev nedarīšu pāri un nevienam tevi nenodošu. Tikai atklāj man savu noslēpumu un uzticies man. Es šo noslēpumu neizpaudivu – vēl vairāk: palīdzēju tev. To pašu darīs mans vīrs, ja tu vēlēsies. Tu esi vienkārši kāds aizbēdzis mācekļis. Tas ir nieks un nav nekas briesmīgs. Pret tevi izturējās nejauki, un tu nolēmi aizbēgt. Nebaidies, bērns, es tevi nenodošu. Esi labs zēns un izstāsti man visu.

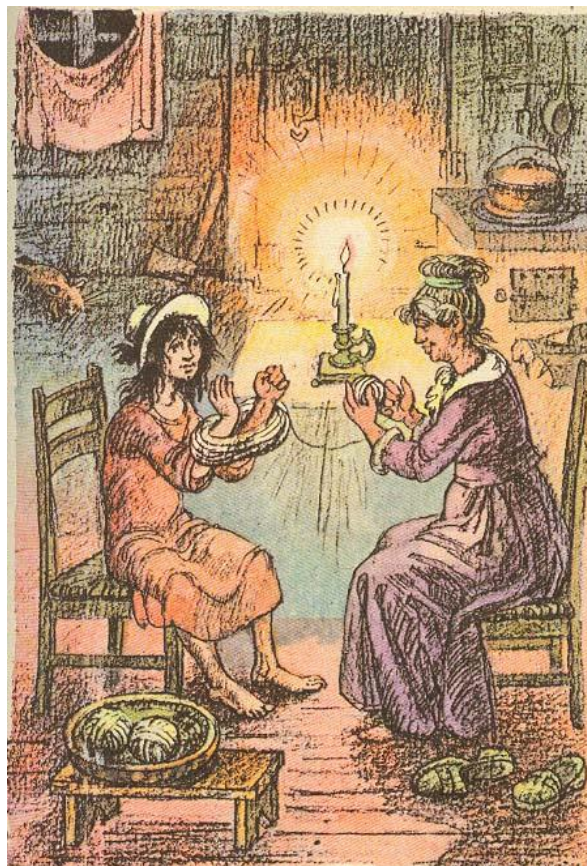
Es teicu, ka nav nozīmes ilgāk spēlēt teātri un ka izstāstīšu viņai visu no tīras sirds, bet lai viņa izpilda savu solījumu. Tad stāstīju viņai, ka man tēvs un māte miruši un ka tiesa mani nodevusi skopa, veca fermiera aizbildnībā – trīsdesmit jūdžu attālumā no upes, un ka vecais izturējies pret mani tik ļauni, ka ilgāk to vairs nespēju paciest; viņš uz dažām dienām aizbrauca, un es, izmantojot iespēju, nozagu dažus viņa meitas vecos apģērba gabalus un aizbēgu, trijās naktīs noiedams šīs trīsdesmit jūdzes. Gāju tikai naktīs, dienās noslēpos un gulēju, visu ceļu pārtiku no maizes un gaļas, ko nesu somā, un biju paēdis. Es ceru, ka tēvocis Ebners Mūrs mani pieņems, un tāpēc esmu ieradies šeit, Gošenā, kur viņš dzīvo.

– Gošenā, bērns? Šeit nav Gošena. Šeit ir Sentpītersberga. Gošena ir vēl desmit jūdžu tālāk upes augštecē. Kas tev teica, ka te ir Gošena?

– Kāds vīrs, kuru sastapu šorīt ausmā, tieši kad gribēju iegriezties mežā, lai, kā parasts, nogulētos. Viņš teica, ka tur, kur ceļi sazarojas, man jādodoties pa labi un pēc piecām jūdzēm es sasniegšot Gošenu.

– Manuprāt, viņš bija piedzēries. Viņš tev visu iestāstījis tieši otrādi.

– Viņš arī izturējās kā piedzēries, bet tas tagad nav svarīgi. Es iešu tālāk un pirms ausmas būšu Gošenā.

– Pagaidi mirkli. Iedošu tev kaut ko ieēst. Tev tas būs vajadzīgs.

Viņa man nolika ēdienu un jautāja:

– Saki – ar kuru galu pieceļas guloša govys? Atbildi uzreiz – nepārdomā. Ar kuru galu tā pieceļas?

– Ar pakaļējo galu, kundze.

– Labi, bet zirgs?

– Ar priekšējo galu, kundze.

– Kurā pusē kokam uzaug sūna?

– Ziemeļpusē.

– Ja piecpadsmit govys ganās pakalnā, cik daudzas no tām ēd, pavērsušas galvu vienā virzienā?

– Visas piecpadsmit, kundze.

– Labi, šķiet, tu esi dzīvojis laukos. Domāju, ka tu atkal gribi mani izjokot. Kāds ir tavš īstais vārds?

– Džordžs Pīters, kundze.

– Labi, centies to atcerēties, Džordž. Neaizmirsti un promiedams neteic, ka saucies Eliksendrs un, kad tevi pieķeru, – Džordžs Eliksendrs. Un nerādies sievietēm šais vecajās katūna drēbēs. Tu nemaz neizskaties pēc meitenes, varbūt vari apmuļķot tikai vīriešus. Un, bērns, kad gribi ievērt diegu adatā, tad neturi diegu nekustīgi un neliec tam klāt adatu, bet turi nekustīgi adatu un ver iekšā diegu – tā parasti mēdz rīkoties sievietes, bet vīrieši gluži pretēji. Un, kad tu svied kaut ko žurkai vai kam citam, tad piecelies uz pirkstgaliem un pacel pēc iespējas neveikli roku pār galvu, un aizsvied metamo žurkai sešas vai septiņas pēdas sānis; svied ar stīvi izstieptu roku, kā to dara meitenes, nevis saliecot dilbu vai elkoni kā puika, atvēzējot roku sānis. Un, kad meitene grib kaut ko satvert klēpī, viņa atpleš ceļgalus, nevis saspiež tos kopā, kā tu to darīji, kad ķēri svina gabalu.⁴⁰ Tūlīt nopratu, ka esi puika, kad tu ievēri diegu adatā. Un visu pārējo arī izgudroju, lai pārliecinātos. Tagad ej pie sava tēvoča, Sāra Mērija Viljamsa, Džordž Eliksendr Pīter, un, ja iekulies nepatīkšanās, tad paziņo man, misis Džūditai Loftēsai, un es darīšu visu, lai tev palīdzētu. Ej pa ceļu gar upi un nākamo reizi klejodams paņem līdz kurpes un zeķes. Ceļš ir akmeņains, un tavas kājas būs bēdīgā stāvoklī, kad nokļūsi Gošenā.

Nogāju pa krastu kādus piecdesmit jardus, tad pagriezos atpakaļ un aizlavījos līdz savai laivai, kas bija labu gabalu leļpus mājas. Ielēcu laivā un steidzīgi sāku airēt. Nobraucu augšup pa upi līdz salas augšgalam, tad šķērsoju upi, noņēmu cepuri, jo negribēju, lai man kaut kas aizsegtu acis. Kad biju upes vidū, sadzirdēju pulksteni sitam, apstājos un klausījos, skaņas atplūda pāri ūdenim vāji, bet skaidri – vienpadsmit. Kad piebraucu pie salas smailes, es pat neatvilku elpu, lai gan biju ļoti aizkusis, bet likos tieši mežā, kur agrāk mēdza degt mans ugunskurs. Iededzināju tur spēcīgu uguni augstā un sausā vietā.

Tad ielēcu laivā un, cik ātri vien varēju, aizīros līdz mūsu jaunajai apmetnei kādas pusotras jūdzes lejup pa upi. Izkāpu malā, uzskrēju pa krūmiem pakalnā un iegāju mūsu alā. Tur uz zemes gulēja Džims, dziļi aizmidzis. Atmodināju viņu un teicu:

– Celies un sataisies, Džim! Ne minūti nevaram zaudēt. Viņi dzenas mums pakaļ!

Džims neko nejautāja, viņš nesacīja ne vārda, bet visas viņa rīcības nākošajā pusstundā rādīja, cik iztrūcies viņš bija. Šai laikā salikām visus savus piederumus uz plostu un varējām to izstumt no vītoli paslēptuves. Vispirms nodzēsām ugunsroku alā un ārpusē neiededzām nevienu sveci.

Atīros ar laivu mazliet no krasta un apskatījos visapkārt, bet nevarēju ieraudzīt nevienu laivu tuvumā, jo bija krēsla un zvaigznes nedod pietiekamu gaismu. Tad ievirzījām plostu pilnīgi upē un airējāmies pa piekrastes ēnu, garām salas lejasgalam – nāves klusumā, nerunādami ne vārda.

⁴⁰ V.E.: No visām šīm meiteņu un zēnu pazīmēm pareiza ir tikai tā par sviešanu: es patiešām neatceros, ka būtu kādreiz redzējis, ka meitenes (un vispār sievietes) sviestu priekšmetus tā, kā zēni (vīrieši): saliecot elkonī roku un atvēzējoties sānis; un otrādi – neatceros redzējis zēnus sviežam ar paceltu pār plecu roku. Pārējās pazīmes neatbilst īstenībai. Manas bērnības laikā mēs, izlasījuši «Haklberiju Finu», nolēmām eksperimentāli pārbaudīt, kā vīrieši un sievietes ver adatā diegu un kā viņi ķer negaidīti klēpī iemestus priekšmetus. Šie eksperimenti parādīja, ka praktiski visi – gan vīrieši, gan sievietes, – tur nekustīgi adatu un virza tajā iekšā diegu; pretēju darbību viņi sāk mēģināt tikai tad, ja «normāli» ievērt ilgu laiku neizdodas (varētu būt taisnība, ka sievietēm parasti izdodas ātrāk – gan tāpēc, ka vairāk pieradušas strādāt ar adatu, gan arī tāpēc, ka vispār labāk piemērotas smalkām kustībām, – un tāpēc viņas gandrīz nekad nepāriet uz otro variantu, bet vīriešiem bieži ilgi neizdodas, un tāpēc viņi pāriet). Tāpat gan vīrieši, gan sievietes ķer priekšmetus, sakļaujot ceļgalus. Izplēst ceļgalus, lai kaut ko tvertu, viņas var tikai tad, ja birst daudzi priekšmeti, kuri visi jānotver. (Vīrieši arī tādos apstākļos kājas neplēš, bet gan sakļauj, vienlaicīgi mēģinot grābstīt priekšmetus ar rokām).

Divpadsmitā nodaļa

Pulkstenis varēja būt apmēram viens naktī, kad beidzot atstājām salu aiz sevis, bet šķita, ka straume dzen plostu pārāk lēni. Ja mums tuvotos laiva, nolēmām iekāpt savā laiviņā un airēties prom uz Ilinoisas krastu; un bija labi, ka neviena laiva neparādījās, jo mums nebija ienācis prātā ielikt laivā bisi, makšķeri vai kaut ko ēdamu. Mēs bijām pārāk satraukti, lai domātu par tik daudzām lietām. Nebija diez cik saprātīgi visu mūsu mantu salikt uz plosa.

Ja tie vīri bija izkāpuši salā, manuprāt, viņi atrada manis sakurto ugunsgrāvu un gaidīja visu nakti, līdz atgriezīsies Džims. Viņi mums nesevoja, un, ja mans ugunsgrāvs viņus nepiemānīja, tad tā nav mana vaina. Es biju darījis visu, ko spēju.

Kad parādījās pirmais ausmas svīdums, piesējām laivu kādā līcī Ilinoisas krastā, sacirtām ar cirvīti kārklus zarus un aplājām ar tiem plostu, un tas izskatījās it kā aizaugsi bedre smiltīs. Sēres smiltis bija tik biezi aizaugušas ar kārkliem kā ar ecēšu zobiem.

Misūri krastā slējās kalni, bet Ilinoisas krastā auga biezs mežs. Braucamā josla šai vietā bija gar Misūri krastu, tāpēc nebija jābīstas, ka mums kāds nejauši piebrauktu klāt. Nogulšņajām visu dienu, vērojām plostus, mazos tvaikonīšus slīdam gar Misūri krastu un lielos tālbraucējus tvaikoņus upes vidū šķeļam varenos ūdeņus. Izstāstīju Džimam visu savu sarunu ar sievieti būdā, un Džims sacīja, ka tā bijusi slīpēta vecene, ja viņa mūs vajātu, tad nesēdētu visu nakti pie ugunsgrāva, – nē, viņa sadzenātu mūsu pēdas ar suni. Es tad pajautāju, kāpēc viņa neieteica savam vīram paņemt līdz suni. Džims atbildēja, ka viņa droši vien to neesot ātrāk iedomājusies kā vien tad, kad vīri jau bija saģērbusies ceļam, un viņam šķietot, ka viņi pēc tam vēl aizgājuši uz pilsētu salūkot kādu suni un veltīgi izšķieduši laiku, citādi gan mēs te nesēdētu uz sēres sešpadsmit septiņpadsmit jūdžu attālumā no pilsētas, – nē, nē, mēs būtu atkal mūsu vecajā pilsētiņā. Atbildēju, ka man vienalga, kāpēc viņi mūs nenotvēra, un ka es par to tikai priecājos.

Kad nolaidās tumsa, izbāzām galvas no krūmāju biezokņa, paskatījāmies augšup, lejup un visapkārt – neko neredzējām. Tad Džims paņēma dažas stiprākas plankas no plosa un uzcēla mums ērtu būdu,⁴¹ kur paslēpties vējā un lietū, kā arī saglabāt sausas mūsu mantas. Džims sanagloja būdai grīdu kādu pēdu augstāk par plosa balķiem – tagad mūsu segas un visi krāmi bija pasargāti no viļņiem, kurus sacēla tvaikoņi, braukdami garām.

Būdas vidū izveidojām no māliem kādas piecas vai sešas collas augstu pavardu, aplikām tam apkārt apmali un te varējām sakurt uguni aukstā vai mitrā laikā; būdas sienas apslēptu uguni. Pagatavojām arī papildus airi, ja kāds no airiem salūztu pret siekstu. Plosa galā piestiprinājām dakšveidīgu zaru, kurā iekarināt veco laternu; laterna bija jāaizdedzina, ieraugot lejup pa straumi braucam tvaikoni, citādi tas mums uzskrietu virsū. Redzot kādu tvaikoni braucam augšup, pret straumi, laternu neaizdedzinājām, ja vien nepamanījām, ka tvaikonis šķērso upi, jo tā bija tagad ļoti uzplūdusi un zemie krasti arī bija applūdināti, tāpēc pret straumi braucošie tvaikoņi nevirzījās pa upes vidu, bet meklēja vieglāku ūdens ceļu.

Šai otrajā naktī braucām kādas septiņas vai astoņas stundas, un straume mūs dzina četras jūdzes stundā. Ķērām zivis un sarunājāmies, šad un tad arī peldējāmies, lai aizdzītu miegu. Bija ļoti svētsvinīga sajūta, kad tā braucām pa lielo, kluso upi, lūkodamies uz zvaigznēm, un mums pat negribējās skaļi runāt, mēs reti smējāmies – un arī tad tikai paklusām. Laiks bija ļoti jauks, un nekas ļauns mums neatgadījās ne šai naktī, ne arī nākamajā, ne aiznākamajā.

Katru nakti braucām garām pilsētām, dažas no tām bija uz tumšām kalnu nogāzēm, tikai mirgojošu uguniņu joslas, pat nevienu māju nevarējām saskatīt. Piektajā naktī aizbraucām gar Sentluisu, un tā izskatījās kā pasaule liesmās.⁴² Sentpītersbergā mēdza teikt, ka Sentluisā esot divdesmit vai trīsdesmit tūkstošu iedzīvotāju, bet es tam nekad neticēju, iekams ieraudzīju brīnišķīgo gaismas jūru ap pulksten diviem viņā rāmajā naktī. Bet nedzirdējām nevienu skaņu; visi bija aizmiguši.

Katru vakaru mēdzu ap desmitiem piestāt krastā un ieiet kādā mazā sādžā, nopirkt par desmit vai piecpadsmit centiem miltus vai speķi, vai citas ēdamvielas. Dažreiz paķēru līdzī arī kādu vistu, kas vēl nesēdēja laktā. Mans tēvs allaž mani mācīja, lai izdevīgā brīdī paķeru cāli, pat ja man pašam tas neesot vajadzīgs, varot viegli atrast kādu, kas to gribēšot, un labu darbu nevajagot pamest novārtā. Nekad gan netiku redzējis, ka mans vecais pats negribētu vistu, bet viņš tā mēdza sacīt.

Rītos pirms ausmas ielavījos laukos un aizņēmos kādu arbūzu, meloni vai ķirbi, vai dažas saujas kukurūzas, vai kaut ko citu. Tēvs allaž teica, ka neesot nekāds ļaunums kaut ko aizņemties, ko esi

⁴¹ V.E.: *built a snug wigwam.*

⁴² V.E.: Sentluisa ir Misūri štata lielākā pilsēta; atrodas pie Misisipi upes (tās labajā krastā) nedaudz zemāk par to vietu, kur Misūri upe ieplūst Misisipi.

nolēmis kādreiz atdot atpakaļ, bet atraitne sacīja, ka tas esot tikai cits apzīmējums zagšanai un ka neviens godīgs cilvēks tā nedarītu. Džims sacīja, ka sava taisnība esot atraitnei, sava vecajam. Ja mēs no aizņemamo lietu saraksta dažas izsvītrotu un teiktu, ka tās vairs neaizņemsimies, – tad nebūtu nekāds ļaunums aizņemties pārējās. Tā mēs sarunājāmies kādā naktī, slīdēdami pa upi, cenždamies izšķirties, vai atteikties no melonēm vai no arbūziem, vai ķirbjiem, vai no kā cita. Bet līdz rītam mēs jau visu bijām izlēmuši un nospriedām atmest mežābolus un vīgu plūmes. Līdz tam jutāmies neveikli, bet tagad viss bija kārtībā.

Es biju priecīgs par šādu lēmumu, jo mežāboli nekad negaršoja labi un vīgu plūmes ienāksies tikai pēc diviem vai trim mēnešiem.

Šad tad nošāvām kādu ūdensputnu, kas bija pārāk agri piecēlies rītā vai nebija pietiekami agri aizmidzis vakarā. Galu galā dzīvojām lieliski.

Piektajā naktī aiz Sentluisas pēc pusnakts mūs pārsteidza liela vētra ar pārkonu un zibeņiem un lietus gāza kā ar spaiņiem. Palikām būdā un ļāvām plostam peldēt savā vaļā.

Kad uzšķīlās zibeņi, varējām saskatīt lielo upi un abus krastus – augstus un klinšainus. Es pēkšņi iesaucos:

– Hello, Džim, paskaties turp!

Ieraudzījām tvaikonī, kas bija uztriecies klintij. Straume mūs dzina tieši tam klāt. Zibens skaidri parādīja: tvaikonis gulēja ūdenī greizi, tikai daļa augšklāja bija virs ūdens, un zibeņu gaismā katrs sīkums bija saskatāms, pat krēsls blakus zvanam, un uz atzveltnes tam karājās veca, sašļukusi cepure.

Tvaikonis, kas tur gulēja vētrainajā naktī, šķita noslēpumains, un, tāpat kā jebkurš cits zēns, es jutu, cik skumjš un vientuļš izskatījās kuģa vraks upes vidū. Vēlējos uzkāpt uz klāja un mazliet apskatīties, kas tur atrodas. Es sacīju:

– Džim, piebrauksim pie tvaikoņa.

Bet Džims tam neparko nepiekrita. Viņš sacīja:

– Es te neiešu daudzīties pa tādiem vrakiem. Mums klājas labi, un dzīvosim vien tāpat tālāk, kā rakstīts svētajā grāmatā. Varbūt uz vraka ir sargs.

– Ko tad viņš tur sargās? Tavu vecomāti? – es jautāju. – Tur nav ko sargāt, tikai kajītes un loča būda; un vai tev liekas – kāds liks uz spēles savu dzīvību par loča būdu un kajītēm tādā naktī, kad vraks var izjukt gabalos un jebkuru mirkli iegāzties upē?

Džims uz to neko nevarēja atbildēt un to nemaz arī nemēģināja.

– Turklāt, – es turpināju, – varbūt varam tur aizņemties kaut ko vērtīgu kapteiņa kajītē. Varu saderēt, ka tur ir cigāri, kas maksā piecus centus gabalā. Tvaikoņu kapteiņi vienmēr ir bagāti, viņi saņem sešdesmit dolārus mēnesī un, ja kaut kas iekrīt acīs, par naudu nebēdā. Džim, ieliec sveci kabatā. Man nebūs miera, Džim, iekams nepārmeklēšu kuģi. Vai tu domā, ka Toms Sojers palaistu garām šādu izdevību? Nekādā ziņā ne, viņš neatkāptos. Viņš to nosauktu par dēku – tā gan! Un uzkāptu uz šā vraka, pat ja tas maksātu viņam dzīvību. Un kā viņš tad uzpūstos – varētu domāt, ka pats Kristofors Kolumbs atklājis Jauno pasauli. Ek, kaut Toms Sojers būtu šeit!

Džims mazliet vēl parūca, bet padevās. Tikai piebilda, ka nevajagot sarunāties vai arī tikai sačukstēties. Zibens atkal parādīja mums vraku, un mēs piesējām savu plostu pie labā borta kravas tiltiņa.

Klājs bija augstu pāri mums, mēs nolīdām pa slīpumu uz kreiso bortu un lēnām, tumsā ar kājām taustīdamies, meklējam loča būdu, iedami izplestām rokām, lai atvairītu jebkuru, kas stātos ceļā, jo bija tik tumšs, ka neko nevarējām saredzēt.

Drīz uzdūrāmies priekšgala gaismas lūkai un ielīdām iekšā, bet ar nākošo soli stāvējām pretim kapteiņa kajītes durvīm, kas bija vaļā, un, pie velna, redzējām arī gaismu salonā un sadzirdējām klusus čukstus!

Džims pačukstēja man, ka jūtoties ļoti nelāga, un aicināja mani iet atpakaļ.

– Labi, – es atbildēju un jau gribēju doties uz plostu, bet tieši tad kāda balss iegauzījās:

– Lūdzu, nedariet to, zēni! Es zvēru, ka nekad nevienu nenodošu!

Kāda cita balss teica diezgan skaļi:

– Tu melo, Džim Turner! Tu tā dari vienmēr. Vienmēr tu gribi dabūt vairāk, nekā tev pienākas, un tu arī vienmēr esi vairāk dabūjis, jo tu draudēji, ka mūs nodošot. Bet šoreiz pietiek. Šos vārdus tu esi runājis pārāk bieži. Tu esi visriebīgākais nodevējs un suns šai zemē!

Džims jau bija aizgājis uz plostu. Es vēl paliku aiz ziņkāres. Teicu sev, ka Toms Sojers šādā mirklī nekad neaizbēgtu un arī es to nedarīšu. Gribu redzēt, kas te notiks. Tāpēc ievilkos četrpārus kādā mazākā ejā, un tikai viena kajīte atradās starp mani un ieeju lielajā kajītē. Tad ieraudzīju tur kādu vīru

guļam uz grīdas ar sasietām rokām un kājām. Viņam blakus stāvēja divi vīri. Vienam bija rokā vāji blāzmojoša laterna, otram pistole. Pēdējais tēmēja ar pistoli pret guļošā vīra galvu un teica:

– Es to darītu labprāt! Un vajadzētu ar' – šitāds zemisks nodevējs!

Guļošais tikai sarāvās un sauca:

– Lūdzu, nešauj, Bil! Es patiesi nekad vairs tā nedarīšu!

Un ik reizes, kad viņš to sacīja, vīrs ar laternu iesmējās un teica:

– Tu nedarīsi? Nekad tu vēl neesi tik patiesi runājis. – Un tad viņš iesaucās: – Dzirdiet, kā viņš lūdzas, bet, ja mēs nebūtu viņu sagrauši un sasējuši, viņš mūs abus nožmieltu. Un kāpēc? Bez jebkāda iemesla! Tikai tāpēc, ka prasām to, kas mums pienākas, – tikai tāpēc! Bet tu nevienam vairs nedraudēsi, Džim Turner. Liec nost savu pistoli, Bil.

Bils atbildēja:

– Nekā nebija, Džek Pakerd! Es gribu viņu nogalināt – vai tad viņš tāpat nenogalināja veco Hetfildu un vai tāpēc nav pelnījis nāvi?

– Bet es nevēlos, ka viņu nogalina, – un man ir savi iemesli.

– Esi svētīts par šiem vārdiem, Džek Pakerd! Es tos nekad savā mūžā neaizmirsīšu, – šļupstēja vīrs, kas gulēja uz grīdas.

Pakerds nemaz neklausījās viņa vārdos, pakāra laternu pie naglas, tuvojās tai vietai, kur es biju noslēpies, un pamāja Bilam, lai viņš tam sekotu. Es kā vēzis rāpos, cik ātri spēdams, atmuguriski, bet grīda bija ļoti slīpa, un necik tālu netiku. Lai mani neieraudzītu un nesagūstītu, ielīdu kādā kajītē. Taustīdamies Pakerds nāca pa gaiteni un, apstājies pie kajītes, kurā atrados es, sacīja:

– Ienāc šeit.

Un tad viņš ienāca pirmais, Bils viņam sekoja. Bet, iekams viņi bija ienākuši, es uzlēcu uz augšējās kojas, ierāvos visattālākajā kaktā un nožēloju, ka biju šeit ienācis. Viņi stāvēja, atspiedušies ar rokām pret kojas malu, un sarunājās. Es nevarēju viņus saskatīt, bet varēju sajust, kur viņi stāvēja, pēc viskija izgarojumiem. Biju priecīgs, ka pats neiedzēru viskiju, bet tas jau arī nebūtu mani nodevis, jo es tikko elpoju. Biju pārāk nobijies. Un, teikšu, neviens cilvēks nebūtu varējis elpot, klausīdamies šo vīru sarunā. Viņi runāja klusi un nopietni. Bils vēlējās nogalināt Turneru. Viņš sacīja:

– Viņš vienmēr draud mūs nodot, un to viņš izdarīs. Pat, ja mēs atdotu viņam abas mūsu daļas, tas neko vairs nelīdzētu pēc mūsu strīdīņa un kad esam viņu piekāvuši. Tik tiešām, ka esi dzīvs, viņš tevi nodos valsts prokuroram.⁴³ Paklusi mani, viņš jānogādā pie malas.

– Gluži manas domas, – Pakerds sacīja ļoti klusi.

– Sasodīts, man šķita, ka tev ir cits nodoms. Tad ir labi. Iesim un darīsim, kas jādara.

– Pagaidi mirkli, es vēl neesmu visu izteicis. Uzklusies. Nošaut ir labi, bet var viņu nobeigt arī klusāk. Es teikšu tā: nav nekādas jēgas tīšām uzprasīties pēc valga, ja varam mūsu nodomu veikt tikpat labi, bet neapdraudot mūs pašus. Vai tā nav?

– Tā ir! Bet kā tu to izdarīsi?

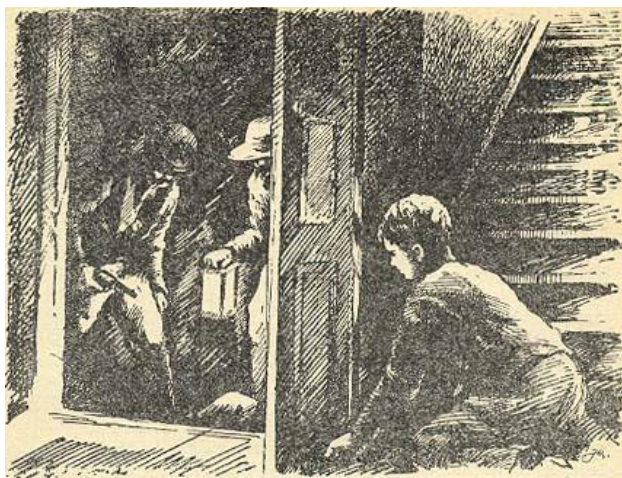
– Redzi, man ir tāds nodoms. Pārmeklēsim kuģi un pievāksim visu, ko vēl neesam pamanījuši, pārmeklēdami tikai virsnieku kajītes, tad šausim prom uz krastu un noslēpsim mūsu ieguvumu. Tur nogaidīsim. Nebūs pagājušas ne divi stundas, kad šis vraks salūzīs un iegāzīsies upē. Saproti? Viņš noslīks un varēs vainot tikai pats sevi. Manuprāt, tāds veids būs labāks nekā viņu tieši nobeigt. Man nepatīk nogalināt cilvēku, ja vien var no tā izvairīties. Tas nav necik saprātīgi, turklāt grēks. Vai man nav taisnība?

– Jā, man tā šķiet. Bet ja nu kuģis nesalūst un nenogrimst?

– Bet mēs taču varam nogaidīt divas stundas un novērot, vai ne?

– Labs ir. Ejam!

Abi izgāja. Arī es izlavījies laukā, viss aukstos sviedros, un meimuroju uz priekšgalu. Ārā bija piķa melna nakts, es aizsmacis nočukstēju:

⁴³ V.E.: *Shore's you're born, he'll turn State's evidence; now you hear ME. I'm for putting him out of his troubles.* (Prokurors te nefigurē; runa ir par liecību, pierādījumiem).

– Džim!

Un viņš atsaucās, ievaidēdamies gandrīz pie manas labās rokas elkoņa. Es sacīju:

– Ātri, Džim, mums nav laika blēņoties un vaimanāt, uz šā kuģa ir slepkavu banda! Ja neatradīsim viņu laivu un nepalaidīsim to pa straumi tā, ka šie nelieši nevar nokāpt no kuģa, tad vienam no viņiem draud liela nelaime. Bet, ja atradīsim viņu laivu, tad viņi visi būs ķezā – jo es viņus nodošu šerifam. Nāc, pasteidzies, es pārmeklēšu gar kreiso bortu, tu meklē gar labo bortu. Sāc meklēt pie plosti un...

– Dieviņ žēlīgais, – te vairs nav mūsu plosti, tas ir atrāvies un aizpeldējis! Un mēs tagad esam šeit!

Trīspadsmītā nodaļa

Man elpa aizrāvās, un es gandrīz pagību. Ieslēgti kuģa vrakā kopā ar slepkavu bandu! Bet mums nebija laika gausties. Tagad bija jāatrod viņu laiva – lai tā kļūtu mūsējā. Trīcēdami un drebēdami lēnām pārmeklējām labo bortu. Likās, ka bija pagājusi vesela nedēļa, līdz nokļuvām kuģa pakaļējā galā. No laivas ne vēsts! Džims teica, ka nespējot tālāk iet – viņam esot tādas bailes, ka nav spēka pakustēties. Bet es teicu:

– Iesim tālāk. Ja paliksim uz vraka, tad būsīm pagalam.

Līdzām tālāk. Virzījāmies uz stūres mājas pakaļējo galu, atradām to un līdzām tālāk, sniegdamies no vienas palodzes uz otru, jo loča būdas mala bija zem ūdens. Kad nokļuvām līdz šķērsgaiteņa durvīm, skatos – laiva! Tik tikko saskatāma. Jutos tik pateicīgs! Nākamajā sekundē es būtu ielēcis laivā, bet tieši tad atvērās durvis. Apmēram divu pēdu atstatumā viens no vīriem izgrūda laukā galvu, un man likās, ka būšu beigts. Bet viņš ierāva galvu atpakaļ un noņņāca:

– Noliec to sasodīto laternu, Bil!

Viņš iesvieda laivā maisu vai kaut ko tamlīdzīgu, tad iekāpa pats un apsēdās. Tas bija Pakērds. Tad iznāca arī Bils un iekāpa laivā. Pakērds sacīja klusā balsī:

– Viss kārtībā – atiries!

Es gandrīz vairs nespēju turēties pie loga, tāds vājums uznāca. Bet Bils turpināja:

– Pagaidi! Vai tu viņu pārmeklēji?

– Nē! Un tu?

– Nē. Tad viņa daļa vēl ir pie viņa.

– Ejam. Nav vērts paņemt mantas un atstāt naudu.

– Vai viņš nenojautīs, kas mums padomā?

– Var būt, ka ne. Bet nauda mums jāpaņem. Ejam! Viņi atkal izkāpa no laivas un iegāja vēlreiz kajītē.

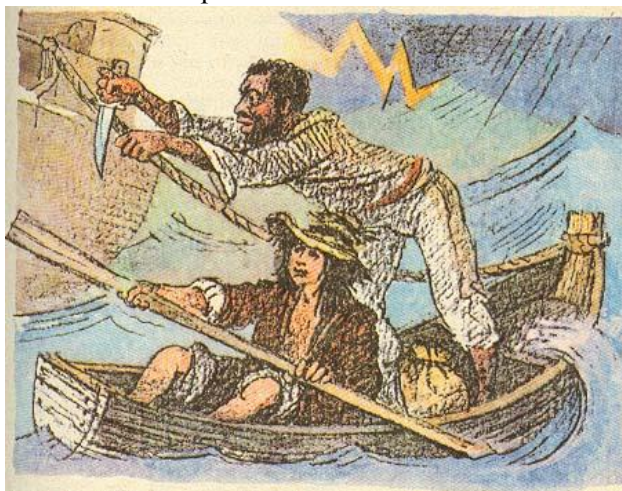
Durvis ar skaļu troksni aizcirtās, jo kuģis bija saskvēries uz to pusi.

Pussekundē es jau atrados laivā. Džims ietenterēja man pakaļ. Izrāvu nazi un pārgriezu tauvu. Un mēs jau slīdējām lejup pa straumi.

Nepakustinājām airus, neizrunājām nevienu vārdu, gandrīz nedrīkstējām elpot. Mēs slīdējām ātri, garām dzenrata apvalkam, garām kuģa pakaļgalam. Visapkārt bija klušums. Vēl pēc pāris sekundēm bijām simt metru attālumā no kuģa.

Vraku aprija tumsa. Mēs bijām drošībā un to zinājām. Kad bijām aizbraukuši jau trīs vai četri simti metru, ieraudzījām pie stūres mājas durvīm paplaiksnāties gaismu. Zinājām, ka tagad nelieši meklē savu laivu un sāk apjēgt, ka ir tādā pašā postā kā Terners.

Tad Džims sagrāba airus, un mēs sākam meklēt mūsu plostu. Tagad man pirmo reizi uzmācās raizes par vīriem uz kuģa – pirms tam nebija laika. Es sāku domāt, cik drausmīgi ir pat slepkavām būt tādās sprukās. Sacīju sev – ko var zināt, varbūt arī es kādreiz kļūstu slepkava, un kā tad tas man patiktu? Tāpēc sacīju Džimam:

– Tiklīdz ieraudzīsim pirmo uguni, pietāsīm krastā simts jardu augšpus vai lejpus tās, tādā vietā, kur tu vari ar laivu labi noslēpties. Tad es aiziešu un izdomāšu kādu pasaciņu, lai ļaudis iet un izved malā to bandu, gan jau tie no cilpas neizbēgs, kad viņu laiks būs pienācis.

Bet šis nodoms neizdevās, jo drīz sāka traktot vētra, vēl stiprāka nekā iepriekš. Lietus gāzās straumēm, nekur nebija redzama nekāda uguns, manuprāt, visi jau gulēja. Mēs slīdējām tālāk, meklējami savu plostu un kādu uguni. Pēc ilgāka laika lietus norima, bet mākoņi neizklīda, šad tad uzliesmoja zibens, un beidzot tāds uzplaiksnījums mums parādīja priekšā peldošu melnu priekšmetu, un mēs airējāmies tam klāt.

Tas bija plosts, un mēs jutāmies ļoti priecīgi, kad atkal uzkāpām uz tā. Tagad ieraudzījām lejāk, labajā krastā, uguni. Teicu, ka braukšu turp. Laiva bija pa pusei pilna ar krāmiem, ko laupītāji bija sazaguši uz pamestā kuģa. Salikām krāmus uz plostā vienā kaudzē, pieteicu, lai Džims ļauj plostam peldēt tālāk un pēc apmēram divām jūdžēm aizdedzina laternu, līdz kamēr ieradīšos, tad satvēru airus un traucos uguns virzienā. Kad tuvojos tai, krastā iemirgojās vēl trīs vai četras uguntiņas piekalnē. Tur bija kāda pilsētiņa. Tuvojot krasta uguntiņai, ievilku airus un ļāvu, lai straume mani nes.

Piebraucis tuvāk, ieraudzīju lielu divstāvu prāmi, uz kura, pakārta garā kārtī, dega laterna. Meklēju pārcēlāju, brīnīdamies, kur gan viņš varētu gulēt, beidzot atradu viņu snaužam uz tauvu stabiņa, galvu viņš bija iespiedis starp ceļiem. Es dažas reizes viņam mazliet uzsitu uz pleca un sāku raudāt.

Viņš strauji pamodās, bet, ieraudzījis mani, plati nožāvājās, izstaipījās un tad sacīja:

– Kas tad noticis? Nebrēc, bērns. Kas tev par bēdām?

Es atbildēju:

– Tētis un māte, un māsa, un...

Tad man aizrāvās valoda. Viņš sacīja:

– Nu jau, nu jau, neņem pie sirds! Mums katram ir savas bēdas, un arī tev viss beigsies labi. Kas tad viņiem lēcies?

– Viņi... viņi... vai jūs esat prāmja sargs?

– Jā, – viņš atbildēja pašapmierināti, – es esmu arī prāmja kapteinis un īpašnieks, stūrmanis un locis, sargs un matrozis, dažreiz esmu arī krava un pasažieri. Neesmu tik bagāts kā vecais Džims Hornbeks un nevaru būt tik sasodīti devīgs pret visvisādiem Tomiem, Dikiem un Harijiem un bārstīties ar naudu kā viņš, bet jau allaž esmu teicis, ka ar viņu nemainītos, – un es saku – jūrnieka dzīve ir man pa prātam un lai mani sasper jods, ja es dzīvotu divu jūdžu attālumā no pilsētas, kur nekad nekas nenotiek, pat ja viņš man atdotu visu savu bagātību un vēl vairāk. Es saku...

– Viņi ir lielā nelaimē! – es iesaucos.

– Kas tie viņi?

– Tētis, māte un māšele, un mis Hūkera. Un, ja jūs tūlīt ar savu prāmi turp neaizbrauksiet...

– Kur? Kur tad viņi ir?

– Uz vraka.

– Uz kāda vraka?

– Ir taču tikai viens vraks.

– Ko – tu domā «Valteru Skotu»?

– Jā.

– Žēlīgais dievs, ko viņi tur dara?

– Viņi paši tur nemaz nevēlējās nokļūt.

– To es ticu! Apžēlojies, viņi būs pagalam, ja nepasteigsies nokāpt no šī vraka! Sasodīts, kā viņi varēja nokļūt tādā ķezā?

– Pavisam vienkārši. Mis Hūkera ieradās pilsētā apciemot savus paziņas...

– Kā tad, Būtlendingā, – un tālāk?

– Viņa apciemoja savus paziņas Būtlendingā un vakara pusē gribēja pārcelties ar zirgu prāmi kopā ar savu kalponi nēģerieti, lai pavadītu nakti savas draudzenes mājā. Mis, nu, kā viņu sauca, vienmēr aizmirstu viņas vārdu – viņām salūza stūres airis, un prāmis sagriezās, aizpeldēja ar pakalgalu pa priekšu apmēram divas jūdzes un uzgrūdās vrakam. Prāmnieks, nēģeriete un zirgi visi iekrita upē, bet mis Hūkera paguva kaut kur pieķerties un uzkāpa uz vraka klāja. Kad satumsa, mēs pēc vienas stundas braucām garām savā laivā, bija tik tumšs, ka nemaz nepamanījām vraku, līdz uzgrūdāmies tam tieši virsū – un arī uzrāpāmies uz klāja. Visi mūsājie izglābās, atskaitot Bilu Viplu – kas tas bija par lielisku cilvēku! – es gandrīz labāk pats būtu noslēcis viņa vietā.

– Ak tu brīnums! Tik neparastu notikumu nekad neesmu dzirdējis. Un ko tad jūs visi darījāt?

– Nu, mēs klieodzām un saucām, bet tur upe ir tik plata, ka neviens mūs nesadzirdēja. Tad tēvs teica, ka vienam jāizklūstot krastā un jāatsaucot palīgi. Es biju vienīgais, kas prot peldēt, tā arī ielēcu ūdenī. Mis Hūkera sacīja – ja es nevarot nekādu palīdzību sadabūt, lai aizejot pie viņas tēvoča, viņš jau izpalīdzēsot. Izpeldēju krastā vienu jūdzi no šejienes, lejastecē, un visu laiku maldījos apkārt, mēģinādams sadabūt kādus cilvēkus, kas varētu kaut cik palīdzēt. Bet visi man atbildēja: – Ko, tādā naktī, kad straume ir tik stipra? Nav nekādas nozīmes! Aizej līdz tvaika prāmim. – Varbūt jūs būtu ar mieru...

– Dieva vārds, es labprāt to darītu, un jābrauc vien būs, bet kas tad, vilkos, par to visu maksās? Vai tu domā, ka tavs tēvs...

– Par to nebēdāji – viss būs kārtībā! Mis Hūkera man vēl pateica, ka viņas tēvocis Hornbeks...

– Lai mani sasper lielgabals! Vai viņš ir viņas tēvocis? Paskaties, dodies uz to uguntiņu, tad pagriezies pa kreisi, un pēc ceturtdaļjūdzes tu nokļūsi līdz krogam. Pavaicā šiem, kur dzīvo Džims Hornbeks, un tad jau viņš samaksās rēķinu. Un netaisies apkārt, jo viņam šī ziņa ir svarīga. Saki, ka viņa radniece būs izglābta, iekams viņš ieradīsies pilsētā. Nu, kusties tagad, es tūlīt došos ap stūri, lai uzmodinātu mašīnistu.

Devos uguntiņas virzienā, bet, tiklīdz viņš pazuda aiz stūra, gāju atpakaļ, iesēdos savā laivā, atseju to un pabraucu gar krastu kādus sešsimt jardus uz augšu, un paslēpos starp koku liellaiivām, jo man nebija miera, iekams ieraudzīju, ka prāmis aizbrauc. Bet vispār biju ar sevi diezgan apmierināts, ka šādi rūpējos par bandu, jo to tikai retais būtu darījis. Vēlējos, kaut to uzzinātu atraitle. Domāju – viņa lepotos ar mani, ka esmu palīdzējis šiem negēļiem, jo tieši par neliešiem un slepkavniekiem atraitle un labi cilvēki sevišķi raizējas.

Pēc neilga laika neskaidri saskatāms pa upi šurp peldēja kuģa vraks. Man pārskrēja auksti drebuļi, un es pieairējos tam klāt. Vraks bija dziļi iegrimis, un es tūlīt nopratu, ka uz tā laikam neviens nebija palicis dzīvs. Braukāju tam apkārt un klusi saucu, bet atbildes nebija. Valdīja nāves klusums. Mana sirds kļuva smaga, kad iedomājos par bandu, bet šis smagums nebija pārāk liels, jo, manuprāt, viņi to bija pelnījuši.

Tad tuvojās prāmis, es pa straumi aizvirzījos uz upes vidu un, kad man šķita, ka mani no prāmja vairs nevar saredzēt, izcēlu airus, atskatījos un redzēju, ka prāmis braukāja apkārt vrakam, meklēdams mis Hūkeras mirstīgās atliekas, jo kapteinis zināja, ka viņas tēvocis Hornbeks tās vēlēšies saņemt; tomēr prāmis diezgan ātri pārtrauca meklēšanu un atgriezās krastā. Ķēros pie airiem un strauji laidos pa upi uz leju.

Šķita, ka pagāja briesmīgi ilgs laiks, iekams pazibēja Džima uguntiņa; un, kad to ieraudzīju, izskatījās it kā tā būtu tūkstoš jūdžu attālumā. Kamēr turp aizbraucu, debess austrumos jau metās pelēcīga. Mēs pietājam pie kādas salas, noglabājam plostu, nogremdējam laivu un tad nolikāmies gar zemi, un gulējām kā nosisti.

Četrpadsmitā nodaļa

Kad pamodāmies, pārmeklējām bandas salaupītās mantas, kas bija paņemtas no vraka. Atradām zābakus, gultas segas un apģērbus, visvisādas lietas, daudz grāmatu, kādu tālskati un trīs kārbas cigāru. Nekad savā mūžā nebijām bijuši tik bagāti. Cigāri bija augstākā labuma. Visu pēcpusdienu nogulējām mežā plāpādami, es lasīju arī grāmatas, un tā ļoti labi pavadījām laiku. Pastāstīju Džimam visu, kas bija noticis uz vraka un uz prāmja, un nosaucu šos notikumus par dēkām, bet viņš atbildēja, ka nekādas dēkas vairs nevēloties. Džims stāstīja – kad es iegājis kapteiņa kajītē un viņš aizlīdis atpakaļ līdz plostam un ieraudzījis, ka tas pazudis, viņu gandrīz ķērusi trieka, šķitis – nupat viņš būs pagalam; ja viņu neviens neizglābtu, viņš noslīktu, ja izglābtu, tad aizsūtītu atpakaļ uz mājām, lai saņemtu godalgu, un mis Votsona tad noteikti pārdotu viņu Dienvidu štatos.

Džimam bija taisnība, viņam gandrīz vienmēr bija taisnība – lai gan viņš bija nēģeris, bet ar neparasti gudru galvu gan.

Lasīju Džimam daudz priekšā par karaļiem, hercogiem un grāfiem, un tamlīdzīgām personām, cik lepmi tie gērbjas un cik smalka viņu uzvedība, kā viņi viens otru uzrunā «jūsu majestāte», «jūsu žēlastība», «jūsu augstība» un tamlīdzīgi, nevis «mister», un Džims no brīnumiem acis vien iepleta. Viņš sacīja:

– Es nedomāju, ka viņu ir tik daudz. Nekad nebiju par tādiem dzirdējis, tikai par veco ķēniņu Zālamanu, ja vien neskaita tos karaļus, kas ir kāršu spēlēs. Cik daudz tāds karalis nopelna?

– Nopelna? – es atvaicāju. – Tie saņem mēnesī tūkstoš dolāru, ja vēlas. Karaļi var dabūt tik daudz naudas, cik viņi grib. Viss pieder viņiem.

– Tas tik ir numurs! Un kas viņiem jādara, Hak?

– Viņiem nekas nav jādara. Kā tu runā! Viņi tikai sēž.

– Nē, tas nevar būt!

– Tā tas ir. Viņi sēž – izņemot varbūt tās reizes, kad ir karš – tad viņi iet karā. Bet citādi tikai slinko, jā medībās ar piekūniem. Šš! Vai nedzirdēji troksni, Džim?

Mēs pielēcām kājās un skatījāmies visapkārt, bet dzirdējām tikai tvaikoņa ratu plikšķinām pa ūdeni – tvaikonis brauca mums garām lejup pa straumi. Tāpēc atkal atnācām atpakaļ.

– Jā, – es sacīju, – un, kad sametas garš laiks, tad viņi strīdas ar parlamentu. Un, ja kāds viņiem nepaklausā, viņi tam nocērt galvu. Bet visvairāk viņi slaistās savā harēmā.

– Kur viņi slaistās?

– Harēmā!

– Kas tas tāds – harēms?

– Tā ir vieta, kur dzīvo karaļa sievas. Vai tad tu neesi dzirdējis par harēmu? Arī Zālamānam tāds bija – tur dzīvoja kāds miljons sievu.

– Jā, tā ir gan – to es biju aizmirsis. Harēms, manuprāt, ir tāda kā īres māja. Nu tur ir gan pamatīgs jampadracis bērnistabā. Sievas jau droši vien briesmīgi ecējas, un tad ir vēl trakāks troksnis. Un taču mēdz teikt, ka Zālamāns bijis visgudrākais cilvēks pasaulē. Es gan tam neticu. Vai tad gudrs cilvēks gribēs visu laiku dzīvot tādos jandāliņos? Nekad! Gudrs cilvēks uzbūvētu tvaika katlu fabriku un, kad gribētu atpūsties, tad šo fabriku aiztaisītu ciet.

– Bet viņš bija gudrākais cilvēks, pati atraitne man to stāstīja.

– Man vienalga, ko atraitne tev saplāpājusi! Viņš nav bijis nekāds gudrais. Viņš bijis neredzēti liels aplamnieks. Vai tu zini, ka viņš gribējis bērnu cirst pušu?

– Jā, atraitne man visu izstāstīja.

– Nu, padomā! Vai tā nav lielākā muļķība pasaulē? Tikai brīdi padomā. Te ir viens celms – tā ir viena sieva, tur stāvi tu – otra sieva. Es esmu Zālamāns. Bet šis te dolārs ir bērns. Viņa un tu man pieprasāt šo bērnu. Ko es daru? Vai es apstaigāju kaimiņus, lai izjautātu, kurai šis dolārs īsti pieder, un atdodu to īpašniecei veselu, kā to darītu katrs saprātīgs cilvēks? Nē, es paņemu dolāru un pārplēšu uz divi daļām. Vienu pusi atdodu tev, otru pusi otrai sievai. Tā Zālamāns gribēja izdarīties ar bērnu. Tagad es tev jautāju – kāda jēga ir atdot pusi dolāra – par to neko nenopirksi. Un kāds labums ir no pusbērna? Es nedotu ne grasi pat par miljoniem pusbērna.

– Bet, sasper jods, Džim, tu neesi izpratis šā stāsta jēgu – tu esi aizmaldījies tūkstoš jūdžu no patiesības.

– Kas? Es? Vācies! Nestāsti man par savām jēgām. Es taču saprotu, kur ir jēga, ja to redzu, – bet tādā būšanā nav nekāda saprāta. Strīds nebija par pusbērnu, bet par visu bērnu, un, ja cilvēks domā, ka viņš var izbeigt strīdu par veselu bērnu, iedodams pusbērnu, tad viņš nekā nesajēdz. Tu te nestāsti man par Zālamānu, Hak, es viņu labi pazīstu.

– Bet es tev saku – tu nesaproti stāsta jēgu!

– Pie velna jēgu! Es, zinu, ko es zinu! Un liec aiz auss – īstā jēga ir daudz dziļāka. Tā slēpjas Zālamāna ģimenes dzīvē. Ņemsim kādu vīru, kam tikai viens vai divi bērni, – vai tāds izšķērdīgi svaidsies ar bērniem? Nē, viņš to nevar atļauties. Viņš prot tos novērtēt. Bet, ja viņam mājās skraida pieci miljoni bērnu, tad ir pavisam kas cits. Viņš pārcirtīs bērnu uz pusēm gluži kā kaķi. Vēl jau paliek daudzi. Bērns vairāk vai mazāk, par to Zālamānam maza bēda!

Es nekad nebiju redzējis tādu nēģeri. Ja viņš kādu domu ieņēma galvā, to nevarēja ne ar mietu izsist laukā. Neviens nēģeris tā neienīda Zālamānu kā viņš.

Tad sāku runāt par citiem karaļiem un atmetu Zālamānam ar roku. Stāstīju par Luiju Sešpadsmito, kuram senos laikos Francijā nocirta galvu,⁴⁴ par viņa mazo dēlu dofinu, kas būtu kļuvis karalis, bet viņu ieslodzīja cietumā, un daži stāsta, ka viņš tur nomiris.

– Nabaga mazais puīselis!

– Bet daži stāsta, ka viņš izbēdzis un aizbraucis uz Ameriku.

– Tas ir labi! Bet tur viņš bija vientuļš – jo tur nav neviena karaļa, vai ne, Hak?

– Nav gan.

⁴⁴ V.E.: *got his head cut off in France long time ago...* Luijam XVI nocirta galvu 1793.gadā; Haks runā 1848.gadā; tātad «senie laiki» ir pirms 55 gadiem; kā 1943.gads šodien (1998.gada piezīme manā grāmatas eksemplārā; šobrīd – Vekordijā publicēšanas brīdī – tas būtu: kā 1953.gads, kad nomira Staļins).

– Tad jau viņš nevarēja dabūt sev nekādu vietu. Ko viņš tur darīja?
– Es nezinu. Daži tur iestājas policijā, daži māca ļaudis runāt franciski.
– Vai tad franči nerunā tāpat kā mēs, Hak?
– Nē, Džim. Tu nesaprastu nevienu vārdu, ko viņi saka, – nevienu!
– Tas jau nu ir brīnums! Kā tad tas var būt?
– Es nezinu, bet tā ir. Izlasīju dažas viņu muldēšanas kādā grāmatā. Ja kāds cilvēks tev pienāktu klāt un jautātu: «Parlē vū fransē?» – ko tad tu domātu?
– Neko es nedomātu. Es viņam iekrautu pa galvu, tas ir, ja viņš nebūtu baltais. Es vis neatļautu tā ar mani runāt.
– Bet viņš taču nerunā neko sliktu. Viņš jautā, vai tu proti runāt franciski?
– Kāpēc tad viņš to nepasaka skaidri?
– Viņš saka, bet tikai franču valodā.
– Tas ir traki smieklīgi, un es to vairs negribu dzirdēt. Tur nav nekādas jēgas.
– Paklau, Džim, vai kaķis runā tā kā mēs?
– Nē, nerunā.
– Bet govs?
– Arī govs nerunā.
– Vai kaķis runā kā govs un govs kā kaķis?
– Nē, nerunā.
– Tas ir dabiski un pareizi, ja viņi katrs runā citādi, vai ne?
– Saprotams.
– Un vai nav dabiski un pareizi, ka govs un kaķis nerunā tā kā mēs?
– Pareizi gan!
– Bet kāpēc tad nav dabiski un pareizi, ja **francūzis** runā citādi nekā mēs? Atbildi!
– Vai kaķis ir cilvēks, Hak?
– Nē.
– Tad arī kaķim nav jārunā kā cilvēkam. Vai govs ir cilvēks, vai govs ir kaķis?
– Nē, ne viens, ne otrs.
– Tāpēc viņai nav jārunā ne kā kaķim, ne kā cilvēkam. Vai francūzis ir cilvēks?
– Jā.
– Nu tad, pie joda, – kāpēc viņš nerunā kā cilvēks? Atbildi tu!
Redzēju, ka velti tērēt vārdus – ar nēģeri nevar strīdēties. Tāpēc apklusu.

Piecpadsmītā nodaļa

Nospriedām, ka trijās naktīs aizbrauksim līdz Kairai, pie Ilinoisas robežām, kur ieplūst Ohaio upe, un tas bija mūsu ceļa mērķis. Pārdosim plostu un tad ar tvaikoni aizbrauksim pa Ohaio līdz brīvajiem štatiem, kur mums vairs nedraudēs briesmas.

Taču otrā naktī sacēlās migla, un mēs stūrējām uz kādu salu, lai tur piesietu plostu, jo nebija nekādas jēgas braukt miglā. Bet, kad es piebraucu ar laiviņu, lai pietauvotu plostu, atradu tikai sīkus kociņus. Apsēju tauvu vienam kociņam tieši salas malā, bet straume bija tik spēcīga un tā dzina plostu, ka tas izrāva kociņu ar visām saknēm un aizpeldēja tālāk. Migla visu apklāja, un man kļuva tik nelabi, un es tā nobijos, ka pusminūtes nevarēju ne pakustēties, – un tad plosts vairs nebija redzams – tālāk par divdesmit jardiem neko nevarēja saskatīt. Ielēcu atpakaļ laivā, aizskrēju līdz stūresgalam, sagrābu airus un gribēju atgrūsties, bet laiva nekustējās. Lielajā steigā nebiju to atraisījis. Mēģināju tagad atraisīt virvi, bet biju tik uztraukts, ka man drebēja rokas un es neko nespēju izdarīt. Tiklīdz atraisīju mezglu, laidos pakaļ plostam, līdztekus salai. Bet pēc sešdesmit jardiem sala izbeidzās, un, kad biju sasniedzis tās galu, iedrāzos biežajā, baltajā miglā. Nezināju vairs, kurp doties, likās, ka esmu pagalam. Nodomāju, ka labāk būtu neairēt, jo varēju uzskriet atkal kādai salai vai krastam.

Vajadzēja sēdēt mierīgi un ļauties straumei, bet ir ļoti grūti tādā brīdī nepakustināt rokas. Es iesaucos un klausījos. Kaut kur tālumā dzirdēju paklusu atsaucieni, un mana oma uzlabojās.

Devos tieši tajā virzienā, kur atskanēja balss, un saspriegti klausījos, vai to atkal sadzirdēšu. Kad sauciens atkārtojās, sapratu, ka nebraucu pareizi, bet novirzos pa labi. Kad atkal atskanēja sauciens, es biju novirzījies pa kreisi un nebiju tam tuvojies, jo šaudījies uz vietas šurp un turp, bet balss skanēja kaut kur tieši pretim.

Domāju, ka muļķa Džims taču varēja bez apstājas daudzīt skārda pannu, bet tas viņam neienāca prātā, un starp viņa saucieniem bija klusuma brīži, kas mani ļoti mulšināja. Tomēr cīnījies uz priekšu un pēkšņi sadzirdēju saucienu aiz sevis. Tagad biju galīgā apjukumā. Vai nu saucējs bija cits, vai arī es biju apgriezis laivu apkārt.

Nosviedu airi. Dzirdēju atkal saucienu; tas joprojām skanēja aiz manis, bet citā vietā; saucieni nenorima, bet pastāvīgi mainīja vietu. Es nemitīgi atsaucos, līdz pamazām balss atkal skanēja man priekšā, un sapratu, ka straume pagriežusi manu laivu ar priekšgalu pret lejteci, ka braucu pareizi, ja vien saucējs bija Džims, nevis kāds kļaidājošs plostnieks. Neko nesajēdzu no balsīm, kas skan miglā, jo miglā nekas nav saskatāms vai sadzirdams pareizi.

Saucieni nerimās, un pēc mirkļa atsitos ar visu spēku pret krauju krastu, apaugušu ar lieliem kokiem, kas līdzinājās miglainiem rēgiem, straume mani aizsvieda pa kreisi un aizrāva starp siekstām, kas skaļi urkstēja – tik stipri tās plosīja straume. Pēc pāris sekundēm viss ap mani bija nekustīgi balts un kluss. Sēdēju kā sastindzis, klausīdamies savas sirds pukstos, un neiedrošinājos pat vienreiz ievilkāt elpu, kamēr sirds jau nepukstēja simtreiz.

Tagad atmetu visam ar roku. Man nu viss bija skaidrs. Sapratu, ka kraujais krasts patiesībā bija sala un ka Džims aizbraucis gar tās otru pusi. Tā nevarēja būt kāda saliņa, kurai var aizbraukt garām desmit minūtēs. Šeit auga milzu koki kā uz īstas salas. Tā varēja būt piecas vai sešas jūdzes gara un vairāk kā pusjūdži plata. Sēdēju, klusi ausīdamies, laikiem kādas piecpadsmit minūtes. Straume mani nesa tālāk četras vai piecas jūdzes stundā, taču es par to nedomāju. Likās, it kā laiva stāvētu uz vietas, un, kad garām aizslīdēja koku zari, nemaz nejutu, cik ātri traucos, bet ar aizrautu elpu domāju; kādā trakā ātrumā aizdrāzās šis koks! Jūs nevarat iedomāties, cik skumji un vientuļīgi ir miglainā naktī uz upes, – pamēģiniet kādreiz – un jūs sapratīsiet!

Nākamajā pusstundā es pa brīžam ieaurējos, beidzot saklausīju atbildi lielā tālumā, mēģināju airēties tajā virzienā, bet nespēju un iekūlos daudzu saliņu mudžeklī – redzēju tās neskaidri sev abās pusēs – dažreiz braucu tikai pa šauru kanālu starp tām. Dažas nesaredzēju, bet tikai sajutu, jo dzirdēju, kā straume skalojās pret veciem nokaltušiem krūmiem un žagariem, kas blīvējās gar krastiem. Šeit, starp saliņām, es drīz vien pazaudēju atbildes saucienus; sākumā vēl mēģināju dzīties tiem pakaļ, bet tas bija tāpat kā ķerstīt maldugunis. Nekad nebūtu domājis, ka skaņa var tā šaudīties no vienas vietas uz otru.

Kādas četras vai piecas reizes man bija ar visiem spēkiem jāatgrūžas no krasta, likās, ka izsperšu visas salas no šīs upes. Manuprāt, arī plostam vajadzēja pa reizei uzgrūsties krastam, jo citādi tas būtu aizpeldējis tālāk un es nedzirdētu balsi. Plosts taču brauca mazliet ātrāk nekā mana laiva.

Beidzot šķita, ka atkal esmu brīvā straumē, bet nekur vairs nedzirdēju neviena sauciena. Varbūt Džims bija uzdrāzies kādam kokam un gājis bojā ar visu plostu. Biju pamatīgi noguris, tāpēc atlaidos laivas dibenā un nolēmu, ka vairs ne par ko nerūpēšos. Protams, iemigt negribēju, bet biju tik nokusis, ka miegs uzmācās pret paša gribu, tālab nolēmu, ka mazliet nosnaudīšos.

Bet laikiem mans snaudiens bija krietni garš, jo, kad atmodos, spoži spīdēja zvaigznes, migla bija izklūdusi un es traucos strauji lejup pa upi ar stūresgalu pa priekšu. Sākumā nesapratu, kur esmu. Šķita, ka sapņoju, un, kad sāku atcerēties visus notikumus, tad it kā miglaini, it kā no pagājušās nedēļas. Šeit upe bija baismi plata, abos krastos cieši kopā auga gari un resni koki – tie slējās kā blīva siena – to redzēju zvaigžņu gaismā. Paskatījos tālumā uz upes lejteci un ieraudzīju uz ūdens melnu plankumu. Braucu klāt, bet, kad nokļuvu pie tā, ieraudzīju divus cieši sasietus nozāgētu koku stumbrus. Tad saskatīju otru plankumu un devos medīt to, tad vēl vienu – un šoreiz man laimējās. Tas bija plosts.

Kad piebraucu klāt, Džims sēdēja, galvu noliecis uz ceļgaliem, dziļi aizmidzis, viņa labā roka nokarājās pāri airim. Otrs airis bija sadragāts, un viss plosts nobārstīts ar lapām, zariem un dūņām. Varēja redzēt, cik grūtu braucienu tas bija izturējis.

Es piesēju laivu, nogūlos uz plostā Džimam zem deguna, sāku žāvāties, staipīju dūres pret Džimu un teicu:

– Hello, Džim, vai es ilgi gulēju? Kāpēc tu mani nepamodināji?

– Žēlīgais dievs! Vai tas esi tu, Hak? Vai tu neesi miris un noslīcis, bet patiesi atgriezies? Tas ir pārāk labi, lai būtu patiesība, mīlulīt, pārāk, pārāk labi, lai būtu patiesība. Ļauj man paskatīties uz tevi, bērns, ļauj man tevi aptaustīt. Nē, tu neesi miris, tu esi atgriezies, dzīvs un vesels, tas pats vecais Haks – tas pats vecais Haks, paldies dievam!

– Kas tev noticis, Džim? Vai tu esi piedzēries?

– Piedzēries? Es – piedzēries? Kur tad es būtu varējis piedzerties?

– Kāpēc tad tu runā kā sajucis?

– Ko tad es tik sajukušu teicu?

– Ko? Vai tad tu neteici, ka esmu atgriezies un vēl ko tamlīdzīgu, it kā es būtu bijis aizgājis?

– Hak, Hak Fin, paskaties man tieši acīs, paskaties! Vai tu nebiji aizgājis?

– Aizgājis? Ko tu ar to gribi teikt? Es neesmu nekur citur bijis. Kur tad lai es aizietu?

– Paga, paga, te kaut kas ir sagājis grīstē. Vai es esmu es vai kāds cits? Vai esmu šeit vai kur citur? To es gribētu zināt.

– Man šķiet, ka tu esi šeit, skaidri redzams, bet man liekas, ka tu esi vecs muļķagalva, Džim.

– Vai es tāds esmu? Bet atbildi man: vai tu nepaņēmi tauvu no plostas un neaizbrauci vēlāk līdz salai, kur piesēji laivu pie koka?

– Nē, nepaņēmu. Kas par salu? Es tādu neesmu redzējis!

– Tu neesi redzējis salu! Paga, paga, vai tauva neatraisījās un plostas neaizdrāzās lejup pa upi un neatstāja miglā tevi vienu laivā?

– Kādā miglā?

– Tajā miglā, kurā tu maldījies visu nakti. Un vai tu neaurēji, un vai es neaurēju, un vai mēs neapmaldījāmies starp salām, un viens no mums pazuda, un arī otrs bija tikpat pazudis, jo pats nezināja, kur atrodas? Un vai es neuzgrūdōs vairākām salām un vai nebiju lielās briesmās un gandrīz nenoslīku! Vai tā nebija, Hak, – vai tā nebija? Atbildi man!

– Tas man ir par daudz, Džim! Neesmu redzējis ne miglu, ne salas, ne briesmas, neko! Es sēdēju te, sarunādamies ar tevi visu nakti, līdz tu pirms desmit minūtēm iemīgi un, manuprāt, arī es iemīgu. Tu nevarēji šai laikā piedzerties, tāpēc visu to esi redzējis sapnī.

– Parauj jods, kā es visu to varēju sasapņot desmit minūtēs?

– Lai mani pakar, tu to esi redzējis sapnī, jo nekas tāds nenotika.

– Bet, Hak, es to redzēju tik skaidri kā...

– Vienalga, cik skaidri tu to redzēji, bet tās ir blēņas. Es to zinu, jo biju šeit visu laiku.

Kādas piecas minūtes Džims neteica neko, bet sēdēja dziļās pārdomās. Tad viņš sacīja:

– Labi, man šķiet, ka es to esmu redzējis sapnī, Hak, bet lai es izčibētu, ja tas nav bijis visbriesmīgākais sapnis manā mūžā... Un nekad neviens sapnis nav mani tā nokausējis kā šis.

– Jā, tā var būt, jo sapnis var dažreiz cilvēku galīgi nokausēt. Bet šis tiešām ir bijis viedīgs sapnis – izstāsti man to no viena gala līdz otram, Džim.

Džims sāka stāstīt un attēloja visu, kas bija noticis, krietni sabiezinādams krāsas. Tad viņš piebilda, ka šis sapnis viņam esot «jāztulko», tas esot bijis brīdinājums.

Viņš teica – pirmā sala, kur gribējām piestāt, esot vīrs, kas vēlējies mums darīt labu, bet straume esot cits vīrs, kas mūs no labā aizrāvis projām. Saucieni esot brīdinājumi, kas mums šad un tad tikšot sūtīti, un, ja mēs no visas sirds necentīsimies tos izprast, tie mūs novedīšot nelaimē. Daudzās salas nozīmējot – mēs satikšoties ar dažādiem strīdīgiem un zemiskiem ļaudīm, bet, ja darīsim vien, kas darāms, neķildosimies un neapvainosim viņus, tad izklūsim sveikā no miglas brīvajā skaidrajā upē, kas nozīmē brīvos štatus, – un tur mums vairs nedraudēs briesmas.

Kad uzrāpos uz plostas, debesis aptumšoja mākoņi, bet tagad tās atkal noskaidrojās.

– Tas ir labs iztulkojums, Džim, – es atbildēju, – bet ko nozīmē tas tur?

Es norādīju uz lapām, dūņām un salauzto airi, kas gulēja uz plostas. Tie bija tagad skaidri saskatāmi.

Džims paskatījās uz tiem, tad uz mani un atkal uz netīro plostu. Doma par sapni bija tik cieši iesēdusies viņa galvā, ka viņš nespēja no tās atbrīvoties un atkal saprast īstenību. Bet, visu aptvēris, Džims bez smaids cieši ieskatījās man acīs un sacīja:

– Ko tas nozīmē? Es tev pateikšu. Kad Džims bija pavisam noguris no darba un no aurēšanas, viņš iemīga, un viņa sirds bija kā salauzta, tāpēc ka tu biji pazudis, un Džimam bija vienalga, kas notiks ar viņu un plostu. Kad viņš atmodās un ieraudzīja, ka esi atgriezies sveiks un vesels, viņam bīra asaras un viņš būtu varējis nomesties uz ceļiem un skūpstīt tavas kājas, tik pateicīgs viņš bija. Bet tu tikai domāji, kā varētu ar meliem izmulķot veco Džimu uz plostas. Tur guļ dražas un mēsli, un tādi paši ir cilvēki, kas apmētā ar dubļiem savu draugu galvas un viņus apkauno.

Tad viņš lēni piecēlās, aizsoļoja līdz būdai un iegāja tajā, vairs neteikdams ne vārda. Bet ar šiem vārdiem jau pietika. Es jutos tik zemisks, ka būtu varējis noskūpstīt viņa kājas, lai izdzēstu notikušo.

Kādas piecpadsmit minūtes iekšēji saņemtos, lai varētu lūgt piedošanu nēģerim, bet es to darīju un nekad vēlāk neesmu nožēlojis. Es nekad vairs viņu tik zemiski neizjokoju un nebūtu to arī tagad darījis, ja zinātu, ka tas viņu tā aizskars.

Sešpadsmitā nodaļa

Mēs visu dienu gulējām un braucām tālāk tikai naktī, tuvu nopakaļ milzīgam garam plostam, kas aizslidēja mums garām kā procesija. Katrā galā tam bija četri gari airi, un mēs spriedām, ka uz tā atradās vismaz trīsdesmit plostnieku. Uz plosa stāvēja piecas lielas būdas, labu gabalu cita no citas, vidū gailēja ugunskurs, katrā galā bija arī augsts karodziņa masts. Tas bija varens plosts! Uz tāda plosa bija vērts strādāt par plostnieku.

Straume mūs ievirzīja lielā upes līkumā, debesis naksnīgi apmācās, un gaiss kļuva spiedīgs. Upe bija ļoti plata, abos krastos to ietvēra biezi meži: tajos nevarēja saskatīt neviena izcirtuma, ne uguntiņas. Mēs runājām par Kairu un šaubījāmies, vai pazīsim šo pilsētu, kad tā parādīsies. Teicu, ka droši vien nepazīsim, jo tur esot tikai kāds ducis māju, un, ja tās nebūs apgaismotas, kā tad mēs zināsim, ka braucam garām pilsētai? Džims teica, ka tur saplūstot divas lielas upes un to jau mēs redzēšot. Bet es atbildēju: varbūt mums liksies, ka braucam garām kādas salas galam un turpinām virzīties pa to pašu veco upi. Tas satrauca Džimu un arī mani pašu. Jautājums bija: ko darīt? Es ieteicu, ka jāpiestāj krastā, tiklīdz parādīsies pirmā uguntiņa, un jāsaka, ka mans tēvs brauc mums nopakaļ ar plakandibena barku un, ceļodams šeit pirmoreiz, grib zināt, cik tālu vēl ir līdz Kairai. Džimam tā šķita laba doma, tāpēc mēs sasmēķējām un gaidījām.

Mūsu vienīgais darbs bija vērīgi skatīties, vai neparādīsies pilsēta, lai nepabrauktu tai garām, to neieraudzījuši. Džims bija pārliecināts, ka noteikti to ieraudzīsot, jo tai pašā mirklī viņš kļūšot brīvs cilvēks, bet, ja palaidīsot garām, tad atkal nokļūšot vergturu zemē un pagalam visa brīvība! Ik pa brīdim viņš pielēca kājās un iesaucās:

– Tur tā ir!

Bet pilsētas nebija. Krastā spīdēja maldugunis vai jāņtārpiņi, tāpēc viņš atsēdās un turpināja vērot apkārtni. Džims teica, ka viņš drebēt kā drudzī, būdams tik tuvu brīvībai. Varu teikt – arī es drebēju kā drudzī, klausoties viņā, jo nupat man ienāca prātā, ka Džims jau ir gandrīz brīvs – un kas pie tā vainīgs? Tikai es. Nekādi nevarēju aplūsināt savu sirdsapziņu. Biju tā satraukts, ka nevarēju nomierināties, nevarēju nosēdēt uz vietas. Šī doma man nekad nebija uzmākusies – ko es īsti biju izdarījis. Bet tagad tā neatkāpās un dedzināja mani aizvien stiprāk. Centos sev iestāstīt, ka neesmu vainīgs, jo neaizvedu Džimu no viņa likumīgās īpašnieces, taču veltīgi – sirdsapziņa ikreiz ierunājās: «Bet tu zināji, ka viņš aizbēdzis, lai atgūtu savu brīvību,⁴⁵ tu varēji piestāt krastā un kādam to pateikt».

Tā tas bija, to es nekādi nevarēju noliegt. Manī viss smeldza. Sirdsapziņa runāja: «Ko tev nodarījusi nabaga mis Votsona, ka tu varēji pieļaut savu acu priekšā aizbēgt viņas nēģerim un neteici ne vārda? Ko šī nabaga vecā sieviete tev nodarījusi, ka izturies pret viņu tik zemiski? Viņa taču centās tev iemācīt lasīt, mācīja, kā uzvesties, viņa bija pret tevi tik laba, cik vien spēja. To visu viņa darīja tavā labā».

Es jutos tik zems un nožēlojams, ka vēlējos būt miris. Skraidīju šurp un turp pa plostu, nosodīdams sevi, un Džims skraidīja man nopakaļ. Mēs abi nespējām nekādi rimties. Ik brīdi, kad Džims salēcās un iesaucās: «Tā ir Kaira!» – viņa vārdi mani trāpīja kā šāviens, un es domāju – ja tā ir Kaira, tad es nomiršu aiz bēdām.

Džims visu laiku skaļi runāja, bet es sarunājos ar sevi domās. Viņš stāstīja, ka, nokļūvis brīvajā štatā, vispirms iekrāšot naudu un neizdošot nevienu centu un, kad būšot pietiekami iekrājis, atpirkšot savu sievu, kas piederēja kādam fermeram – mis Votsonas kaimiņam. Tad viņi abi strādāšot, lai atpirktu savus divus bērnus, un, ja bērnu kungs tos nepārdošot, tad viņi lūgšot kādu abolicionistu bērnus nozagt.

Klausoties viņa valodā, es sastingu. Viņš nekad savā mūžā nebūtu iedrošinājies agrāk tā runāt. Varēja redzēt, cik ļoti viņš pārmainījies kopš tā mirkļa, kad viņam radās izredzes kļūt brīvam. Bija taisnība vecajai parunai: «Dod nēģerim pirkstu, un viņš paņems visu roku».⁴⁶ Domās nosodīju savu vieglprātību. Es šim nēģerim biju palīdzējis aizbēgt, un tagad viņš droši apgalvo, ka nozagšot savus bērnus, kas piederēja cilvēkam, kuru pat nepazīnu, – cilvēkam, kas man nekad nebija darījis neko ļaunu.

Man kļuva skumji, klausoties Džima plāpās, un mana cienība pret viņu stipri saruka. Sirdsapziņa dedzināja mani kā uguns, un es tai sacīju: «Rimsties – vēl nav par vēlu – piebraukšu krastā, kad ieraudzīšu pirmo uguntiņu, un visu izstāstīšu». Jutos atvieglots un laimīgs – tik viegls kā spalviņa. Visas manas bēdas bija izgaissušas. Nemitīgi vēroju, vai kaut kur neparādīsies uguns, klusi dungodams. Beidzot parādījās viena uguntiņa. Džims iegavilējās:

⁴⁵ V.E.: *But you knowed he was running for his freedom.* (Vārds «atgūt» neder: Džims nekad nav bijis brīvs).

⁴⁶ V.E.: *Give a nigger an inch and he'll take an ell.* (Iedod nēģerim collu, un viņš paņems pusi mājas). Ķempe aizstājusi ar parunu par velnu.

– Mēs esam glābti, Hak, mēs esam glābti! Lec un dejo, papēžus sizdams! Tā beidzot ir vecā, labā Kaira, es to sajūtu!

Es atbildēju:

– Paņemšu laivu un aizbraukšu paskatīties, Džim. Var būt, ka tomēr maldāties, saproti pats.

Viņš pielēca kājās, sakārtoja laivu, izklāja tās dibenā savu veco mēteli, lai man būtu kur sēdēt, iedeva man airi un, kad atīros, sacīja:

– Drīz vien es gavilēšu priekā un teikšu: tas viss ir Haka darbs! Esmu brīvs cilvēks, bet nekad nebūtu kļuvis brīvs bez Haka, Haks to ir paveicis! Džims tevi nekad neaizmirsīs, Hak, tu biji Džima labākais draugs, un tagad tu esi vecā Džima vienīgais draugs!

Es tiecos aizbraukt, degdams nepacietībā viņu nodot; bet, kad viņš tā runāja, viss mans spars izzuda. Es airēju lēni un nebiju pārliecināts, vai priecājos, ka braucu, vai ne. Kad biju aizbraucis jau piecdesmit jardu, Džims sauca nopakaļ:

– Tur tu aizbrauc, uzticamais Hak, vienīgais baltais džentlmenis, kas turējis savu solījumu vecajam Džimam!

Man kļuva nelāgi ap dūšu. Bet es sacīju sev, ka man tas **jādara** – nevaru no tā izvairīties. Tieši tad man tuvojās laiva, kurā sēdēja divi vīri ar šautenēm. Laiva apstājās, un arī es pārtraucu airēt. Viens no vīriem jautāja:

– Kas tur ir?

– Plosts, – es atbildēju.

– Vai tu esi no plostas?

– Jā, ser.

– Vai uz tā ir vēl citi vīri?

– Tikai viens, ser.

– Redzi, šonakt izbēguši pieci nēģeri tur pāri – viņpus upes līkuma. Vai vīrs uz tava plostas ir baltais vai melnais?

Es nespēju tūlīt atbildēt. Mēģināju runāt, bet mēle neklausīja. Pāris mirkļu centos saņemties un izteikt patiesību, bet nebiju tik vīrišķīgs – kļuva glēvāks par trusīti. Juzdams savu vājumu, nemēģināju vairs saņemties un atbildēju:

– Viņš ir baltais.

– Šķiet, būs mums pašiem jāpaskatās.

– Es arī to vēlētos, – es atbildēju, – jo tur guļ mans tēvs, un varbūt jūs man palīdzētu pietauvot plostu krastā, kur spīd uguns. Viņš ir slim – arī māte un Mērija Ena⁴⁷ ir slimas.

– Pie velna, mēs steidzamies, zēn! Bet mums tomēr jāpaskatās. Ņem savus airus un brauksim!

Satvēru savus airus un viņi savējos.

Kad bijām dažus mirkļus braukuši, es sacīju:

– Tēvs būs jums pārlieku pateicīgs, to gan varu teikt. Katrs cilvēks, kam lūdzu palīdzēt un pietauvot plostu krastā, atsakās, un viens es to nespēju izdarīt.

– Tas taču ir velnišķīgi zemiski! Bet kaut kā savādi! Saki, puika, – kāda slimība ir tavam tēvam?

– Viņam ir – nu nekas sevišķs.

Vīri apstājās airēt. Līdz plostam vairs nebija tālu. Viens no viņiem teica:

– Puika, tu melo. Ar ko slimo tavs tēvs? Atbildi skaidri, tā tev būs labāk!

– Atbildēšu, ser. Godīgi, bet neatstājiēt mūs, lūdzu. Viņš slimo – džentlmeņi, piebrauciet vēl tuvāk, es jums piesviedīšu tauvu, tad jums nebūs nemaz jāuznāk uz plostas – lūdzu!

– Džon, airē atpakaļ, airē atpakaļ! – iesaucās viens. Laiva apstājās. – Netuvojies mums, puika! Sasodīts, laikam vējš būs atnesis pie mums šo sērgu. Tavam tēvam ir bakas, un tu to labi zini. Kāpēc tu mums atklāti nepateici? Vai gribi lai sērga izplatās visur?

– Lūdzu, – es stostījos, – visi, kam to teicu, tūlīt aizbrauca projām un atstāja mūs.

– Nabaga zēns, tā jau jārikojas. Mums ir žēl tevis, bet, pie joda, negribam saķert bakas, saproti? Es tev pateikšu, kas jādara. Nemēģini pats piestāt krastā, sadauzīsi plostu. Brauc vēl divdesmit jūdzes lejup pa upi, un tu nokļūsi līdz pilsētai upes kreisajā krastā. Tad jau saule būs sen uzlēkusi, un, kad aicināsi palīgus, tad saki, ka visa tava ģimene saaukstējusies un guļ drudža karsonos. Neesi atkal tāds muļķis, lai viņi paši noskaidro, kas tā par slimību. Mēs tagad tev dodam laipnu padomu – esi labs

⁴⁷ V.E.: *mam and Mary Ann.*

zēns un brauc vēl divdesmit jūdzes. Nebūtu nozīmes izkāpt pie šīs uguns – tur ir tikai malkas sēta. Manuprāt, tavs tēvs ir trūcīgs un tagad nonācis lielā postā. Es nolieku uz šī dēļa gabala zelta divdesmit dolārus, un tos tu paņem, kad dēlis peldēs garām. Ir jau neļūdzīgi, ka tevi tā pametu, bet, dieva vārds, bakas nav bērnu spēle, saproti!

– Pagaidi, Parker, – ierunājās otrs vīrs, – uzliec uz dēļa vēl vienu divdesmitnieku no manis. Ardieu, zēn! Un, ja tu darīsi tā, kā misters Parkers tev ieteica, viss būs labi.

– Tā gan, manu zēn, ardieu. Ja ieraugi kādu aizbēgušu nēģeri, pasauc palīgus un notver viņu, ar to nopelnīsi labu naudu.

– Ardieu, ser, – neļaušu nevienam izbēgušam nēģerim iziet sveikā, ja pienāks reize.

Viņi aizbrauca, un es uzkāpu uz plostā, juzdamies ļauns un zemisks, jo labi sapratu, ka biju rīkojies nepareizi, bet nojautu, ka nebija nozīmes censties rīkoties pareizi. Ja cilvēks nav sācis labi rīkoties, mazs būdams, tad tur neko nevar līdzēt – grūtā brīdī viņš nespēj saņemties, lai pareizi darbotos, un tad ir cauri. Kādu mirkli pārdomāju un pats sev sacīju: «Bet pagaid', vai tad būtu bijis pareizi nodot Džimu, vai tad tu tagad justos labāk?» – «Nē», atbildēju, «es justos nelāgi – tieši tāpat kā tagad. Kāda nozīme tad ir rīkoties pareizi, ja tas ir tik grūti un ja ir tik viegli rīkoties nepareizi, – atmaksa ir viena un tā pati».

Biju pārsteigts. Nespēju uz šo jautājumu atbildēt. Tāpēc nolēmu par to vairs nedomāt, bet turpmāk vienmēr rīkoties tā, kā katrā acumirklī būs izdevīgāk.

Iegāju būdā. Džima tur nebija. Apskatījos visapkārt, viņš nekur nebija redzams. Iesaucos:

– Džim!

– Te es esmu, Hak. Vai viņi ir prom? Nerunā tik skaļi!

Viņš bija ienirsis upē pie pakaļējā aira un tikai degunu izbāzis no ūdens. Es atbildēju, ka vīri aizbraukuši, tad Džims uzrāpās uz klāja. Viņš sacīja:

– Es noklausījos, ko jūs runājat, ieniru upē un nolēmu aizpeldēt, ja viņi uznāktu uz plostā, un, kad viņi būtu aizgājuši, atpeldēt atpakaļ. Bet vareni, kā tu izmuļķoji viņus, Hak! Tā bija smalka izdoma! Es tev saku, bērns, tu izglābi veco Džimu – un vecais Džims to nekad neaizmirsīs, mīlulīt!

Tad mēs runājām par naudu. Divi divdesmitdolārneiki bija labs ķēriens. Džims sacīja, ka mēs varētu braukt tagad kā klāja pasažieri uz kāda tvaikoņa un naudas pietiktu, līdz mēs iebruktu brīvajos štatos. Viņš gan piebilda, ka divdesmit jūdzes neesot plostam liels attālums, bet viņš vēlētos jau būt pilsētā.

Uz rīta pusi pietājām krastā, un Džims ļoti pūlējās plostu labi noslēpt. Tad viņš visu dienu strādāja, iesaiņodams mūsu mantas un visu sagatavodams, lai mēs varētu atstāt plostu.

Nākamajā naktī ap pulksten desmitiem ieraudzījām kādā līkumā, upes lejasceces kreisajā krastā, pilsētas ugunis. Es izbraucu laivā, lai apvaicātos, kas ir šī pilsēta. Drīz ieraudzīju kādu vīru sēžam laivā un makšķerējam. Piebraucu viņam klāt un jautāju:

– Mister, vai šī pilsēta ir Kaira?

– Kaira? Nē. Tu tiešām esi sasodīts muļķis!

– Kas tad ir šī pilsēta?

– Ej pats un paskaties, ja gribi zināt. Bet, ja tu vēl vienu pusminūti mani te traucēsi, dabūsi pa krietnam.

Atgriezos uz plostā. Džims bija briesmīgi vīlies, bet es viņu mierināju, ka Kaira būs nākamā pilsēta.

Pirms ausmas pabraucām garām vēl vienai pilsētai, un es atkal gribēju aizbraukt līdz krastam, bet pilsēta stāvēja augstu kalnā, tāpēc nebraucu. Džims teica, ka ap Kairu neesot kalnu. Es to biju aizmirsis. Dienu pavadījām uz kādas smilšainas salas tuvu kreisajam krastam. Manī modās nelāga nojauta. Arī Džims bija līdzīgā noskaņā. Teicu:

– Varbūt mēs toreiz nakts miglā aizbraucām garām Kairai?

Viņš atbildēja:

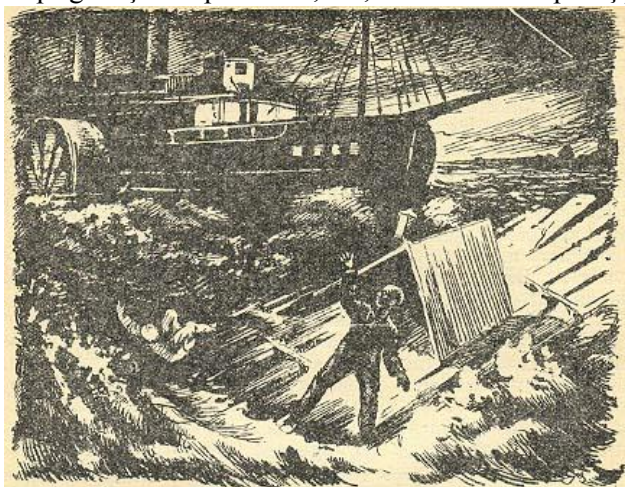
– Nerunāsim par to, Hak. Nabaga nēģeriem nav laimes. Es jau tā domāju, ka klaburčūskas āda vēl nav beigusi darboties.

– Kaut es nekad nebūtu redzējis šo čūskas ādu, Džim, – patiesi, es vēlētos, lai manas acis nebūtu uz to paskatījušās.

– Tā nav tava vaina, Hak. Tu jau neko nezināji. Nepārmet nu sev!

Kad uzausa gaisma, ieraudzījām pie krastiem Ohaio skaidros ūdeņus, tikai vidū vēl bija Misisipi duļķainā straume! Tātad Kaira mums bija zudusi!

Mēs visu pārrunājām. Izkāpt krastā nebija nozīmes, ar plostu nevarējām braukt pretim straumei. Atlika tikai gaidīt līdz tumsai un braukt atpakaļ laivā uz labu laimi. Visu dienu nogulējām krūmos, lai atspirguši ķertos pie darba, bet, kad atnācām atpakaļ pie plostas, laiva bija pazudusi.

Ilgu laiku neteicām ne vārda. Nebija jau ko teikt. Mēs abi sapratām, ka atkal bija iedarbojusies klaburčūskas āda, kāda nozīme bija par to vēl runāt. Tas izskatījās it kā mēs meklētu vainīgo un piesauktu tikai jaunu nelaيمي – un pēc tās atkal citas nelaimes, līdz saprastu, ka jāklusē.

Mēs tikai pārrunājām, ko tagad varētu darīt, un atradām, ka vienīgā izeja ir braukt lejup pa upi ar plostu, līdz rodas izdevība nopirkt kādu laivu, lai tajā atgrieztos atpakaļ. Nevarējām «aizņemties» šo laivu, kā mēdza darīt mans vecais, jo tad ļaudis mūs sāktu vajāt.

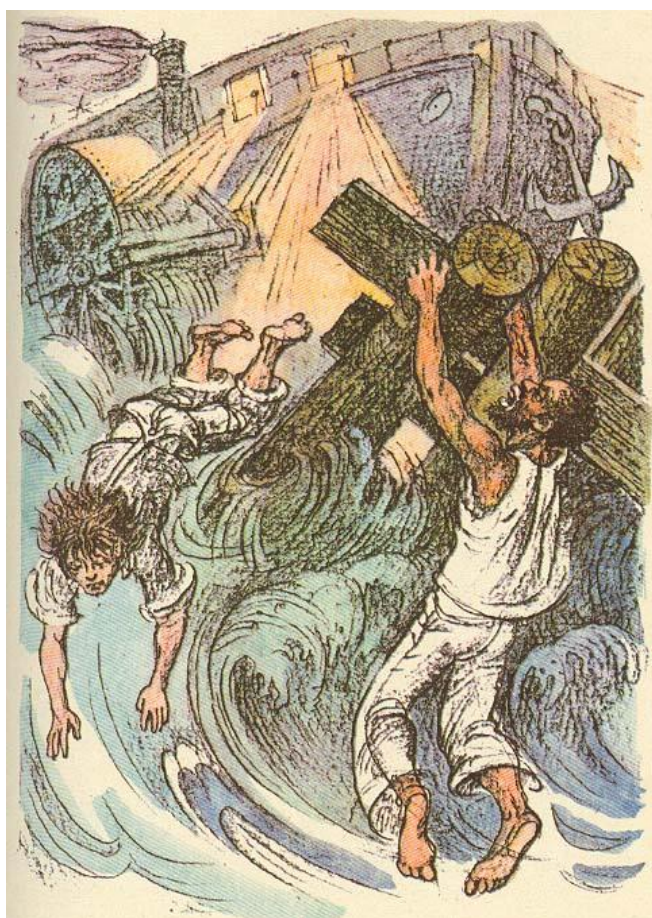
Tāpēc, kad satumsa, turpinājām braucienus ar plostu.

Ikviens, kas vēl netic, kāda aplamība ir pieskarties čūskas ādai, pēc tam kad šī čūskas āda mums nodarījusi tik daudz ļauna, tam noticēs, kad lasīs tālāk un redzēs, ko tā mums vēl nodarīja.

Vietas, kur pārdod laivas, parasti ir krastmalā, kur noenkuroti plosti. Bet mēs nekur tādu vietu neredzējām – tāpēc braucām tālāk vairāk nekā trīs stundas. Nakts bija pelēcīga un necaurredzama, gandrīz tikpat nejēdzīga kā toreizējā migla. Nevarēja saskatīt ne upes apveidus, ne novērtēt attālumu. Bija jau diezgan vēls un kluss, un pēkšņi augšup pa upi mums tuvojās tvaikonis. Mēs aizdedzinājām laternu un domājām, ka uz tvaikoņa to saskatīs. Parasti tie tvaikoņi, kas brauca augšup pa upi, turējās līdztekus sēkliem un meklēja pie augstā krasta rāmāku ūdens ceļu, bet šādā miglainā naktī tie šķēļ straumi tieši pašā upes vidū.

Mēs dzirdējām tvaikoņa mašīnu dunu, bet ieraudzījām to tikai tad, kad tas bija pavisam tuvu. Tas virzījās tieši uz mums. Tvaikoņi tā dara bieži, lai parādītu, cik tuvu tie var aizbraukt garām, plostu neskarot. Dažreiz tvaikoņa ritenis norauj kādu aieri, tad stūrmanis izbāž no kabīnes galvu un zviedz, un domā, ka izdarījis kādu varoņdarbu. Tvaikonis tuvojās, un mēs domājām, ka tas grib braukt mums ļoti tuvu garām. Bet likās, ka tas nemaz nevēlas pagriezt ceļu. Tvaikonis bija liels, brauca ar pilnu tvaiku un izskatījās kā melns mākonis, kam apkārt gailēja jāņtārpiņu virknes, un pēkšņi tas iznira pāri mums kā baisms milzenis ar plaši atvērtām katlu telpu lūkām, kas zvēroja kā sarkani zobi, pār mūsu galvām slējās tā milzīgais priekšgals un treliņi. Kāds mums uzbļāva, noskanēja signālvans, lai aptur mašīnas, dzirdējām drausmīgus lāstus un tvaika šņākoņu. Džims iemetās ūdenī plostas vienā pusē, es otrā, un tvaikonis krakšķēdams uzbrauca plostam virsū.

Es ieniru, lai nolaistos līdz upes dibenam, jo trīsdesmit pēdu augstajam tvaikoņa ratam bija jāpāriet man pāri un vajadzēja tam dot plašu vietu. Es allaž spēju izturēt zem ūdens vienu minūti, bet šoreiz paliku zem ūdens laikam pusotras minūtes. Tad drāzos steidzīgi augšup, jo šķita, ka pārplīsīšu. Izniru no straumes līdz padusēm, izpūtu ūdeni no nāsīm, spļaudījos un elsoju. Straume šeit bija ļoti strauja,

Es ieniru, lai nolaistos līdz upes dibenam, jo trīsdesmit pēdu augstajam tvaikoņa ratam bija jāpāriet man pāri un vajadzēja tam dot plašu vietu. Es allaž spēju izturēt zem ūdens vienu minūti, bet šoreiz paliku zem ūdens laikam pusotras minūtes. Tad drāzos steidzīgi augšup, jo šķita, ka pārplīsīšu. Izniru no straumes līdz padusēm, izpūtu ūdeni no nāsīm, spļaudījos un elsoju. Straume šeit bija ļoti strauja,

tvaikonis, apturējis mašīnas uz desmit sekundēm, protams, atkal brauca tālāk, nerūpēdamies par plostniekiem, un tagad tas, ūdeni kuldams, turpināja savu ceļu, nesaredzams biezajā tumsā, bet es dzirdēju tā gaitu.

Kādas divpadsmit reizes saucu Džimu, bet nesaņēmu atbildi. Tad sagrābu kādu dēli, kas man pieskārs, kamēr plūncājos ūdenī, un peldēju uz krastu, stumdams dēli sev pa priekšu. Drīz sajutu, ka straume plūst uz kreiso krastu, es to vairs nešķērsoju, bet ļāvos lai tā mani nes.

Tā bija gara, slīpa, divu jūdžu šķērsstraume, tāpēc pagāja ilgs laiks, līdz nokļuvi krastā. Izkāpu laimīgi malā. Neko daudz nevarēju saredzēt, bet kādu ceturdaļjūdži taustījos pa nelīdzenu zemi, līdz nejauši nokļuvi pie vecmodīgas lielas divspārnu baļķu mājas. Gribēju pašauties tai garām un lasīties projām, bet izdrāzās suņu bars, riedams un gaudodams ielencā mani, un es domāju, ka labāk būs, ja nekustēšos.

Septiņpadsmitā nodaļa

Pēc minūtes kāds sauca no loga, neizbāzdam galvu:

– Mierā! Kas tur ir?

Atbildēju:

– Es.

– Kas tas ir – es?

– Džordžs Džeksons, ser.

– Ko tu vēlies?

– Neko, ser. Es tikai gribu aiziet garām, bet suņi man neļauj.

– Ko tu te ložņā nakts laikā?

– Es neložņāju, ser. Es nokritu no tvaikoņa klāja.

– Vai patiesi? Aizdedziet te kāds uguni. Kā bija tavs vārds?

– Džordžs Džeksons, ser. Esmu tikai zēns.

– Paklausies, ja tu saki patiesību, tad tev nav jābaidās, neviens tevi neaizskars. Bet nekusties, stāvi turpat uz vietas. Pieceliet kāds Bobu un Tomu un paņemiet šautenes. Džordž Džekson, vai tev vēl kāds ir līdzī?

– Nē, ser. Neviens.

Dzirdēju mājā rosāties cilvēkus. Ieraudzīju uguns gaismu. Vīrietis iesaucās:

– Nes projām sveci, Betsij, vecā muļķe, vai tev nemaz nav prāta? Noliec to uz grīdas aiz ārdurvīm. Bob, ja tu un Toms esat gatavi, nostājieties savās vietās.

– Esam gatavi.

– Nu, Džordž Džekson, vai tu pazīsti Šepersdenus?

– Nē, ser. Neesmu nekad par viņiem dzirdējis.

– Labi, varbūt tas tā ir, varbūt arī nav. Nu tagad visi ir gatavi. Nāc uz priekšu, Džordž Džekson. Un liec aiz auss – nesteidzies, nāc lēnām. Ja kāds ir tev līdz, lai tas paliek turpat, ja viņš parādīsies, – mēs viņu nošausim. Tagad nāc. Nāc lēni, atver durvis pats tik daudz, lai vari izspraukties cauri, vai dzirdi?

Es nesteidzos, es to nebūtu spējis, pat ja gribētu. Lēnām spēru vienu soli, nedzirdēju nevienu skaņu, tikai savas sirds pukstus. Suņi bija tikpat klusi kā mājas iemītnieki, bet sekoja man pa pēdām. Kad aizgāju līdz trim baļķu pakāpieniem, dzirdēju, ka atslēdz un atbultē durvis. Es pieskāros durvīm, pagrūdu mazliet, tad vēl, līdz kāds teica:

– Tā, pietiek, iebāz savu galvu.

Es to darīju, bet man šķita, ka manu galvu tūlīt nocirtīs.

Svece stāvēja uz grīdas, un apkārt tai bija sapulcējušies visi – mēs raudzījāmies cits citā kādu ceturdaļminūti. Trīs lieli vīri tēmēja uz mani ar šautenēm, es sarāvos – to gan varu teikt. Vecākais bija sirms, ap sešdesmit gadus vecs, pārējie divi ap trīsdesmit vai mazliet vecāki – visi stalti un skaisti; ieraudzīju arī pievilcīgu sirmu lēdiju un viņai aiz muguras divas jaunas sievietes, kuras nespēju labi saskatīt. Vecais džentlmenis sacīja:

– Tā... Viss kārtībā. Ienāc!

Tiklīdz ienācu, vecais džentlmenis aizvēra, aizslēdza un aizbultēja durvis, pavēlēja jaunajiem vīriešiem iet iekšā ar savām šautenēm, un visi iegāja lielā dzīvojamā istabā, kur uz grīdas bija izklāts

jauns lupatu paklājs. Visi sagāja kādā kaktā, kuru nevarēja saskatīt no logiem – jo logu pusē kaktu nebija.⁴⁸ Vecais vīrs pacēla sveci, visi mani uzmanīgi aplūkoja un iesaucās:

– Viņš nav Šeperdsens. Viņš nemaz neizskatās pēc Šeperdseniem.

Tad vecais vīrs sacīja – viņš cerot, ka es neapvainošoties, ja mani pārmeklēšot, vai man neesot ieroči, jo viņi nedomājot neko ļaunu, tikai gribot pārliecināties. Viņš neiztaustīja man kabatas, bet nobrauca ar rokām gar sāniem un teica, ka viss esot kārtībā. Lai es jūtos ērti un kā mājās un pastāstot visu par sevi, bet vecā lēdija sacīja:

– Dieva dēļ, Saul, nabaga zēns ir gluži slapjš un varbūt arī izsalcis.

– Tev taisnība, Rečela, es aizmirsu. – Tad vecā lēdija iesaucās:

– Betsij (tāds bija nēģerietes vārds)⁴⁹, aiztec un atnes labi ātri nabadziņam, ko paēst. Bet viena no jums, meitenēm, lai iet un pamodina Baku,⁵⁰ un pasaka – ā, te jau viņš nāk pats. Bak, ņem šo mazo svešinieku sev līdz, noģērb viņam slapjās drēbes un iedod kādu no saviem sausajiem uzvalkiem.

Baks izskatījās tikpat vecs kā es – apmēram trīspadsmit vai četrpadsmit gadu, lai gan bija mazliet garāks par mani. Viņš bija ģērbies tikai kreklā un izpūris. Viņš ienāca žāvādamies un ar vienu dūri berzēja acis, ar otru roku vilka līdz šauteni. Viņš jautāja:

– Vai tuvumā nav Šeperdseni?

Viņam atbildēja, ka neesot, trauksme bijusi veltīga.

– Labi, – viņš atbildēja, – ja arī viņi šeit būtu, vienu es būtu nokniebis.

Visi iesmējās, un Bobs sacīja:

– Bak, viņi mūs visus būtu noskalpējuši, kamēr tu tur tik gausi izgorījies no gultas.

– Tāpēc, ka neviens mani nepasauca, un tas nav krietni. Mani vienmēr atstāj malā, es nekad nedabūju parādīt, ko varu.

– Nesirdies, Bak, manu zēn, – vecais vīrs atbildēja, – gan tu vēl sevi parādīsi, visam ir savs laiks, nebēdā. Bet tagad ej un dari tā, kā māte teica.

Kad mēs pa kāpnēm uzgājām zēna istabā, viņš man iedeva rupju kreklu, savus svārkus un bikses, un es tos apģērbu. Kamēr tā darbojos, viņš jautāja, kā mani sauc, bet, iekams paguvu atbildēt, sāka stāstīt par zilu vanagu un jaunu trusīti, ko pats noķēris mežā aizvakar, un jautāja, kur bijis Mozus, kad svece apdzisusi. Atbildēju, ka nezinu. Es arī nekad par viņu nebiju dzirdējis.

– Tad uzmini, – viņš sacīja.

– Kā es varu uzminēt, – atbildēju, – ja nekad neesmu dzirdējis par to runājam?

– Bet tu tomēr vari uzminēt. Tas ir tik viegli.

– **Kāda** svece? – es jautāju.

– Vienalga, jebkura, – viņš atbildēja.

– Es nezinu, kur viņš bija, – teicu, – kur tad viņš bija?

– Viņš bija **tumsā**! Tieši tur!

– Ja tu zināji, kur viņš bija, kāpēc tad man jautāji?

– Sasodīts, tā taču ir mīkla, vai tad tu nesaproti? Saki – cik ilgi tu pie mums paliksi? Paliec šeit vienmēr. Mēs lieliski padzīvosim – šeit nav skolu. Vai tev ir suns? Man ir suns – viņš lec upē un iznes skaidas, ko tur iesviež. Vai tev patīk sasukāt matus svētdienās un visādi ākstīties? Man gan nepatīk, bet māte mani piespiež to darīt. Šīs sasodītās vecās bikses! Būs jāapgērbj, lai gan man nepatīk – ir tik silts. Vai esi jau gatavs? Labi, iesim, veco zēn!

Aukstu kukurūzas pudiņu, aukstu ceptu vēršgaļu, sviestu un paniņas – to viņi man pasniedza apakšstāvā, un neko labāku nebiju savā mūžā ēdis. Baks un viņa māte, un visi pārējie smēķēja kukurūzas stiebru pīpes, atskaitot nēģerieti, kas bija aizgājusi, un abas jaunās sievietes. Visi smēķēja un runāja, bet es ēdu un arī runāju. Jaunās sievietes sēdēja, ievīstījušās segās, vaļējie mati viņām bija izlaisti pār muguru. Visi mani iztaujāja, un es stāstīju, ka tēvs un es, un visa mūsu ģimene dzīvojām mazā fermā tālu prom Arkanzasā, tad mana māsa Mērija Ena aizbēga un apprecējās, un mēs par viņu neko vairs nedzirdējām, tad Bils devās šos meklēt, un arī par viņu vairs neko nedzirdējām, Toms un Morts nomira, un palikām tikai es un tēvs, bet viņš no lielajām bēdām bija galīgi salauzts, un, kad tēvs nomira, es savācu visu, kas bija palicis, jo ferma nepiederēja mums, un braucu augšup pa upi kā klāja pasažieris, bet nokritu pār bortu un tā nokļuvi šeit.

⁴⁸ V.E.: *got together in a corner that was out of the range of the front windows – there warn't none on the side*. Ķempe kaut ko ir saputrojusi: tieši logu pusē ir tie kakti, kurus nevar redzēt (un apšaudīt) no logiem, tā ka nevis «logu pusē kaktu nebija», bet «kakta pusē logu nebija».

⁴⁹ V.E.: *"Betsy" (this was a nigger woman)*, (nevis «tāds bija nēģerietes vārds», bet gan «tā bija nēģeriete»).

⁵⁰ V.E.: *Buck*.

Viņi atbildēja, ka te varot būt manas mājas, cik ilgi vien es vēloties. Tad jau gandrīz ausa diena, un visi devās pie miera, es aizgāju gulēt kopā ar Baku. Kad otrā rītā pamodos – sasodīts, – biju aizmirsis savu vārdu. Valstījos kādu stundu un centos to atcerēties, un, kad Baks pamodās, es teicu:

– Vai tu proti burtot, Bak?

– Jā, – viņš atbildēja.

– Bet saderam, ka nevari izburtot manu vārdu, – es sacīju.

– Saderam, ka varu, – viņš atbildēja.

– Lai iet, – es teicu, – rādi, ko māki!

– Dž-o-r-dž-s Dž-e-k-s-o-n-s⁵¹ – nu tu redzi! – viņš teica.

– Labi, – es atbildēju, – tu tiešām proti, es to nemaz necerēju. Tas jau gan nav grūts vārds, to var izburtot bez mācīšanās.

Bet slepenībā es šo vārdu pierakstīju, jo varbūt kāds cits prasīs, lai es to izburtoju, gribēju to iemācīties un nobērt kā pupas, it kā tas būtu pierasts.

Tā bija varen jauka ģimene un arī varen jauka māja. Es šajā novadā nekad vēl nebiju redzējis tik smalku un modīgi iekārtotu māju. Pie ārdurvīm nebija dzelzs aizšaujamā, arī ne koka bultas ar briežadas siksnīņu, bet grozāms misiņa kloķis, gluži kā pilsētas mājām. Dzīvojamā istabā nebija nevienas gultas, ne kāds cits guļamais, bet pilsētas namos ļoti daudzās dzīvojamās istabās stāv gultas. Istabā bija arī kamīns no ķieģeļiem, un ķieģeļi visi bija tīri un sarkani, jo tos mazgāja ar ūdeni un berza ar citiem ķieģeļiem. Dažreiz kamīnu nokrāsoja ar sarkanu ūdens krāsu, ko sauca par «spāņu brūno», – tieši tā kā pilsētā. Viņiem kamīnā bija arī lielas misiņa restes, uz kurām varēja uzlikt veselu bluķi. Uz kamīna apmales vidū stāvēja pulkstenis, kam uz priekšējā stikla apakšā bija uzgleznota pilsēta un attēla vidū izgriezts apaļš caurums – saule, un varēja redzēt, kā aiz tās šūpojās vēzēklis. Bija brīnišķīgi klausīties šā pulksteņa tikšķienos. Dažreiz, kad pulksteņtaisītājs atnāca un iztīrīja pulksteni, uzvilka un salaboja, tas sāka savu gājieni ar to, ka sita savas simt piecdesmit reizes, līdz nokusa. Saimnieki nepārdotu šo pulksteni ne par kādu naudu.

Pulkstenim pa kreisi un pa labi sēdēja lieli ārzemju papagaiļi, darināti no tāda kā krīta un spilgti izkrāsoti. Blakus vienam papagaiļim tupēja fajansa kaķis, pie otra papagaiļa – suns, arī no tā paša materiāla. Kad dzīvniekus paspieda uz leju, tie pīkstēja, bet neatvēra mutes un purns palika tikpat vienaldzīgs. Pīkstiens nāca no viņu pavēderes. Aiz figūrām bija uzsprausti divi lieli vēdekļveidīgi tītara spārni. Istabas vidū stāvēja galds, uz kura bija nolikts skaists fajansa grozs, pārpilns ar āboliem, apelsīniem, firziķiem un vīnogu ķekariem, kas izskatījās daudz sarkanāki, dzeltenāki un skaistāki nekā īstie augļi; bet tie bija tikai atdarinājumi, un varēja redzēt, ka daži augļi bija apdrupuši, – tur spīdēja balts kaļķis vai arī kāda cita viela.

Galdu sedza skaista vaskadrāna, uz kuras bija uzgleznots sarkani zils ērglis ar izplestiem spārniem un krāsaina apmale. Baks teica, ka šī galdsega atvesta no Filadelfijas. Uz galda stūriem bija stingrā kārtībā sakrautas grāmatas. Viena bija ģimenes bībele ar daudzām bildēm, otra saucās «Svētceļnieka gājums»⁵² – par kādu vīru, kas nezin kāpēc pametis savu ģimeni. Es šad un tad šo grāmatu palasīju. Apraksti bija interesanti, bet grūti saprotami. Vēl kāda grāmata saucās «Draudzības veltes»⁵³, tajā bija skaisti stāsti un dzejas, bet dzejas es nelasīju. Kāda cita grāmata saucās «Henrija Kleja runas»⁵⁴ un vēl viena – «Doktora Ganna Mājas dakteris»⁵⁵, kurā bija izklāstīts viss, kas jādara, ja cilvēks sasirgst vai nomirst. Vēl tur bija korāļu grāmata un daudz citu grāmatu. Ap galdu stāvēja glīti krēsli ar pītiem sēdekļiem, visi gluži veseli, nevis vidū izsēdēti un ieliekušies kā veci grozi.

Pie sienām karājās gleznas – galvenokārt Vašingtoni un Lafajeti, un kaujas, un Skotijas Mērijas, un kāda glezna, kas saucās «Deklarācijas parakstīšana»⁵⁶. Dažas bildes viņi sauca par pasteļiem,⁵⁷ tās bija gleznojusi kāda viņu mirusī meita piecpadsmit gadu vecumā. Šīs bildes atšķīrās no visām citām, kādas jebkad esmu redzējis, – tās bija melnākas, nekā parasts. Uz vienas bija sieviete šaurā melnā tērpā, sajostā zem padusēm, piedurknes vidus posmā bija plati izspiedušās kā kāpostgalvas, galvā šai sievietei bija gara, liekšķerei līdzīga cepure ar melnu plīvuru, viņas baltās, tievās potītes apņēma melna lenta, un

⁵¹ V.E.: "G-e-o-r-g-e J-a-x-o-n – there now," he says. (Tātad Baks burto nepareizi: pareizi būtu J-a-c-k-s-o-n; Ķempe to nav parādījis (Pat ja mēs nezinātu, kā pareizi jāraksta šis uzvārds, tad taču pats Marks Tvens ir devis to turpat līdzās)).

⁵² V.E.: *Pilgrim's Progress*.

⁵³ V.E.: *Friendship's Offering*.

⁵⁴ V.E.: *Henry Clay's Speeches*.

⁵⁵ V.E.: *Dr. Gunn's Family Medicine*.

⁵⁶ V.E.: *Signing the Declaration*.

⁵⁷ V.E.: *Crayons* (zīmējumi ar krāsainiem zīmuļiem).

kājās tai bija ļoti mīksta, melna, šaura tupelīte; viņa bija domīga, ar labās rokas elkoni atspiedusies pret kapakmeni zem sēru vītola, kamēr otra roka nokarājās gar sāniem, turēdama baltu mutautiņu un tamborētu tīkliņu, un zem šīs bildes bija paraksts: «Vai nekad vairs tevi neredzēšu, ak vai?»⁵⁸ Otrā gleznā ieraudzīju jaunu lēdiju, kuras mati bija uzsūkāti uz augšu un tur savīti mezglā, un sasprausti ar ķemmi, kas izskatījās pēc krēsla atzveltnes, un lēdija raudāja savā mutautiņā, viņas otrajā rokā augšpēdu gulēja nomiris putniņš, izslējis kājiņas gaisā, un zem šīs bildes bija paraksts: «Nekad vairs nedzirdēšu tavu jauko čivināšanu, ak vai!»⁵⁹ Vēl kāda jauna lēdija pie loga raudzījās augšup uz mēnesi, un asaras plūda viņai pār vaigiem; rokā viņa turēja atplēstu vēstuli, un vēstules vienā pusē bija redzams melns zīmogs, viņa spieda pie lūpām važiņā pakārtu medaljonu, un zem bildes bija paraksts: «Tu esi aizgājis, jā, tu esi aizgājis, ak vai!»⁶⁰ Man šķita, ka tās visas ir jaukas bildes, bet mani tās sevišķi nevaldzināja, jo, kad bija drūms garastāvoklis, sametās vēl gauzāk. Visi bija noskumuši par to, ka jaunā gleznotāja nomirusi, jo viņa bija iecerējusi vēl daudz šādu gleznu un no jau paveiktajiem darbiem varēja redzēt, ko skatītāji bija zaudējuši. Bet man šķita, ka ar savu dvēseles noskaņu viņa jutās daudz labāk kapsētā. Stāstīja, ka viņa strādājusi pie savas lielākās bildes, kad saslimusi, un katru dienu un katru nakti lūgusi dievu, lai viņai atļautu dzīvot tik ilgi, līdz glezna būs pabeigta, bet šī lūgšana netika uzklautā. Gleznā bija attēlota jauna sieviete garā, baltā tērpā; viņa stāvēja uz tilta margām, ik brīdi gatava nolēkt, mati plīvoja viņai pār muguru, viņa skatījās uz mēnesi asarām noplūdušu seju, divas rokas sakrustojusi pār krūtīm, vēl divas bija izstieptas taisni uz priekšu, un vēl divas slējās pret mēnesi – gleznotājas nodoms bijis izvēlēties tās rokas, kas izskatīsies labāk, un tad izdzēst pārējās, bet, kā jau teicu, viņa nomira, iekams izvēlējas labākās rokas, un tagad viņi glabāja šo bildi pāri meitenes gultas galvgalim viņas istabā un katrreiz, kad pienāca viņas dzimšanas diena, bildi izgreznoja ar puķēm. Pārējās dienās to aizklāja ar mazu priekškarīņu. Jaunajai sievietei gleznā bija glīta, piemīlīga seja, bet pārāk daudzās rokas, manuprāt, darīja viņu līdzīgu zirneklim.

Kad jaunā meitene vēl bija dzīva, viņai piederēja albums, kurā viņa ielīmēja bērnu un negadījumu aprakstus un nostāstus par pacietīgiem cietējiem, izgrieztus no «Presbiterāņu Novērotāja», un tiem viņa pievienoja dzejoļus, ko pati sacerēja. Dzejoļi bija ļoti labi. Lūk, kādu dzejoli viņa bija rakstījusi par zēnu Stīvenu Daulingu Botsu, kas iekritis akā un noslīcis.

Oda netaiķim Stīvenam Daulingam Botsam

Vai jaunais Stīvens sirga,
Līdz tika nāvē rauts?
Bij smaga sāpju birga
Un sērotāju daudz?⁶¹

Nē, citāds liktens bija
Tev, Stīven Dauling Bots,
Kaut daudziem as'ras lija,
Ne sērga bij' tavs sods!

Ne garā klepus mocīts,
Ne masalām tu klāts,
Ne vēdersāpju locīts –
Ne tāpēc apraudāts.

Ne mīlas sāpes māca
Tev galvu cirtaino,
Ne baku sērga nāca
Lauzt jauno dzīvi šo.

Tad dzirdiet raudādami,
Kāds viņa liktens stāsts.

⁵⁸ V.E.: *Shall I Never See Thee More Alas.*

⁵⁹ V.E.: *I Shall Never Hear Thy Sweet Chirrup More Alas.*

⁶⁰ V.E.: *And Art Thou Gone Yes Thou Art Gone Alas.*

⁶¹ V.E.: And did young Stephen sicken,
And did young Stephen die?
And did the sad hearts thicken,
And did the mourners cry? (..)

No mums viņš projām gāja,
Jo akā iegāzās.

To izvilka, bet vēlū,
Cik viņa mūžs bij īss!
Šo garu lielu, cēlu
Var sastapt debesīs!

Ja Emelaina Grendžerforda⁶² varēja rakstīt tādus dzejoļus, iekams viņai bija četrpadsmit gadu, tad nemaz nav jāstāsta, ko viņa sacerētu vēlākos gados.

Baks teica – viņa varējusi klabināt dzejoļus bez gala – tas viņai bijis tīrais nieks. Viņai nemaz nebijis jāapstājas, lai padomātu. Viņš teica, ka viņa uzskribelējusi dzejas rindu un, ja neatradusi tai atskaņu, vienkārši to nosvītrojusi un uzskribelējusi citu rindu, un turpinājusi dzejoli bez jebkādam grūtībām. Viņa nebijusi izvēlīga, varējusi rakstīt par jebkuru uzdoto tematu, bet tikai par skumīgu. Ja nomiris kāds vīrietis, kāda sieviete vai bērns, viņa atnesusi savu «veltījumu», iekams nomirušais vēl nebija atdzisis. Savus dzejoļus viņa saukusi par veltījumiem. Kaimiņi teikuši – vispirms nākot ārsti, tad Emelaina, tad zārku taisītājs, kurš nekad nepaspējis atnākt ātrāk kā Emelaina, tas noticis tikai vienreiz, kad viņa pielikusi nepareizu atskaņu «sper» kādam mirušajam, kura vārds bijis Vistlers.⁶³ Kopš tā notikuma viņa nekad vairs neatguvusies, viņa gan nesūdzējusies, bet piemīlīgi nīkuļojusi un vairs ilgi nedzīvojusi. Nabaga bērns, es vairākkārt uzgāju augšā viņas mazajā istabiņā, izņēmu veco albumu un pārlasīju to, kad viņas gleznas mani nomāca un mazliet sarūgtināja manu prātu pret viņu. Man patika visa šī ģimene, mirušie un dzīvie, un es nevēlējos, lai kaut kas nostātos starp mums. Nabaga Emelaina rakstīja dzejoļus par visiem mirušajiem, kad viņa bija dzīva, un man šķita nepareizi, ka neviens neuzrakstīja viņai dzejoli tagad, kad viņa bija aizgājusi, tāpēc mēģināju svīzdams pats sadzejojot pāris pantiņu, bet nekas labs man neiznāca.

Ģimene turēja Emelainas telpu tīru un glītu, visas lietas bija novietotas tāpat, kā viņa tās mēdza novietot, kad bija vēl dzīva, un neviens cits šai telpā negulēja. Vecā lēdija pati sakārtoja šo istabu, lai gan mājā bija daudz nēģeru, un viņa tur mēdza šūt un lasīt savu bībeli.

Kā jau stāstīju par dzīvojamo istabu, tur pie logiem bija skaisti aizkari – balti, bet apgleznoti, tur varēja redzēt pilis, kuru sienas apaugušas ar vīnogulāju stīgām, un ganāmpulkus, kas no pakalniem nāca dzert pie ezeriem. Istabā stāvēja arī nelielas vecas klavieres, kurās laikam bija ieliktas skārda plāksnes. Man ļoti patika, kad dzirdēju jaunās lēdijas dziedam: «Jau pārtrūkst pēdējā saite»⁶⁴ vai «Kauja pie Prāgas». Visu istabu sienas bija izkrāsotas un grīdas sedza paklāji, visa māja no ārpuses bija balsināta. Tā bija dubultmāja, un brīvais laukums starp abām mājām bija noseģts ar jumtu, un zeme pārklāta ar grīdu. Dažreiz dienvidū tur iznesa galdu un bija vēsi un patīkami. Neko skaistāku nespēju pat iedomāties! Arī ēdiens bija varen gardi pagatavots, turklāt vai veseliem kalniem.

Astonpadsmitā nodaļa

Pulkvedis Grendžerfords bija džentlmenis. Viņš bija džentlmenis no galvas līdz kājām, un cēla bija arī viņa ģimene. Viņš bija dižciltīgs, kā mēdz teikt, un tas, kā atraitne Duglasa paskaidroja, ir tikpat svarīgi cilvēkam, kā zirgam. Neviens nav noliedzis, ka viņa pati piederēja pie mūsu pilsētiņas aristokrātijas, arī mans tēvs to allaž apgalvoja, lai gan viņš bija tīrais plušķis.

Pulkvedis Grendžerfords bija ļoti liela un slaida auguma, viņa sejas krāsa bija melnīgsnēji bāla, tajā nebija ne zīmes no sārtuma, un katru rītu viņš skuva savu kalsno seju. Viņam bija ļoti plānas lūpas, smalkas nāsis, spēcīgs deguns, biezās uzacis, melnum melnas acis, tik dziļi iegrimušas, ka šķita, it kā viņš raudzītos no alām. Piere bija augsta, mati sirmi un gludi un nokarājās viņam līdz pleciem. Pulkveža rokas bija garas un kalsnas, katru dienu savā mūžā viņš uzģērba tīru virskreklu un linu uzvalku, kas no apkakles līdz bikšu galiem bija tik balts, ka acis žilba, tajā raugoties. Svētdienās viņš ietērpās zilā frakā ar misiņa pogām. Pulkvedis vienmēr nesa sev līdz magoņkoka spieķi ar sudraba rokturi. Viņš nekad nerunāja kaut ko vieglprātīgu, un viņa balss bija klusa. Viņš bija bezgala laipns – un ziniet, to varēja just, – uz viņu cilvēks drīkstēja paļauties. Dažreiz Grendžerfords smaidīja, un to bija patīkami redzēt,

⁶² V.E.: *Emmeline Grangerford*.

⁶³ V.E.: *the undertaker never got in ahead of Emmeline but once, and then she hung fire on a rhyme for the dead person's name, which was Whistler*. (Laikam viņa «nokavēja» vienkārši tāpēc, ka nevarēja sameklēt atskaņu vārdam «Whistler», nevis pielika kaut kādu tur «sper»).

⁶⁴ V.E.: *The Last Link is Broken*.

bet, ja viņš izslējās taisns kā karoga kārts un zem viņa uzacīm šķīlās zibeņi, tad pirmā doma bija – steigšus uzrāpties kokā un tad no augšas vērot, kāpēc viņš ir tik sirdīgs.

Viņam nekad nevajadzēja kādam aizrādīt, lai tas uzvedas pieklājīgi, jo viņa klātienē visi vienmēr uzvedās pieklājīgi. Ļaudis labprāt uzkavējās viņa sabiedrībā, jo viņš gandrīz vienmēr bija saulainā omā. Dažreiz viņš satumsa kā mākonis, bet šī briesmīgā tumsa ilga tikai pusminūti, un ar to jau pietika, – pēc tam jau veselu nedēļu viss bija kārtībā.

Kad viņš un vecā lēdija rītos nonāca lejā, visi ģimenes locekļi piecēlās no saviem krēsliem un novēlēja viņiem labu rītu, un apsēdās tikai tad, kad abi vecie ļaudis bija apsēdušies. Tad Toms un Bobs piegāja pie bufetes, kur stāvēja pudeles, ielēja rūgto šņabi un pasniedza glāzi tēvam, viņš to turēja rokā un gaidīja, līdz Toms un Bobs ielēja arī sev glāzēs rūgto. Tad viņi paklanījās un teica: – Uz jūsu veselību, ser un milēdija!⁶⁵ – Vecāki mazliet paklanījās, pateicās, un tad viņi visi trīs iedzēra. Bobs un Toms beidzot uzlēja karoti ūdens uz cukura un viskija vai ābolu brendija paliekām savās glāzēs, pasniedza tās man un Bakam, un arī mēs iedzērām par mājas tēva un mājas mātes veselību.

Bobs bija vecākais dēls, pēc tam nāca Toms – stalti, skaisti vīrieši ar ļoti platiem pleciem, brūnganām sejām, gariem melniem matiem un melnām acīm. Arī viņi valkāja baltus linu uzvalkus kā vecais džentlmenis, un galvās tiem bija platas Panamas cepures.

Nākamā bija mis Šarlote⁶⁶ – viņai bija divdesmit pieci gadi, slaida, lepna un stalta, un tomēr laba, ja vien kāds viņu nesakaitināja. Bet dusmās viņa līdzinājās savam tēvam, no viņas skatiena dūša saskrēja papēžos. Viņa bija skaista.

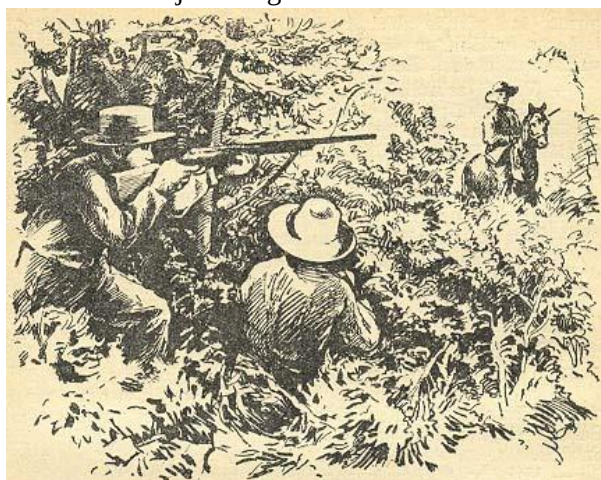
Arī viņas māsa Sofija⁶⁷ bija skaista, bet savādākā veidā – piemīlīga un maiga kā dūja, un tikai divdesmit gadus veca.

Katram ģimenes loceklim bija savs kalpotājs – nēģeris, arī Bakam. Manam nēģerim bija traki laba dzīve, jo es nebiju pieradis, ka cits cilvēks mani apkalpo. Bet Baka nēģeris tika trenkāts visu dienu.

Tik vien bija palicis no šīs ģimenes, bet kādreiz tā bijusi kuplāka – trīs dēli bija krituši un Emelaina mirusi.

Vecajam džentlmenim piederēja daudz fermu un vairāk nekā simt nēģeru. Dažreiz atjāja viesi no desmit vai piecpadsmit jūdžu tālās apkaimes un palika pie mums piecas vai sešas dienas, un tad mums bija mielasti gan brīvā dabā mājas tuvumā, gan uz upes, dejas un pikniki mežos dienā, balles mājā naktī. Viesu vairākums bija Grendžerfordu ģimenes radnieki. Vīriem bija līdzī bises. Visi viņi bija ievērojami ļaudis, tas gan jāsaka.

Šajā novadā dzīvoja vēl viena aristokrātu ģints – piecas vai sešas ģimenes – tie visi saucās Šeperdseni. Viņi bija tikpat dižciltīgi, augstdzimuši, bagāti un ievērojami kā Grendžerfordi. Šeperdseni un Grendžerfordi lietoja to pašu tvaikonīšu piestātņi, kas atradās apmēram divas jūdzes no mūsu mājas, upes augštecē. Dažreiz aizbraucu turp ar Grendžerfordiem, redzēju daudzus Šeperdsenus jājām uz saviem skaistajiem zirgiem.

Kādu dienu mēs ar Baku medījām mežā un dzirdējām, ka tuvojas jātņieks. Mēs pārskrējām pāri ceļam. Baks iesaucās:

– Ātri! Paslēpies krūmos!

To mēs darījām un skatījāmies caur krūmāju lapotni. Drīz pa ceļu šurp auļoja skaists jauneklis, kas viegli vadīja savu zirgu un izskatījās kā karavīrs. Viņa bise gulēja pār segliem. Es viņu jau kādreiz biju redzējis. Tas bija jaunākais Hārnijs Šeperdsens.

Dzirdēju, ka Baks izšāva tieši blakus manai ausij, un redzēju, ka Hārnijam cepure nokrita no galvas.

Viņš sagrāba bisi un jāja tieši uz to vietu, kur bijām paslēpušies. Bet mēs negaidījām.

Skriešus metāmies prom pa krūmiem. Taču meža krūmāji nebija pārāk biezi, es atskatījos pār plecu, lai izvairītos no lodes, un divreiz redzēju, ka Hārnijs tēmēja ar bisi uz Baku, bet tad aizjāja atpakaļ, manuprāt, lai paceltu cepuri, taču nevarēju vairs viņu saredzēt.

⁶⁵ V.E.: *Our duty to you, sir, and madam.*

⁶⁶ V.E.: *Miss Charlotte.*

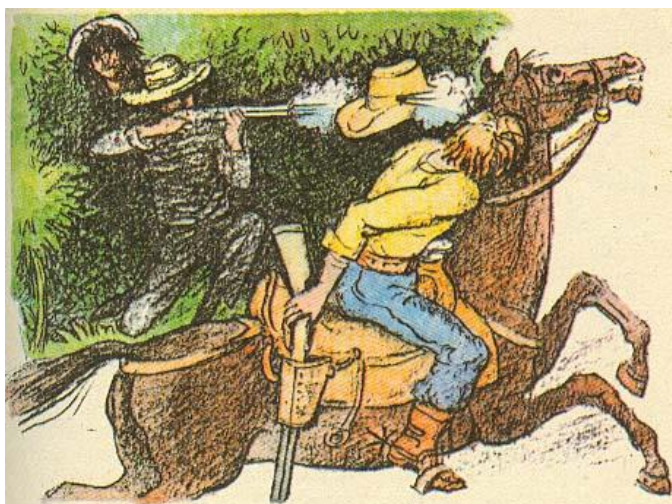
⁶⁷ V.E.: *Miss Sophia.*

Mēs skrējām līdz pašām mājām. Vecā džentlmeņa acis mirkli uzliesmoja, kā man šķita, aiz prieka, tad viņa seja kļuva nopietna, un viņš sacīja rāmā balsī:

– Man nepatīk, ja uz kādu šauj no krūma. Kāpēc tu neizgāji uz lielceļa, manu zēn?

– Šeperdseni arī tā nedara, tēt. Viņi vienmēr izmanto katru iespēju.

Mis Šarlote izslēja savu galvu kā karaliene. Kamēr Baks stāstīja, viņas nāsis drebēja un acis kvēloja. Abi jaunie vīrieši raudzījās drūmi, bet neteica ne vārda. Mis Sofija kļuva bāla, bet viņas vaigos atgriezās sātums, kad viņa dzirdēja, ka jātnieks aizjājis neievainots.

Tiklīdz mēs ar Baku aizgājām līdz graudu silei zem kokiem, es jautāju:

– Vai tu gribēji viņu nogalināt, Bak?

– Protams, gribēju.

– Ko viņš tev ir nodarījis?

– Viņš? Neko un nekad.

– Kāpēc tad tu gribi viņu nogalināt?

– Nu tāpat vien – asinsatriebes dēļ.⁶⁸

– Ko tas nozīmē – asinsatriebe?

– Kur tad tu esi uzaudzis? Vai tu nezini, kas ir asinsatriebe?

– Nekad par to neesmu dzirdējis. Pastāsti!

– Labi, – Baks atbildēja, – asinsatriebe rodas tā: kāds vīrs sastrīdas ar citu vīru un to nogalina. Tad kāds no nogalinātā vīra brāļiem nogalina slepkavu, tad visi brāļi abās dzimtās sāk uzbrukt cits citam, pievienojas arī brālēni – un maz pamazām visi tiek nogalināti – un asinsatriebe izbeidzas. Bet tas viss velkas ļoti ilgi.

– Vai jūsu asinsatriebe turpinās jau ilgi, Bak?

– Es domāju gan! Tā sākās apmēram pirms trīsdesmit gadiem. Izcēlās kāds strīds, to vajadzēja nokārtot tiesas prāvā. Viens prāvā zaudēja un nošāva otru, kas prāvā uzvarēja. Tas taču ir saprotami. To darītu katrs.

– Bet par ko viņi strīdējās, Bak? Par zemi?

– Varbūt. Nezinu.

– Bet kurš bija šāvējs? Grendžerfords vai Šeperdsens?

– Apžēlojies, kā lai es to zinu! Tas notika tik sen.

– Vai tad neviens to nezina?

– Manuprāt, to zina tēvs un vēl kāds no vecajiem ļaudīm, bet neviens vairs nezina, par ko viņi toreiz sastrīdējās.

– Vai daudzi ir jau nogalināti, Bak?

– Jā. Daudzi ir jau lieliski apbedīti. Bet katreiz jau neizdodas nogalināt. Tētim ir vesels ložu birums kaulos, bet tās viņu netraucē, un viņš neliemas zinīs. Bobam viņi reiz iegrūda ar dunci, un arī Tomu vienreiz vai divreiz ievainoja.

– Vai šogad arī ir kāds nogalināts, Bak?

– Jā, viens no mums un viens no viņiem. Pirms trim mēnešiem mans brālēns Bads⁶⁹, četrpadsmit gadus vecs, jāja viņpus upes pa mežu un aiz tīras mulķības nebija paņēmis līdz ieroci. Kādā vientuļā vietā viņš dzird, ka aizmugurē auļo zirgs, un ierauga veco Boldiju Šeperdsenu drāžamies viņam nopakaļ ar bisi rokā, sirmie mati vien plīvoja vējā. Bads nenolēca no zirga un neieskrēja mežā, bet domāja, ka varēs aizjāt ātrāk nekā vecais, un tā viņi auļoja vairāk nekā piecas jūdzes, bet vecais aizvien vairāk tuvojās Badam. Beidzot, redzēdams, ka nav nozīmes tālāk jāt, mans brālēns apstājās un pagriezās pret veco ar seju, lai saņemtu lodes krūtīs, un vecais tad arī piejāja zēnam klāt un nošāva viņu. Bet ilgi viņš nedabūja priecāties, jo pēc vienas nedēļas mūsējie nolaida viņu no kājām.

⁶⁸ V.E.: "Why, nothing – only it's on account of the feud." (Tā ir tā pati sakne, kas vārdā «feodālis»).

⁶⁹ V.E.: cousin Bud.

– Šis vecais laikam bija liels glēvulis, Bak?

– Viņš nebija glēvulis. Tā neizskatījās. Šeperdsenu dzimtā nav glēvuļu – neviena. Tāpat kā nav glēvuļu Grendžerfordu dzimtā. Šis vecais vīrs reiz pusstundu cīnījās ar trim Grendžerfordiem un palika uzvarētājs. Šie visi sēdēja zirgos, bet viņš nokāpa no zirga un nostājās aiz mazas malkas kaudzes, turēja arī zirgu sev priekšā, lai aizsargātos no lodēm. Grendžerfordi, sēdēdami seglos, jādēlēja apkārt vecajam un sadeva viņam krietnus piparus, bet viņš tikpat pamatīgi sapiparoja arī viņus. Viņš ar savu zirgu pārkulās mājās asinīm noplūdis, ievainots, bet Grendžerfordi bija mājās jāaiznes nešus – viens bija beigts, otrs nomira dienu vēlāk. Nē, ser, ja kāds meklē glēvuļus, tad viņš tos neatradīs pie Šeperdseniem, jo viņiem tādi nepiedzimst.

Nākamajā svētdienā visi jājam trīs jūdzes līdz baznīcai. Vīriem bija līdzī bises, arī Bakam, tās viņi turēja starp ceļiem, vai atslēja tuvumā pret sienu. Šeperdseni bija tāpat apbruņojušies. Mācītājs runāja, kā parasts, par brāļu mīlestību un vēl par citām garlaicīgām lietām; bet visi sacīja, ka sprediķis esot bijis labs, un pārrunāja to, jādami mājās, un vēl ļoti daudz spriedelēja par ticību, labiem darbiem, žēlsirdību un izteicās, ka dievs jau visu iepriekš nolēmis. Es to visu nesapratu, un man šī svētdiena šķita visgrūtākā, kādu jebkad biju piedzīvojis.

Pēc pusdienām visi iesnauās, daži savos krēslos, daži istabās, un atkal kļuva ļoti garlaicīgi. Baks ar savu suni gulēja izstiepušies zālē saulgozī, dziļi iemīguši. Uzgāju augšā, mūsu abu istabā, un nolēmu, ka arī pats mazliet nosnaudīšos. Piemīlīgā mis Sofija stāvēja savas istabas durvīs – viņas istaba bija blakus mūsējai. Viņa ieveda mani savā istabā, ļoti klusi pievēra durvis un jautāja, vai viņa man patīkot, – atbildēju, ka patīk gan. Tad viņa jautāja, vai es varētu viņas labā kaut ko izdarīt un nevienam to neteikt, – atbildēju, ka es to varētu. Viņa teica, ka aizmirsusi savu Jauno derību, atstājusi to uz sola baznīcā blakus divām citām grāmatām, vai es nevarētu klusi izzagties, aiziet uz baznīcu un atnest viņai šo grāmatu, nevienam neko nesakot. Atbildēju, ka es to darīšu. Tā arī izlavījies un devos tālāk pa lielceļu – baznīcā vairs nebija neviena cilvēka, tikai pāris cūku – durvis nebija aizslēgtas, un cūkām patika karstajā vasaras laikā valstīties uz baznīcas grīdas flīzēm, jo tās bija vēsas. Nemiet vērā – vairums cilvēku iet uz baznīcu tikai tad, kad sabiedrība to prasa, bet ar cūkām ir citādi.

Domāju, ka te kaut kas nav kārtībā, – šķita nedabiski, ka jauna meitene tā baiļojas par Jauno derību. Tāpēc šo grāmatu krietni sapurināju, un no tās izkrita maza papīra strēmelīte, uz kuras ar zīmuli bija rakstīts: «Pustrijos». Pārlapoju visu grāmatu, bet neko citu neatradu. Neko nevarēju saprast, tāpēc ieliku papīru atpakaļ grāmatā. Kad pārnācu mājās un uzgāju augšā, mis Sofija pie savām durvīm gaidīja mani. Viņa atkal ievilkā mani istabā un aizslēdza durvis. Tad viņa pārlapoja Jauno derību, līdz atrada papīru. To izlasījusi, viņa izskatījās laimīga, un es pat nepaguvu atjēgties, kad viņa satvēra mani un cieši piespieda sev klāt, un teica, ka es esot labākais zēns pasaulē, bet tikai lai nevienam neko nestāstot.

Kādu mirkli viņas seja bija stipri pietūkusī, acis mirdzēja, un viņa izskatījās briesmīgi skaista.

Biju visai izbrīnījies, bet, kad atguvu elpu, jautāju viņai, ko nozīmē šis raksts uz papīra, viņa atjautāja, vai es esot to izlasījis, atbildēju, ka ne, viņa vēl jautāja, vai es protot vispār lasīt rakstītus burtus, atbildēju, ka tikai drukātus. Tad viņa sacīja, ka papīrs bijis tikai ielikts, lai varētu uzšķirt vajadzīgo vietu grāmatā, un lai es tagad ejot parotaļāties.

Aizgāju līdz upei, pārdomādams šo notikumu, un drīz vien pamanīju, ka man seko mans nēģeris. Kad māja vairs nebija redzama, viņš atskatījās atpakaļ un kādu brīdi vēroja apkārtni, tad pieskrēja man klāt un teica:

– Māster Džordž, vai nevēlaties nākt man līdz uz purvu – tur parādīšu jums veselu mudžekli ūdens čūsku.

Tas man likās ļoti savādi – jau vakar viņš to man teica. Viņam taču vajadzēja saprast, ka ne visiem cilvēkiem patīk ķert ūdens čūskas. Kas viņam bija prātā? Bet tad sacīju:

– Labi, rādi ceļu.

Sekoju viņam kādu pusjūdzi, tad viņš iegāja purvā un brida līdz potītēm ūdenī vēl kādu pusjūdzi. Nonācām pie maza, lēzena laukumiņa, kas bija sauss un biezi apaudzis ar kokiem, krūmājiem, un meža vīnštīgām. Tad viņš teica:

– Jums jāiet vēl pāris soļu, māster Džordž, tur tās mīt. Esmu tās jau redzējis un vairs redzēt negribu.

Tad viņš pagriezās un aizgāja projām, nozuzdams koku biezoknī. Es pārmeklēju apkārtni un drīz nokļuvu līdz mazam klajumiņam – guļamistabas lielumā, visapkārt apvītu ar vīnštīgām – skatos: uz zemes guļ kāds vīrs – un, goda vārds, tas bija mans vecais Džims!

Es viņu pamodināju un domāju, ka viņš būs gaužām pārsteigts, mani ieraugot, bet tā nebija. Viņš kļuva tik laimīgs, ka gandrīz vai apraudājās, bet neizrādīja nekādu pārsteigumu. Džims stāstīja, ka tai

naktī visu laiku peldējis man nopakaļ un dzirdējis katru manu saucienu, bet neatsaucies, jo negribējis, lai viņu notvertu un atkal nodotu verdzībā. Viņš sacīja:

– Biju mazliet sasities un nespēju peldēt ātri, tālab beidzot krietni no tevis atpaliku. Kad tu izrāpies krastā, domāju, ka tur panākšu tevi arī bez aurēšanas, bet, kad ieraudzīju māju, sāku iet lēnāk. Biju pārāk tālu, lai dzirdētu, ko viņi tev teica, – man bija bail no suņiem, bet, kad viss noklusa, es sapratu, ka esi iegājis mājā, tālab gāju prom uz mežu – tur sagaidīt ausmu. Agrā rītā nēģeri gāja man garām strādāt laukos, viņi paņēma mani sev līdz un parādīja vietu, kur suņi nevar sadzīt man pēdas, jo šeit apkārt ir ūdens. Katru vakaru nēģeri atnes man ēdienu un pastāsta, kā tu tur dzīvo.

– Kāpēc tu jau agrāk nepateici Džekam, lai viņš mani atved šurp, Džim?

– Negribēju tevi pārāgri traucēt, Hak, kamēr nespējām neko pasākt. Bet tagad viss ir kārtībā. Es sapirkos kastroļus un pannas un pie reizes ēdamo un naktīs laboju plostu.

– Kādu plostu, Džim?

– Mūsu veco plostu.

– Tu gribi teikt, ka tas nav galīgi sadragāts?

– Nē, nav! Tas gan bija diezgan izārdīts, vismaz viens gals, bet bojājumi nebija pārāk smagi, tikai visas mūsu mantas ir pagalam. Ja mēs tajā naktī nebūtu tik dziļi ienirušī un peldējuši tik ilgi zem ūdens un ja nakts nebūtu bijusi tik tumša, mēs paši tik pārbiedēti, kā saka, palikuši bez galvām, tad būtu ieraudzījuši plostu. Bet ir jau labi tāpat, jo tagad tas ir izlabots, tikpat kā jauns, un nogrimušo mantu vietā mums ir daudz citu – jaunu.

– Bet kur tu atkal ieraudzīji plostu, Džim? Vai tu to notvēri?

– Kā es būtu varējis to notvert mežā? Nē, daži nēģeri to atrada ieķērušos siekstā netālu no šejienes, upes līkumā, viņi to noslēpa upītē zem vītoliem un pēc tam sacēla tādu jezgu, strīdēdamies par to, kam plosts piederēs, ka es drīz vien uzzināju visu un viņus nomierināju, teikdams, ka plosts pieder nevienam citam kā tev un man. Vaicāju viņiem, vai viņi grib sagrābt jaunā baltā džentlmeņa īpašumu un dabūt par to pērienu? Tad iedevu katram desmit centu, un viņi bija varen apmierināti un vēlējās tikai, lai vēl atpeldētu plosti, tad šie iedzīvotos bagātībā. Nēģeri ir pret Džimu pārlietu labi un dara visu, ko es vēlos. Divreiz nav jāprasa, mīlais. Tas Džeks ir labs nēģeris, varen gudrs!

– Jā, tāds viņš ir. Viņš nepateica man, ka tu esi šeit, bet aicināja sev līdz, lai parādītu ūdens čūskas. Ja kaut kas atgadās, viņš nebūs iejaukts. Viņš var teikt, ka nekad nav mūs kopā redzējis, un tā būs patiesība.

Negribu daudz stāstīt par nākamo dienu. Izteikšos īsi. Pamodos rītausmā, gribēju apgriezties uz otriem sāniem un atkal aizmigt, kad ievēroju, ka mājā valda klusums – nedzirdēju nevienu troksnīti, nevienas skaņas. Tas bija neparasti. Tad ievēroju, ka Baks bija piecēlies un aizgājis. Arī es brīnīdamies piecēlos, nogāju lejā pa kāpnēm – neviena cilvēka, visur tik kluss kā peļu alā. Tikpat liels klusums valdīja sētā. Domāju: ko tas nozīmē? Pie malkas grēdas sastapu savu Džeku un jautāju:

– Kas noticis?

Viņš atjautāja:

– Vai tad jūs neko nezināt, māster Džordž?

– Nē, – atbildēju, – nezinu!

– Mis Sofija aizbēgusi, patiešām. Aizbēgusi naktī, neviens nezina, kādā stundā, – aizbēgusi, lai apprecētos ar jauno Hārniju Šeperdsenu, – visi tā runā. Ģimene to uzzināja pirms pusstundas – varbūt arī mazliet agrāk, – un es saku jums – viņi nezaudēja laiku. Nekad nebiju redzējis, ka tādā steigā sagrābj bises un lec zirgiem mugurā! Sievieši aizskrēja modināt radniekus, vecais saimnieks Sauls kopā ar dēliem pakāra šaujamos un aizjāja pa lielceļu uz upi, lai notvertu jauno cilvēku un nogalinātu, kamēr viņš ar mis Sofiju vēl nav pārcēlies pāri upei. Man liekas, nu būs liels slaktiņš!

– Baks aizgāja, mani neuzmodinājis!

– Jā, to viņš darīja! Viņi negribēja jūs iejaukt šajā notikumā. Māsters Baks pielādēja savu bisi un teica, lai tad viņš uz vietas pārsprāgstot, ja neaizraido uz viņpasauli vienu Šeperdsenu. Nu, domāju, ka viņu tur būs daudz, un varu salīgt, ka viņam izdosies kādu nošaut.

Cik ātri spēdams, aizskrēju pa lielceļu pie upes. Drīz sadzirdēju tālumā šāvienus. Kad ieraudzīju baļķu noliktavu pie upes un malkas grēdu, kur piestājas tvaikonītis, ieskrēju biezoknī un turpināju savu ceļu cauri krūmājiem, līdz nokļuvu labā vītiņā, un tad uzrāpos papeles zaru žaklē, kur nevarēja aizsniegt lodes, un sāku vērot apkārtni. Zem papeles – pavisam tuvu – bija otra malkas grēda. Sākumā gribēju paslēpties aiz tās, bet varbūt bija labi, ka to nedarīju.

Cetri vai pieci vīri jādelēja laukumiņā pie malkas noliktavas lādēdamies un klaigādami un mēģināja uzbrukt diviem jauniem zēniem, kas bija noslēpušies aiz malkas grēdas pie tvaikoņa piestātnes, bet viņu nodoms neizdevās. Kreiz, kad viens no jātniekiem parādījās upes pusē aiz malkas

grēdas, uz viņu šāva. Abi zēni bija notupušies aiz grēdas mugura pie muguras, tā viņi varēja novērot abas puses.

Drīz jātnieki pārstāja jādelēt apkārt un kļūst klāvēti. Viņi aizauļoja noliktavas virzienā, tad viens no zēniem piecēlās un, notēmējies pāri malkas grēdai, izsita vienu jātnieku no segliem. Visi vīri nolēca no zirgiem, satvēra ievainoto un ienesa viņu noliktavā, tanī pašā mirklī abi zēni metās bēgt. Viņi jau bija noskrējuši pusi attāluma līdz kokam, kurā es sēdēju, kad vīri viņus pamanīja. Ieraudzījuši zēnus, vīri uzlēca seglos un sāka dzīties bēgļiem pakaļ. Viņi gandrīz jau panāca tos, tomēr viņu nodoms neizdevās, jo zēni bija izskrējuši ātrāk un jau atradās pie malkas grēdas, kas stāvēja pie mana koka, un aizslēpās aiz tās, tā ka atkal bija guvuši priekšrocību. Viens no zēniem bija Baks, bet otrs kāds slaidis jauneklis, gadus deviņpadsmit vecs.

Kādu brīdi jātnieki pagrozījās viņu priekšā, tad aizjāja. Tiklīdz viņi pazuda no redzes loka, es pasaucu Baku un viņam to pateicu. Viņš sākumā nesaprata, kad sadzirdēja manu balsi kokā, un bija traki pārsteigts. Viņš ieteica man vērot apkārtni un ziņot viņam, tiklīdz vīri atkal parādīsies, jo tie droši vien gudrojot kādu velnišķīgu viltību un drīz atkal atgriezīsies. Ļoti vēlējos nokāpt no koka, tomēr to nedarīju. Baks sāka raudāt un lādēties un teica, ka viņš un brālēns Džo (tas bija otrais jauneklis) atmaksāšot par šo dienu. Tēvs un abi brāļi esot nošauti, bet arī divi vai trīs ienaidnieki krituši. Baks sacīja, ka Šeperdseni esot ievilinājuši viņus lāmātās. Baka tēvam un brāļiem vajadzējis nogaidīt, līdz ieradīsies radi, – Šeperdseni bijuši stiprāki nekā viņi. Jautāju, kas noticis ar jauno Hārniju un mis Sofiju. Viņš atbildēja, ka tie paguvuši nokļūt pāri upei drošībā. Es biju par to priecīgs, bet cik briesmīgi Baks pārmeta sev, ka nebija nogalinājis Hārniju tanī dienā, kad šāva uz viņu, – tā kaut ko nekad nebiju dzirdējis! Pēkšņi – blīkš, blīkš, blīkš! – atskanēja trīs vai četri šāvieni – vīri cauri mežam bija apjāvuši mums apkārt un tagad tuvojās no aizmugures bez zirgiem. Zēni skrēja uz upes pusi – abi ievainoti, – un, kad viņi aizpeldēja lejup pa straumi, vīri skrēja līdzi pa krastu, šaudami uz viņiem un bļausīdamies:

– Nobeidziet viņus, nobeidziet!

Man tā sagriezās dūša, ka gandrīz nogāzos no koka. Negribu atstāt **visu**, kas notika, – tad man atkal kļuva nelabi. Vēlējos, kaut labāk nebūtu tajā vakarā atnācis šurp, krastā, tad man nebūtu tas viss jāredz. Es nekad to nevaru aizmirst, daudzsreiz tas man rādās sapnī.

Sēdēju kokā, līdz satumsa, jo baidījies kāpt lejā. Dažbrīd dzirdēju šāvienus tālu mežā un divreiz redzēju, ka nelieli apbruņotu jātnieku pulciņi aizlēcēja gar malkas noliktavu, tāpēc nolēmu, ka cīņa vēl turpinās. Biju ļoti nomākts, jo man kaut kā šķita, ka esmu pie visa vainīgs. Sapratu, ka zīmīte bija aicinājums mis Sofijai sastapties ar Hārniju kaut kur ap pustrim un aizbēgt kopā ar viņu; man vajadzēja pastāstīt viņas tēvam par atrasto zīmīti un viņas savādo uzvedību, varbūt tad viņš būtu meitu ieslēdzis un šī briesmīgā nelaime nekad nenotiktu.

Nokāpu no koka, lēnām lavījos gar upes krastu un atradu abus miroņus gandrīz vai ūdenī, izvilku tos krastā, tad apsedzu viņu sejas un manījos prom cik ātri spējams. Es mazliet raudāju, apsegdams Baka seju, jo viņš bija bijis pret mani ļoti labs.

Tagad pavisam satumsis. Mājai es netuvojos, bet cauri mežam devos uz purvu. Džimu uz salas neredzēju, tāpēc steidzīgi aizgāju uz upīti, izlauzos cauri vītoliem, degdams nepacietībā ātrāk nokļūt uz plostu un atstāt šo briesmīgo vietu. Plosts bija pazudis! Ak, debestīn, kā es nobijos! Kādu minūti man pat aizrāvās elpa. Tad sāku briesmīgi kliegt. Divdesmit piecu pēdu attālumā no manis kāda balss sacīja:

– Žēlīgais dievs, tas esi tu, mīļais? Nebļauj tik briesmīgi.

Tā bija Džima balss – nekad savā mūžā neesmu dzirdējis jaukāku balsi. Paskrēju gabaliņu gar upītes krastu un uzlēcu uz plostu. Džims mani satvēra un apskāva, un glaudīja, tik laimīgs viņš bija, mani redzot. Viņš sacīja:

– Lai dievs tevi svētī, bērns, es jau domāju, ka esi beigts. Šeit atnāca Džeks un stāstīja, ka laikam esi nošauts, jo tu neesot vairs mājā atgriezies. Gribēju jau aizvadīt plostu līdz upes grīvai, lai būtu gatavs aizbraukšanai, tiklīdz Džeks atkal atnāks un noteikti pateiks, ka tu esi miris. Dievs tēvs, es traki priecājos, ka esi atgriezies, dēļ!

Es atbildēju:

– Viss kārtībā, tiešām varen labi. Viņi mani neatradīs un domās, ka esmu nošauts un mans līķis aizdzīts lejup pa upi – tur vēl kaut kas palika krastā, kas viņiem liks tā domāt. Nezaudē laiku, Džim, bet tūlīt labi ātri ievirzi plostu lielajos ūdeņos.

Es nomierinājos tikai tad, kad plosts aizpeldēja divas jūdzes tālāk un atradās Misisipi upes vidū. Tad mēs pacēlām savu signāllaternu un nolēmām, ka tagad esam atkal brīvībā un drošībā. Kopš vakardienas nebiju ne kumosa ēdis. Džims pasniedza man kukurūzas plāceņus un paniņas, cūkgaļu ar kāpostiem un dārzeņus – nekas nav garšīgāks par šiem ēdieniem, ja tie labi sagatavoti. Kamēr ēdu vakariņas, mēs sarunājāmies un jutāmies ļoti labi. Es biju ļoti priecīgs, ka aizbēgu no asinsatriebes, un

Džims – no purva. Mēs tā arī runājām, ka nav labāku māju par plostu. Visas citas vietas ir šauras un smacīgas, bet uz plostu ir pavisam citādi: uz plostu vari justies pilnīgi brīvi, ērti un viegli.

Deviņpadsmitā nodaļa

Pagāja divas vai trīs dienas un nakts, man pat likās, ka šis laiks aizpeldēja – tik klusi, gludi un jauki. Kā mēs pavadījām laiku? Upe šai vietā ir milzīgi plata – dažreiz pat pusotras jūdzes; naktīs mēs braucām, dienā stāvējām; kad pagāja nakts, tūlīt kaut kur pietājamies – gandrīz vienmēr rāmā ūdenī pie kādas saliņas, piesējam plostu, sagriežām jaunu papeļu un vītulu zarus un apklājam ar tiem plostu. Tad izlikām makšķeres. Pēc tam nopeldējāmies upē, lai atsvaidzinātos un atvēsinātos, apsēdāmies uz upes smilšainā dibena, kur ūdens sniedzās tikai līdz ceļgaliem, un skatījāmies, kā aust diena. Nebija dzirdama ne skaņa – pilnīgs klusums – it kā visa pasaule būtu aizmigusi, tikai kaut kur iekurkstējās varde. Skatoties pāri upei, vispirms varēja samanīt tumšu svītru – mežus otrajā pusē – neko citu nevarēja atšķirt. Tad debesīs parādījās blāvums, kas kļuva aizvien plašāks, un upes ūdeņi vērtās liegāki – tālumā ne vairs melni, bet pelēki. Varēja redzēt, ka pa ūdeni aizslīd nelieli melni plankumi – arī ļoti tālu – tirgotāju barkas un citas laivas, arī garas, melnas joslas – plosti. Dažreiz varēja saklausīt airus čīkstam vai neskaidras balsis, tādā klusumā skaņas dzirdamas tālu; pamazām

varēja saskatīt ūdens virpuļus un no tā secināt, ka ātrā straume te atsitas pret kādu iestrēgušu siekstu un tāpēc virpuļo. Tad varēja redzēt, ka migla viļņojas pār ūdeni, ka austrumi un upe sārtojas, un saskatīt balķu būdu mežmalā pāri upei, laikam jau sarga māju koku noliktavā. Mājiņa celta tik nevērīgi, ka pa visām spraugām varētu suns ielīst. Tad uzpūš jauka vēsma, tik veldzējoša un spirta, tik saldi smaržīga, apkārt taču ir meži un puķes, bet dažreiz tā ir pretīga, jo krastā pamestās zivis nostāvējušās smako, un tad jau ir klāt gaiša diena. Viss smaida saulē, un putni dzied pilnā spēkā!

Vieglus dūmus šādā rītā bija grūti pamanīt, tāpēc mēs no makšķerēm noņēmām zivis un izvārtījām sev siltas brokastis. Pēc tam vērojām vientuļo upi, laiski atpūtāmies, līdz iegrimām miegā. Tad atmodāmies un skatījāmies, kas mūs pamodinājis. Dažreiz ieraudzījām tvaikoni, kas sprauslādams devās pret straumi, tik tālu pie otrā krasta, ka tikai to vien saskatījām, vai tam bija rats pie sānu borta vai pie pakalējā gala. Tad kādu stundu nebija nekas ne redzams, ne dzirdams – tikai sastingusi vientulība. Pēc kāda laika pa lielu gabalu garām aizslīdēja plosts, un kāds lempis skaldīja uz tā malku, jo tie parasti to dara uz plostu, – redzam, ka cirvis nozib gaisā un brāžas lejup, nekas nav dzirdams, atkal paceļas cirvis, un tikai tad, kad tas paceļas pār vīra galvu, izdzirdam blīkšķi – tik daudz laika paiet, līdz skaņa atlido pār ūdeni. Tā aizvadījām dienu, valstīdamies zālē un klausīdamies klusumā. Reiz visapkārt bija dziļa migla, un uz plostiem un laivām, kas brauca garām, sita skārda pannas, lai tiem neuzbrauktu tvaikoņi. Kāda laiva vai plosts aizbrauca mums garām tik tuvu, ka dzirdējām ļaudis runājam, lamājamies un smejamies – dzirdējām pavisam skaidri, bet nevarējām tos saredzēt, un kļuva baigi, jo likās, ka gari lido gaisā. Džims teica – viņš domā, – tie esot gari, bet es sacīju:

– Nē, gari vis neteiks: «Lai velns parautu šo velnišķīgo miglu!»

Drīz pienāca nakts, un mēs devāmies ceļā; kad nokļuvām upes vidū, lāvām plostam peldēt pa straumi neaīrējot, tad kūpinājām pīpes un kūlājām kājas ūdenī, un sarunājāmies par visu, kas ienāca

prātā, – mēs vienmēr bijām kaili, dienu un nakti, ja vien moskīti nedzēla, – jaunās drēbes, ko man iedeva Baka radinieki, bija pārāk labas, lai būtu ērtas, un es vispār nemēdzu staigāt apģērbies.

Dažreiz visa lielā upe bija mūsu ziņā ilgu laiku. Tālumā pie krastiem redzējām sēres un salas, dažreiz arī uguniņu – sveci būdiņas logā, dažreiz arī uz ūdens pamirgojās ugunis – uz plostā vai liellaivas, varēja dzirdēt, ka tur kāds spēlē uz vijoles vai dzied. Skaisti ir dzīvot uz plostā! Mums pāri bija zvaigžņotā debess, mēs gulējām uz muguras un skatījāmies uz spīdekļiem, un strīdējāmies, vai tie ir radīti vai paši radušies. Džims domāja, ka tie ir radīti, bet es domāju, ka tie paši radušies. Man šķita, ka tik daudz radīt būtu prasījis pārāk ilgu laiku. Džims sacīja – varbūt zvaigznes izdējis mēness, – gluži prātīga doma, pret to nebija ko iebilst, jo es reiz redzēju vardi, kas izlaida no sevis daudzas oliņas, – iespējams tas bija. Mēs vērojām arī krītošās zvaigznes, kā tās aizlidoja lejup. Džims domāja, ka šīs zvaigznes sabojājušās un tās izsviežot no ligzdas.

Vienu vai divas reizes naktī redzējām tvaikoni aizbraucam tumsā, šad tad tas izgrūda no dūmeņiem dzirksteļu kūlus, tie sabira upē un izskatījās briesmīgi skaisti, tad tvaikonis pazuda upes līkumā, uguniem mirgojot, troksnis norima, un upe kļuva atkal klusa. Pamazām līdz mums atlīgojās tvaikoņa saceltie viļņi un mazliet sašūpoja plostu, un pēc tam neapbrēķināmi ilgu laiku vairs nedzirdēja neko, varbūt tikai varžu kurkstienus.

Pēc pusnaks ļaudis krastā savās mājās aizgāja gulēt, tad divas vai trīs stundas krasti bija tumši – vairs nezībsnīja uguniņas būdu logos. Šīs uguniņas bija mūsu pulksteņi – pirmā, kas parādījās, nozīmēja, ka tuvojas rīts, tad meklējām vietu, kur pietāties un pietautot mūsu plostu.

Kādu rītu atradu tukšu koka laivu un tajā pārcēlos pār sēkli uz cietzemi – tikai divi simti jardus – un kādu jūdzi nobraucu pa mazu upīti uz augšu caur ciprešu mežu, meklēdams ogas. Tieši tai vietā, kur upīte bija tik sekla, ka to varēja pārbrist govīs, ieraudzīju divus vīrus lielā ātrumā skrejam pa taku. Domāju, ka esmu pagalam; vienmēr, ja kādam dzenas pakaļ, tūlīt nodomāju, ka vajā mani vai Džimu. Gribēju laisties lapās, cik ātri vien var, bet viņi bija ļoti tuvu, sauca un lūdza mani, lai glābjot viņu dzīvības – viņi neko neesot nodarījuši, bet viņiem dzenoties pakaļ ar suņiem. Viņi gribēja ielēkt laivā, bet es teicu:

– Nedariet tā! Es vēl nedzirdu ne suņus, ne zirgus tuvojamies, jums vēl diezgan laika izlīst caur krūmiem, paiet gar upīti mazliet tālāk, tad nāciet dziļāk, brieniet man klāt un kāpiet laivā – tā nojauksiet suņiem pēdas.

Tā viņi darīja, un, tiklīdz iekāpa manā laivā, es airējos atpakaļ uz mūsu salu un pēc piecām minūtēm dzirdēju suņus tālumā rejam un vīrus saucam. Dzirdējām, ka viņi pienāca pie upītes, bet neredzējām viņus, viņi apstājās un mīņājās uz vietas – mēs braucām aizvien tālāk un tālāk un viņus vairs nedzirdējām. Kad bijām nobraukuši kādu jūdzu garām mežam un ievirzījāmies lielajā upē, viss bija kluss, mēs piebraucām pie salas, paslēpāmies jauno papeļu audzēs un bijām glābti.

Viens no izglābtajiem bija vairāk nekā septiņdesmit gadus vecs plikgalvis ar sirmu vaigubārdi. Galvā viņam bija veca, skrandaina cepure, apģērbs – netīri zils vilnas kreklis, saplīsušas, vecas zilas kokvilnas bikses, sabāztas augstos zābakos, paštamborēti bikšturi – nē, tikai viens. Pār roku pārmetus viņš nesa vecus, garus, zilus kokvilnas svārkus ar spožām vara pogām, un viņi abi stiepa lielas, piebāztas, nobružātas somas. Otrs bēglis bija ap trīsdesmit gadus vecs, arī viņa apģērbs šķita trūcīgs.

Paēduši brokastis, mēs atlaidāmies zālē un sarunājāmies, un pirmais, ko ievērojām, bija tas apstāklis, ka šie abi cilvēki viens otru nepazīna.

– Par ko tev iznāca nepatīšanas? – jautāja plikgalvis otram cilvēkam.

– Es pārdevu kādas zāles, kas noņem zobakmeni – un tās tiešām noņem šo akmeni, bet līdz ar to emalju, – uzkavējos vienu nakti ilgāk nekā vajadzēja un tieši tad, kad gribēju aizlavīties, saskrējās ar jums šai priekšpilsētā, un jūs teicāt, ka jūs vajā, un lūdzāt, lai palīdzu jums aizbēgt. Tad teicu jums, ka arī mani gaida nepatīšanas un ka laidīšos prom kopā ar jums. Tas ir viss mans stāsts. Bet jūsējais?

– Es te kādu nedēļu uzstājos pret dzeršanu un biju visu sieviešu mīlulis – mani mīlēja vecās un jaunās, jo es krietni sadevu dzērājiem – to gan varu jums teikt, un katru vakaru nopelnīju piecus vai sešus dolārus – desmit centus no galviņas, bērniem un nēģeriem par brīvu, – un veikals gāja no rokas, bet tad kāds palaida baumas, ka es pats slepenībā sūcot no pudeles. Šorīt mani pamodināja kāds nēģeris un teica, ka ļaudis pulcējoties ar suņiem un zirgiem, ļaušot man kādu pusstundu iet savu ceļu, bet tad dzīšoties pakaļ un, ja saķēršot, tad izvārtīšot darvā un izjādelēšot uz stieņa. Es vairs negaidīju brokastis, nebiju izsalcis.

– Vecais, – sacīja jaunākais, – mēs varētu apvienoties un darboties kopīgi, kā jūs domājat?

– Es neiebilstu. Bet ar ko jūs nodarbojaties?

– Mans amats ir burtlicis, mazliet pieprotu gatavot patentētas zāles, esmu aktieris, tēloju traģēdijās, ziniet. Ja ir izdevība, nodarbojos ar hipnozi un frenoloģiju, pasniedzu dziedāšanas un

ģeogrāfijas stundas, dažreiz lasu kādu lekciju – es protu daudz ko! Daru visu, lai tikai nevajadzētu strādāt. Un ar ko jūs raujaties?

– Savā laikā esmu daudz nodarbojies ar dakterēšanu, dziedināju, uzlikdams rokas, vēzi un paralīzi, un līdzīgas kaites. Protu arī labi zīlēt, ja gadās kāds, kas man par attiecīgo personu pastāsta vajadzīgos faktus. Bet galvenais – spriedīju sapulcēs, darbojos kā misionārs.

Kādu brīdi visi klusēja, tad jaunais vīrietis nopūtās un teica:

– Ak vai!

– Par ko vaidat? – jautāja plikgalvis.

– Kad iedomājos, ciktāl esmu nodzīvojis un nokļuvis tik pagrīmušā sabiedrībā!

Un viņš ar kādu lupatu paberzēja sev acu kaktiņus.

– Piķis un zēvele! – vai šī sabiedrība nav jums pietiekami laba? – plikgalvis jautāja asi un uzpūtīgi.

– Jā, tā man ir laba diezgan, jo es tādu esmu pelnījis. Jo kas mani novilka tik zemu, kad biju tik augstu? Es pats. Es nevainoju jūs, džentlmeņi, nemaz ne. Nevainoju nevienu. Es to visu esmu pelnījis. Lai cietsirdīgā pasaule dara visļauņāko – es tomēr zinu – kaut kur sev atrādīšu kapu. Lai pasaule izdarās kā vienmēr – atņem man visu – manus mīļotos, manu īpašumu, it visu, bet to vienu man nevar atņemt. Kādu dienu nogulšos savā kapā un aizmirsīšu visu, un mana nabaga salauztā sirds gūs mieru.

Viņš turpināja berzēt acis.

– Lai jods parauj jūsu salauzto sirdi! – plikgalvis sacīja. – Kāpēc jūs uzbāzāties mums ar savu salauzto sirdi? Kāda mums tur daļa!

– Nē. Es to zinu, es nevainoju jūs, džentlmeņi. Tā mana vaina, ka tik zemu esmu kritis, – jā, mana paša vaina. Un tāpēc ir pareizi, ka ciešu – pavisam pareizi, – es vairs nesūdzos.

– Zemu kritis? No kādiem augstumiem?

– Ak, jūs nekad man neticēsiet, pasaule nekad netic cilvēkam – lai paliek – tam nav nozīmes. Manas dzimšanas noslēpums...

– Jūsu dzimšanas noslēpums? Ko jūs ar to gribat teikt?

– Džentlmeņi, – jaunais cilvēks sacīja ļoti svinīgā balsī, – es jums atklāšos, jo uzticos jums. Esmu dzimis hercogs!

Džims izbolīja acis, to dzirdēdams, un, manuprāt, es arī. Tad plikgalvis iesaucās:

– Nē! Jūs runājat niekus!

– Jā. Mans vecvectēvs,⁷⁰ hercoga Bridžuotera⁷¹ vecākais dēls, atbēga uz Ameriku pagājušā gadsimta beigās, lai elpotu brīvības skaidro gaisu, apprecējās šeit un nomira, atstādams savu vienīgo dēlu, tai pašā laikā nomira arī viņa tēvs. Mirušā hercoga otrais dēls piesavinājās titulu un īpašumus, bet mazais zēns – īstais mantinieks un hercogs – tika aizmirsts. Esmu tiešs šī bērna pēcnācējs, likumīgais Bridžuoteras hercogs, un te nu esmu – vientulis, zaudējis savu augsto kārtu, ļaužu vajāts, saltās pasaules nicināts, skrandās, nonīcis, ar lauztu sirdi – un spiests paciest blēžu sabiedrību uz plosa!

Džimam kļuva viņa ļoti žēl un man arī. Mēģinājām viņu mierināt, bet viņš sacīja, ka tas esot veltīgi, neviens nespējot viņu mierināt; bet, ja mēs atzītu viņu par hercogu, tas viņam palīdzētu vairāk nekā jebkas cits. Apsolījāmies, ka to darīsim, ja viņš mūs iemācītu, kā uzvesties. Viņš atbildēja, ka mums jāpaklanoties, viņu uzrunājot, jādēvējot par «jūsu gaišību», «milordu» un «augstdzimtību»⁷² – un viņš arī neapvainošoties, ja mēs viņu saukšot vienkārši par Bridžuoteru, jo arī tas esot tituls, nevis vārds, vienam no mums viņš jāapkalpo pie pusdienām un jāizdarot viņam visādus sīkus pakalpojumus, ko viņš vēlētos.

Tas nebija grūti, un mēs centāmies to darīt.

Pusdienojot Džims stāvus apkalpoja hercogu un bieži jautāja:

⁷⁰ V.E.: *great-grandfather*.

⁷¹ V.E.: Hercogi Bridžuoteri (*Duke of Bridgewater*) ir reāla Anglijas aristokrātu dzimta. Viņi bija grāfi (*Earl of Bridgewater*) kopš 1538.gada, kad Henriju Dobeniju (1494–1548), Devīto Dobenijas baronu, iecēla par Pirmo Bridžuoteras grāfu. 1720. gadā viņu dzimtas pārstāvi Skrūpu Īgertonu (1681–1745), Ceturto Bridžuoteras grāfu, paaugstināja par Pirmo Bridžuoteras hercogu. Titulu mantoja viņa vecākais dēls Džons Īgertons (1727–1748), Otrais Bridžuoteras hercogs, kurš nomira 20 gadu vecumā, nepaspējis radīt mantinieku, un tālāk tituls pārgāja viņa jaunākajam brālim Frensisam Īgertonam (1736–1803), Trešajam Bridžuoteras hercogam. Viņš nomira neprecējies, un Bridžuoteras hercogu dzimta izbeidzās 1803.gadā, aprobežojusies ar šiem trim hercogi. Marka Tvena personāžs acīmredzot apgalvo, ka Otrais hercogs neesot vis miris, bet gan aizbraucis uz Ameriku, un brālis nelikumīgi piesavinājis viņa titulu. Trešais Bridžuoteras hercogs (Frensiss Īgertons) ir visslavenākais no viņiem visiem trim, jo viņa vadībā tika būvēti pirmie Anglijas industriālie kanāli.

⁷² V.E.: "Your Grace," or "My Lord," or "Your Lordship".

– Vai jūsu gaišība nevēlētos šo vai to? – un tā tālāk, un katrs cilvēks varēja redzēt, ka hercogam tas ļoti patika.

Bet vecais vīrs kļuva ļoti kluss – neko nerunāja un nemaz nepriecājās par hercoga lutināšanu. Likās, ka viņam ir kaut kas prātā. Pēcpusdienā viņš sacīja:

– Paklau» Bildžuoter,⁷³ man jūsu ļoti žēl, bet jūs neesat vienīgais, kas pārcietis tādu nelaimi.

– Vai tiešām?

– Jā, neesat vienīgais. Ne jūs vienu ļaunprātīgi nogrūda no augstas vietas.

– Diemžēl!

– Jūs neesat vienīgā persona, kuras dzimšanu klāj noslēpums.

Un, goda vārds, vecais sāka raudāt.

– Rimstiet! Ko jūs gribat teikt?

– Bildžuoter, vai varu jums uzticēties? – jautāja vecais vīrs, joprojām šņukstēdams.

– Līdz pašai nāvei! – hercogs satvēra vecā vīra roku, saspieda to un sacīja: – Klājiet laukā savu dzīves noslēpumu.

– Bildžuoter, esmu mirušais dofinis – troņa mantinieks.

Tad nu gan mēs abi ar Džimu blenzām kā sastinguši. Hercogs pārprasīja:

– Kas jūs esat?

– Jā, mans draugs, tas ir pārāk patiesi – šai brīdī jūsu acis skata nabaga pazudušo dofinu, Luiju Septiņpadsmito – Luija Sešpadsmitā un Marijas Antuanetes dēlu!

– Jūs? Jūsu vecumā⁷⁴? Nē! Varbūt jūs gribat teikt, ka esat nelaiķis Kārlis Lielais, – jums droši vien ir seši vai septiņi simti gadu vismazākais.

– Tas viss no bēdām, Bildžuoter, no bēdām! Bēdu dēļ man ir sirmi mati un pāragrā plikgalvība. Jā, džentlmeņi, jūs redzat savā priekšā zilās nātņa drēbēs tērpušos, dziļā nelaimē iestigušu, apkārtklīstošu, izdzīto cietēju, īsteno Francijas karali!

Viņš raudāja tik ļoti, ka mēs ar Džimu nezinājām īsti, ko pasākt, bijām tik noskumuši, tik laimīgi un lepni, ka viņš ir pie mums. Tāpēc sākām viņu mierināt, kā pirms tam hercogu. Bet viņš sacīja, ka tam neesot nozīmes, labāk būt nomirušam, jo tikai nāve varot viņam darīt labu, lai gan bieži viņš jūtosies labāk un vieglāk, ja cilvēki izturoties pret viņu, kā pienākas viņa augstajam stāvoklim, no metas uz viena ceļa un uzrunā viņu «jūsu majestāte»⁷⁵, pirmo apkalpo pie ēdienu galda un neapsēžas viņa klātienē, iekams viņš nav atļāvis. Tad Džims un es sākām viņu dēvēt par majestāti, visādi viņu apkalpojām un stāvējām kājās, līdz viņš atļāva mums apsēsties. Tas viņu ļoti iepriecināja, viņš kļuva jautrs un omulīgs. Bet hercogs pret viņu sabozās un izskatījās visai neapmierināts ar notikumu gaitu. Karalis tomēr izturējās pret viņu draudzīgi, sacīja, ka viņa tēvs hercoga vecvectēvu un citus Bildžuoteru hercogus visai ieredzējis, atļāvis tiem bieži viņu apmeklēt pilī, bet hercogs ilgi staigāja uzpūties, līdz beidzot karalis sacīja:

⁷³ V.E.: Bilgewater; *bilge* ir kuģa dibens; *bilge water* – kravas telpu ūdens, vispār netīrs ūdens, arī blēņas, nieki.

⁷⁴ V.E.: Hakam Finam var būt apmēram 13 gadi; stāsta darbības laiks ir tad, kad pašam Markam Tvenam bija tik gadu, cik stāstā Hakam; Marks Tvens ir dzimis 1835.gadā, tāpat darbības laiks ir apmēram 1848.gads. Luijs XVII ir dzimis 1785.gadā, tāpat stāsta darbības laikā viņam būtu apmēram 63 gadi, ja viņš būtu dzīvs. Līdz ar to «karaļa» vecums visumā atbilst viņa izvēlētajai lomai. Luijs XVII (Luijs-Šarls) nomira Tamplas cietumā 1795.gadā. Par viņa nāvi pēc «restaurācijas» šaubījās gan viņa radnieki (tajā skaitā viņa tēvabrālis karalis Luijs XVIII), gan citu Eiropas karaļnamu pārstāvji; viņi gadu desmitiem atteicās pieņemt lēmumus, kas izrietētu no «dofina» nāves. Parādījās apmēram 60 vēsturiski reālu viltvārzu, kas uzdevās par «dofiniem» (lai gan neviens netika atzīts). Pēc Luija XVII nāves Tamplas cietumā ieradās Konventa sūtīta ārstu komisija, kura izdarīja sekciju un sastādīja aktu. Aktā par nāves cēloni uzrādīta tuberkuloze. Tas ir ticami, jo arī «dofina» vecākais brālis (pirmais troņmantnieks Luijs-Žozefs; 1781–1789) nomira no tuberkulozes septiņarpus gadu vecumā pat dzīvodams ne cietumā, bet karaļa galmā ar visrūpīgāko kopšanu; dilonis noplāva arī daudzus citus viņa radniekus, tā ka šī nosliece viņiem bija iedzimta. Ārstu komisija izņēma dofinu sirdi un iekonservēja to spirtā; sirds bija saglabājusies līdz mūsdienām. 2000.gadā tika nolemts izdarīt DNS analīzi, lai noteiktu, vai Tamplas cietumā nomirušais zēns patiešām bija Luijs XVII. Šim nolūkam no sirds paņemto DNS salīdzināja ar viņa mātes Marijas Antuanetes un viņa māsas Marijas Terēzes DNS, no kurām bija saglabājušās matu šķipsnas. Analīze apstiprināja, ka visi trīs paraugi pieder vienai ģimenei. Līdz ar to ir pierādīts, ka nekādu viltojumu nebija, un Tamplas cietumā patiešām nomira Luijs XVII, bet visi, kas par viņu uzdevās, ir viltvārži. 2004.gadā Luija XVII sirds tika svinīgi apglabāta Sendenī bazilikā Francijas karaļu kapenēs.

⁷⁵ V.E.: *Your Majesty*.

– Liekas, ka nāksies sasodīti ilgu laiku sēdēt kopā uz šā nejēdzīgā plostā, Bildžuoter, un kāda jēga jums tā uzpūsties? No tā mūsu stāvoklis kļūs ļaunāks. Nav mana vaina, ka neesmu dzimis hercogs, nav jūsu vaina, ka neesat dzimis karalis, – kāpēc tad uztraukties? Jāmēģina katrai lietai pieiet no labākās puses – tas ir mans vadmotīvs. Nav nemaz tik ļauni, ka uzklāmies uz šī plostā – ko ēst ir daudz un dzīve viegla, – nāciet, še roka, hercogs, un būsime draugi.

Hercogs pasniedza viņam roku, un Džims un es par to nopriecājāmies. Viss saspīlējums pazuda, un mēs jutāmies lieliski, jo nav nekā ļaunāka, ja uz plostā kāds naidojas, – te visiem jābūt apmierinātiem un laipniem citam pret citu.

Es diezgan drīz sapratu, ka šie meļi nebija ne karaļi, ne hercogi, bet pēdējie blēži un viltnieki. Tomēr es nekad neko neteicu, nekādi to neizpaudu, bet glabāju sevī – tas bija labākais, tad nerādās nekādi strīdi, ne grūtības. Ja viņi vēlas, lai saucam viņus par karaļiem un hercogiem, es neko nesaku, lai tikai būtu miers mūsu saimē. Nebija arī nekādas nozīmes to pateikt Džimam, tāpēc klusēju. Ja arī nebiju iemācījies no sava tēva neko citu, tad vismaz zināju, kā apieties ar šādiem cilvēkiem – nestrīdēties pretī, lai viņi dara, ko grib.

Divdesmitā nodaļa

Viņi uzdeva mums diezgan daudz jautājumu; gribēja zināt, kāpēc mēs tā noslēpuši plostu, kāpēc apstājamies un nebraucam dienas laikā. Vai Džims esot izbēdzis nēģeris? Es atbildēju:

– Dieva dēļ! Vai tad izbēdzis nēģeris dotos uz Dienvidiem?

Viņi piekrita, ka nēģeris tā vis nedarītu, bet man vajadzēja kaut kā izlocīties, tāpēc sāku stāstīt:

– Mani tuvinieki dzīvoja Paika novadā, Misūri štatā, kur esmu dzimis. Visi viņi nomira, palikām tikai es, mans tētis un brālis Aiks. Tētis nolēma visu atstāt un aiziet dzīvot pie tēvoča Bena, kam ir maza ferma un viens zirgs pie upes, četrdesmit četras jūdzes lejup aiz Orleānas. Tētis bija nabags, iekritis parādos, tāpēc, kad viņš ar visiem norēķinājās, viņam palika tikai sešpadsmit dolāru un mūsu nēģeris Džims. Ar to naudu nevarējām nobraukt tūkstoš četri simti jūdžu, pat ne uz tvaikoņa klāja vai kā citādi. Kad upē ūdens pacēlās, tētim kādu dienu palaimējās: viņš notvēra šo garām slidošo plostā daļu, un mēs nolēmām ar to aizbraukt līdz Jaunorleānai. Bet tētim atkal neveicās, kāds tvaikonis naktī uzgrūdās mūsu plostā priekšgalam, visi mēs iekritām ūdenī un panirām zem tvaikoņa rata. Džims un es iznirām sveikā, bet tētis bija pilnā dūšā, un Aikam tikai četri gadi, tālab viņi nogāja dibenā. Nākamajās divās dienās mums klājās grūti, jo visādi ļaudis mums piebrauca klāt ar laivām un gribēja man atņemt Džimu, jo tiem šķita, ka viņš esot izbēdzis nēģeris. Tad vairs dienas laikā nebraucām, naktīs mums bija miers no viņiem.

Hercogs sacīja:

– Atļauj man palauzīt galvu, kā mēs varētu braukt arī dienas laikā, ja tas būtu vajadzīgs. Es visu pārdomāšu un izgudrošu labu plānu. Šodien lai paliek viss pa vecam, jo, protams, negribam braukt dienas gaismā garām pilsētai, tas nebūtu veselīgi.

Pievakarē laiks apmācās. Likās, ka būs lietus – visapkārt tālumos plaiksnījās rūsa, diezgan zemu pie apvāršņa, un lapas sāka trīsēt, – varēja skaidri redzēt, ka būs nejauks laiks. Tāpēc hercogs un karalis iegāja mūsu būdā apskatīt, kādas tur ir guļamvietas.

Mana guļamvieta bija salmu maiss – labāka nekā Džimam, kas gulēja uz kukurūzas salmiem, kas mēdz sāpīgi durstīt miesu, ja griežas uz otriem sāniem, turklāt izkaltsie stiebi tā čab kā sausu lapu kaudze un no šādas švīkstēšanas bieži jāatmostas. Hercogs nolēma, ka viņš ņemšot manu guļammaisu, bet karalis viņam to neatļāva. Viņš teica:

– Manuprāt, jums pašam vajadzēja saprast, ka manam augstajam stāvoklim kukurūzas salmu maiss ir nepiemērota guļamvieta. Jūsu gaišība var šo kukurūzas maisu ņemt sev.

Kādu mirkli Džims un es svīdām baiļu sviedrus, jo domājām, ka starp viņiem atkal sāksies ecēšanās. Tālab bijām priecīgi, kad hercogs atbildēja:

– Mans liktenis ir lēmis, ka varmācības dzelzs papēdis mani allaž iemin dubļos. Nelaiime ir salauzusi manu kādreiz augstprātīgo garu, es atkāpjos, es padodos. Tāds ir mans liktenis. Esmu viens pasaulē – ļaujiet man ciest, jo es ciešanas varu panest.

Tiklīdz labi satumsa, devāmies ceļā. Karalis pavēlēja mums virzīties pa upes vidu un neiedegt ugunis, iekams neaizbrauksim tālu aiz pilsētas. Drīz ieraudzījām nelielu skupsnu uguniņu – tā bija pilsēta, – un mēs tai laimīgi pabraucām garām ar pusjūdzes ātrumu stundā. Kad bijām nobraukuši trīsceturtdaļjūdzes lejup pa straumi, pacēlām savu signāllaternu. Ap pulksten desmitiem sāka līt, sacēlās vējš, pērkons spēra un zibeņi šaudījās. Karalis pavēlēja mums abiem stāvēt sardzē, kamēr negaiss

pārscrien. Tad viņi ar hercogu ielīda būdā un nolikās gulēt. Man vajadzēja stāvēt sardzē pusnaktī,⁷⁶ bet es tomēr neietu gulēt, pat ja man būtu gulta, jo cilvēks ne jau katru dienu piedzīvo tādu vētru un to reti gadās novērot. Manu dvēselīt, kā vējš trakodams kauca! Ik pēc pāris sekundēm šķīlās tādi zibeņi, ka varēja saskatīt viņu baltās muguras pusjūdzes apkārtņē, lietus gāzmās salas šķīta pelēkas, koki locījās vējā, un tad nodārdēja – brīkš-brākš-bladāc! – brīkš-brākš-bladāc!⁷⁷ – un pērkons, nikni rūkdams un dārdēdams, aizvēlās tālāk, bet tūlīt atkal nozibeņoja un sekoja jauns grāviens. Viņi mani brīžiem gandrīz vai noskaloja no plostas, bet es izģērbos, un man nekas nekaitēja. Man nebija jāraizējas arī par siekstām, jo zibeņi šaudījās un liesmoja tik nemitīgi, ka varējām tās vienmēr laikā ieraudzīt, lai pagrieztu plostu uz vienu vai otru pusi un aizpeldētu tām garām.

Man bija jāstājas pusnakts sardzē, kā zināt,⁷⁸ bet es tai laikā biju jau kļuvis miegains, tālab Džims teica, ka pusi sardzes nostāvēšot manā vietā. Viņš jau vienmēr bija varen labs pret mani. Ielīdu būdā, bet karalis un hercogs bija tā izpletuši kājas, ka man nebija vietas, kur piemesties, tāpēc nogūlos ārpusē – neko nebēdāju par lietu, jo tas bija silts, un tagad arī viņi vairs nebija tik lieli. Bet ap pulksten diviem viņi atkal pieauga, un Džims gribēja mani modināt, bet padomāja, un viņam šķīta, ka viņi tomēr nav tik vareni, lai mūs apdraudētu. Taču viņš maldījās, jo pēkšņi uzlēca milzīgs vilnis un noskaloja mani no plostas. Džims aiz smiekliem gandrīz vai nobeidzās. Viņš bija viegli sasmīdināms nēģeris, otru tādu neesmu redzējis.

Nostājos sardzē, Džims nogūlās un sāka krākt. Drīz vētra pavisam norima, un krasta mājiņās iedegās pirmā ugunīņa. Tad pamodināju Džimu, un mēs ievirzījām plostu kādā slēptuvē, kur pavadīt dienu.

Pēc brokastīm karalis izvilka vecas, nobružātas spēļu kārtis un kādu laiku spēlēja ar hercogu pokeru, piecus centus par partiju.⁷⁹ Tad viņiem spēle apnika, un viņi nolēma sastādīt «kara plānu», kā mēdza to saukt.

Hercogs iegruđa roku savā somā, izvilka veselu kaudzi afišu un tās skaļi nolasīja. Viena afiša vēstīja, ka «Slavenais doktors Armands de Montalbans no Parīzes lasīs lekciju par frenoloģijas zinātni» tādā un tādā vietā, tādā un tādā dienā un laikā, – ieejas maksa desmit centu, par divdesmitpieciem centiem izsniegšot cilvēka raksturojumu ar zīmējumu. Hercogs teica, ka viņš pats esot šis doktors. Kādā citā afišā viņš saucās «pasaulslavenais traģiķis, Šekspīra lomu tēlotājs Gariks Jaunākais no Drurīleinas teātra Londonā». Pārējās afišās viņš bija dēvēts vēl citos vārdos un bija attēlotas viņa brīnumspējas, kā, piemēram: ar burvju rīksti viņš atrodot zemē ūdeni un zeltu, izklieģot raganu burvestības u.tml. Beidzot viņš sacīja:

– Tomēr teātra mūza man ir visdārgākā. Vai esat kādreiz bijis uz skatuves, augstība?

– Nē, – karalis atbildēja.

– Jums tas būs jādara, iekams paies trīs dienas, Nogāztais Augstmani, – hercogs sacīja, – Pirmajā pilsētā, kur nokļūsim, noīrēsim zāli un izrādīsim zobenu divkauju no «Ričarda Trešā» un balkona skatu no lugas «Romeo un Džuljeta». Kā jums tas patīk?

– Es darīšu visu, kas būs ienesīgs, Bildžuoter, bet redziet, es neko nejēdzu no teātra mākslas un pat neesmu aktierus redzējis. Kad mans tēvs viņus ielūdza pilī, es vēl biju pārāk mazs. Vai jūs varētu mani apmācīt?

– Pavisam viegli!

– Labi. Man jau sen rokas kņud uzsākt kaut ko jaunu. Sāksim tūlīt!

Tad hercogs viņam pastāstīja, kas ir Romeo un Džuljeta, un piebilda, ka esot pieradis tēlot Romeo, tāpēc karalim būšot jātēlo Džuljeta.

– Bet, ja Džuljeta ir tik jauniņa, tad taču būs visai savādi, ja tai būs kails galvvidus un sirma vaigu bārda.

– Nebēdāji, šie lauku stulbeņi par to pat nepadomās. Turklāt jūs būsiet skatuves tērpā un izskatīsities pavisam citāds. Džuljeta stāv uz balkona, jūsmodama par mēnesnīcu, iekams dodas pie miera. Viņa apģērbusi naktskreklu, galvā viņai ir kruzuļaina aubīte. Šeit ir tēlotāju tēpi.

⁷⁶ V.E.: *It was my watch below till twelve...* Viņam bija jāstāv sardzē tikai no divpadsmitiem.

⁷⁷ V.E.: *H-WHACK! – bum! bum! bumble-umble-um-bum-bum-bum-bum.*

⁷⁸ V.E.: *I had the middle watch, you know...*

⁷⁹ V.E.: *The king got out an old ratty deck of cards after breakfast, and him and the duke played seven-up a while, five cents a game.* (Spēlēja ne pokeru, bet citu spēli, tikai nezinām, kādu īsti, un Ķempe, to nezinādama, ir pierakstījusi viņiem pokeru – ko taču parasti amerikāņi spēlē (teiksim, Džeka Londona stāstos utt.), tikai nelaime tā, ka viņa acīmredzot nav zinājusi, kā to pokeru īsti spēlēt, un ka tur nav iespējams spēlēt «pieci centi par partiju»).

Viņš izvilka pāris katūna tērpus, šūtus no priekškara drēbes, teikdams, ka tie esot Ričarda III un viņa pretinieka viduslaiku bruņutērpi, pēc tam izvilka baltu katūna naktskreklu un no tāda paša auduma darinātu aubi.

Karalis bija apmierināts; hercogs paņēma grāmatu un sāka lasīt lomas ļoti pacilātā un svinīgā balsī, reizē lēkādams un tēlodams, lai parādītu, kā jāspēlē. Tad viņš iedeva grāmatu karalim un pavēlēja viņam iemācīties savu lomu no galvas.

Pēc trim jūdzēm upes likumā parādījās maza pilsētiņa, un pēc pusdienām hercogs teica, ka esot izdomājis veidu, kā braukt ar plostu dienas laikā, neapdraudot Džimu. Viņš apgalvoja, ka aizbraukšot uz pilsētiņu un visu nokārtošot. Arī karalis vēlējās turp aizbraukt un paskatīties, vai kaut kas nepalaimējas. Mums bija izsīkuši kafijas krājumi, un Džims piebilda, lai arī es aizbraucot ar laivu abiem līdzi iegādāties kafiju.

Kad iegājām pilsētiņā, tā šķita izmirusi, ielas bija tukšas, bez kustības un klusas kā svētdienā. Ieraudzījām slimu nēģeri, kas sauļojās pagalmā. Viņš teica, ka visi, atskaitot bērnus, slimniekus un ļoti vecus cilvēkus, esot aizgājuši uz lūgšanu sapulci mežā, divu jūdžu attālumā no pilsētas. Karalis izvaicāja nēģeri, kā turp var nokļūt, un sacīja, ka arī viņš došoties turp un uz labāko apstrādāšot sapulces dalībniekus; viņš atļāva arī man viņu pavadīt. Hercogs sacīja, ka viņam jāejot uz tipogrāfiju. Mēs to drīz atradām, nelielu uzņēmumu virs namdara darbnīcas – visi namdari un burtliči bija aizgājuši uz sanāksmi, bet durvis atstājuši neaizslēgtas. Telpa bija netīra, dražām piemētāta, visur varēja redzēt tintes traipus, pie sienām karājās paziņojumi par pārdodamiem zirgiem un izbēgušiem nēģeriem. Hercogs novilkā svārkus un teica, ka vairāk viņam arī neko nevajagot. Tad es un karalis devāmies uz lūgšanu sapulci.

Mēs tur nokļuvām pēc pusstundas, nosvīduši gluži slapji, jo bija briesmīgi karsta diena. Bija sapulcējušies vairāk nekā tūkstoš cilvēku no divdesmit jūdžu apkaimes. Meži bija pilni zirgu pajūgiem un furgoniem, kas bija novietoti kur kurais. Zirgi ēda auzas no silēm, vēcināja astes un mīdījās, atgaiņādami mušas. Bija izveidotas nojumes no pāļiem, pārsegtas ar zaļojošiem zariem; tur pārdeva limonādi un piparkūkas, kaudzēs nokrautus arbūzus, svaigu kukurūzu un citus zaļumus.

Sprediķi noturēja tādās pašās nojumēs, tikai plašākās, tur sēdēja lieli ļaužu bari. Soli bija izgatavoti no dēļu nomaļiem, to apaļajā pusē izurbtajos caurumos bija iespraustas nūjas kāju vietā. Soliem nebija atzveltnu. Sprediķotāji stāvēja uz augstas tribīnes nojumes vienā galā. Sievietēm bija galvā salmu cepures, dažas bija pusvilnas tērpos, citas kokvilnas, dažas jaunākās – katūna kleitās.⁸⁰ Daži jaunekļi stāvēja basām kājām, un dažam bērnam nebija cita apģērba kā vien pakulu kreklis. Dažas vecākas sievas adīja, un jaunieši slepenībā zīmīgi samirkšķinājās.

Pirmajā nojumē, kurā iegājām, sludinātājs lasīja priekšā garīgu dziesmu. Viņš nolasīja divas rindas, visi tās nodziedāja, dziesma skanēja ļoti svinīgi, bija daudz ļaužu, un tie dziedāja pacilātībā. Sludinātājs nolasīja atkal divas vārsmas, ļaudis dziedāja, un tā tas turpinājās. Ļaudis aizvien vairāk iejūsminājās, dziedāja skaļāk un skaļāk, dziesmas beigās daži sāka vaidēt, daži kliegt. Tad sludinātājs sāka svētrunu lielā nopietnībā, paliecās uz tribīnes vienu pusi, tad uz otru, tad pārliecās tribīnei tieši pāri, viņa rokas un augums nemitīgi kustējās, un viņš izkiedza vārdus ar visu spēku. Šad un tad sludinātājs atvēra un pacēla savu bībeli, vicinādams to uz visām pusēm un saukdams:

– Te ir vara čūska tuksnesī! Paceliet acis uz to un iemantojiet dzīvību!

Un ļaudis sauca:

– Slava! A-a-men!

Tā viņš turpināja, un ļaudis vaidēdami atsaucās:

– Āmen!

– Ak, nāciet pie nožēlu sola, nāciet ārā no grēku tumsas! (Āmen!) Nāciet, slimie un cietēji (Āmen!), nāciet, klibie, kroplie un aklie (Āmen!), nāciet, nabadzīgie un trūcīgie, kaunā pagrimušie (Āmen!), nāciet visi, kas esat noguruši, aptraipīti un izmocīti! Nāciet visi, kam gars salauzts, kam sirds noskumusi! Nāciet savās skrandās un grēkos, un netikumus! Brīvi plūst ūdeņi, kas jūs šķīstīs, debesu vārti ir atvērti – ak, ienāciet un gūstiet mieru! (A-men, slava, alelujā!)⁸¹

Un tā tālāk. Sludinātāja vārdus vairs nevarēja sadzirdēt, tā visi kiedza un raudāja. Cilvēki barā šur tur piecēlās un ar pūlēm sev izlauza ceļu līdz nožēlu solam, asaras plūda pār viņu vaigiem. Kad visi nožēlnieki bija nokļuvuši līdz pirmajiem soliem, viņi dziedāja un kiedza, un nokrita uz salmiem kā ārprātīgi un sajukuši.

⁸⁰ V.E.: ...some had linsey-woolsey frocks, some gingham ones, and a few of the young ones had on calico. (Katūns jau arī ir kokvilna; atšķirība starp *gingham* un *calico* laikam ir tā, ka pirmais ir biežāks un svītrains vai rūtainas kokvilnas audums, bet otrais – plānāks un puķains).

⁸¹ V.E.: A-A-MEN! GLORY, GLORY HALLELUJAH! (Ķempe ir izlaidusi otro «slava», bet tā ir svarīga, jo formula šeit ir tā pati, kas slavenajā un visās valodās pazīstamajā dziesmā «Džons Brauns krita kaujas laukā...»).

Iekams attapos, arī karalis bija turp aizgājis, varēja dzirdēt viņa skaļo balsi, tad viņš uzrāpās uz tribīnes. Sludinātājs lūdza viņu runāt uz ļaudīm, un viņš to darīja. Viņš stāstīja, ka bijis jūras laupītājs trīsdesmit gadus, braucis pa Indijas okeānu, pēdējā pavasarī daudz viņa bandas locekļu krituši kautiņā, un viņš atgriezies dzimtenē savākt jaunu laupītāju baru, bet, paldies dievam, viņu pagājušajā naktī uz tvaikoņa apzaguši un izsvieduši krastā bez viena centa, un viņš par to priecājoties, tas esot vissvētīgākais notikums viņa mūžā, jo viņš tagad esot kļuvis pavisam cits cilvēks un pirmo reizi savā dzīvē laimīgs. Kaut gan nabags, viņš došoties atpakaļ Indijas okeānā un savu atlikušo mūža daļu ziedošot, lai atgrieztu jūras laupītājus uz patiesības ceļa. Viņš to spēsot labāk nekā jebkurš cits, jo pazīstot visas jūras laupītāju bandas Indijas okeānā. Viņš gan nenokļūšot tur ātri, jo viņam neesot naudas, bet tomēr nokļūšot! Ik reizes, kad atgriezīšot kādu jūras laupītāju, viņš tam teikšot: «Nepateiciet man, es to nepelnu, visi nopelni pieder Pokvilas iedzīvotājiem, kas sapulcējās, lai pielūgtu dievu, viņi ir cilvēku brāļi un labdari, un viņu labais sludinātājs ir katra jūras laupītāja visuzticamākais draugs!» Tad viņš sāka raudāt, un līdz ar viņu raudāja visi klātesošie. Tad kāds iesaucās:

– Saziedosim viņam naudu, saziedosim!

Kāds pusducis ļaužu pielēca kājās, lai to darītu, bet kāda balss iesaucās:

– Lai viņš pats apstaigā mūs ar cepuri!

Visi un arī sludinātājs viņam piekrita.

Karalis apstaigāja ļaužu baru, turēdams rokā cepuri, slaucīdams asaras, svētīdams un slavēdams ļaudis, pateikdamies par viņu lab-sirdību pret nabaga jūras laupītājiem tālajās jūrās. Cita pēc citas piecēlās visskaistākās meitenes, kurām asaras lija pār vaigiem, un lūdza atļauju viņu noskūpstīt piemiņai; un viņš vienmēr šo atļauju deva, dažas meitenes viņu apskāva un skūpstīja piecas vai sešas reizes. Viņu uzlūdza pavesoties pilsētā kādu nedēļu, katrs aicināja viņu padzīvot savā mājā un teica, ka viņš tos ļoti pagodinot, bet viņš atbildēja – tā kā lūgšanu sapulce šodien beidzoties, viņš te esot lieks un ļoti steidzoties nokļūt Indijas okeānā un sākt savu atgriešanas darbu pie jūras laupītājiem.

Kad atgriezāmies uz plostu un karalis saskaitīja ziedojumus, izrādījās, ka viņš ir savācis astoņdesmit septiņus dolārus un septiņdesmit piecus centus. Viņš bija pakēris arī trīs galonu viskija pudeli,⁸² ko bija atradis mežā zem kāda pajūga. Karalis teica, ka, visu saskaitot, var teikt, ka viņš nekad neesot tik daudz ieguvis savā misionāra darbā. Viņš piebilda, ka pagāni nekad nevarot radīt tādu iespaidu kā jūras laupītāji, kad jāapstrādā lūgšanu sapulce.

Hercogam arī šķita, ka viņš diezgan labi nopelnījis, iekams parādījās karalis, pēc tam viņš domāja citādi. Hercogs tipogrāfijā bija salicis un iespiedis divus sludinājumus – par zirgu pārdošanu – un saņēmis naudu; četrus dolārus. Bez tam viņš bija par desmit dolāriem pieņēmis citus sludinājumus avīzei un teicis, ka tos iespiedīšot par četriem dolāriem, ja samaksāšot uz priekšu, un pasūtītāji to izdarījuši. Pasūtīt avīzi varēja par diviem dolāriem gadā, bet viņš pieņēmis trīs pasūtījumus par pusdolāru ar noteikumu, ka pasūtītāji samaksās iepriekš, – un viņi gribējuši tam samaksāt, kā parasts, ar malku un sīpoliem, bet viņš sacījis, ka nupat esot nopircis tipogrāfiju un pazeminājis avīzes cenu, cik vien iespējis, un tāpēc maksa esot jāsaņem skaidrā naudā. Viņš salicis arī nelielu dzejoli, kuru bija pats no galvas sacerējis, – trīs pantus – ļoti maigus un skumjus, kas sākās tā: «Lauz, aukstā pasaule, šo slimo sirdi!»⁸³ To viņš atstājis saliktu un gatavu iespiešanai avīzē bez maksas. Tātad viņš bija nopelnījis deviņarpus dolārus un teica, ka esot smagi nostrādājis visu dienu.

Viņš parādīja vēl vienu mazu sludinājumu, ko bija iespiedis bez maksas, jo tas bija domāts mums. Tam klāt bija uzzīmēts izbēdzis nēģeris ar nūjas galā uzkārtu saini pār plecu, apakšā bija paraksts «200 dolāru atalgojums». Sludinājumā bija stāstīts par Džimu un dots viņa sīks apraksts. Viņš esot aizbēdzis no Sentžaka plantācijas, četrdesmit jūdžu attālumā no Jaunorleānas, pagājušajā ziemā, laikam devies uz ziemeļiem, un, kas viņu noķers vai atsūtīs atpakaļ, saņems atalgojumu un samaksu par izdevumiem.

⁸² V.E.: *a three-gallon jug of whiskey*. ASV gallons ir 3,785 litri, tātad tur bija 11,355 litri viskija. Visu laiku figurē milzīgas pudeles ar viskiju. (Tur taču ir vairāk nekā 22 «polši»!).

⁸³ V.E.: *Yes, crush, cold world, this breaking heart*.

– Tagad, – sacīja hercogs, – varam braukt uz plostu arī dienā, ja gribam. Tiklīdz ieraudzīsim kādu pretimbraucēju, varam Džimam ar virvi sasiet rokas un kājas, nolikt viņu būdā, parādīt šo sludinājumu un teikt, ka esam viņu notvēruši upes augštecē, ka esam pārāk nabagi, lai brauktu ar tvaikoni, tāpēc aizņemamies šo mazo plostu no draugiem un braucam saņemt atalgojumu. Roku un kāju važās Džims izskatītos vēl labāk, bet tas nesaskanētu ar stāstu par mūsu nabadzību. Tas varētu jau likties greznība. Virves ir piedienīgākas – mums jāievēro stila vienība, kā mēdzam sacīt uz skatuves.

Mēs visi sacījām, ka hercogs to gudri izdomājis, un nu mūs nekas vairs nekavēja braukt dienas gaismā. Šķita, ka šonakt paspēsīm nobraukt pietiekami daudz jūdžu, lai attālinātos no trokšņa, kas sacelsies pilsētiņā pēc hercoga darbības tipogrāfijā – pēc tam varējām braukt atklāti – ja vēlējamies.

Mēs paslēpāmies un sēdējām klusi, izbraucām tikai ap pulksten desmitiem, aizslīdējām labi tālu garām pilsētai un pacēlām laternu tikai tad, kad pilsētu vairs nevarēja saskatīt.

Kad Džims mani četros rītā aicināja stāties sardzē, viņš jautāja:

– Hak, kā tu domā, vai mēs vēl daudz karaļu sastapsim mūsu ceļojumā?

– Nē, – atbildēju, – nedomāju vis.

– Tas ir labi, – viņš atbildēja, – vienu vai divus es vēl varētu paciest, bet ar tiem būtu diezgan. Karalis ir traki piedzēries, un arī hercogs nav labāks.

Izrādījās, ka Džims bija lūdzis karali kaut ko pateikt franču valodā, lai dzirdētu, kā šī valoda skan, bet karalis atbildējis, ka ir tik ilgi dzīvojis šai zemē, tik daudz pārcietis, ka aizmirsis savu valodu.

Divdesmit pirmā nodaļa

Saule jau bija uzlēkusi, bet mēs turpinājām savu braucienu un nekur plostu nepiesējām.

Karalis un hercogs arī piecēlās un izskatījās stipri saguruši, bet, kad viņi ielēca ūdenī un izpeldējās, tad kļuva daudz mundrāki. Pēc brokastīm karalis apsēdās uz plostu malas, novilkā zābakus, atrotīja bikses un ielaida kājas ūdenī, lai atsvaidzinātos. Tad aizsmēķēja pīpi un sāka skatīt no galvas savu «Romeo un Džuljetu». Pārliecinājies, ka zina savu lomu, viņš ar hercogu sāka lugu mēģināt kopā. Hercogs apmācīja karali, lika viņam vairākas reizes atkārtot tekstu, nopūsties, piespiest roku pie sirds un pēc kāda laika sacīja, ka iznākot tīri labi. Viņš tikai piebilda:

– Jums nevajag «Romeo» norēkt kā bullim, šis vārds jāizrunā maigi, gurdeni un smeldzoši, tā! Ro-o-meo! Džuljeta ir maiga, jauna meitene, ziniet, un viņa nebrēc ēzeļa balst.

Tad viņi paņēma rokās divus garus zobenus, ko hercogs bija izdrāzis no ozola latām, un sāka mēģināt zobenu divkauju: hercogs saucās Ričards III, un bija lielisks skats, kad viņi uzbruka viens otram un lēkāja pa plostu.

Bet pēkšņi karalim sametās kāja, un viņš ievēlās pāri plostu malai ūdenī, pēc tam viņi mazliet atpūtās un pārrunāja visvisādas dēkas, kādas bija piedzīvojuši uz šīs upes.

Pēc pusdienām hercogs sacīja:

– Nu, Kapet,⁸⁴ mums jādod pirmās šķiras izrāde, tāpēc programma vēl jāpapildina. Mums kaut kas jāsagatavo uz bis.⁸⁵

⁸⁴ Karaļa Luija XVI dzimtas vārds. (Tulk.) V.E.: Tā nav. Kapetingi valdīja Francijā 0987–1328. g., un pēdējais šīs dinastijas Luijs bija Ludviķis X. Pēc viņiem valdīja Valuā dinastija, bet no 1589.gada – Burboni, pie kuriem piederēja arī ar nāvi sodītais Luijs XVI. Tiesa, pirmais Burbonu dinastijas karalis (Anrī IV) bija devītajā paaudzē Kapetingu karaļa Ludviķa IX pēctecis (caur karaļa sesto dēlu). Taču viņi jau deviņas paaudzes nebija saukušies par Kapetiem, bet gan par Burboniem (pēc karaļa dēla «apprecētās» grāfistes vārda), un mantošanas līnija bija gājusi cauri jaunākajiem dēliem un sievietēm. Franču revolūcijas laikā tomēr nonāvētā karaļa dēlam («dofinam») piešķīra pilsonisko uzvārdu nevis Burbons, bet Kapets, un Mariju Antuaneti pēc karaļa nāves un līdz viņas pašas nonāvēšanai sauca par «Kapeta atraitni». Taču tas tika darīts laikam gan vienkārši aiz naida pret Burbonu vārdu.

⁸⁵ V.E.: *We want a little something to answer encores with, anyway.*

– Ko nozīmē «uz bis», Bildžuoter?

Hercogs paskaidroja un tad piebilda:

– Es izpildīšu uz bis skotu vai jūrnieku deju, bet jūs – ļaujiet man padomāt, – jā, kā tad, jūs lasīsiet Hamleta monologu.

– Kas tas ir – Hamleta monologs?

– Hamleta monologs ir visslavenākā vieta kādā Šekspīra lugā. Tā ir dievišķīga! Vienmēr aizrauj skatītājus! Man gan nav tās grāmatas – man ir tikai viens Šekspīra sējums, – bet šķiet, ka atcerēšos to no galvas. Kādu brīdi pastaigāšu pa plostu un pamēģināšu, vai varēšu šīs rindas izvilkt gaismā no atmiņas tumšajiem pagrabiem.

Tā viņš staigāja šurp un turp domādams, šad tad drausmīgi saviebdams seju, paceldams uzacis, tad piespieda roku pie pieres, streipuļodams atkāpās un it kā vaidēja. Pēc tam nopūtās un pat izspieda asaru. Tas bija lielisks skats. Beidzot viņš visu atcerējās un pavēlēja mums uzmanīgi klausīties. Viņš nostājās ļoti cēlā pozā, vienu kāju izspēra uz priekšu, rokas pacēla augšup, atlieca galvu, skatīdamies debesīs. Tad viņš sāka plosīties, griezt zobus un vaidēt. Arī deklamēdams viņš gaudoja, plātījās un staipījās, izvērta krūtis un pārspēja visus aktierus, kādus es jebkad biju redzējis. Lūk – monologs. Es arī to iemācījos, kamēr viņš to mācīja karalim.

Jā, būt vai nebūt, tur tas āķis,
Kas ilgu mūžu dara pārāk grūtu.
Kam nastas nest, līdz mežs no Birnamas
Uz Danzinānu apdraudēdams nāks?⁸⁶
No pēcnāves mums tomēr jābīstas,
Šīs bailes nokauj nevainīgo miegu,
Kas lielās dabas otrais ritējums.
Mums vieglāk ciest ir ļaunā liktens bultas,
Ne aiziet nezināmā pasaulē.
Ar cieņu tāpēc jāapdomā viss:
Kā Makbets modināms? Kaut mēs to spētu!
Kāpēc mums jānes laika lāsts un zaimi,
Un varmācības slogs, un lepnā naidis,
Un netaisnība, laiskie likumi
Šai tuksnesī un naktī, kur vien kaps
Ver savu ierasto un melno rīkli?
Kas atgriezies pie tevis, svešais krasts?
Vien postu izelpo tu pasaulei!
Top kaķis pārāk slinks un miermīlīgs,
Kad pārbarots, – kā saka paruna.
Kad mākoņi pār mūsu jumtiem gulst,
Tiem apdziest zibens strāvas, spēka nava –
Vai tādus sasniegumus karsti alkstam?
Bet klusē, maigā, skaistā Ofēlija!
Vairs smagos marmoržokļus neatver,
Ej labāk klosterī.⁸⁷

Vecajam šī runa patika, viņš ļoti ātri to iemācījās no galvas un deklamēja lieliski. Likās, it kā viņš būtu šādai mākslai dzimis, un, kad viņš monologu bija pavisam iemācījis un to satraukti lasīja, tad gan bija nenoskatīties, kā viņš plosījās, trakoja un līda vai no ādas laukā, šos vārdus runādams.

Pie pirmās izdevības hercogs iespieda dažas afišas, pēc tam divas vai trīs dienas mūsu plosts bija it kā kaujas lauks – uz tā cīnījās ar zobeniem un mēģināja izrādāmo lugu ainas, ko hercogs dēvēja par repetīcijām. Kādu rītu, kad braucām gar Arkanzasas štatu, ieraudzījām upes plašajā līkumā nelielu pilsētiņu. Mēs pietājamies trīs ceturtdaļjūdzes augšpus tās, kādas upītes grīvā, kas vairāk līdzinājās tunelim, tik biezi tā bija aizaugusi ar cipresēm. Visi mēs, atskaitot Džimu, iesēdāmies laivā un aizbraucām uz pilsētiņu, lai pārbaudītu, vai varam tur dot izrādi.

⁸⁶ V.E.: To be, or not to be; that is the bare bodkin
That makes calamity of so long life;
For who would fardels bear, till Birnam
Wood do come to Dunsinane...

⁸⁷ Šis monologs ir nesakarīgs savārstījums no izteicieniem, kas ņemti no dažādām Šekspīra lugām. (Tulk.)

Mums varen laimējās, jo pēcpusdienā bija paredzama cirka izrāde un laucinieki jau sāka ierasties dažādos klabošos ratos un jāšus. Cirka mākslinieki taisījās aizbraukt jau pirms vakara, un mums bija laba izdevība dot savu izrādi. Hercogs noīrēja tiesas zāli, un mēs gājām visur izlīmēt afišas. Uzraksti bija šādi:

Šekspīra atdzimšana!!

Brīnišķīga atrakcija!

Tikai šovakar!

Pasauleslavenie traģiķi

Deivids Gariks Jaunākais no Drurīleinas teātra Londonā

un

Edmunds Kīns Vecākais no Karaliskā Heimārketa teātra Vaitčēplā, Pudingleinā, Pikadilī Londonā un

Karaliskajiem Eiropas teātriem savā lieliskajā Šekspīra izrādē, kas saucas

Balkona aina

no

Romeo un Džuljetas!!!

Romeo Mistērs Gariks

Džuljeta Mistērs Kīns

Piedalās trupas labākie spēki!

Jauni kostīmi, jaunas dekorācijas, jauns uzvedums!

Bez tam:

satricinošā, meistarīgā, baismā

Zobenu divkauja

no

Ričarda III !!!

Ričards III Mistērs Gariks

Ričmonds Mistērs Kīns

Piedevām (uz publikas vēlēšanos)

Nemirstīgais Hamleta monologs!

Lasīs slavenais Kīns!

Izpildīts 300 reižu pēc kārtas Parīzē!

Tikai šovakar!

Māksliniekiem neatliekami jāaizbrauc uz viesizrādēm Eiropā.

Ieejas cenas: 25 centi, bērniem un kalpotājiem – 10 centi.

Tā mēs klaiņojam pa pilsētu. Visi veikali un mājas šeit bija vecas, sagrabējušas, izkaltošas un nekad nekrāsotas celtnes. Tās bija celtas trīs vai četru pēdu augstumā uz pāļiem, lai upe palu laikā tās neapplūdinātu. Ap mājām bija mazi dārziņi, bet tur gan neauga nekas cits kā tikai velnābols un saulespuķes, uz pelnu kaudzēm vāļājās sačokurojušies zābaki, pudeļu lauskas, skrandas un sarūsējušas skārda bundžas. Žogi bija sanagloti no dažāda lieluma un dažāda vecuma dēļiem, kas gāzelējās uz visām pusēm, un vārtiem bija tikai viena vira – darināta no ādas. Daži žogi bija balsināti, acīm redzot, agrāk – hercogs sacīja, ka tas, domājams, bijis Kolumba laikos. Gandrīz visos dārzos rakņājās cūkas, un ļaudis tās dzina ārā.

Visi veikali atradās vienā ielā. Pie tiem bija baltas audekla nojumes uz stabiem, kur laucinieki piesēja savus zirgus. Zem nojumēm bija sakrautas tukšas preču kastes, un uz tām visu dienu sēdēja dīkdieņi, graizīdami kastes ar saviem Barlova nažiem; košļādami tabaku, viņi skatījās apkārt, žāvājās un stāipījās – tādi nekur nederīgi salašņas. Viņiem visiem bija galvā dzeltenas salmu cepures atvērta lietussarga platumā, bet viņi nevalkāja ne svārkus, ne vestes, sauca cits citu par Bilu, Baku, Henku, Džo un Endiju, runāja, laiski vilkdami vārdus, un ļoti bieži lamājās. Gandrīz pie katra staba slaistījās kāds dīkdienis, iebāzis rokas bikšu kabatās, un izvilka tās tikai, lai aizņemtos šķipsnu tabakas vai pakasītos. Katru brīdi varēja dzirdēt šādus izsaukumus:

– Aizpumpē kādu šķipsnu tabakas, Henk.

– Nevaru, pašam palicis tikai viens gremoklis. Paprasi Bilam.

Dažreiz Bils aizdeva tabaku, bet dažreiz mēloja un sacīja, ka viņam neesot. Dažiem slaistiem nekad nebija ne centa pie dvēseles, ne savas tabakas. Visu savu zelēkli viņi aizņēmās, uzrunādami paziņas:

– Vai neiedosi man kādu žuksnīti, Džek? Nupat aizdevu Benam Tompsonam pēdējo.

Un katreiz viņš mēlo, lai tikai svešinieks viņam noticētu, bet Džeks nav svešinieks, tāpēc viņš atbild:

– Tu viņam aizdevi tabaku? To būs aizdevusi tava kaķa vecmāte.⁸⁸ Atdod man atpakaļ to tabaku, ko esi līdz šim no manis aizņēmis, Leif Bakner, tad aizdošu tev vienu vai divas tonnas⁸⁹ no tās un pat kvīti no tās neņemšu.

– Vai tad es tev kādreiz neesmu tabaku atdevis?

– Jā, kādus sešus žūksnīšus. Tu aizņēmis labu, veikalā pirktu tabaku, bet atdevi atpakaļ nēģera sādžā audzētu.

Veikala tabaka ir melna, saspiesta plāksnītēs, bet šie klaidoņi košļā salocītas tabakas lapas. Kad viņi aizņemas tabaku, tie nenogriež to ar nazi, bet ieliek plāksnīti starp zobiem, nokož vai lauž to ar rokām, un dažreiz tabakas īpašnieks, saņemdam to atpakaļ, skumīgs skatās uz atlikumu un ironiski saka:

– Labāk dod man nokost gabalu, bet pats paņem visu plāksnīti.

Visas ielas un gatves bija dubļainas, tur nebija nekā cita kā dubļi – melni kā piķis, dažās vietās pēdu dziļi, bet pārējās visur divu vai trīs collu biezumā. Malu malās valstījās un rukšķēja cūkas. Varēja redzēt netīru cūku māti ar sivēniem laiski brienam pa ielu un nogāžamies tieši ceļā, kur cilvēkiem jāstaigā un jāiet tai apkārt. Cūka izstiepās, aizvēra acis, kustināja ausis, kamēr sivēni viņu zīda, un māte izskatījās tik laimīga, it kā viņai par to maksātu algu. Bet drīz jau varēja dzirdēt kādu slaistu iesaucamies:

– Sē, puci, ķer viņu, ķer!

Un cūka aizdrāzās, briesmīgi kviekdama, kamēr divi suņi bija iekodušies tai ausīs un vēl kādi trīs vai četri duči suņu dzinās tai pakaļ. Tad visi slaisti piecēlās un vēroja šo ainu, līdz kamēr cūka un suņi nozuda; slaisti smējās par joku un priecājās par sacelto kņadu. Tad viņi atkal atsēdās, līdz suņi sāka savā starpā plēsties. Nekas cits šos zeļļus nevarēja tā aizraut un iepriecināt kā suņu cīņiņi – vai arī dažreiz viņi aplaistīja kādu noklīdušu suni ar terpentīnu un to aizdedzināja, vai piesēja skārda bundžu sunim pie astes un skatījās, kā tas noskrējās līdz nāvei.

Upes pusē dažas mājas bija noslīdējušas pāri kraujai tik līkas un greizas, ka tās jebkuru mirkli varēja iegāzties upē. Cilvēki tās bija atstājuši. Dažiem namiem zem viena pakšņa krasts bija iebrucis, un nama stūris karājās gaisā. Ļaudis vēl tur dzīvoja, bet tiem draudēja briesmas, jo nereti kāda zemes josla veselās mājas platumā iebruka. Gadījās arī tā, ka ceturtdaļjūdzes gara krasta joma sāka palēnām šļūkt lejā, līdz kādu vasaru iegāzās upē. Šādai pilsētiņai bija pastāvīgi jāatkāpjas, jo krastu nemitīgi grauza upe.

Jo vairāk tuvojās dienasvidus, jo lielāks kļuva ratu un zirgu skaits ielās, bez apstājas pieaugdams. Ģimenes bija paņēmušas sev līdzī pusdienas no laukiem un ēda, sēdēdamas ratos. Visi diezgan daudz dzēra viskiju, trijās vietās es redzēju kautiņus. Šad tad kāds iesaucās:

– Skat, kur jāļ vecais Bogss – atkal ieradies no laukiem, lai vienreiz mēnesī kārtīgi piedzertos. Tur viņš jāļ, zēni!

Visi slaisti kļuva priecīgi, manuprāt, viņi bija pieraduši izjokot Bogssu. Viens no viņiem ieteicās:

– Diezin kuru nu viņš nolēmis šodien samalt miltos. Ja viņš būtu piekāvis visus tos, kuriem pēdējos divdesmit gados piedraudējis, viņš tagad būtu slavens vīrs.

Otrs piebilda:

– Es gribētu, lai vecais Bogss piedraudētu man, tad zinātu, ka dzīvošu vēl tūkstoš gadu.

Bogss aizauļoja mums garām uz zirga, kliegdams un aurodams kā indiānis:

– Prom no ceļa, jūs tur! Es esmu uz kara takas, drīz zārku cenas celsies!

Viņš bija piedzēries un grīļojās seglos. Bogss bija jau vecāks par piecdesmit gadiem – seja viņam kvēloja tumši sarkana. Visi par viņu ņirgājās un smējās, un lamājās, viņš lamājās pretim, kliegdams, ka pienākšot arī šo kārtu, bet patlaban viņš nevarot gaidīt, esot ieradies pilsētā, lai nolaistu no kājas veco pulkvedi Šerbernu, un viņa paruna esot: – Vispirms ēd gaļu, tad tikai saknes! Viņš ieraudzīja mani, piejāja man klāt un jautāja:

– No kurienes tu te ieradies, puika? Vai esi gatavs mirt?

Tad viņšāja tālāk. Es izbijos, bet kāds vīrs sacīja:

– Viņš nedomā neko ļaunu, tā viņš runā vienmēr, kad ir pilnā. Šis vecis ir vislabsirdīgākais muļķis Arkanzasā – nevienu neaizskar ne piedzēries, ne skaidrā prātā.

Bogss piejāja pie pilsētas lielākā veikala, pielieca galvu, lai ieskatītos zem lieveņa priekškara, un iebrēcās:

⁸⁸ V.E.: *So did your sister's cat's grandmother.* (... tavas MĀSAS kaķa vecmāmiņa).

⁸⁹ V.E.: Anglosakšu zemēs lietoja divas tonnas: «garo tonnu» (1016 kg), kuru Anglijā sauca vienkārši par «tonnu» (un tajās mērtāja kuģu tilpumu), un «īso tonnu» (907 kg), kuru ASV sauca vienkārši par «tonnu».

– Nāc ārā, Šerbern! Nāc un paskaties acīs cilvēkam, kuru esi piekrāpis. Gribu ar tevi norēķināties, suns, un man tevi jāsatiek!

Viņš turpināja lamāt Šerbernu visādos lamu vārdos, kādi vien tam pagadījās uz mēles, visa iela bija ļaužu pilna – tie klausījās un smējās, un uzmudināja Bogssu.

Pēc kāda laika iznāca lepna izskata vīrs, gadus piecdesmit vecs, viņam bija vislabākais uzvalks šajā pilsētā, viņš iznāca no veikala, un pūlis atkāpdamies pašķīrās, lai viņš varētu iziet uz ielas. Šis cilvēks ļoti mierīgi un lēni sacīja Bogssam:

– Man tas ir apnicis, bet es vēl pacietīšu līdz pulksten vieniem. Līdz vieniem – ne ilgāk. Ja tu pēc šīs stundas vēlreiz atvērsi savu muti pret mani, tad vari aizceļot, cik tālu vien gribi, es tevi visur atradīšu.

Tad viņš pagriezās un iegāja atpakaļ namā. Pūlis stāvēja kā ar ūdeni apliets, neviens nekustējās, arī smieklī nekur nebija dzirdami. Bogss aizgāja, izkliegdams pilnā rīklē apvainojumus pret Šerbernu, ka visa iela skanēja. Drīz viņš atauļoja atpakaļ un apstājās pie veikala, turpinādam lamāties. Daži vīri sapulcējās ap viņu un mēģināja viņu noklusināt, bet vecais neklausījās. Vīri sacīja, ka pēc piecpadsmit minūtēm pulkstenis būšot viens un viņam jābūt mājās, lai jānot tūlīt prom. Bet nekas nelīdzēja. Bogss lādējās visā spēkā, nosvieda savu cepuri ielas putekļos un jāja tai pāri, un drīz atkal tik strauji aizauļoja lejup pa ceļu, ka sirmie mati vien plīvoja. Katrs centās viņu pierunāt, lai nokāpj no zirga, jo tad varētu viņu ieslēgt, līdz viņam pāriet dzērums, bet nekas nelīdzēja – atkal viņš drāzās atpakaļ pa ielu, lādēdams Šerbernu. Kāds iesaucās:

– Atvediet viņa meitu! Ātri – atvediet viņa meitu, dažreiz viņš tai klausu. Viņa vienīgā spēja to pierunāt.

Kāds aizskrēja pēc meitas. Es pastaigājos mazliet pa ielu un apstājos. Pēc piecām vai desmit minūtēm atkal parādījās Bogss, bet ne vairs zirgā. Viņš streipuļoja pa ielu ar kailu galvu, divi viņa draugi turēja viņu zem rokas un steidzināja. Vecais bija norimis, bet izskatījās satraukts, viņš vairs nepretojās, bet pats centās iet ātrāk. Kāda balss iesaucās:

– Bogs!

Es atskatījos, lai redzētu, kas sauc, – tas bija pulkvedis Šerberns. Viņš nekustīgi stāvēja ielas vidū un labajā rokā turēja pistoli – viņš ar to netēmēja, bet bija pavērsis stobru pret debesīm.

Šajā pašā sekundē ieraudzīju šurp skrejam jaunu meiteni, tai līdzī skrēja divi vīri. Bogss un viņa draugi pagriezās, lai redzētu, kas viņu sauc. Ieraudzījuši pistoli, vīri atlēca sāņus, pistoles abi pielādētie stobri lēni nolaidās zināmā līmenī. Bogss pacēla abas rokas un iesaucās:

– Kungs, kungs, nešaujiet!

Bang! – noskanēja pirmais šāviens, un Bogss grīlodamies atkāpās, ar rokām tvarstīdams gaisu.

Bang! – noskanēja otrais šāviens, un Bogss atmuguriski smagi nokrita gar zemi, plaši atmetis abas rokas. Jaunā meitene spalgi iekliedzās, pieskrēja klāt savam tēvam un nokrita pie viņa raudādama.

– Ai, viņš to nogalinājis, viņš to nogalinājis! Ļaudis sapulcējās ap viņiem, cits citu grūzdami un stumdami, kaklus staipīdami, lai kaut ko saskatītu, bet tuvāk stāvošie grūda tos atpakaļ, kliegdami:

– Atpakaļ! Atpakaļ! Viņam trūkst gaisa, ko elpot.

Pulkvedis Šerberns nosvieda pistoli zemē, pagriezās apkārt un aizgāja.

Bogss ienesa mazajā aptieciņā, pūlis joprojām drūzmējās ap viņu, te sapulcējās visa pilsēta, arī es pieskrēju un dabūju labu vietu pie loga, kur stāvēju tuvu Bogssam un varēju viņu redzēt. Nelaimīgo noguldīja uz grīdas, palika viņam zem galvas biezu bībeli, atvēra otru bībeli un aplāja ar to viņa krūtis, bet vispirms viņi atrāva vaļā Bogsa kreklus, lai redzētu, kur bija trāpījusi lode. Viņš kādas desmit reizes dziļi ievilka elpu, ieelpojot viņa krūtīs pacēla bībeli un atkal nolaida to lejup izelpojot – pēc tam Bogss vairs nekustējās; viņš bija miris. Ļaudis atrāva no mirušā viņa meitu – viņa kļiedza un raudāja. Meitai bija apmēram sešpadsmit gadu, viņa izskatījās maiga un lēnīga, bet briesmīgi bāla un izbijusies.

Drīz vien visi pilsētiņas iedzīvotāji saskrēja šeit, stumdīdamies un grūstīdamies viņi mēģināja pieklūt pie loga, lai paskatītos uz mirušo, bet tie, kas te bija agrāk nostājušies, negribēja atdot savas vietas, un ļaudis aizmugurē nemiīgi sauca:

– Paklau, jūs jau esat diezgan redzējuši! Tas nav godīgi! Ko domā – jūs te skatīsieties visu laiku un citus nelaidīsiet klāt! Citiem arī ir tiesības, tāpat kā jums.

Viņiem lamājās pretī, un es aizlavījos projām, domādams, ka var iznākt nepatikšanas. Ielas bija ļaužu pilnas, visi bija satraukti. Katrs, kas bija redzējis pulkvedi šaujam, stāstīja, kā tas noticis, un ap stāstītājiem pulcējās lieli ļaužu bari, kas staipīja kaklus un klausījās. Kāds liela auguma kalsns vīrietis ar

gariem matiem un augstu, baltu kažokādas cepuri uz pakauša,⁹⁰ rokā turēdams spieķi ar līku rokturi, atzīmēja uz zemes tās vietas, kur bija stāvējis Bogss, kur Šerberns, un ļaudis, sekodami viņam no vienas vietas uz otru, vēroja visu, ko viņš darīja, pamādami ar galvu par zīmi, ka saprot; mazliet pieliekušies un iespieduši rokas sānos, viņi skatījās, kā viņš atzīmēja vietas ar savu spieķi. Garā auguma vīrs izslējās un nostājās nekustīgs tajā vietā, kur bija stāvējis Šerberns, sarauca pieri, novilka cepuri līdz acīm un iesaucās:

– Bogs!

Tad tēmēja ar spieķi un iesaucās: – Bang! – Atgrīļojās atpakaļ, vēlreiz iesaucās: – Bang! – un atkrita uz muguras. Visi, kas bija notikumu redzējuši, teica – tas noticis tieši tā. Tad kādi desmit vīri izvilka savas viskija pudeles un viņu pamieloja.

Kāds iesaucās, ka Šerbernu vajadzētu nolinčot. Pēc mirkļa to jau sauca visi un rēkdami, satrakoti drāzās turp, pa ceļam noraudami visas veļas virves, lai varētu pakārt pulkvedi.

Divdesmit otrā nodaļa

Pūlis ielenca Šerberna māju, aurodams un trakodams kā indiāņi. Katrs, kas tam stātos ceļā, tiktu notriekts un samīdīts – tas bija briesmīgs skats. Bērni spiegdami skrēja pūlim pa priekšu un pie laika pamuka no ceļa, katrā logā kārstījās sieviešu galvas, katrā kokā tupēja nēģeru puikas, pāri katram žogam skatījās jauni zēni un meitenes, bet, tiklīdz pūlis tuvojās, viņi pazuda un atbēga drošā attālumā. Daudzas sievietes un meitenes raudāja, pārbijušās vai līdz nāvei.

Visi nostājās pie Šerberna mājas sētas ciešā barā, un troksnis bija tik liels, ka pats savu balsi nevarēja sadzirdēt. Šerberna pagalmā bija neliels – tikai divdesmit pēdu. Daži iebrēcās:

– Noplēsiet žogu, noplēsiet žogu!

Tad visi sāka plēst un lauzt, un graut, līdz žogs nozuda, un pūļa priekšējās rindas kā vilnis ieplūda pagalmā.

Tieši tobrīd Šerberns iznāca uz sava mazā lieveņa jumta ar divstobru pistoli rokā un nostājās pavisam mierīgs un stingrs, neteikdams ne vārda. Troksnis pieklusa, pūlis atplūda atpakaļ.

Šerberns joprojām nerunāja ne vārda – tikai stāvēja, raudzīdamies leju. Klusums bija drausms un nepatīkams. Šerberns lēni pārlanda skatienu pūlim, un, kolīdz viņa acis apstājās, daži mēģināja skatīties pretim, bet nespēja un glēvi nolaida acis. Tad Šerberns iesmējās ne visai patīkamus smieklus, kas lika sajust, ka maizei, kuru kāds ēd, ir piejauktas smiltis.⁹¹

Tad viņš sacīja lēni un nicīgi:

– Jūs taisoties kādu nolinčot. Tas ir smieklīgi. Vai tiešām jums pietiktu drosmes linčot **vīru**! Jūs esat pietiekami drosmīgi apziest ar piķi un izvārtīt spalvās nabaga neaizsargātu, sabiedrības atstumtu sievieti, kas te iemaldās, bet vai jūs tiešām iedomāties, ka varat uzbrukt vīrietim? Īsts vīrietis nebaidītos pat desmittūkstoš jūsu sugas pārstāvju – ja ir gaiša diena un jūs nestāvat viņam aizmugurē.

Vai es jūs pazīstu? Caurcaurēm! Esmu piedzimis un uzaudzis Dienvidos, dzīvojis Ziemeļos, tāpēc pazīstu vidusmēra cilvēku visās vietās. Vidusmēra cilvēks ir glēvulis. Ziemeļos viņš ļauj katram sevi mīdīt pēc patikas, tad aiziet mājās un izlūdzas no dieva pazemības garu, kas viņam palīdzētu to panest. Dienvidos kāds vīrs viens pats dienas laikā apturēja diližansu, pilnu ar pasažieriem, un to aplaupīja. Jūsu avīzes jūs dēvē par drosmīgiem cilvēkiem tik bieži, ka jūs sev šķietat drosmīgāki par visiem citiem, bet drosmes jums ir tieši tik daudz, cik šiem glēvuļiem. Kāpēc jūsu tiesneši nepakar slepkavas? Viņi baidās, ka notiesātā draugi iešaus viņiem lodi mugurā, kad apkārt būs tumsa, – un to viņi tiešām mēdz darīt.

Tāpēc slepkavas vienmēr attaisno; un tad īsts vīrs iziet naktī kopā ar simt maskētiem glēvuļiem aizmugurē un nolinčo nelieti. Jūsu kļūda ir tā, ka nepaņēmat sev līdzīgu kādu īstu vīru, otrā kļūda – jūs neatnācāt tumsā un maskējušies. Jūs atvedāt sev līdzīgu tikai puscilvēku – Baku Hārknesu, – un, ja viņš jūs nesamusinātu, jūs būtu tikai bļautījušies.

Jūs nemaz negribējāt nākt šurp. Vidusmēra cilvēkam nepatīk satraukums un briesmas. Jums arī nepatīk satraukums un briesmas. Bet, ja puscilvēks, tāds kā Baks Hārkness, kliež: «Linčojiet viņu! Linčojiet viņu!» – jums ir bailes atkāpties, lai neparādītu, ka esat **glēvuļi**, tāpēc jūs tā rēcat un turaties pie puscilvēka svārku stērbelēm, nākat šurp un zvērat, ka veiksit lielus darbus. Visnožēlojamākais pasaulē ir pūlis, arī armija ir pūlis, tā iet kaujā ne tāpēc, ka pati ir drosmīga, bet drosmi tai dod apziņa, ka

⁹⁰ V.E.: *One long, lanky man, with long hair and a big white fur stovepipe hat on the back of his head...* (Tam vīram, jādūmā, galvā bija nevis kažokādas cepure, bet gan vilnas cilindrs).

⁹¹ V.E.: *the kind that makes you feel like when you are eating bread that's got sand in it.* (Markam Tvenam ir pateikts daudz skaidrāk nekā Mirdzai Ķempei).

tā ir liela ļaužu masa, un virsnieku pavēles. Taču pūlis, kuru nevada īsts vīrs, ir visnozēlojamākais. Tagad ievēlcieta savas astes, ejiet mājās un nolieniet kaktos. Ja kādu patiesi linčos, tas notiks tumsā pēc Dienvidu paražām, linčotāji ieradīsies maskās, un viņiem līdzī būs kāds īsts vīrs. Tad nu ejiet un paņemiet līdzī savu puscilvēku! – ar šiem vārdiem viņš atbalstīja pistoli pret kreiso roku un uzvilka gaili.

Pūlis pēkšņi atplūda atpakaļ, izšķīda uz visam pusēm, katrs aizbēga kā spēdams, un Baks Hārkness aizcilpoja viņiem nopakaļ diezgan nožēlojamā izskatā. Es būtu varējis palikt, ja gribētu, bet negribēju.

Aizgāju uz cirku un slaistījos tur aiz teltīm, kamēr sargs aizsoļoja garām, tad ielīdu iekšā. Man bija divdesmit dolāru zelta gabals un vēl cita nauda, bet nolēmu to pataupīt, jo nekad nevar zināt, kad cilvēkam var ievajadzēties naudas tik tālu prom no mājām, svešos ļaudīs. Vajadzēja būt piesardzīgam! Man nav nekas pretim izdot naudu par cirku, ja tajā nevar iekļūt citādi, bet nav vajadzības tāpēc naudu velti izšķiest.

Cirks tiešām bija nāvīgi elegants!

Šīto lielisko skatu, kad viņi visi iejāja pāris pēc pāra, džentlmeņi un lēdijas cits citam blakus, vīrieši biksēs un kreklos, bez zābakiem un bez piešiem, viegli atbalstījuši rokas uz gurniem – skaitā apmēram divdesmit, – katrai lēdijai koša sejas krāsa, visas nevainojami skaistas un izskatījās kā lepnas karalienes, kuru tērpi maksājuši miljonus, un viss mirgoja dimantos! Tas bija varens un smalks skats, nekad es vēl nebiju redzējis neko tik skaistu. Tad jātnieki un jātnieces piecēlās seglos stāvus visā augumā un auļoja apkārt visai arēnai tik viegli, līgani un daiļi – vīrieši stalti, slaidi un stipri, un viņu galvas šūpojās augšup un lejup gandrīz zem paša telts jumta, un katras lēdijas rožlapām līdzīgais tērps viegli un zīžaini viļņojās ap viņu gurniem, un viņas pašas izskatījās kā visskaistākie saulesargi.

Tad viņi jāja arvien ātrāk un sāka seglos dejojot, vispirms izslejot gaisā vienu kāju, tad otru, zirgi sagāzās arvien vairāk uz sāniem, un vadītājs staigāja apkārt vidusstabam, švīkstīnāja pātāgu un sauca: – Hi, ho! – bet klauns aiz viņa muguras izmeta jokus. Beidzot visi jātnieki izlaida no rokām pavadas, lēdijas iespieda rokas sānos, visi džentlmeņi sakrustoja rokas uz krūtīm, bet zirgi pieliecās un nostājās uz ceļiem!

Un tad cits pēc cita viņi aizauļoja no arēnas, jauki paklanījās, tad pazuda, un skatītāji neprātīgi sita plaukstas. Šajā cirka izrādē mākslinieki darīja brīnumu lietas, un visu laiku klauns tā jokojās, ka cilvēki no smiekliem vai nobeidzās. Tiklīdz vadītājs izteica kādu vārdu, klauns zibens ātrumā viņam atbildēja vissmieklīgākajā veidā, un es nekādi nevarēju izprast, kā viņam uzreiz ienāca prātā tik daudzi asprātīgi vārdi. Es tādus nevarētu izdomāt pat gada laikā.

Pēc tam kāds piedzēries vīrs gribēja ar varu iekļūt arēnā – viņš teica, ka vēloties jāt, jo protot jāt labāk par visiem citiem. Viņu noraidīja, mēģināja atrunāt un atturēt, bet viņš negribēja klausīties, un visa izrāde bija jāpārtrauc. Tad publika sāka uz piedzērušo brēkt un viņu izsmiet, tas viņu saniknoja, un viņš traki plosījās; ļaudis satraucās, vairāki vīrieši piecēlās no soliēm un steidzās uz arēnu, kliegdami:

– Piekaujiet viņu! Sviediet viņu ārā!

Dažas sievietes iespiedzās. Tad cirka vadītājs teica mazu uzrunu: viņš cerot, ka nebūšot vairs traucējumu, un, ja šis cilvēks apsolišoties vairs neārdīties, viņam pat atļaušot jāt, ja vien viņš esot pārliecināts, ka spēšot noturēties zirga mugurā. Visi smējās un sauca, ka piekrītot, un dzērājs uzrāpās zirgā. Tiklīdz viņš tam uzsēdās mugurā, zirgs sāka spārdīties, lēkāt un slieties uz pakāļkājām, divi cirka kalpotāji, ieķērusies pavadās, mēģināja to savaldīt, dzērājs kratījās, aptvēris zirga kaklu, un pie katra lēciena viņa kājas lidoja pa gaisu, ļaužu pūlis piecēlās kājās, klaigāja un smējās līdz asarām. Bet beidzot, par spīti cirka kalpotāju pūlēm, zirgs izrāvās no viņu rokām, un aizauļoja kā vējš vairākkārt apkārt arēnai, bet plēgurs joprojām karājās dzīvniekā kaklā, un viņa kājas, te viena, te otra, vilkās gandrīz pa zemi, un publika sajūsmā trakoja.

Bet man tas nelikās jocīgi, es drebēju, redzēdams vīru tādās briesmās. Taču drīz viņš ar pūlēm uzsvempās seglos, satvēra pavadas, ļodzīdamies gan uz vienu, gan uz otru pusi, nākamajā mirklī jau pielēca kājās, palaida pavadas un stāvēja seglos, kamēr zirgs drāzās kā sadedzis. Vīrs stāvēja seglos tik viegli un brīvi, it kā nekad nebūtu savā mūžā dzēris, – tad sāka vilkt nost savas drēbes un sviest tās smiltīs. Viņš svieda gaisā citu pēc cita savus apģērba gabalus, ka zibēja vien, – pavisam septiņpadsmit. Un tad viņš stāvēja slaidis un skaists, spilgtā un krāšņā triko, uzmušinādams zirgu ar pātāgu, līdz tas jauki rikšoja, – beidzot nolēca no segliem, paklanījās un aizskrēja aiz kulisēm, un visi skatītāji vai kauca aiz prieka un izbrīna.

Tad cirka vadītājs saprata, ka ir izmulļots, un kļuva dusmīgs. Piedzērušo bija tēlojis viens no viņa māksliniekiem! Tas pats bija šo joku izdomājis un nevienam neko neteicis. Arī man nebija visai patīkami, ka biju tā apmānīts, bet cirka vadītāja vietā es gan nevēlējos būt, pat ja man dotu tūkstoš dolāru.

Nezinu, varbūt kaut kur ir vēl labāki cirki nekā šis, bet labāku vēl neesmu redzējis. Vismaz man tas šķita ļoti labs, ja vien to kādreiz sastapšu, allaž iešu skatīties.

Šai vakarā notika arī mūsu izrāde, bet to noskatījās tikai divpadsmit cilvēku – ar pūlēm sedzām izdevumus. Skatītāji visu laiku smējās, kas ļoti sanikvoja hercogu, un visi aizgāja, iekams izrāde bija beigusies, palika tikai viens aizmidzis puika. Hercogs teica, ka šie Arkanzasas stulbeņi vēl neesot izauguši līdz Šekspīra izpratnei, tiem esot vajadzīga kāda muļķīga komēdija – un varbūt kaut kas vēl sliktāks. Viņš jau pazīstot viņu gaumi. Nākamajā rītā viņš sadabūja lielas ietinamā papīra loksnes un melnu krāsu, uzzīmēja afišas un izlīmēja tās visā pilsētiņā.

Afīšas vēstīja:

Tiesas zālē!
Tikai trīs vakarus
pasaulslavenie traģiķi
Deivlds Gariks Jaunākais!
un
Edmunds Kīns Vecākais!
no Londonas un Eiropas teātriem
aizraujošā traģēdijā
Karļa Žirafe
vai
Nesalīdzināmais Karaliskums⁹²!!!
Ieejas cena piecdesmit centu.

Pašā apakšā bija vislielākais uzraksts

Sievietēm un bērniem ieeja aizliegta.

– Ziniet, – teica hercogs, – ja šī uzraksta rinda viņus nepievilks, tad es Arkanzasu nepazīstu!

Divdesmit trešā nodaļa

Visu dienu hercogs un karalis cītīgi strādāja: sameistaroja skatuvi, piekāra priekškaru un rampā sasprauda svecas, un šai vakarā jau ļoti agri telpa bija pilna vīriešiem. Kad tā bija bāztin piebāzta, hercogs atstāja savu vietu pie ieejas durvīm, apgāja celtnei apkārt, uzkāpa uz skatuves, nostājās pie priekškara un teica nelielu uzrunu, slavēdams savu traģēdiju, kas esot vissatricinošākā, kāda jebkad redzēta. Ilgi viņš runāja par traģēdiju un par Edmundu Kīnu Vecāko, kas tajā tēlojot galveno lomu, un, kad visu gaidas bija sakāpinājis, pacēla priekškaru. Nākamajā mirklī uz skatuves četrāpus nolīda karalis, gluži kails, krustu šķērsu notrieps dažādām krāsām – raibs kā varavīksne.

Par pārējo nav vērts runāt, viņš izskatījās mežonīgs, bet ārkārtīgi jocīgs. Skatītāji aiz smiekliem vai nobeidzās, kad karalis, krietni izlēkājies, nozuda aiz kulisēm, viņi bļautījās, aplaudēja, smējās un izsauca viņu, līdz viņš atgriezās un atkārtoja savu numuru, pēc tam publika viņu piespieda to atkārtot trešo reizi. Pat govs būtu smējusies, redzot, kā lēkāja vecais nelga.

Tad hercogs nolaida priekškaru, paklanījās skatītājiem un teica, ka šo lielo traģēdiju atkārtosot vēl divus vakarus, jo viņiem esot steidzīgi jāaizbrauc uz viesizrādēm Londonā, kur Drurleīnā jau visas biļetes pārdotas, vēlreiz paklanījās un teica – ja šī izrāde publikai patikusi un tā guvusi zināmu pamācību, tad lai ieteicot saviem draugiem atnākt to paskatīties.

Divdesmit cilvēku iesaucas:

– Vai tad jau beigas? Un tas ir **viss**?

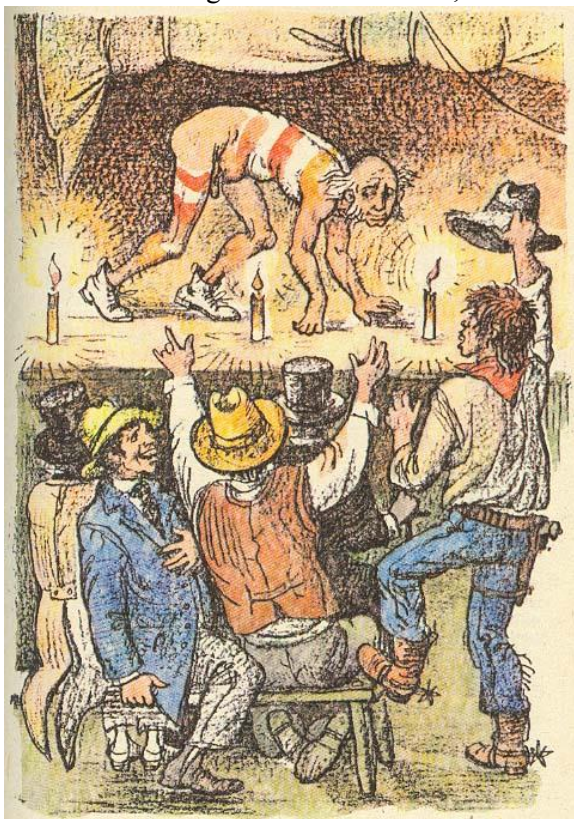
Hercogs atbildēja, ka izrāde beigusies. Tad sākās varens tracis. Visi sauca: – Krāpnieki!

⁹² V.E.: *The king's cameleopard, or the royal nonesuch.*

Publika piecēlās saniknota un jau grasījās uzbrukt skatuvei un traģēdijas tēlotājiem. Bet kāds liela auguma skaists vīrietis uzlēca uz sola un iesaucās:

– Pagaidiet! Lūdzu vārdu, džentlmeņi! Visi apstājās, lai klausītos.

– Mēs esam piekrāpti – pamatīgi piekrāpti. Bet neļausim, lai visa pilsēta par mums smejas visu mūžu. Nē, iziesim no šejienes mierīgi, slavēsim izrādi un piekrāpsim visus pārējos pilsētā. Tad visi sēdēsim vienā peļķē.⁹³ Vai tas nebūtu prātīgi?

– Patiešām! Tiesnesim taisnība! – Visi atsaucās.

– Labi, tad ne vārda par krāpšanu. Iesim mājās un ieteiksim visiem atnākt un noskatīties traģēdiju.

Otrā dienā visa pilsēta runāja par to, cik lieliska bijusi mūsu izrāde. Vakarā zāle bija atkal pilna, ka lūst, un mēs atkal piekrāpām skatītājus. Kad kopā ar hercogu un karali atgriezāmies uz plostu, visi paēdām vakariņas, pēc tam ap pusnakti viņi pavēlēja Džimam un man ievirzīt plostu upes vidū, aizbraukt divas jūdzes lejup pa upi un to noslēpt.

Trešajā vakarā zāle bija atkal pārpildīta – un šoreiz nenāca jauni skatītāji, bet tie, kas jau bija skatījušies izrādi iepriekšējos divos vakaros. Es stāvēju blakus hercogam pie durvīm un ievēroju, ka katram ienācējam kabatas bija piebāztas vai kaut kas noslēpts zem svārkiem – tās nebija smaržu

pudelītes, bet kaut kas cits. Varēju saost vecu olu un sapuvušu kāpostu smaku, un, ja es varu pateikt, kā smird sprāguši kaķi, varu saderēt, ka skatītāji ienesa zālē sešdesmit četrus tādus sprāgoņas. Kādu brīdi stāvēju, bet neizturēju drausmīgo smirdoņu. Kad zāle bija pavisam pilna, hercogs iedeva kādam jauneklim divdesmit piecus centus un lūdza viņu kādu mirkli pastāvēt pie durvīm, tad viņš devās apkārt celtnei it kā uz skatuves durvīm, un es viņam sekoju. Tiklīdz aizgājām aiz stūra tumsā, viņš sacīja:

– Ej ātri projām un, kad būsi ticis tālāk no mājām, tad skrej līdz plostam, cik spēka, it kā tev pakaļ dzītos nelabais!

Es to darīju, un viņš arī. Mēs reizē nokļuvām līdz plostam, un pēc divām sekundēm tas slīdēja lejup pa straumi, tumsā un klusumā virzīdamies uz upes vidu. Es jau domāju, ka nu karalim klājas plāni, bet gluži otrādi; drīz viņš izlīda no būdas un jautāja:

– Nu, cik mēs šoreiz nopelnījām ar šo veco triku, hercogs?

Viņš nemaz nebija bijis pilsētā.

Mēs aizdedzinājām laternu tikai tad, kad bijām jau desmit jūdžu viņpus pilsētas. Tad iededzām gaismu, paēdām vakariņas, un karalis un hercogs smējās locīdamies par to, kā bija piekrāpuši publiku. Hercogs iesaucās:

– Zaļknābji, stulbās galvas! Es zināju, ka pirmās izrādes publika klusēs, lai arī pārējie pilsētnieki tiktu apmulšoti. Zināju, ka viņi mums uzbruks trešajā vakarā un domās, ka nu ir pienākusi viņu reize. Tagad nu tiešām ir viņu reize, un es labprāt gribētu zināt, ko tie gūst no savas izrādes. Kā viņi izmantos šo izdevību? Viņi var sarīkot pikniku, ja vēlas, jo ēdamā tur sanests vesels lērums.

Blēži trijos vakaros bija nopelnījuši četri simti sešdesmit piecus dolārus. Es vēl nekad nebiju redzējis, ka naudu grābj tik lielām kaudzēm.

Pēc kāda laika, kad abi bija aizmiguši un krāca, Džims sacīja:

– Hak, vai tevi nepārsteidz karaļu uzvedība?

– Nē, – atbildēju, – nemaz!

– Kāpēc ne, Hak?

– Tā ir tāda suga. Man šķiet, viņi visi ir vienādi.

– Bet, Hak, šie mūsu karaļi ir īsti nelieši, tik tiešām – īsti nelieši!

⁹³ V.E.: Then we'll all be in the same boat.

– Jā, arī es to saku. Gandrīz visi karaļi ir nolieši! To esmu noskaidrojis.

– Vai patiesi?

– Palasi par viņiem grāmatās – tad tu redzēsi! Piemēram – Henrijs Astotais, salīdzinājumā ar viņu mūsējais ir svētdienskolas pārzinis. Tad Čārlzs Otrais, Luijs Četrpadsmitais, Luijs Piecpadsmitais, Džeimss Otrais, Eduards Otrais, Ričards Trešais un vēl kādi četrdesmit, visi sakšu valdnieki, kas vecos laikos siroja apkārt un slepkavoja. Ja tu būtu redzējis Henriju Astoto viņa ziedu laikos! Tas tikai bija ziedīnš! Katru dienu viņš ņēma jaunu sievu un otrā rītā nocirta viņai galvu.⁹⁴ Tikpat vienaldzīgi, it kā pasūtītu sev vārītas olas. «Atvediet man Nellu Gvinu!» viņš pavēlēja. Viņu atveda. Bet otrā rītā viņš kļiedza: «Nocērtiet viņai galvu». Un viņai to nocirta. «Atvediet man Džeinu Šoru!» – tā viņš sacīja, un Džeinu atveda. Otrā rītā: «Nocērtiet viņai galvu!» – un galva noripoja. «Aiciniet man skaisto Rozamundi!» Skaistā Rozamunde ierodas. Otrā rītā: «Nocērtiet viņai galvu!» Un viņš pavēlēja savām sievām, lai viņas tam katru nakti stāsta pasakas, un, kad viņas bija izstāstījušas tūkstsots un vienu pasaku, tad viņš tās sakopoja grāmatā un nosauca to par «Pastarās tiesas grāmatu»⁹⁵ – ļoti piemērots nosaukums. Tu nepazīsti karaļus, Džim! Bet es viņus pazīstu, un mūsu vecais blēdis vēl ir viens no labākajiem, kas minēti vēsturē. Un tad Henrijam ienāca prātā saplēsties ar Ameriku. Kā viņš to darīja – vai pieteica mūsu zemei karu, lai tā sagatavojas? Nekā! Viņš pēkšņi izbēra visu tējas kravu pār bortu Bostonas ostā, uzskribelēja Neatkarības deklarāciju un izaicināja mūs uz karu.⁹⁶ Tādi bija viņa paņēmiēni – visiem negaidot uzbrukt. Viņam pat paša tēvs hercogs Velingtons likās aizdomīgs. Ko viņš darīja? Vai aprunājās ar viņu? Nē, noslīcināja Malvāzijas vīna mucā kā kaķi. Ja kāds cilvēks viņa tuvumā nejauši atstāja savu naudu, – ko viņš? Tūlīt iegrūda savā kabatā. Ja parakstīja kādu līgumu un viņam iemaksāja naudu, vai tu domā – viņš izdarīja apsolīto? Ja viņam neskatījās uz pirkstiem, – visu izdarīja otrādi. Tiklīdz atvēra muti – un ja tūlīt neaizvēra – katreiz izgrūda melus! Tāds nejdzīgs kukainis bija Henrijs, un, ja viņš te būtu mūsu karaļu vietā, tad piekrāptu pilsētniekus vēl trakāk nekā mūsējie. Es jau nesaku, ka mūsējie ir kādi jēriņi, tādi viņi nav, ja aukstasinīgi vērojam notikumus, bet tomēr viņi ir nieks, salīdzinot ar šo veco grēku āzi! Es varu teikt – karaļi paliek karaļi, un no viņiem neko nevar prasīt. Visi kopā viņi ir viena negodīga banda! Tā viņi ir auguši.

– Bet mūsējais briesmīgi smird pēc sīvā, Hak.

– Viņi visi smird, Džim. Tur mēs neko nevaram darīt – tā teikts vēsturē.

– Bet hercogs ir dažā ziņā diezgan lādzīgs cilvēks.

– Jā, hercogs ir citāds. Bet starpība nav liela. Šis arī nav pirmās šķiras hercogs. Kad viņš piedzera, tad, ja neesi tuvredzīgs, neatšķirsi viņu no karaļa.

– Man viņi nav vajadzīgi, Hak! Es tikai ar pūlēm viņus paciešu!

– Arī man tāpat, Džim. Bet, ja nu viņi uzsēdušies mums uz kakla, tad mums jāatceras, kas viņi ir, un jāpaciešas. Dažreiz gribētos atrast tādu zemi, kur karaļu vairs nav.

Kāda nozīme būtu pastāstīt Džimam, ka viņi nebija ne karaļi, ne hercogi. Tur nebūtu nekāda labuma, un man jau bija taisnība – viņus nevarēja atšķirt no īstajiem.

Nolikos gulēt, un Džims mani nedomināja, kad pienāca mana kārta stāvēt sardzē. Viņš bieži tā darīja. Kad atmodos ausmā, viņš sēdēja, galvu noliecis uz ceļiem, skumji vaidēdams. Parasti es viņam tad nepievērsu uzmanību, neko neteicu. Zināju, ka viņš domāja par savu sievu un bērniem tālumā, ka viņš bija nomākts un ilgojās pēc mājām, jo nekad vēl savā mūžā nebija mājas atstājis. Šķiet, viņš mīlēja savus tuviniekus tāpat kā baltie savējos. Varbūt tas liekas savādi, bet tomēr tā ir! Viņš naktīs bieži vaidēja un elsoja, kad domāja, ka esmu aizmidzis, un sauca:

– Nabaga mazā Lizabeta, nabaga mazais Džonnijs! Cik man ir grūti! Varbūt jūs nekad, nekad, nekad vairs neredzēšu!

Džims ir varen labs nēģeris.

Bet šoreiz sāku ar viņu runāt par viņa sievu un bērniem, un, starp citu, viņš man teica:

– Šoreiz man ir sevišķi grūti tālab, ka, dzirdot krastmalā kaut kur aizcērtamies durvis vai kādu līdzīgu troksni, atcerējos, cik nejauki apgājos ar savu mazo Lizabetu. Viņai bija nepilni četri gadiņi, kad viņa sasirga ar šarlaku, smagi slimoja, bet atveseļojās, un kādu dienu, kad viņa stāvēja man blakus, es viņai teicu: «Aizver durvis». Viņa nepakustējās, tikai stāvēja un laipni man uzsmaidīja. Es saniknojos un vairākkārt skaļā balsī viņai uzbrēcu: «Vai tu nedzirdi? Aizver durvis!»

⁹⁴ V.E.: Manā grāmatā blakus šai rindkopai ar zīmuli pierakstīti tādi vārdi: «Un to stāsta Haks, kurš tikko iemācījies lasīt!»

⁹⁵ Haks savā stāstā sajauc dažādus vēsturiskus notikumus: Vilhelma Iekarotāja «Zemes īpašumu grāmatu» ar arābu pasakām «Tūkstsots un viena nakts», piedēvēdams tās Henrijam Astotajam un viņa sievām. (Tulk.)

⁹⁶ V.E.: Šajā vietā manā grāmatā ar zīmuli pierakstīts: «Kāpēc tad šeit tulkotāja nedod savu piezīmi? Vai nepamanīja?» (Visi Haka stāsti ir kariķēti un sagrozīti vēstures attēlojumi).

Bet viņa tikai stāvēja un vēl mīlīgāk smaidīja. Tad es kļuvi vai traks aiz dusmām un saucu: «Nu tad es tevi piespiedīšu mani klausīt!» Un iesitu viņai tā pa galvu, ka viņa nokrita uz grīdas. Tad iegāju otrā istabā un pakavējos tur desmit minūtes. Kad atnācu atpakaļ, durvis vēl joprojām bija vaļā, bet meitenīte stāvēja tieši pie durvīm un žēli raudāja. Es atkal sadusmojos un gribēju sagrābt bērnu, bet tieši tad – durvis bija veramas uz iekšpusi – uzbrāzās vējš un aizcirta tās – blidīc⁹⁷! – tieši viņai aiz muguras, taču viņa pat nepakustējās. Man aizrāvās elpa, es pat nevaru izteikt, kā jutos tai brīdī, sāku viss trīcēt, atvēru lēnām un klusu durvis, iebāzu piesardzīgi galvu pa spraugu bērnam aiz muguras un visā balsī iebērcos «Vau!» **Bet viņa nepakustējās!** Vai, Hak! Tad es raudādams satvēru viņu savās rokās un iesaucos: «Ai, tu mazā nabadzīte! Lai visvarenais dievs piedod vecajam Džimam, jo viņš pats to sev visu mūžu nepiedos!» Viņa bija pēc šarlaka kļuvusi kurlmēma, Hak! Kurlmēma! Un es tik ļauni pret viņu izturējos!

Divdesmit ceturtnā nodaļa

Nākamās dienas vakarā piestājām pie kādas vītoliem aizaugušas salas upes vidū, abās pusēs upei bija pilsētiņas; hercogs un karalis sāka kalt plānu, kā tur apstrādāt iedzīvotājus. Džims sacīja hercogam – viņš cerot, ka mēs te neuzkavēšoties ilgi, jo viņam esot pārlietu smagi un garlaicīgi gulēt caurām dienām būdā ar virvi sasieta. Katreiz, kad atstājām viņu vienu, mums viņš bija jāsasien, jo katrs, kas viņu nejauši ieraudzītu nesasieta, domātu, ka viņš ir izbēdzis nēģeris. Hercogs atbildēja, ka, protams, grūti gulēt visu dienu sasieta un viņš izdomāšot, kā varētu iztikt bez šā paņēmiena.

Hercogs bija neparasti gudrs un drīz arī atrada izeju. Viņš iegērbā Džimu karaļa Līra tērpā – garā katūna apmetnī, uzlika viņam galvā baltu zirga astru parūku un pielīmēja tādu pašu vaigubārdi. Tad nozieda Džima seju un rokas, ausis un kaklu ar biezu, blāvu tumšzilu krāsu, un viņš izskatījās kā slīkonis, kas gulējis ūdenī deviņas dienas. Tādu briesmoni nekad vēl nebiju redzējis! Tad hercogs paņēma dēlīti un uz tā uzrakstīja:

«Sajucis arābs, bet skaidrā prātā cilvēkus neapdraud».⁹⁸

Viņš pienagloja dēlīti pie kārts un to uzstādīja četru vai piecu pēdu attālumā no būdas.

Džims bija apmierināts. Viņš teica, ka tas esot daudz labāk nekā gulēt vairākus gadus katru dienu sasieta un drebēt pie mazākā troksnīša. Hercogs teica, lai viņš jūtos brīvi un ērti un, tiklīdz kāds parādot savu degunu, lai viņš izlecot no būdas, mazliet patrakojoš un iekaucoties kā plēsīgs zvērs, tad jau visi laidīšot lēkas vaļā un likšot viņu mierā. Tas bija prātīgi teikts, un vidusmēra cilvēks pat negaidītu, lai Džims sāktu kaukt. Džims izskatījās kā līķis, tikai vēl daudz briesmīgāks.

Blēži atkal gribēja izmēģināt «Žirafi», jo tā ienesa tik daudz naudas, bet baidījās, vai tikai ziņas par šo izrādi nav atklīdušas līdz šejieni. Viņi neko citu nevarēja izdomāt, beidzot hercogs sacīja, ka viņš atgulšoties un pāris stundas padomāšot, kā varētu apmulķot šo Arkanzasas pilsētiņu, bet karalis solījās aizsoļot uz otru pilsētiņu bez jebkāda plāna, tikai uzticēdamies augstākajai varai – manuprāt, velnam, – ka tā viņu vedīšot pa ienesīgu ceļu.

Mēs visi bijām sev nopirkuši pēdējā pilsētiņā jaunus tērpus. Karalis apģērbā savu jauno uzvalku un pavēlēja arī man apģērbties. Es to darīju. Karaļa uzvalks bija melns, un viņš tajā izskatījās ļoti smalks un svinīgs. Es nemaz nezināju, ka drēbes var tā pārmainīt cilvēka izskatu. Agrāk viņš izskatījās kā visnegodīgākais blēdis, bet tagad, kad noņēma savu jauno balto cepuri, paklanījās un pasmaidīja, izskatījās cēls, labs un tikumisks, it kā būtu nupat izkāpis no Noasa šķirsta, un varbūt pats bija kāds Mozus priesteris. Džims iztūrēja laivu, un es sakārtoju airi. Pie krasta, trīs jūdžu attālumā no pilsētas, zemesraga tuvumā, stāvēja liels tvaikonis, kas jau vairākas stundas uzņēma kravu.

Karalis sacīja:

– Ja esmu šādā tērpā, tad man būtu labāk ierasties pilsētiņā no Sentluisas vai Cincinati, vai kādas citas lielpilsētas. Brauc līdz tvaikonim, Haklberij, mēs ar to ieradīsimies pilsētiņā.

Man nebija divreiz jāsaka, lai varu pabraukāties ar tvaikoni. Es pietuvojos krastam pusjūdzes attālumā no pilsētas un airējos tālāk – gar stāvo krauju rāmajā ūdenī. Drīz uzdūrāties kādam patīkama izskata zemnieku puisim, kas izskatījās gluži vientiesīgs. Viņš sēdēja uz baļķa, slaucīdams sviedrus no sejas, jo bija ļoti karsts, un viņam blakus stāvēja divas lielas ceļa somas, gatavotas no paklāju auduma.

– Piestājies krastā, – karalis teica. Es paklausīju.

– Kurp ceļojat, jaunais cilvēk?

– Uz Orleānu, gaidu tvaikoni.

⁹⁷ V.E.: Angliski: *BLAM!*

⁹⁸ V.E.: *Sick Arab – but harmless when not out of his head.*

– Sēdieties laivā, – karalis sacīja. – Pagaidiet vienu mirkli, mans sulainis jums palīdzēs iecelt somas. Izkāp un palīdzi džentlmenim, Adolfus! – tā viņš uzsauca man.

Es palīdzēju, un tad trijatā braucām tālāk. Jauneklis bija ļoti pateicīgs un sacīja, ka bijis grūti stiept bagāžu tādā tveicē. Viņš jautāja karalim, kurp tas braucot. Karalis atbildēja, ka esot braucis lejup pa upi, izkāpis šorīt otrajā pilsētiņā un tagad aizbraukšot dažas jūdzes, lai apmeklētu kādu draugu, kam tur augštecē esot ferma.

Jauneklis atbildēja:

– Tiklīdz jūs ieraudzīju, teicu sev: tas noteikti ir misters Uilkss, viņš tikai mazliet novēlojies. «Nē, tas nav viņš, jo kāpēc, lai viņš brauktu augšup pa upi?» Jūs taču neesat viņš, vai ne?

– Nē, saucos Blodžets – Eliksanders Blodžets – jāsaka būtu garīdznieks Eliksanders Blodžets, jo esmu viens no tā kunga pazemīgajiem kalpiem. Tomēr man žēl, ka misters Uilkss nav ieradies laikā, – vai viņš kaut ko zaudējis ar to, – ceru, ka ne?

– Viņš nav zaudējis nekādu īpašumu – to jau viņš dabūs, bet viņš neredzēja savu brāli Pīteru mirstam – varbūt arī tas viņam neko nenozīmē, – bet viņa brālis būtu visu atdevis, lai tikai pirms nāves viņu redzētu, trīs nedēļas viņš par to vien runāja: nebija viņu kopš bērnības redzējis, arī savu brāli Viljamu nebija redzējis – to kurlmēmo. Viljamam ir gadu trīsdesmit vai trīsdesmit pieci. Uz šejieni atbrauca tikai Pīters un Džordžs. Džordžs bija precējies, viņš un viņa sieva, abi nomira pagājušajā gadā. Tagad palikuši tikai Harvejs un Viljams⁹⁹, un, kā jau teicu, viņi neatbrauca.

– Vai viņiem kāds aizrakstīja vēstuli?

– Jā gan, pirms apmēram diviem mēnešiem, kad Pīters pirmoreiz saslima, tad viņš teica, ka viņam esot tāda nojauta, ka vairs necelšoties. Ziniet, viņš bija diezgan vecs, un Džordža meitas ir pārāk jaunas, lai ar viņu saprastos, atskaitot sarkanmati Mēriju Džeinu, un viņš pēc Džordža un viņa sievas nāves jutās vientuļš, un likās, ka pats vairs nevēlējās dzīvot. Viņš izmisīgi vēlējās redzēt Harveju un arī Viljamu, bet testamentu negribēja rakstīt – ir tādi cilvēki. Viņš atstāja vēstuli Harvejam, kurā pastāstīja, kur noglabāta nauda un ka viņš vēloties atlikušo mantu sadalīt starp Džordža meitām, lai viņas neciestu trūkumu, jo Džordžs viņām nebija neko atstājis. Tikai šo vēstuli vien viņu pierunāja uzrakstīt – vairāk neko.

– Kāpēc jūs domājat, ka Harvejs nav atbraucis? Kur viņš dzīvo?

– Anglijā, Šefildā – viņš tur ir mācītājs, nekad nav bijis Amerikā. Viņam nekad nav bijis laika, un varbūt viņš vēstuli nemaz nav saņēmis.

– Cik žēl, cik žēl, ka viņš nepaguva sastapties ar saviem brāļiem, nabaga cilvēks! Jūs sakāt, ka braucat uz Orleānu?

– Jā, bet tur jau nepalikšu. Es nākamnedēļ braukšu ar kuģi uz Riodežaneiro, kur dzīvo mans tēvocis.

– Tas ir garš ceļojums, bet ļoti skaists. Labprāt brauktu jūsu vietā. Vai Mērija Džeina ir vecākā meita? Cik gadu pārējām?

– Mērijai Džeinai ir deviņpadsmit, Sjūzenai piecpadsmit un Džoanai četrpadsmit gadu. Tai ir tā zaķalūpa, un viņa grib savu dzīvi velīt labiem darbiem.

– Nabadzītes! Atstātas vienas šajā saltajā pasaulē.

– Viņām varēja klāties vēl ļaunāk. Vecajam Pīteram bija daudz draugu, un tie viņas nepametīs nelaimē. Baptistu sludinātājs Hopsens, diakons Lots Hovijs, Bens Rakers, Ebners Šeklfords un jurists Levijs Bels, ārsts Robinsons un viņu sievas, atraitne Bārtlija un vēl daudzi citi. Tie bija Pītera tuvākie draugi, un par viņiem viņš rakstīja savās vēstulēs, kuras sūtīja uz dzimteni, Harvejs jau zinās, kur šos draugus atrast, kad viņš atbrauks.

Vecais turpināja jaunekli izprašāt, līdz tas izstāstīja visu, ko zināja. Lai mani sasper jods, ja viņš neuzzinātu visu par šīs sasodītās pilsētiņas iedzīvotājiem, par Uilksiem, par Pītera amatu – viņš bijis ādu ģērētājs, un par Džordžu – tas bijis namdaris, un par Harveju – viņš esot kādas sektes mācītājs, un tā tālāk, un tā tālāk. Tad vecais sacīja:

– Kāpēc jūs gribējāt iet kājām līdz tvaikonim?

– Tas ir liels kuģis no Orleānas, un es baidījos, ka tāds šeit nepiestās. Ja tvaikonis smagi piekrauts, tas neapstājas uz saucieniem. Piestājas tvaikonīši no Cincinati, bet šis tvaikonis ir no Sentluisas.

– Vai Pīters Uilkss bija turīgs?

– Kā tad, diezgan turīgs. Viņam bija māja un zeme. Stāsta, ka viņš atstājis kaut kur noglabātus trīs vai četrus tūkstošus skaidrā.

⁹⁹ V.E.: *Harvey and William Wilks*.

– Kad, jūs teicāt, viņš nomira?

– Es neko neteicu, bet nomira viņš pagājušajā naktī.

– Tad jau bēres būs rītdien.

– Jā, ap pusdienas laiku.

– Tas ir ļoti bēdīgi, bet mums visiem kādreiz jāaiziet. Tāpēc mums visiem jābūt gataviem, jāsauglabā sirds miers.

– Jā, ser, tas ir pareizi. Mana māte arī vienmēr tā saka.

Kad piebraucām pie tvaikoņa, tas bija uzņēmis kravu un drīz aizbrauca. Karalis vairs neko neteica, ka arī mums jāuzkāpj uz kuģa, un tā es nepaguvu pabraukāties ar tvaikoni. Kad kuģis aizbrauca, karalis lika man aizbraukt vēl vienu jūdzi līdz kādai vientuļai vietai, tad viņš izkāpa krastā un sacīja:

– Tagad brauc ātri atpakaļ un atved šurp hercogu ar jaunajām ceļa somām. Ja viņš aizbraucis uz upes otro krastu, dodies turp un atved viņu pie manis. Un saki, lai viņš labi sagērbjas. Bet tagad staigā!

Es jau sapratu, kāds ir viņa nodoms, bet, protams, neko neteicu. Kad atgriezās kopā ar hercogu, mēs noslēpām laivu, tad viņš nosēdās uz baļķa, un karalis visu izstāstīja, ko bija teicis jaunais cilvēks, – vārds vārdā. Un stāstīdams viņš centās runāt kā anglis, un tādām lempīm kā viņam tas izdevās diezgan labi. Tad viņš jautāja:

– Bet vai varēsīt tēlot kurlmēmo, Bildžuoter?

Hercogs atbildēja, ka uz viņu varot paļauties. Viņš esot tēlojis kurlmēmos uz skatuves. Tad viņi nolēma gaidīt tvaikoni.

Pēcpusdienā parādījās divi mazi kuģīši, bet tie nenāca no upes augšgala, pēc tam tuvojās liels tvaikonis, ko karalis un hercogs ar saucieniem apstādināja. Tvaikonis izsūtīja malā laivu, un tad mēs uzkāpām uz klāja. Tvaikonis brauca no Cincinnati, un, kad kuģa ļaudis uzzināja, ka gribam braukt tikai četras vai piecas jūdzes, viņi traki sašuta un sāka lamāties, un piedraudēja mūs izsēdināt krastā. Bet karalis bija mierīgs. Viņš atbildēja:

– Ja džentlmeņi var atļauties samaksāt dolāru par katru jūdzi, lai tos uzņem kuģī un tad ar laivu izsēdina malā, kāpēc tad tvaikonis to nevar atļauties?

Tad kuģa ļaudis nomierinājās un teica, ka viss būšot kārtībā. Kad nokļuvām līdz pilsētiņai, mūs ar laivu atkal aizveda krastā. Ieraugot laivu, kādi pārdesmit cilvēki saskrēja krastā. Tad karalis jautāja:

– Vai kāds no jums, džentlmeņi, man var pasacīt, kur dzīvo Pīters Uilks?

Ļaudis saskatījās, pakratīja galvas, it kā viens otram gribētu sacīt: «Nu, ko es jums teicu?» Tad viens no viņiem laipni un klusi atbildēja:

– Man ļoti žēl, ser, bet mēs varam jums vienīgi parādīt vietu, kur viņš dzīvoja vēl vakardienas vakarā.

Šai pašā mirklī nekrietnais vecis it kā sabruka, uzgāzās šim vīram, atspieda zodu pret viņa plecu un apslacīja viņa muguru asarām, saukdams:

– Ak vai, ak vai, mūsu nabaga brālis ir miris, un mēs nepaguvām ar viņu tikties, tas ir pārāk, pārāk smagi!

Tad viņš šņukstēdams pagriezās un sāka ar rokām rādīt muļķīgas zīmes hercogam, un, sasodīts, tas arī nosvieda ceļa somu un sāka raudāt. Šie divi blēži bija visrūdītākie nelieši, kādus šai pasaulē esmu redzējis.

Visi sapulcējās ap viņiem, izteica līdzjūtību, mierināja laipniem vārdiem, uznesa viņu ceļa somas pakalnā, bet bieži balstījās uz viņiem un raudāja. Ļaudis stāstīja karalim par viņa brāļa pēdējiem brīžiem, un karalis to ar rokām parādīja hercogam, un abi tā bēdājās par nabaga gērētāju, it kā būtu zaudējuši visu pasaulē. Lai es kļūstu par nēģeri, ja esmu tā kaut ko redzējis! Cilvēkam sametas kauns par visu cilvēku dzimumu.

Divdesmit piektā nodaļa

Divās minūtēs ziņa izplatījās visā pilsētā, un no visām pusēm saskrēja ļaudis, daži vēl pa ceļam vilkdami virssvārkus. Drīz bijām liela pūļa ielenkti, un soļu troksnis bija tāds, it kā maršētu karavīri. Pa logiem un durvīm snaikstījās galvas, un ik mirkli kāds pāri žogam iesaucās:

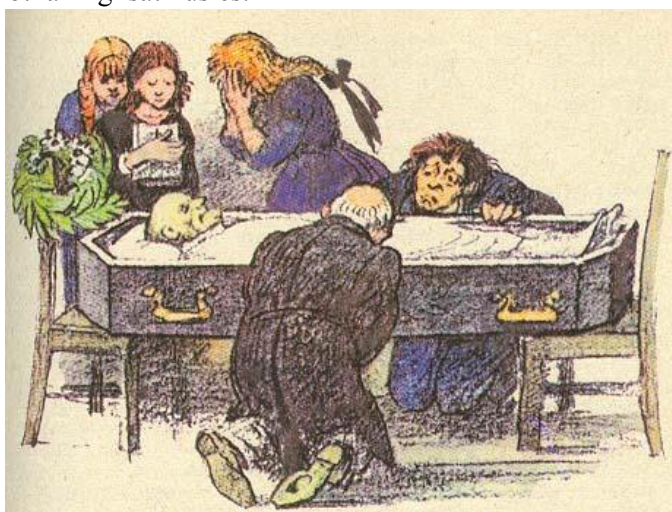
– Vai tie ir **viņi**?

Un kāds, soļodams līdzī baram, atsaucās:

– Patiešām – viņi!

Kad nokļuvām līdz Uilksa mājai, iela tur bija ļaužu pilna, bet trīs meitenes stāvēja durvīs. Mērija Džeina tiešām bija sarkanmate, bet tas neko nekaitēja, viņa izskatījās aplam skaista, viņas seja un acis mirdzēja laimē, tik ļoti viņa priecājās, ka atbraukuši tēvoči. Karalis atpleta rokas, un Mērija Džeina metās viņa skavās, un meitene ar zaķalūpu krita ap kaklu hercogam. Visi – galvenokārt sievietes – apraudājās aiz prieka, redzēdami, ka viņi beidzot laimīgi satikušies.

Tad karalis slepus piebukņīja hercogam – es to ievēroju, – apskatījās apkārt un ieraudzīja kaktā šķirstu, noliktu uz diviem krēsliem; karalis un hercogs, ar vienu roku apskaudami viens otra plecus, ar otru slaucīdami acis, lēni un svinīgi soļoja turp, un pūlis pašķīrās, lai dotu viņiem ceļu, visas sarunas un trokšņi apklusā, ļaudis sauca: «Šš!» – visi vīrieši noņēma cepures un nolieca galvas, šādā klusumā varētu sadzirdēt pat kniepadatu krītām. Iegājuši kaktā, viņi pieliecās un ielūkojās šķirstā, paskatījās viens otram acīs, tad sāka tik skaļi raudāt, ka viņu kaukšanu laikiem varēja sadzirdēt Orleānā, aplika rokas viens otram ap kaklu un atbalstīja zodus pret otra plecu, un trīs vai četras minūtes tā pinkšķēja, kā nekad vēl savā mūžā neesmu dzirdējis vīriešus raudam.

Visi pārējie arī raudāja, un telpa kļuva tik mikla, ka es pabrīnījos. Tad karalis un hercogs nostājās šķirsta abās pusēs, nometās uz ceļiem, atslēja pieres pret šķirstu un klusu sevī lūdza dievu. Tas tā aizkustināja pūli – vairāk nekā viss cits, – ka visi sabruka skaļās raudās, arī nabaga meitenes. Gandrīz katra sieviete piegāja klāt meitenēm, nerunājot ne vārda, noskūpstīja tās svinīgi uz pieres, uzlika roku uz viņu galvām un, asarām plūstot, paskatījās augšup uz debesīm, tad izgāja šņukstēdamas ar mutautiņiem, lai nākamā sieviete varētu sevi parādīt. Neko tik pretīgu nekad neesmu redzējis.

Pēc kāda laika karalis piecēlās, mazliet panāca uz priekšu, saņēmas un nošļupstēja runu, kura bija atmieķšķēta glēvām asarām, teikdams, ka viņam un viņa nabaga brālim uzlikts smags pārbaudījums – zaudēt tuvinieku un neatrast viņu starp dzīvajiem pēc četri tūkstoši jūdžu gara brauciena, bet šo pārbaudījumu atvieglot līdzjūtība un svētās asaras, viņš pateicoties no visas sirds savā un brāļa vārdā, lai gan mutes vārdiem to nespējot izteikt, tie esot pārāk bāli un auksti, un turpināja runāt tādas sasodītas blēņas, līdz man kļuva nelabi. Tad viņš izšļupstēja godbijīgu «Āmen» un sāka tā raudāt, it kā pārplīstu aiz žēlabām.

Tiklīdz viņš bija «Āmen» izteicis, kāds pūlī sāka dziedāt psalmu, visi pilnā spēkā dziedāja līdz, tas sasildīja sirdis, un varēja justies tik viegli kā izejot no baznīcas. Mūzika ir ko vērts! Un pēc visas tās lišķēšanas un muldēšanas man likās, ka dziesma vēl nekad nav tā atsvaidzinājusi, skanējusi tik patiesi un spēcīgi.

Tad karalis atkal sāka kustināt žokļus, teica, ka viņam un brāļa meitām būšot ļoti patīkami, ja daži no ģimenes labākajiem draugiem paēstu ar viņiem kopā vakariņas un palīdzētu izvadīt nelaiķa pīšļus. Karalis piebilda – ja viņa nabaga brālis, kas tagad guļ šķirstā, varētu runāt, viņš gan zinot, kādus vārdus tad nelaiķis nosauktu – tos, kas viņam bijuši sevišķi dārgi, kurus bieži pieminējis savās vēstulēs, un viņš tagad tos nosaukšot citu pēc cita, proti: mācītājs misters Hobsons, diakons Lots Hovijs, misters Bens Rakers, Ebners Šeklfords, Levijs Bels un doktors Robinsons, viņu sievas un atraitne Bārtlija.

Mācītājs Hobsons un ārsts Robinsons patlaban bija kopīgās medībās pilsētas otrā galā – ar to gribu teikt, ka ārsts aizvadīja kādu slimnieku uz viņpasauli un mācītājs viņam rādīja ceļu. Advokāts Bels bija aizbraucis darīšanās uz Luisvilu. Bet pārējie visi bija šeit, visi viņi pēc kārtas pienāca pie karaļa un spieda viņam roku, pateicās un sarunājās ar viņu, tad paspieda roku arī hercogam, bet neko nesacīja, tikai smaidīja un šūpoja galvas kā muļķu bars, kamēr viņš ar rokām rādīja visādas zīmes un visu laiku gurguļoja «gū-gū-gū-gū»¹⁰⁰ kā zīdainis, kas neprot runāt.

Bet karalis mēloja tālāk un apvaicājās gandrīz par visiem pilsētas iedzīvotājiem, nosaukdam viņu uzvārdus, pat suņu vārdus, pieminēja dažādus notikumus, kas atgadījušies pilsētā vai Džordža un Pītera

¹⁰⁰ V.E.: Goo-goo – goo-goo-goo.

ģimenēs. Viņš izteicās, ka Pīters viņam par to visu rakstījis, bet tie bija meli, katru vārdu viņš bija izvilcis no jaunā stulbeņa, kuru aizvedām savā laivā līdz tvaikonim.

Tad Mērija Džeina atnesa tēva atstāto vēstuli, karalis to nolasīja skaļā balsī un apraudājās. Vēstulē dzīvojamā māja un trīs tūkstoši dolāru zeltā bija novēlēti meitenēm, bet ādu ģērētava (kas ienesa labu peļņu) ar citām mājām un zemi (septiņi tūkstoši dolāru vērtībā) un trīs tūkstoši dolāru zeltā bija novēlēti Harvejam un Viljamam un norādīts, ka seši tūkstoši skaidrā naudā esot noslēpti pagrabā. Abi blēži sacīja, ka iešot un tūlīt tos atnesīšot, un visu godīgi sadalīšot. Man pavēlēja nest sveci. Mēs aizslēdzām pagrabu durvis aiz mums, un, atraduši maisu, viņi izbēra naudu uz grīdas. Skaisti izskatījās šie zelta spīguļi! Karalim acis iedegās! Viņš uzsita hercogam uz pleca un iesaucās:

– Tas tik ir lieliski, vai ne? Tie nav nekādi maldi! Bildži, tas pārspēj visu, ko esam līdz šim veikuši! Vai ne?

Hercogs viņam piekrita. Viņš grābstīja zelta naudu, ļāva tai slidēt caur pirkstiem, šķindināja pret grīdu. Beidzot karalis sacīja:

– Nav vērts runāt; esam bagāta nelaiķa brāļi un viņa mantinieku pārstāvji – tā ir mūsu līnija, Bildž. To dod pašāvība uz visaugstāko. Galu galā tas ir labākais ceļš. Esmu visus izmēģinājis, bet nav labāka ceļa!

Jebkurš cits viņu vietā būtu bijis apmierināts ar tādu kaudzi naudas, bet nē – viņiem vajadzēja naudu pārskaitīt. Abi skaitīja – izrādījās, ka trūkst četri simti piecpadsmit dolāru. Karalis iesaucās:

– Pie velna! Es brīnos, kur viņš nobāzis četri simti piecpadsmit dolārus?

Abi kādu laiku par to bija noraizējušies un pārmeklēja visu apkārt. Tad hercogs sacīja:

– Viņš bija ļoti slims cilvēks – varbūt pārskaitījās – manuprāt, tā tas būs bijis! Labāk lai paliek, nerunāsim par to! Mēs to varam pieciest!

– Blēņas! Protams, ka varam pieciest! Man uz to nospļauties – bet es domāju, kā mēs atskaitīsimies ļaužu priekšā. Mums šeit jābūt briesmīgi godīgiem, atklātiem un cildeniem. Nauda jāuznes augšā un jāizskaita visu klātienē – tad nebūs nekādu aizdomu. Bet, ja nelaiķis teicis, ka te ir seši tūkstoši, tad mēs taču nevaram...

– Pagaidiet, – hercogs viņu pārtrauca, – papildināsim iztrūkumu, – un viņš izvilka no kabatas zelta dolārus.

– Tā ir apbrīnojami lieliska doma, hercog! Jums tiešām varen gudra galva! – karalis atbildēja. – Nudien «Žirafe» mums atkal palīdzēs, – un viņš arī vilka ārā no savas žaketes zelta naudu un salika to kaudzītēs.

Tā bija viņu pēdējā nauda, bet seši tūkstoši dolāru tagad bija pilnā skaitā viņu rokās.

– Paklau, – hercogs ierunājās, – man ienāca prātā vēl viena doma. Uziesim augšā, izskaitīsim naudu un atdosim to meitenēm.

– Labais hercog, ļaujiet man jūs apskaut! Tā ir viszilbinošākā doma, kāda jebkad ienākusi prātā cilvēkam. Jūsu galva ir patiešām apbrīnojamākā pasaulē! Šis gājiens pārspēj visu, tur nu nav ko teikt. Lai tikai viņi tagad pamēģina vērst pret mums kādas aizdomas, ja grib, – nekas neiznāks.

Kad uzgājām augšā, visi sapulcējās ap galdu, karalis izskaitīja naudu un salika to kaudzītēs – pa trīs simti dolāriem katrā, – divdesmit glītas mazas kaudzītes. Visi raudzījās uz to kārām acīm un laizījās vien, tad naudu atlika atpakaļ maisiņā. Redzēju, ka karalis atkal piepūšas, lai teiktu jaunu runu. Viņš sacīja:

– Draugi, mans nabaga brālis, kas tur guļ, bija augstsirdīgs pret tiem, kas atstāti šai bēdu ielejā. Viņš bija augstsirdīgs pret šiem nabaga mazajiem jēriņiem, mīlēja tos un deva tiem pajumti, un tagad tiem nav ne tēva, ne mātes. Un mēs, pazīdami viņu, zinām, ka viņš pret šīm meitenēm būtu bijis vēl augstsirdīgāks, ja vien nebaidītos apvainot savu dārgo

Viljamu un mani. Vai nav taisnība? Es par to nešaubos. Kas mēs būtu par brāļiem, ja šādā brīdī stātos viņam ceļā? Kas mēs būtu par tēvočiem, ja aplaupītu – patiesi aplaupītu šos nabaga maigos jēriņus, kurus viņš tā mīlēja! Cik es pazīstu Viljamu, – un, manuprāt, pazīstu viņu patiešām labi, – es tūlīt viņam pajautāšu.

Viņš pagriezās pret hercogu un sāka ar rokām rādīt dažādas zīmes, kādu brīdi hercogs uz viņu raudzījās stulbi un truli, tad pēkšņi šķita, ka viņš saprot, ko karalis grib teikt. Viņš metās karalim ap kaklu, no prieka gūgodams, cik spēka, un apskāva viņu kādas piecpadsmit reizes. Tad karalis sacīja:

– Es to zināju. Man šķiet, katrs var saprast viņa jūtas. Lūdzu, Mērija Džeina, Sjūzena, Džoana, ņemiet šo naudu, ņemiet visu! Šo jums dāvina viņš, kas tur guļ, sastindzis, bet priecīgs.

Mērija Džeina piesteidzās pie viņa, Sjūzena un Zaķalūpa pie hercoga, un tad visi apkampās un skūpstījās tik daudz reižu, kā to nekad vēl neesmu redzējis.

Visi pārējie drūzmējās apkārt ar asaru pilnām acīm, spieda rokas šiem blēžiem, gandrīz vai atraudami tās no pleciem, nemītīgi izsaukdamies:

– Ak jūs, labās, mīļās dvēseles! Cik skaisti! Kā jūs to spējat?

Drīz visi atkal runāja par netaisnību, cik labs viņš bijis, cik liels zaudējums esot viņa nāve un tamlīdzīgi, bet pēc kāda laika no ielas istabā caur drūzmu ielauzās liela auguma vīrs ar cietiem, stingriem žokļiem un stāvēja klausīdamies un vērodams; pats viņš neko netaisnība, un neviens viņu neuzrunāja, jo tobrīd runāja karalis un visi uzmanīgi klausījās. Karalis teica – savas runas vidus posmā, jo sākumu es nedzirdēju:

– ... jo viņi ir netaisnība labākie draugi. Tāpēc viņus ielūdzu šovakar, bet mēs vēlamies, lai rītdien nāktu visi – ikviens, jo viņš mīlēja un cienīja visus, tālab viņa bērnu orgijām jābūt publiskām.

Viņš turpināja tā plāpāt, jo viņam patika sevī klausīties, un ik pa brīdim atkal pieminēja bērnu orgijas, līdz hercogs to vairs nevarēja izturēt un uzrakstīja uz mazas zīmītes «bērnu **mielasts**, vecais muļķis»¹⁰¹, salocīja to un pasniedza pāri galvām karalim. Karalis izlasīja zīmīti, ielika to kabatā un sacīja:

– Nabaga Viljams, arī bēdās viņa sirds ir vienmēr nomodā par citiem. Viņš lūdz mani visus aicināt uz bērēm un teikt, ka mēs visus gaidīsim. Bet viņam nav jārūpējas – es jau pats to gribēju sacīt.

Un viņš pavisam mierīgi muldēja tālāk, šad tad atkal pieminēdams orgijas, kā līdz šim. Izteicis šo vārdu jau trešo reizi, viņš piebilda:

– Es saku «orgijas» ne tāpēc, ka tas ir parastais apzīmējums, bet tāpēc, ka šis vārds ir pareizāks nekā parastais apzīmējums «bērnu mielasts». Šo apzīmējumu Anglijā vairs nelieto – tas ir novecojis. Anglijā saka – «bērnu orgijas», jo tas pareizāk izteic jēdzienu. Šis vārds atvasināts no grieķu vārda *orgo* – atklāti, ārēji un senebreju vārda *jeesum* – iedēstīt, apklāt, tāpat: «bērnu orgijas» izteic apbedīšanas publisko un plašo raksturu.

Tas bija trakākais, ko viņš varēja pateikt. Vīrs ar spēcīgajiem žokļiem iesmējās viņam tieši sejā. Ļaudis apmulsā. Visi iesaucās:

– Kāpēc, dakter?

Ebners Šeklforda jautāja:

– Robinson, vai neesat dzirdējis par šo notikumu? Runātājs ir Harvejs Uilks.

Karalis priecīgi pasmaidīja, izstiepa savu ķepu un sacīja:

– Jūs esat mana nabaga brāļa mīļais, labais draugs un ārsts... Es...

– Rokas nost no manis! – ārsts iesaucās. – Jūs runājot kā anglis? Vissliktākais atdarinājums, kādu jebkad esmu dzirdējis! Jūs esot Pītera Uilksa brālis! Blēdis jūs esat, cits nekas!

Kā visi satraucās! Sadrūzmējās ap ārstu, mēģināja viņu nomierināt, ieskaidrot, ka Harvejs neskaitāmas reizes pierādījis, ka viņš patiesi ir Harvejs, viņš zinot visu vārdus, pat suņu vārdus pilsētā. Visi lūgtin lūdza neaizvainot Harveju, neapbēdināt nabaga meitenes un tā tālāk. Bet nekas nelīdzēja, ārsts nerimās un teica – ja kāds cilvēks izliekoties par angli un nespējot labāk runāt angļu izloksnē, tad tas esot viltnieks un melis. Nabaga meitenes apskāva karali un raudāja. Pēkšņi ārsts pagriezās pret viņām un teica:

– Es biju jūsu tēva draugs un esmu jūsu draugs, un es jūs brīdinu kā godīgs draugs, kas vēlas jūs pasargāt no nelaimes un raizēm. Novērsieties no šā nelieša un neklausieties, ko šis nevēlams klaidonis idiotiski muld par grieķu un senebreju valodu. Viņš ir viltnieks, sagrabstījis kaut kur tukšus vārdus un faktus, un jūs tos uzskatāt par pierādījumiem, un jūsu lēnīgie draugi palīdz jūs apmullot, lai gan viņiem vajadzēja būt gudrākiem. Mērija Džeina Uilksa, jūs zināt, ka esmu jūsu draugs, turklāt nesavtīgs draugs. Uzklusiet mani – padzeniet šo nožēlojamo blēdi – es jūs lūdzu! Vai jūs to darīsiet?

Mērija Džeina izslējās – cik skaista viņa izskatījās! – un sacīja:

– Lūk, mana atbilde! – Viņa pacēla naudas maisu un ielika to karaļa rokās, sacīdama: – Ņemiet šos seši tūkstoši dolārus, noguldiet tos uz mana un manu māsu vārda tā, kā jums tas šķiet vēlami, un nedodiet man kvīti!

¹⁰¹ V.E.: OBSEQUIES, you old fool.

Tad viņa ar vienu roku apskāva karali, Sjūzena un Zaķalūpa apskāva viņu no otras puses. Visi aplaudēja un sita kājas pret grīdu – sacēlās īsta vētra, bet karalis izslēja galvu un lepni smaidīja. Ārsts sacīja:

– Labi, es mazgāju savas rokas. Bet brīdinu jūs: pienāks laiks, kad jums kļūs nelabi, atceroties šo dienu.

Un viņš aizgāja.

– Labi, dakter, – karalis, viņu izzobodams, sacīja, – tad pamēģināsim viņas pierunāt, lai ataicina jūs!

Un visi iesmējās un teica, ka viņš trāpījis naglai uz galvas.

Divdesmit sestā nodaļa

Kad visi bija aizgājuši, karalis apvaicājās, vai Mērijai Džeinai esot brīvas istabas, un viņa atbildēja, ka esot viena brīva istaba, kuru došot tēvocim Viljamam, bet tēvocim Harvejam viņa varot piedāvāt savu istabu, kas esot nedaudz lielāka, – pati viņa pāriešot māsu istabās un gulēšot uz saliekamās gultiņas; bēniņos esot vēl viens kambarītis ar salmu matraci. Karalis atbildēja, ka kambarītis būtu piemērots viņa sulainim – šādi apzīmēdams mani.

Mērija Džeina uzveda mūs augšā un parādīja viņiem viņu istabas, kas bija vienkāršas, bet patīkamas. Viņa teica, ka iznesīšot no savas istabas visus savus tērpus un citas mantas, kas varētu traucēt tēvoci Harveju, taču viņš atbildēja, ka nekas viņu netraucēšot. Tērpi karājās pie sienas, tos sedza katūna aizkars, kas sniedzās līdz pašai grīdai. Vienā stūrī bija veca lāde, otrā futrālis ar ģitāru, visur bija redzami dažādi sīki nieciņi un krāmi, kā jau tas mēdz būt jaunu meiteņu istabās. Karalis teica, ka šīs lietišas padarot telpu mājīgāku un piemīlīgāku, un lūdza tās neaizskart. Hercoga istaba bija zema, bet pietiekami ērta, tāpat mans kambarītis.

Vakarā bija goda mielasts, atnāca visi jau pazīstamie vīrieši un sievietes, es stāvēju aiz karaļa un hercoga krēsliem un viņus apkalpoju, pārējos apkalpoja nēģeri.

Mērija Džeina sēdēja galda galā, blakus viņai sēdēja Sjūzena. Mērija Džeina nopēla cepumus, žāvētā gaļa tai šķita slikta, ceptās vistas – negaršīgas un sīkstas – kā jau sievietes mēdz runāt, kad gaida komplimentus. Viesi redzēja un pārlicinājās, ka visi ēdieni bija nevainojami, un jautāja:

– Kā jums cepumi padodas tik brūni?

Vai arī:

– Sakiet – kā jūs protat tik apbrīnojami iemarinēt saknes?

Un tā joprojām – tukši plāpāja, kā jau cilvēki mēdz pie vakariņu galda.

Kad viss beidzās, mēs ar Zaķalūpu vakariņojām virtuvē, ēzdami atliekas, kamēr pārējie palīdzēja nēģeriem novākt galdu un nomazgāt traukus. Zaķalūpa mani iztaujāja par Angliju, un, dieva vārds, man bieži šķita, ka nupat, nupat iekritīšu. Viņa jautāja:

– Vai tu kādreiz esi redzējis karali?

– Kuru? Viljama Ceturto¹⁰²? Protams – viņš nāk mūsu baznīcā.

Es zināju, ka karalis ir sen miris, bet to viņai neteicu. Kad pateicu, ka viņš nāk mūsu baznīcā, viņa jautāja:

– Patiešām? Pastāvīgi?

– Jā, pastāvīgi. Viņa sols ir tieši iepretim mūsējam – kanceles otrajā pusē.

– Es domāju, ka viņš dzīvo Londonā?

– Protams, viņš tur dzīvo. Kur tad citur viņš lai dzīvotu?

– Bet, manuprāt, jūs taču dzīvojat Šefildā?

Sapratu, ka esmu iekritis. Sākumā izlikos, ka esmu aizrijies ar vistas kaulu, lai iegūtu laiku kaut ko izdomāt. Tad sacīju:

– Es gribēju teikt, ka viņš pastāvīgi nāk mūsu baznīcā, kad ierodas Šefildā. Tas ir tikai vasarā, kad viņš ņem jūras peldes.

– Ko tu runā – Šefilda taču nav pie jūras.

– Kas tad to apgalvo?

– Tu tā teici.

– Nekad neesmu to teicis.

– Teici gan!

¹⁰² V.E.: Viljams IV (1765–1837) bija Anglijas karalis no 1830.gada līdz savai nāvei. (Bet darbība, kā atceramies, notiek ap 1848.gadu).

– Neteicu!
– Teici gan!
– Nekad neko tamlīdzīgu neesmu teicis.
– Bet ko tad tu īsti teici?
– Es teicu, ka viņš atbrauc uz jūras peldēm, to es teicu.
– Nu kā tad viņš var braukt uz jūras peldēm, ja tur nav jūras?
– Paklausieties, – es sacīju, – vai esat kādreiz redzējuši Kongresa ūdeni¹⁰³?
– Jā.
– Vai jums jābrauc uz Kongresu, lai to dabūtu?
– Nē!
– Arī Viljamam Ceturtajam nav jābrauc pie jūras, lai peldētos jūras ūdenī.
– Kur tad viņš ņem jūras ūdeni?
– Turpat, kur ļaudis ņem Kongresa ūdeni – no mucām. Šefīldas pilī viņiem ir krāsnis, un viņš grib jūras ūdeni karstu. Jūrā šādu daudzumu ūdens nevar sakarsēt. Tur nav tādu ierīču!
– Tagad saprotu. Tu to varēji teikt tūlīt, lai netērētu velti laiku.
Kad viņa to sacīja, sapratu, ka esmu laukā no ķezas, tāpēc jutos viegli un priecīgi. Tad viņa jautāja:

– Vai arī tu ej baznīcā?
– Jā – vienmēr.
– Kur tu sēdi?
– Mūsu solā.
– Kam tas sols pieder?
– Mums – tēvocim Harvejam.
– Viņam? Ko tad viņš dara solā?
– Apsēžas. Ko tad, jūs domājat, viņš tur citu dara?
– Es domāju, ka viņš stāv kancelē.
Sasodīts, aizmirsu, ka viņš ir mācītājs! Sapratu, ka atkal esmu iekritis, atkal aizrijos ar vistas kaulu un atkal domāju. Tad sacīju:
– Vai tad jūs domājat, ka baznīcā ir tikai viens mācītājs?
– Kāpēc tad viņiem vajadzīgi vairāki?
– Kāpēc! Lai sprediķotu karalim! Nekad vēl neesmu redzējis tādu meiteni kā jūs¹⁰⁴! Viņiem ir ne mazāk kā septiņpadsmit mācītāju.
– Septiņpadsmit! Brīnums! Es nekad nevarētu nosēdēt, kamēr tāda virkne sprediķotu, pat ja mana dvēsele nenokļūtu paradīzē! Viņi laikam sprediķo veselu nedēļu?
– Niek, viņi taču visi nerunā vienā dienā – runā tikai viens.
– Bet ko tad dara pārējie?
– Neko daudz. Sēž, staigā, pastiepj naudas ķeseli – šo un to. Bet lielāko tiesu nedara neko.
– Kam tad viņi vajadzīgi?
– Lai izskatītos lepnāk. Vai tad jūs neko nezināt?
– Es tādas muļķības negribu zināt. Kā izturas pret kalpotājiem Anglijā? Labāk nekā mēs pret nēģeriem?
– Nē! Apkalpotāji nav nekas. Ar tiem apietas sliktāk kā ar suņiem.
– Vai viņiem nedod brīvdienas kā pie mums Ziemsvētkos un Jaungada nedēļā, un Ceturtajā jūlijā?
– Ko jūs runājat? No šiem vārdiem katrs cilvēks varētu pateikt, ka jūs nekad neesat bijusi Anglijā. Ziniet, Zaķa... ziniet, Džoana, es nekad neesmu dabūjis nevienu brīvdienu no gada sākuma līdz beigām, nekad neesmu bijis cirkā, teātrī, ne nēģeru vakaros, nekur!
– Arī ne baznīcā?
– Arī ne baznīcā!
– Bet tu taču vienmēr ejot baznīcā?

Atkal nošāvu greizi. Aizmirsu, ka esmu vecā vīra apkalpotājs. Bet nākamajā mirklī es plaši izskaidroju, ka sulainis ir kaut kas cits nekā vienkāršs kalps un ka viņam jāiet uz baznīcu – vai viņš grib

¹⁰³ Kongresa ūdens – sāļš minerālūdens no Kongresa avota Saratogā. (*Tulk.*)

¹⁰⁴ V.E.: Nezin kāpēc Ķempe liek, lai Zaķalūpa uzrunātu Haku ar «tu», bet Haks viņu uz «jūs». Autoram šīs atšķirības nav, tur abi lieto «you». Psiholoģiski tāda atšķirība ir nepamatota. Haks un Zaķalūpa ir vienaudži (viņai 14 gadi), bet Zaķalūpa ir vienkārša lauku nomales meitene, kamēr Haks (viņas acīs) nāk no pašas Anglijas, no karaļa apkārtnes, un tāpat sabiedriski stāv daudz augstāk par viņu.

vai negrib, – jāsēž blakus ģimenei, jo tāds ir likums. Bet mans paskaidrojums nebija diez cik labs, un es redzēju, ka viņa man netic.

Viņa jautāja:

- Indiāņa goda vārds – vai tu man nemels niekus?
- Indiāņa goda vārds, – es atbildēju.
- Nemaz nemelo?
- Nemaz. Nevienu reizi, – es atbildēju.
- Uzliec roku uz šīs grāmatas un atkārt!

Es redzēju, ka šī grāmata ir vārdnīca, tāpēc uzliku uz tās roku un atkārtēju sacīto. Tad viņa man it kā mazliet vairāk noticēja un teica:

– Šo to es ticu, bet lai dievs man ir žēlīgs, lai ticētu visam.

– Ko tad tu netici, Džo? – jautāja Mērija Džeina, ienākdama kopā ar Sjūzenu. – Nav jauki un nav pieklājīgi tā runāt ar viņu, jo viņš ir svešinieks un tālu no saviem tuviniekiem. Kā tev patiktu, ja pret tevi tā izturētos?

– Tā tu vienmēr dari, Mērij, – aizstāvi visus, pirms tiem kāds uzbrūk. Es viņam neko neesmu nodarījusi. Viņš, manuprāt, man samelojās, un es teicu, ka visam tam nevaru ticēt, – tas ir viss, ko teicu. Man liekas, tādu nieku viņš taču var paciest?

– Man vienalga, vai tu runāji niekus vai dziļu patiesību! Viņš mūsu mājās ir viesis, tāpēc nav labi, ka tu to teici. Ja tu būtu viņa vietā, tu nokaunētos, un nevienam nav jāsaka kaut kas tāds, kas liek cilvēkam kaunēties.

– Bet, Mērij, viņš teica...

– Nav svarīgi, ko viņš teica, – par to es nerunāju. Svarīgi ir, lai tu izturētos pret viņu **laipni**, lai tu neteiktu neko tādu, kas liktu viņam atcerēties, ka viņš nav savā zemē un starp savējiem.

Bet es nodomāju: «Un es pieļauju, ka vecais krokodils nolaupa naudu **tādai** meitenei!»

Tad arī Sjūzena iejaucās, un, ticiet man, viņa Zaķalūpu padarīja klusu kā kapu!

Es atkal nodomāju sevī: «Šī ir otrā meitene, kuru atļauju aplaupīt!»

Tad Mērija Džeina runāja ar savu māsu maigā un mīlīgā balsī, kā vienmēr, un, kad viņa beidza, nabaga Zaķalūpai vairs nebija ko teikt. Viņa sāka raudāt.

– Labi, – abas meitenes teica, – un tagad lūdz viņam piedošanu.

Viņa to arī darīja un ļoti skaisti. Bija prieks klausīties. Es vēlējos viņai samelot vēl tūkstoškārt, lai viņa atkal varētu lūgt piedošanu. Es vēlreiz domāju: «Arī šo meiteni atļauju aplaupīt!» Un, kad viņa bija atvainojusies, viņas visas trīs centās, lai es justos kā mājās un starp draugiem. Jutos tik negodīgs, pagrimis un zemisks, ka apņēmos – nozagšu šo naudu un atdošu viņām, lai notiktu kas notikdams.

Tā tad aizgāju – it kā gulēt, bet nolēmu, ka miegs nekur neaizbēgs. Palicis viens, visu pārdomāju. Pats sev jautāju, vai lai aizeju viens pie ārsta un nododu šos blēžus? Nē – tas nebūtu labi. Viņš var atklāt, ka es viņam to pateicu, – tad karalis un hercogs man gan sakurtu pirti. Vai lai aizeju viens pie Mērijas Džeinas? Nē, arī tas neder. Viņas seja liktu viņiem visu nojaust, nauda ir pie viņiem, viņi izlavītos un ar to aizbēgtu. Un, ja viņa pieaicinātu kādu palīgu, tad mani iekļautu visā šajā lietā, iekams tā būtu noskaidrota, – tā man šķita. Nē, bija tikai viena izeja. Man šī nauda bija kaut kā jānozog, un jānozog tā, lai viņiem nerastos pret mani aizdomas. Te abiem blēžiem ir izdevīgs ķēriens, un viņi nekustēs no vietas, iekams nebūs aptūrījuši līdz galam šo ģimeni un visu pilsētīņu, – man vēl būs iespēja atrast piemērotu brīdi. Es naudu nozagšu un paslēpšu – un, pēc tam, kad būšu jau uz upes, atrakstīšu Mērijai Džeinai vēstuli un pateikšu, kur tā noslēpta. Bet zagt vislabāk vajadzētu šonakt, ja vien varēšu, jo varbūt dakteris neizteica visu, ko zināja, un var vēl viņus no šejienes aizbiedēt.

Nodomāju iet un pārmeklēt viņu istabas. Augšā priekštelpa bija tumša, bet es atradu hercoga istabu un sāku visu aptaustīt, taču atcerējos, ka karaļa dabā gan nebija uzticēt naudu citam kā vien sev pašam, tālab ielavījos viņa istabā un arī tur sāku grābstīties. Tomēr sapratu, ka neko nevaru izdarīt bez svecēs, un to aizdegt, protams, neiedrošinājos. Tad nolēmu paslēpties un noklausīties viņu sarunu. Šai laikā dzirdēju, ka tuvojas viņu soļi, gribēju palīst zem gultas, bet tā nestāvēja tanī vietā, kur domāju, toties pieskāros priekškam, kas sedza Mērijas Džeinas tērpus, tāpēc aizlēcu aiz tā, ierakos tērpos un stāvēju tur pavisam kluss.

Viņi ienāca un aizvēra durvis, un hercogs vispirms pieliecās, lai paskatītos zem gultas. Tad gan es nopriecājos, ka neatradu gultu, kad to meklēju! Tomēr tas taču ir dabiski – palīst zem gultas, kad kārtojamas slepenas darīšanas. Abi apsēdās, un karalis sacīja:

– Nu, kas ir? Tikai runājiet īsi, jo mums ir labāk iet lejā un raudāt ar bēriniem nekā sēdēt šeit augšā, lai viņi varētu trīt mēles gar mums.

– Redziet, Kapet, esmu nemierīgs. Manu prātu nomāc dakteris – es gribēju uzzināt jūsu plānus. Man ienāca prātā kāda laba doma.

– Nu, kas tad, hercog?

– Labāk būtu aizlaisties projām pirms trim rītā un aizstūrēt lejup pa upi mūsu ieguvumu. Un jo sevišķi, ja esam to ieguvuši tik viegli, mums to **atdeva** atpakaļ, tā sakot, iesvieda rokās, kad domājām, ka mums nauda būs jānozog. Domāju, ka mums jālaižas prom un jāpazūd.

Jutos ļoti nelāgi. Pirms divām stundām viss būtu bijis citādi, bet tagad jutos nelāgi un vīlies. Karalis nolaupījās un teica:

– Ko? Un nepārdot atlikušo īpašumu? Aizbēgt kā muļķiem un atstāt īpašumu astoņu vai deviņu tūkstošu vērtībā, kas tikai gaida, lai to pievāktu? Un patlaban tas viegli pārdodams.

Hercogs rūca un teica, ka pietiekot ar zelta maisu, viņš negribot plēst vēl vairāk – negribot nolaupīt sērdieņiem visu, kas tiem pieder.

– Kā jūs runājat? – karalis iesaucās. – Mēs viņām nenolaupīsim neko citu kā vien šo naudu. Cietīs tikai īpašuma **pirceji**, jo, tiklīdz izrādīsies, ka īpašums mums nav piederējis – un tas noskaidrosies, tiklīdz būsīm aizlaidušies, – pirkums vairs nebūs spēkā un īpašumu atdos īpašniekiem. Šie sērdieņi dabūs savu māju atkal atpakaļ, un ar to viņiem pietiks, meitenes ir jaunas, žirgtas, var viegli nopelnīt sev iztiku. **Viņas** necietīs. Padomā – ir tūkstošiem cilvēku, kam neklājas tik labi. Ak tu tētīt, viņām jau nu nebūs par ko žēloties!

Karalis tā apvārdoja hercogu, ka tas beidzot padevās un piekrita, bet piebilda, ka viņam šķietot sasodīti muļķīgi šeit palikt, ka dakteris draudot viņiem kā negaisa mākonis. Bet karalis iesaucās:

– Pie velna dakteri! Kāda rūpe par viņu? Vai visi pilsētiņas muļķi nav mūsu pusē? Un vai muļķi visās pilsētās nav vairākumā?

Viņi gatavojās atkal iet lejā. Hercogs ieteicās:

– Manuprāt, nauda nav noglabāta labā vietā.

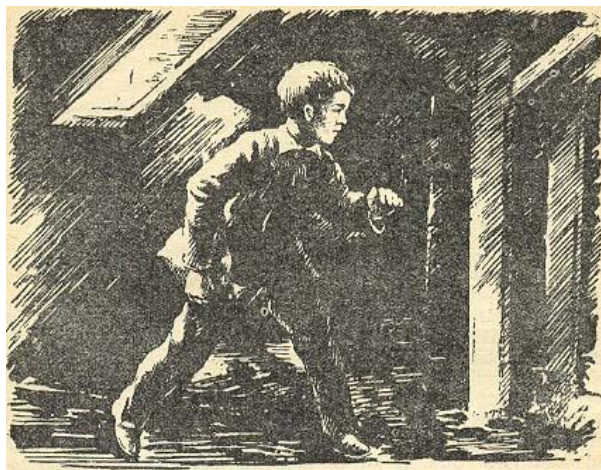
Es kļuvi priecīgs. Sāku domāt, ka dzirdēšu kādu norādījumu, kas man palīdzēs. Karalis jautāja:

– Kā tā?

– Mērija Džeina tagad valkā sēru tērpu un var pavēlēt apkalpotājai nēģerietei, kas uzpoš istabas, novākt visas šīs lupatas. Vai jūs domājat, ka nēģeriete, ieraudzījusi naudu, mazliet no tās nepagrābs?

– Hercog, jūsu galva atkal ir pienācīgā augstumā, – karalis atbildēja un sāka grābstīties aiz priekškara divas vai trīs pēdas atstatumā no manas paslēptuves. Piespiedos cieši pie sienas un stāvēju ļoti klusi, tikai viss trīcēju. Domāju, ko šie vīri teiks, kad noķers mani, – ko tādā gadījumā darīšu? Bet karalis jau izvilka maisu, pat nepaspēja izdomāt savu domu līdz pusei, un viņš nenojauta, ka šeit esmu. Abi ieņēma maisu pa caurumu salmu matracī, kas bija zem spalvu pēļa, ievīstīja to divas pēdas dziļi salmos un noteica, ka tā būšot labi, jo nēģeriete sakārtojot tikai pēli, bet salmu maisu sačubinot tikai divreiz gadā, un tagad nauda esot drošībā, neviens to nenozagšot. Taču es zināju labāk. Izņēmu naudu, kad viņi vēl nebija nogājuši pa kāpnēm lejā. Pa tumsu aizgrābstījos līdz savam kambarītim un naudu noslēpu tur, līdz radīsies izdevība atrast labāku vietu. Nolēmu, ka labāk to noslēpšu kaut kur ārpus mājas, jo, kad blēži pamanīs, ka naudas nav, tie pārmeklēs visu māju. To zināju labi. Nolikos gulēt neizģērbies, bet nespēju iemigt, tik ļoti manī dega nepacietība nokārtot šo lietu.

Vēlāk dzirdēju, ka uznāca karalis un hercogs, noritinājos no matrača un gulēju, atspiedies ar zodu pret bēniņu kāpnēm, gaidīdams, vai kaut kas nenotiks. Bet nekas nenotika. Nogaidīju, līdz visi nakts trokšņi aplusa un rīta trokšņi vēl nebija sākušies, tad klusām nokāpu lejā.

Divdesmit septītā nodaļa

Pielavījos pie durvīm un klausījos: viņi krāca. Tad uz pirkstgaliem gāju tālāk un laimīgi nokļuvu apakšējā stāvā. Nekur nebija dzirdama ne skaņa. Paskatījos pa ēdamistabas durvju spraugu un redzēju,

ka vīri, kas vāķēja mironi, bija aizmiguši savos krēslos. Mironis gulēja viesistabā, kuras durvis bija vaļā, abās istabās dega svece. Gāju gar atvērtajām viesistabas durvīm un redzēju, ka tur ir tikai Pītera mirstīgās atliekas, gāju tālāk, bet ārdurvis bija aizslēgtas, un atslēga no tām izņemta.

Tieši šai mirklī izdzirdēju kādu nākam lejā pa kāpnēm aiz manis. Ieskrēju viesistabā, ātri apskatījos visapkārt – vienīgā vieta, kur varēju noslēpt maisiņu, bija šķirsts. Vāks bija kādu pēdu atvilks vaļā, varēja redzēt miroņa seju, apklātu ar mitru drānu, pats viņš bija viscaur ietīts liķautā. Iegrūdu naudas maisiņu zem vāka, tieši tur, kur bija sakrustotas viņa rokas, – nodrebinajos, jo tās bija tik aukstas, tad izskrēju no istabas un paslēpos aiz durvīm.

Ienāca Mērija Džeina. Viņa piegāja pie šķirsta ļoti klusiem soļiem un ieskatījās šķirstā, tad piespieda pie acīm mutautiņu, un es sapratu, ka viņa sāka raudāt, lai gan nedzirdēju elsas, jo viņa bija man pievērsusi muguru. Izslidēju no aizdurves un, iekams gāju caur ēdamistabu, gribēju pārbaudīt, vai mani nav redzējis kāds no vāķētajiem; tāpēc paskatījos pa spraugu – viss kārtībā. Viņi nebija pakustējušies.

Uzskrēju augšā, ielīdu gultā, juzdamies diezgan nelāgi, jo pēc visām manām pūlēm, kad liku visu uz spēles, iznākums nebija visai spožs. Domāju, ja nauda varētu palikt tur, kur tā tagad bija, tad viss būtu kārtībā, jo, kad mēs pa upi aizbrauktu kādas pāris simt jūdzes, es varētu atrakstīt Mērijai Džeinai, viņa nelaiķi izraktu un naudu atgūtu, bet tas nevarēja notikt, jo naudu atradīs tad, kad šķirstam uzliks vāku. Tad to atkal pievāks karalis, un paies ilgs laiks, iekams viņš ļaus kādam to atkal nočiept. Protams, man ļoti gribējās nolavīties lejā un izņemt naudu, bet neiedrošinājos to darīt. Ar katru mirkli kļuva gaišāks, drīz kāds no vāķētajiem sāks kustēties – tie mani notvertu – notvertu ar seštūkstoš dolāriem rokā, kurus neviens man nebija uzticējis sargāt. Negribu, lai mani iejauc tādā lietā, – teicu pats sev.

Kad nogāju lejā otrā rītā, viesistaba bija aizslēgta un vāķētāji aizgājuši. Mājās bija tikai ģimene, atraitle Bārtlija un mūsu blēžu saime. Vēroju viņu sejas, vai kaut kas noticis, bet neko nevarēju izprast.

Ap pusdienas laiku ieradās bērū vadītājs ar savu palīgu, un viņi nolika šķirstu istabas vidū uz diviem krēsliem, sastādīja pārējos krēslus rindā, vēl aizņēmas krēslus no kaimiņiem, līdz priekštelpa, viesistaba un ēdamistaba bija pilna. Redzēju, ka šķirsta vāks atrodas agrākajā stāvoklī, bet nevarēju pieiet paskatīties zem tā, jo apkārt bija cilvēki.

Tad sāka pulcēties bērnieki; abi blēži un meitenes apsēdās priekšējā rindā šķirsta galvgalī, kādu pusstundu ļaudis lēni gāja virknē garām šķirstam un mirkli ieskatījās nelaiķa sejā, dažs nobirdināja asaru, viss notika klusi un svinīgi, vienīgi meitenes un blēži turēja mutautiņus pie acīm, sēdēja noliektām galvām un klusi šņukstēja. Varēja dzirdēt tikai kāju švikoņu pa grīdu un šņaukāšanos – bērēs vienmēr šņauc degunus biežāk nekā citur, atskaitot baznīcu.

Kad māja bija ļaužu pilna, bērū vadītājs ar melniem cimdiem rokā, mīksti, saudzīgi un nedzirdami kustēdamies kā kaķis, visu vēl pēdējo reizi glīti un izskatīgi sakārtoja, arī ļaudis ievirzīja katru savā vietā. Viņš nerunāja ne vārda, bīdīja bērniekus, iestūma kaut kur vēlīnos atnācējus, pašķirdams pūli tikai ar galvas un roku mājieniem. Tad viņš atkal nostājās savā vietā pie sienas. Viņš bija visklusākais, vislunkanākais un visizmanīgākais cilvēks, kādu esmu redzējis, un nekad nesmaidīja, kā jau tas piederējās viņa lomai.

Ģimene bija aizņēmusies noskaņojušos harmoniju,¹⁰⁵ un, kad viss bija kārtībā, kāda jauna sieviete nosēdās un sāka spēlēt, harmonijs čīkstēja un pīkstēja, bet visi dziedāja, un man šķita, ka vienīgi Pīters jutās labi.

Tad mācītājs Hobsons sāka lēni un svinīgi runāt, bet tieši šai mirklī pagrabā sacēlās nedzirdēts troksnis – tur nenorimdams drausmīgi kauca un rēja suns. Mācītājam pie zārka bija jāapklust un jāgaida – nevarēja ne dzirdēt, ne ko domāt. Stāvoklis bija muļķīgs, un neviens nezināja, ko darīt. Tomēr drīz garais bērū meistars deva mācītājam zīmi, it kā teikdams: «Nerūpējieties, palaužieties uz mani!» Tad viņš pieliecās un lišus aizslidēja gar sienu, pār ļaužu galvām bija redzami tikai viņa pleci. Viņam tā virzoties, kaucieni un kņada kļuva aizvien skaļāki, līdz beidzot, apgājis gar divām sienām, viņš nozuda pagrabā. Pēc divām sekundēm atskanēja skaļš sitiens, suns vēl divreiz drausmīgi iekaucās, un tad iestājās klusums. Mācītājs turpināja savu svinīgo runu no tās vietas, kur bija pārtraucis. Pēc pāris minūtēm atgriezās bērū vadītājs, atkal viņa pleci slidēja gar sienām, un, tā aizvirzījies gar trim sienām, viņš izslējās, ietvēra muti starp plaukstām, izstiepa kaklu uz mācītājā pusi un pāri ļaužu galvām aizsmakušā balsī nočukstēja:

– Viņš bija noķēris žurku!

¹⁰⁵ V.E.: *They had borrowed a melodeum – a sick one.*

Tad šis vīrs atkal pieliecās un aizvirzījās gar sienu atpakaļ savā vietā. Varēja redzēt, ka ļaudīm tas ļoti patika, jo visi gribēja zināt, kas noticis. Tādi nieki cilvēkam neprasa daudz pūļu, bet viņš ar tiem izpelnās cieņu un mīlestību. Šai pilsētā nebija neviens tā iemīļots kā šis bērū vadītājs.

Bērū runa bija ļoti laba, bet pārāk ilga un garlaicīga, tad arī karalis ņēma vārdu un sarunāja savas parastās muļķības. Beidzot viss bija galā, un bērū vadītājs zagšus tuvojās šķirstam ar skrūvgriezi. Es viss nosvīdu un sāku viņu uzmanīgi vērot. Bet viņš neko sevišķu nedarīja, tikai klusi aizbīdīja vāku vietā un to pieskrūvēja ātri un cieši. Te tev nu bija! Es nezināju, vai nauda palika vai nepalika šķirstā. Un ja nu kāds viltnieks izmakšķērējis maisiņu, – kā lai tagad zinu, vai rakstīt vai nerakstīt Mērijai Džeinai? Ja nu viņa izrok tēvoci, bet neko neatrod, – ko tad viņa domās par mani? Sasodīts, mani varēja sameklēt un ietupināt cietumā! Labāk turēšu muti un nerakstīšu, tagad visa būšana bija briesmīgi sarežģījusies; gribēdams to izlabot, biju to padarījis simtkārt ļaunāku un vēlējos, kaut nebūtu bāzis tur savus nagus, lai velns parautu visu naudu!

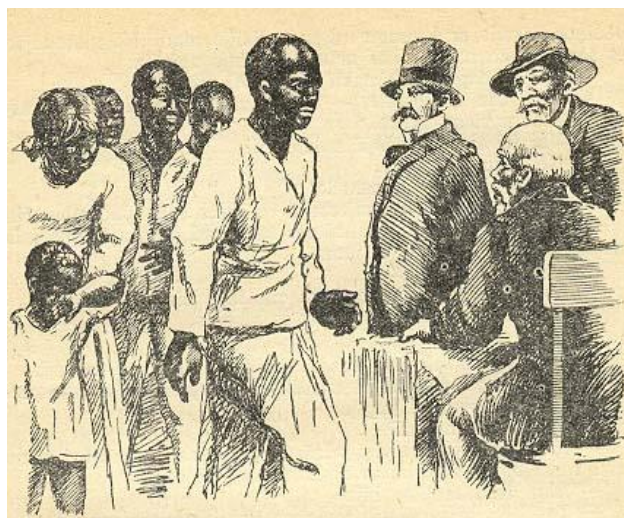
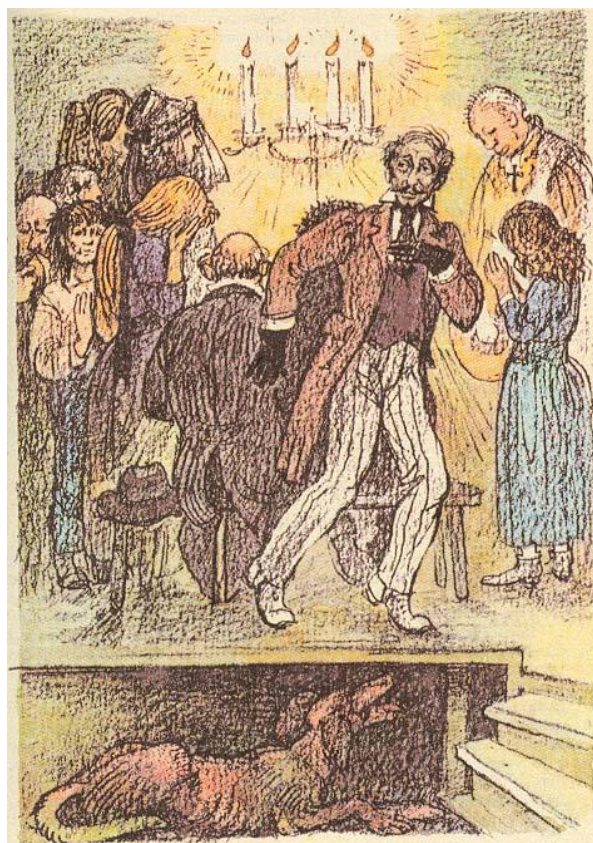
Pīteru apbedīja, mēs atgriezāmies mājās, un atkal sāku vērot sejas – nekādi nevarēju nomierināties. Bet nekas neiznāca – sejas neko nepauda.

Karalis vakarā visus apciemoja, mierināja un izlikās ļoti draudzīgs, viņš lika saprast, ka draudze Anglijā viņu nepacietīgi gaidot, ka viņam jāsteidzoties, jānokārtojo īpašuma jautājumi un jāsteidzoties uz mājām. Viņš ļoti nožēlojot, ka tā jāsteidzas, arī citi to nožēloja, vēlējās, lai viņš paliktu ilgāk, bet teica, ka saprotot, cik tas esot neiespējami. Karalis vēl piebilda, ka viņi abi ar Viljamu paņemšot meitenes sev līdzī uz mājām; tas arī visiem patika, jo tad meitenes būšot labi apgādātas un pie saviem tuviniekiem. Arī meitenēm tas patika – viņas tā priecējās, ka aizmirsas visas savas bēdas. Meitenes sacīja, lai karalis visu ātri pārdodot, viņas esot gatavas ceļam. Nabadzītes bija tik priecīgas un laimīgas, ka man sirds sāpēja, redzot, kā viņas piekrāpj un apmuļķo, bet neredzēju nekādu iespēju iejaukties un izmainīt vispārējo noskaņu.

Lai mani sasper jods, bet karalis tiešām nolēma pārdot māju un nēģerus vairāksolīšanā divas dienas pēc bērēm! Taču, ja kāds vēlējās, tas varēja jau iepriekš nopirkt visu klusībā.

Nākamajā dienā pēc bērēm, ap pusdienas laiku, meiteņu bars saņēma pirmo triecienu. Ieradās divi nēģeru tirgotāji, un karalis pārdeva viņiem nēģerus par labu cenu, par čeku, iekasējamu trīs dienu laikā, un viņi aizbrauca – divus dēlus aizveda pa upi augšup uz Memfisu, bet viņu māti lejup pa upi uz Orleānu. Likās, ka nabaga meitenēm un nēģeriem sirds salūzis no bēdām, viņi tā raudāja un apkampās, ka man sirds sažņaudzās, to redzot. Meitenes teica – tās neesot ne sapnī iedomājušas, ka nēģeru ģimeni šķirs vai pārdos kaut kur ārpus pilsētas. Es nevaru nekādi izdzēst savā atmiņā šo skatu, kā nabaga nelaimīgās meitenes un nēģeri krita cits citam ap kaklu raudādami, un laikam nebūtu to izturējis un pastāstījis visu par mūsu bandu, ja nezinātu, ka pārdošana ir nelikumīga un pēc pāris nedēļām nēģeri būs atkal mājās.

Šis notikums ļoti satrauca arī pilsētu, daudzi atklāti runāja, ka tas esot skandāls – tā šķirt māti no bērniem. Tas kaitēja blēžu reputācijai, bet vecais muļķis ietiepās un darīja savu, par spīti visam, ko teica

un darīja hercogs, un man jāsaka, ka hercogs jutās ārkārtīgi neveikli. Nākamajā dienā bija ūtrupe. Kad uzausa rīts, karalis un hercogs uznāca bēniņos un mani pamodināja, un es redzēju no viņu izskata, ka nebūs labi. Karalis jautāja:

- Vai tu biji manā istabā aizvakar vakarā?
- Nē, jūsu majestāte, – šādi es viņu vienmēr godāju, kad tuvumā bija tikai pašu ļaudis.
- Vai tu tur biji vakarvakarā?
- Nē, jūsu majestāte!
- Tikai runā godīgi – nemelo!

– Runāju godīgi, jūsu majestāte, saku jums patiesību. Neesmu bijis jūsu istabas tuvumā, kopš Mērija Džeina to parādīja jums un hercogam.

Hercogs jautāja:

- Vai neredzēji tur ieejam kādu citu?
- Nē, jūsu žēlastība, neatceros.
- Padomā, atceries!

Kad brīdi domāju un nolēmu nepalaist garām izdevību, tad sacīju:

- Jā, es vairākkārt tur redzēju ieejam nēģerus.

Abi salēcās, un šķita – to viņi nebija gaidījuši, bet vēlāk šķita – tomēr gaidījuši tieši šo atbildi. Tad hercogs jautāja:

- Kā? Visus nēģerus?
- Nē – vismaz ne visus uzreiz – tas ir, man neliekas, ka būtu viņus redzējis iznākam visus kopā, bet tikai vienreiz...

- Hallo! Kad tas bija?

– Bēru dienā. Rīta pusē. Nebija vairs agrs, jo es aizgulējos. Es tieši gāju lejā pa kāpnēm, kad viņus ieraudzīju.

- Nu, nu. Turpini, turpini! Ko viņi darīja? Kā viņi izturējās?

– Viņi nedarīja neko. Viņi arī nekā sevišķi neizturējās, cik varēja manīt. Viņi aizgāja uz pirkstgaliem. Viegli saprotams – viņi bija iegājuši sakārtot jūsu majestātes istabu vai pēc kā cita, domādami, ka esat piecēlies. Redzēdami jūs vēl gulam, viņi gribēja izvairīties no nepatīkšanām un jūs neatmodināt, ja vien viņi jūs jau nebija pamodinājuši.

– Piķis un zēvele, tas tik ir numurs! – karalis iesaucās, un abi viņi izskatījās apjukuši un muļķīgi. Tā viņi stāvēja kādu mirkli domādami un kasīja pakaušus, tad hercogs sausi iesmējās un teica:

– Tiešām neticami, cik veikli šie nēģeri notēloja savu komēdiju. Izlikās, ka skumst tāpēc, ka viņiem no šejienes jāaiziet! Un es ticēju, ka viņi tiešām skumst, ticējāt arī jūs un visi citi. Nekad nestāstiet man, ka nēģeriem nav aktieru talanta. Viņi tā nospēlēja šo komēdiju, ka būtu jebkuru apmuļķojuši! Man šķiet, ka viņi bija vērti veselu kapitālu. Ja man būtu nauda un teātris, labākus aktierus nevarētu vēlēt – un mēs viņus pārdevām par grašiem. Un mums vēl nav tiesības pat saņemt šos grašus. Sakiet – kur ir šie graši – tas čeks?

- Bankā, lai mēs izņemtu naudu. Kur tad lai tas citur būtu?

- Labi, tad, paldies dievam, viss kārtībā.

Es bikli ierunājos:

- Vai kaut kas noticis?

Karalis pasviedās pret mani un uzbrēca:

– Nav tava daļa! Turi muti ciet un rūpējies par saviem darbiem – ja tev tādi ir. Kamēr esi šai pilsētā, – to neaizmirsti!

Tad viņš sacīja hercogam:

- Mums tas vienkārši jānorij un jāklusē. Būsim mēmi! Tas ir īstais vārds!

Kad viņi devās lejup pa kāpnēm, hercogs atkal iesmējās un sacīja:

- Ātri pārdevām, maz nopelnījām! Labs darījums – jā!

Karalis atņirdza pretī:

– Es centos darīt to labāko, viņus tik ātri pārdodams. Ja nav nekādas peļņas, zaudējumi lieli un neko neiegūstam, – vai tad jūs neesat tikpat vainīgs kā es?

- Viņi būtu vēl šai mājā, bet mēs šeit vairs neatrastos, ja mans padoms būtu ticis uzskatīts.

Karalis izlamājās, bet piesardzīgi, pēc tam atkal uzklupa man. Viņš mani kārtīgi nosunīja par to, ka neesmu atnācis un pateicis viņam, ka redzēju nēģerus iznākam no viņa istabas uz pirkstgaliem – katrs muļķis būtu sapratis, ka viņiem kaut kas nelabs padomā. Tad viņš atkal kādu laiku lamāja sevi par to, ka nebija ilgāk gulējis un atpūties tajā rītā, un jods lai viņu paraujot, ja vēl kādreiz celšoties agri. Tā viņi

aizgāja spriedelēdami, bet es biju traki priecīgs, ka visu esmu uzgrūdis nēģeriem, tomēr nenodarīdams viņiem nekādu ļaunumu.

Divdesmit astotā nodaļa

Bija jau laiks piecelties. Nonācu no bēniņiem un gribēju iet lejā, bet, iedams garām meiteņu istabai, kuras durvis bija pavērtas, ieraudzīju Mēriju Džeinu sēžam pie viņas vecās atvērtās ceļa somas un kravājam tajā dažādas mantas, – viņa gatavojās braukt uz Angliju. Taču šai brīdī viņa nekravājās, bet, salikusi tērpus sev klēpī, raudāja, aizklājusi seju ar rokām. Jutos ļoti nejauki, to redzot, protams, tā būtu juties katrs. Iegāju pie viņas istabā un teicu:

– Mis Mērija Džeina, jūs nespējat redzēt cilvēkus nelaimē – arī es to nespēju – gandrīz nekad. Pastāstiet, kas noticis.

Viņa pastāstīja. Kā jau domāju – viņa bēdājās par nēģeriem. Viņa sacīja – skaistais brauciens uz Angliju viņai esot tikpat kā sabojāts, viņa pat nevarot pateikt, vai tur būšot laimīga, zinot, ka māte un bērni nekad vairs cits citu neredzēsot. Tad viņa sāka raudāt vēl rūgtāk, izpleta rokas un iesaucās:

– Ai, mīļais dievs, padomā tikai, viņi nekad vairs neredzēsies!

– Redzēsies, un jau pēc divām nedēļām – un es to zinu! – es sacīju.

Še tev, šie vārdi man izspruka, iekams paspēju apdomāties! Bet nepaguvu pakustēties, kad viņa apskāva manu kaklu un lūdza šos vārdus atkārtot atkal, atkal, atkal. Saprātu, ka esmu izrunājis pārsteidzīgi un atklājis jau par daudz un ka nu esmu iedzīts strupceļā. Lūdzu, lai viņa man atļauj apdomāties kādu minūti, un viņa apsēdās nepacietīga, satraukta un skaista, bet šķita laimīga un atvieglota, it kā viņai nupat būtu izrauts zobš. Bet es visu pārdomāju. Sacīju pats sev – cilvēks, kas iedzīts sprukās, pastāstot patiesību, daudz riskē, lai gan man vēl nebija nekādas pieredzes un es nevarēju to noteikti apgalvot, taču šķita, ka šoreiz runāt patiesību būtu labāk un drošāk nekā stāstīt melus. Tas viss vēlāk jāpārdomā, jo šķita tik neparasts un sarežģīts. Nekad nebiju tā kaut ko pieredzējis. Labi – sacīju sev beidzot, – pamēģināšu šoreiz teikt patiesību, lai gan tas bija tikpat kā nosēsties uz pulvermucas un uzspridzināt to aiz ziņkāres, kas tur iznāks. Tad sacīju:

– Mis Mērija Džeina, vai jums ir kādi paziņas ārpus pilsētas, kur jūs varētu aizbraukt un palikt kādas trīs vai četras dienas?

– Jā. Mistars Lotrops. Kāpēc?

– Nav svarīgi, kāpēc. Ja es jums pateikšu, ka nēģeri atkal ieraudzīs cits citu pēc divām nedēļām – šai mājā, – un varēšu pierādīt, kā es to zinu, – vai tad jūs aizbrauksit pie mistera Lotropa un paliksiet pie viņa četras dienas?

– Četras dienas? – viņa iesaucās. – Es palikšu tur veselu gadu!

– Labi, – es atbildēju, – man vajadzīgs tikai jūsu solījums – un es noticēšu tam vairāk nekā, ja cits zvērēdams skūpstītu bībeli.

Viņa pasmaidīja un maigi pietvīka, un es turpināju:

– Ja jūs neiebilstat, es aizvēršu un aizbultēšu durvis.

Tad atgriezos, apsēdos un sacīju:

– Tikai nekliedziet. Sēdiet klusu un uzklausiet mani kā vīrs. Man jums jāsaņem patiesība, un jums jāsaņem, mis Mērija, jo šī patiesība būs nepatīkama un smaga, bet tur neko nevar darīt. Jūsu tēvoči nav nekādi tēvoči, tie ir divi blēži – īsti un rūdīti. Tagad esmu ļaunāko pateicis, un pārējo jūs izturēsiet viegli.

Tas viņu, protams, ļoti satricināja, bet es jau biju pāri sēkļiem un turpināju savu stāstu – viņas acis ar katru brīdi zvēroja spožāk, un es viņai visu pateicu, sākot ar to, kā mēs sastapām jauno vientiesi gaidām tvaikoni, līdz tai vietai, kad viņa pati krita karalim pie krūtīm uz savu durvju sliekšņa un kad viņš viņu noskūpstīja sešpadsmit vai septiņpadsmit reizes, – tad viņa pielēca kājās, viņas seja kvēloja kā saulriets, un viņa iesaucās:

– Nekrietnais! Nāc, nezaudēsim ne mirkli – ne sekundi – izvērtēsim viņus piķī un spalvās un iesviedīsim upē!

Es atbildēju:

– Protams. Bet vai jūs to gribat darīt, pirms aizbraucat pie mistera Lotropa, vai...

– Ai! – viņa iesaucās, – par ko es domāju! – Un viņa atkal apsēdās. – Neņem vērā, lūdzu, ko es saku, lūdzu, lūdzu!

Un viņa uzlika savu maigo roku uz manējās tik jauki, ka biju gatavs viņas labā mirt.

– Es pat nedomāju, ka esmu tik satraukta, – viņa piebilda, – turpinī, es vairs tā nedarīšu. Pasaki, ko man darīt, un, ko tu sacīsi, to es darīšu.

– Labi, – es atbildēju, – šie divi blēži, protams, ir rūdīti, un es esmu pret savu gribu spiesti ceļot kopā ar viņiem vai patīk, vai nepatīk, – nevaru jums pateikt, kāpēc; un, ja jūs par viņiem visu pastāstītu šai pilsētā, tad izrautu mani no viņu ķetnām un man būtu labi. Bet ir vēl kāds cits cilvēks, kuru jūs nepazīstat, un tas nonāktu lielā postā. Mums viņš jāglābj, vai ne? Protams. Tāpēc neko par viņiem nestāstīsim.

Runājot šos vārdus, man ienāca prātā laba doma. Es izdomāju, kā varētu sevi un Džimu atbrīvot no šiem blēžiem, iesēdināt viņus šeit cietumā un pēc tam abi aizbēgt. Negribēju viens dienas laikā vadīt postu, rādīties cilvēkiem un atbildēt uz jautājumiem. Tāpēc nolēmu savu nodomu izteikt tikai vēlū vakarā. Es sacīju:

– Mis Mērija Džeina, es jums pateikšu, ko mēs darīsim, un jums nevajadzēs tik ilgi palikt pie mistera Lotropa. Cik tālu viņš dzīvo?

– Nepilnas četras jūdzes – tepat laukos, šai pusē.

– Tas ir labi. Aizbrauciet turp un noliecieties atpūsties līdz deviņiem vai pusdesmitiem vakarā, tad lūdziet, lai viņi jūs atkal aizved mājās, – sakiet, ka esat kaut ko aizmirsusi. Ja ierodaties pirms vienpadsmitiem, ielieci logā sveci un, ja es neparādos, gaidiet līdz vienpadsmitiem, un, ja tad es neatnāku, tas nozīmē, ka esmu aizbraucis un atrodos drošībā. Tad ejiet un pastāstiet visu, un lai šos neliešus iebāž cietumā.

– Labi! – viņa sacīja. – Es tā darīšu.

– Bet, ja nu atgadās, ka neesmu aizbraucis un mani apcietina kopā ar viņiem, tad jums jāsaka, ka es jums visu esmu iepriekš pastāstījis, un jāpalīdz man.

– Es tev palīdzēšu! Patiesi to gribu darīt! Viņi neskars ne matiņu uz tavas galvas! – viņa sacīja, un es redzēju, ka viņas nāsis iepletās un acis nozibēja.

– Ja es aizbraukšu un nebūšu šeit, – es turpināju, – tad nevarēšu apliecināt, ka šie krāpnieki nav jūsu tēvoči, un es to nevarētu arī tad, ja būtu šeit. Es varētu tikai apzvērēt, ka viņi ir kļaidoņi un nelieši, tas ir viss, bet arī tas būtu kaut ko vērts. Bet ir citi cilvēki, kas to spētu labāk nekā es, tādi, par kuriem neviens nešaubītos kā par mani. Pateikšu, kur jūs tos varat atrast. Dodiet man zīmuli un gabaliņu papīra. Lūk: «Karaļa Žirafe – Briksvilā»¹⁰⁶. Noglabājiet un nepazaudējiet. Ja tiesa grib kaut ko uzzināt par šiem abiem, lai aizsūta kādu cilvēku uz Briksvilu ar ziņu, ka ir noķerti tie vīri, kas tēloja «Karaļa Žirafī», un lai palīdz atsūtīt lieciniekus, – tad šeit vienā mirklī ieradīsies visa pilsēta, mis Mērija! Un viņiem žults vārīsies!

Man šķita, ka esam visu norunājuši, tāpēc sacīju:

– Ļaujiet, lai ūtrupe notiek, un nebēdājiēties. Neviens nemaksās par nopirktajām mantām tai pašā dienā, bet dienu vēlāk, jo ūtrupe ir tikai nupat izsludināta, un blēži neaizbrauks, līdz kamēr saņems naudu: mēs visu būsim tā iekārtojuši, ka ūtrupe skaitīsies nelikumīga un naudu viņi nesaņems. Tāpat arī ar nēģeriem – tas nebija likumīgs darījums, un nēģeri drīz ieradīsies atpakaļ. Jā, viņi nevar saņemt naudu arī par nēģeriem. Tagad viņi ir pavisam dimbā, mis Mērija.

– Labi, – viņa atbildēja, – tagad aiziešu paēst brokastis, tad tūlīt braukšu pie mistera Lotropa.

– Tā nedariet, mis Mērija Džeina, – es sacīju, – nekādā ziņā; aizbrauciet pirms brokastīm.

– Kāpēc?

– Kā jūs domājat – kāpēc es gribu, lai jūs aizbrauktu, mis Mērija?

– Neesmu par to domājusi, un, ja man jāatbild, tad tiešām nezinu. Kāpēc?

– Tāpēc, ka jums nav bieža āda. Jūsu sejā var visu lasīt kā grāmatā. Ikviens tajā var lasīt, it kā tur viss būtu drukāts ar lieliem burtiem. Vai jums liekas, ka varēsiet ieskatīties sejā saviem tēvočiem, kad viņi nonāks lejā teikt jums labrītu un jūs noskūpstīt, un jūs ne...

– Pietiek, pietiek! Jā, aizbraukšu pirms brokastīm – būšu priecīga. Atstāšu pie viņiem savas māsas.

– Jā, par viņām nerūpējiēties. Viņām vēl mazliet jāpaciešas. Ja jūs visas aizbrauktu, tad blēžiem rastos aizdomas. Es vēlos, lai jūs neredzētu ne viņus, ne savas māsas, ne kādu šīs pilsētas iedzīvotāju. Ja kāds kaumiņš jums jautātu, kā jūsu tēvoči šorīt jūtas, jūsu seja viņiem pateiktu visu. Nē, tikai aizbrauciet, mis Mērija Džeina, un es visu nokārtošu. Es pateikšu mis Sņūzenai, lai viņa pasveicina

¹⁰⁶ V.E.: *Royal Nonesuch, Brickville*. (Briksvila – «Ķieģeļu pilsēta» – acīmredzot ir izdomāta, tāpat kā Sentpītersberga).

jūsu tēvočus un saka, ka jūs esat uz dažām stundām aizbraukusi mazliet atpūsties un rast pārmaiņu vai sastapt kādu draudzeni un ka jūs būsit atpakaļ šovakar vai rītu agri.

– Sastapt draudzeni – to var, bet es negribu viņus pasveicināt.

– Labi, tad nedariet to!

Es tā varēju viņai viegli atbildēt – tur nebija nekā ļauna. Tas bija tīrais nieks un neradīja nekādas nepatīkšanas, un šādi sīkumi bieži cilvēka dzīvē visvairāk palīdz zem šīs saules; Mērijai Džeinaī būs mierīgs prāts, un tas viss neko nemaksās. Tad es piebildu:

– Bet vēl ir kaut kas – maisiņš ar naudu.

– Tas ir viņu rokās, un es jutos kā muļķīte, domājot par to, kā viņi šo naudu dabūja.

– Jūs maldāties. Naudu viņi nedabūja.

– Kā? Kam tad tā ir?

– Es vēlētos, kaut to zinātu, bet nezinu. Nauda bija pie manis, jo es to viņiem nozagu, lai atdotu jums, un zinu, kur to paslēpu, bet baidos, ka tās tur vairs nav. Man briesmīgi žēl, mis Mērija Džeina, pat nevaru izteikt, cik žēl, – bet darīju visu, ko varēju, goda vārds! Mani gandrīz noķēra, un man bija nauda jānoslēpj pirmajā piemērotākajā vietā un tad jāaizbēg – bet šī vieta nebija sevišķi laba.

– Nevaino sevi – tas ir ļauni, es to nepieļaušu, jo tu citādi nevarēji, tā nebija tava vaina. Kur tu naudu noslēpi?

Negribēju, lai viņa atkal domātu par savām nelaimēm; un nespēju atvērt muti, lai pateiktu patiesību, jo tad viņa garā redzētu mironi guļam ar naudas maisu uz vēdera. Kādu mirkli neteicu neko, tad sacīju:

– Es labāk neteikšu, kur to noliku, mis Mērija Džeina, ja jūs to atļaujat. Uzrakstīšu uz papīra, un jūs visu varēsiet izlasīt, braukdama pie mistera Lotropa, ja vēlaties. Vai tā būs labi?

– Jā.

Tad uzrakstīju: «Ieliku naudu šķirstā. Tā jau tur bija, kad jūs tur raudājāt naktī. Es stāvēju aiz durvīm, un man bija jūsu ļoti žēl, mis Mērija Džeina».

Manas acis kļuva mazliet miklas, kad atcerējos, kā viņa tur viena naktī raudāja un ka šie velni gulēja zem viņas jumta, viņu krāpdami un aplaupīdami; kad salocīju papīru un to viņai iedevu, redzēju, ka arī viņai acis sakāpa asaras, viņa paspieda cieši man roku un teica:

– Ardieu. Darīšu visu tieši tā, kā tu man sacīji, un, ja tevi nekad vairs neredzēšu, tomēr neaizmirsīšu, domāšu par tevi bieži un lūgšu par tevi dievu.

Un viņa aizgāja. Viņa lūgšot dievu par mani! Ja viņa būtu mani labāk pazinusi, viņa uzņemtos kaut ko vieglāku. Bet varu salīgt, ka viņa tomēr par mani lūdza – tāda jau bija viņas daba. Viņa būtu lūgusi arī par Jūdasi, ja to apņemtos, – jo, manuprāt, nespēja lauzt solījumu. Jūs varat teikt, ko gribat, bet man šķiet, ka rakstura viņai bija vairāk kā visām citām meitenēm, ko esmu redzējis; viņa varēja būt cieta kā krams. Tas skan kā glaimi, bet tie nav glaimi. Un, ja runājam par skaistumu un labsirdību, tad viņa pārspēj visas. Neesmu viņu vairs redzējis, kopš viņa izgāja pa durvīm, nē, nekad vairs neesmu redzējis, bet esmu domājis par viņu laikam miljons reižu un arī par viņas vārdiem, ka viņa lūgšot par mani, un, ja es domātu, ka varu viņai darīt labu, lūgdams dievu par viņu, tad lai pārplīstu uz vietas, ja nebūtu to darījis.

Mērija Džeina izgāja laikam pa sētas durvīm, jo neviens nebija redzējis viņu aizejam. Kad ieraudzīju Sjūzenu un Zaķalūpu, teicu:

– Kā sauc jūsu paziņas viņpus upes, kurus jūs dažreiz apciemojat?

Viņas atbildēja:

– Tur dzīvo vairāki. Bet parasti apciemojam Proktorus.

– Jā, jā, tā viņus sauc, – es atbildēju, – gandrīz aizmirsu šo uzvārdu. Mis Mērija Džeina man lika jums pateikt, ka aizbraukusi pie viņiem lielā steigā – viens no viņiem saslimis.

– Kurš tad?

– Nezinu. Esmu aizmirsis, bet man šķiet, ka...

– Dieva dēļ, vai tā nav Henna?

– Negribu jūs apbēdināt, – atbildēju, – bet tieši Henna.

– Žēlīgais dievs, un pagājušajā nedēļā viņa bija pavisam vesela! Vai viņa smagi saslimusi?

– Nevaru nosaukt viņas kaiti. Šie sēdējuši pie viņas visu nakti. Mis Mērija Džeina tā teica, un viņi domājot, ka nabadzītei atlicis dzīvot tikai nedaudz stundu.

– Vai to varēja domāt! Ar ko viņa saslimusi?

Nevarēju neko prātīgu izdomāt, tālab sacīju:

- Viņai ir cūciņa!¹⁰⁷
- Tu pats esi cūciņa! Ja cilvēks slimo ar cūciņu, tad tam nesēž klāt visu nakti.
- Nesēž! Ko jūs runājat! Ar tādu cūciņu sēž gan. Tā ir pavisam citāda cūciņa. Jauna paveida
- tā teica mis Mērija Džeina.
- Kas par jaunu paveidu?
- Tai piemetušās klāt vēl citas kaites.
- Kādas citas kaites?
- Masalas, garais klepus, roze un dilonis, dzeltenā kaite un smadzeņu karsonis, es pat nevaru visu uzskaitīt.
- Apžēliņ! Un to viņi sauc par cūciņu!
- Tā sacīja mis Mērija Džeina.
- Bet kāpēc tad viņi to īsti sauc par cūciņu?
- Jo tā ir cūciņa. Ar to viss iesākas.
- Tur nav nekādas jēgas. Ja cilvēks sasit sev kājas pirkstu, tam rodas asinssaindēšanās, viņš iekrīt akā, pārlauž sev sprandu un sašķaida smadzenes, tad, ja kāds garāmgājējs vaicās, kāpēc viņš nomiris, – tikai stulbenis atbildēs: tāpēc, ka sasita kājas **pirkstu**. Vai tur būtu kāda jēga? Nē. Un arī tavā runā nav jēgas. Vai cūciņa ir lipīga?
- Vai lipīga? Ko jūs runājat? Ar to ir tāpat kā ar ecēšām tumsā. Ja iesi garām un neaizķersies aiz pirmā zoba, tad uzķersies uz citiem zobiem. Un neaiziesi ar šo vienu zobu vien, bet vilksi sev līdz visas ecēšas, vai ne tā? Nu šāda cūciņa savā ziņā līdzinās ecēšām, tā sakot, – un ir pat ļaunāka par tām, kad uzķersies, tad nebūs labi!
- Man liekas, tas ir briesmīgi, – Zaķalūpa sacīja. – Iešu pie tēvoča Harveja un...
- Jā gan! – es iesaucos. – Es arī tā darītu, ietu tūlīt uz karstām pēdām.
- Bet kāpēc gan ne?
- Mirkli padomājiet, varbūt sapratīsiet. Vai jūsu tēvočiem nav jāatgriežas Anglijā, cik ātri vien iespējams? Un kā jūs domājat – vai viņi būtu tik zemiski – aizbrauktu bez jums, lai jūs tad vienas viņiem braucat pakaļ? Jūs zināt, ka viņi gaidītu uz jums. Tiktāl ir labi. Jūsu tēvocis Harvejs ir mācītājs, vai ne? Vai mācītājs var piekrāpt tvaikoņu sabiedrības rakstvedi? Vai var piekrāpt kuģa aģentu – lai viņi atļautu mis Mērijai Džeinai iekāpt kuģī? Nē, jūs zināt, ka to viņš nedarīs. Bet ko tad viņš darīs? Viņš teiks: «Ļoti žēl, bet manas baznīcas lietas būs kārtojamas bez manis, jo manai brāļa meitai var pielipt briesmīgā, plaši izplatītā cūciņa un mans pienākums ir sēdēt šeit un gaidīt noliktos trīs mēnešus, līdz noskaidrosies, vai viņa tiešām saslimusi. Bet ja jūs domājat, ka labāk ir pateikt tēvocim Harvejam...
- Nerunā! Un mēs te sēdēsim kā muļķes un gaidīsim, vai Mērijai Džeinai pielipusi cūciņa, ja varam jautri pavadīt laiku Anglijā. Tu runā kā nejēga.
- Nu, bet varbūt jūs pateiksiet to kādam kaimiņam?
- Paklausies, tava iedzimtā muļķība pārspēj visu. Vai tad nesaproti, ka kaimiņš to pastāstīs tālāk! Vienīgā izeja – neteikt to nevienam.
- Varbūt jums taisnība – jā gan. Manuprāt, jums taisnība.
- Bet man šķiet – tēvocim Harvejam vajag pastāstīt, ka viņa mazliet izbraukusi, lai viņš neraizētos.
- Jā, mis Mērija Džeina vēlējās, lai jūs darītu tieši to. Viņa sacīja: «Pasaki, lai viņas nodot tēvočiem Harvejam un Viljamam manus sveicienus un noskūpstā viņus manā vietā, un pastāsta, ka esmu aizbraukusi pāri upei pie mistera – nu kā sauca to bagāto ģimeni, par kuru tēvocis Pīters tik bieži domāja? Es domāju to...
- Tu laikam domā Aptorpus?
- Protams. Ir gan tos uzvārdus grūti atcerēties tieši tad, kad vajadzīgs. Jā, viņa sacīja, ka aizbraukšot pāri pie Aptorpiem, lai palūgtu viņus atbraukt uz ūtrupi un nopirkt šo māju, jo tēvocim Pīteram gribētos, lai to labāk nopērk viņi nekā citi. Un viņa neatkāpšoties, līdz viņi apsliēsoties atbraukt, un tad, ja nebūšot nogurusi, braukšot atpakaļ mājās. Bet katrā ziņā būšot mājās nākošās dienas rītā. Viņa sacīja vēl, lai jūs neko neizpaužot par Proktoriem, bet tikai par Aptorpiem – tā būs skaidra patiesība, jo viņa piebrauks pie viņiem runāt par mājas pirkšanu. Es to zinu, jo viņa pati man visu pastāstīja.
- Labi, labi, – abas atbildēja un aizskrēja visu pastāstīt tēvočiem, nodot viņiem sveicienus un viņus noskūpstīt.

Tagad viss bija kārtībā. Meitenes neko neizpauzīs, jo gribēja nokļūt Anglijā; karalim un hercogam būs vēlāmāk, ja Mērija Džeina aizbraukusi rūpēties par ūtrupi, nevis palikusi ārsta Robinsona tuvumā.

¹⁰⁷ V.E.: *Mumps*.

Jutos ļoti labi, un man šķita, ka esmu visu veikli nokārtojis – pats Toms Sojers nebūtu varējis to gudrāk izdarīt. Varbūt viņš būtu to veicis smalkāk, bet es neesmu pārāk veikls, jo man nav bijis tādas audzināšanas.

Ūtrupe notika pilsētas laukumā pievakarē, tā vilkās ilgi, ilgi, un mūsu vecais visu laiku grozījās ūtrupnieka tuvumā, izskatījās šeit nepiederīgs, šad tad iesprauda pa vidu teicienus no Svētajiem rakstiem vai kādu citu īsu labu sakāmo, bet hercogs gūcināja kā varēdams it kā piekrīt tot centās visiem izpatikt.

Galu galā ūtrupe beidzās – viss bija pārdots, atskaitot nelielu zemes gabaliņu kapsētā. Un arī to viņi gribēja iztirgot – savu mūžu neesmu redzējis tādu mantrausi kā karali, kas alka aprīt visu. Kamēr viņi tā rāvās, krastā pietājās tvaikonis, un pēc divām minūtēm tuvojās ļaužu bars aurodams, rēkdams, bez apstājas smiedamies un skandēdams šādus vārdus:

– Te nāk jūsu konkurenti! Te vēl divi vecā Pītera Uilksa mantinieki! Maksājiet ragā pēc izvēles, kā patīk.

Divdesmit devītā nodaļa

Viņi veda kādu ļoti patīkama izskata vecu džentlmeni un otru tikpat patīkamu jaunāku cilvēku, kas nesa labo roku saitē. Ak kungs, kā visi klaigāja un smējās! Bet man nemaz negribējās smieties, manuprāt, arī karalim un hercogam nemaz nenāca smieklī. Domāju, ka viņu sejas kļūs bālas. Bet nekā, viņi nenobālēja. Hercogs izlikās, ka viņš nemaz nesaprot, kas notiek, bet staigāja mierīgs un laimīgs, gurguļodams kā krūze, kurā skalojas paniņas. Bet karalis tikai apbēdināts skatījās un skatījās uz atnācējiem, it kā viņa sirds sarautos sāpēs, domājot par to, ka pasaulē var būt tādi neliēši un blēži. Viņš to notēloja lieliski. Vairums ietekmīgāko ļaužu sapulcējās ap karali, lai pierādītu, ka ir viņa pusē. Nupat atnākušais vecais džentlmenis izskatījās līdz nāvei pārsteigts. Drīz viņš sāka runāt, un es tūlīt dzirdēju, ka viņam ir angļu izruna, ne tāda kā karalim, lai gan arī karalis šo izrunu atdarināja diezgan labi. Nevaru atstāstīt vecā džentlmeņa vārdus, ne arī atdarināt viņa izrunu. Viņš pagriezās pret ļaužu baru un runāja apmēram šādi:

– Tas man ir negaidīts pārsteigums, un atzišos tieši un atklāti, ka neesmu tam sagatavots, jo manam brālim un man ceļā gadījās dažādas likstas – viņš salauza roku, un mūsu bagāžu pagājušajā naktī aiz pārskatīšanās izkrāva citā pilsētā. Esmu Pītera Uilksa brālis Harvejs, un tas te ir mans brālis Viljams, viņš ir kurlmēms – un tagad pat nevar sarunāties ar zīmēm, jo spēj kustināt tikai vienu roku. Mēs patiesi tie esam, un pēc pāris dienām, kad pienāks mūsu bagāža, es to varēšu pierādīt. Bet līdz tam es neteikšu neko, apmetīšos viesnīcā un gaidīšu.

Viņš un jaunais kurlmēmais aizgāja, bet karalis iesmējās un blēja:

– Salauzis roku – ļoti iespējams, ļoti ērti blēdim, kam jāsarunājas kurlmēmo valodā, kuru viņš nav mācījies. Pazaudējuši bagāžu! Tas ir lieliski – ļoti atjautīgi šādos apstākļos!

Viņš atkal iesmējās, arī visi pārējie smējās, atskaitot kādus trīs vai četrus, varbūt pat sešus. Viens no tiem bija ārsts, otrs kāds džentlmenis ar asu skatienu, kam rokā bija vecmodīga ceļa soma, darināta no paklāju auduma, – viņš nupat bija nokāpis no tvaikoņa un klusi sarunājās ar ārstu, šad tad paskatīdamies uz karali un pamādam ar galvu, – tas bija advokāts Levījs Bels, nupat atbraucis no Luisvilas. Trešais bija spēcīgs, liels vīrs, kas, pienācis klāt, noklausījās visu, ko sacīja vecais džentlmenis. Tagad viņš klausījās karaļa vārdus. Kad karalis apklusā, spēcīgais vīrs ierunājās:

– Paklau, ja jūs esat Harvejs Uilks, kad tad jūs atbraucāt šai pilsētā?

– Dienu pirms bērēm, draugs, – atbildēja karalis.

– Kādā dienas laikā?

– Vakārā – apmēram pāris stundas pirms saulrieta.

– Ar ko atbraucāt?

– Ar «Sjūzenu Pauelu» no Cincinati.

– Labi, bet kā tad jūs varējāt būt tās dienas rītā pie zemesraga – laivā?

– Neesmu tur rīta pusē bijis.

– Tie ir meli.

Daži ļaudis pieskrēja viņam klāt un lūdās, lai viņš tā nerunā ar vecu vīru un mācītāju.

– Pie joda, kas viņš par mācītāju, – viņš ir krāpnieks un melis! Viņš bija tās dienas rītā pie zemesraga. Es tur dzīvoju. Biju tur, un arī viņš tur bija. Viņš atbrauca laivā ar Timu Kolinzu un vēl kādu zēnu.

Ārsts pēkšņi jautāja:

– Vai jūs pazītu zēnu, ja viņu ieraudzītu, Hains?

– Domāju gan, bet nezinu. Rau, tur jau viņš stāv. Es viņu labi atceros.

Viņš norādīja uz mani. Ārsts sacīja:

– Kaimiņi, es nezinu, vai abi jaunie atbraucēji ir blēži, bet, ja šie divi **nav** blēži, tad esmu idiots – tas ir viss! Man šķiet, ka mūsu pienākums ir rūpēties par to, lai viņi neaizbrauktu no šejienes, iekams neesam visu noskaidrojuši. Iesim, Hains, iesim visi. Aizvedīsim šos vīrus uz viesnīcu un konfrontēsim ar abiem atbraucējiem, un man šķiet, mēs drīz gūsim skaidrību.

Pūlim tas bija patiens baudījums, lai gan ne visai patika karaļa draugiem, un tā mēs visi devāmies ceļā. Saule jau tuvojās rietam. Ārsts mani veda pie rokas un bija diezgan laipns, bet ne mirkli nepalaida manu roku.

Iegājām viesnīcā kādā lielā istabā, aizdedzinājām sveces un pasaucām abus jaunatbraucējus.

Vispirms ārsts sacīja:

– Es negribētu būt pārāk skarbs pret šiem diviem cilvēkiem, bet domāju, ka viņi ir krāpnieki un ka varbūt viņiem ir palīgi, kurus mēs nemaz nepazīstam. Un, ja viņiem tādi palīgi ir, vai tie nevarēja aizbēgt ar zelta maisu, ko atstāja Pīters Uilks? Pilnīgi iespējams. Ja šie vīri nav krāpnieki, tad lai viņi liek atnest šo naudu un nodod to mūsu glabāšanā, līdz pierādīsies, ka viņi ir īstie radinieki, – vai ne tā?

Visi piekrita. Nodomāju, ka nu viņi mūsu blēžus iedzinuši sprukās jau pašā sākumā. Bet karalis tikai skumīgi paskatījās un atbildēja:

– Džentlmeņi, es ļoti priecātos, ja nauda būtu šeit, jo nemaz neesmu pret to, lai šo nožēlojamo atgadījumu godīgi, atklāti un pamatīgi izmeklētu. Bet diemžēl naudas vairs nav. Jūs varat aizsūtīt kādu, lai tas pārliecinās, ja vēlaties.

– Kur tad nauda ir?

– Kad mana brāļa meita iedeva man zeltu glabāšanā, es to paņēmu un noslēpu savas gultas salmu maisā, jo negribēju naudu noguldīt bankā tais nedaudzajās dienās, kuras vēl pavadīsim šeit. Uzskatīju, ka gulta ir droša vieta, jo neesam pieraduši pie nēģeriem, domājām, ka viņi ir godīgi, tāpat kā kalpotāji Anglijā. Otrā rītā, kamēr biju nogājis lejā, nēģeri naudu nozaga; un, kad es viņus pašus pārdevu, vēl nebiju pamanījis zudumu, tādēļ viņi aizgāja ar visu naudu. Mans sulainis var jums to pastāstīt, džentlmeņi.

Ārsts un vairāki citi iesaucās: – Blēņas!

Redzēju, ka neviens viņiem pilnīgi netic. Kāds vīrs man jautāja, vai es esot redzējis, kā nēģeri nozog naudu. Atbildēju, ka neesmu, bet ka redzēju viņus izzogamies no telpas un steidzīgi aizejam, taču tobrīd neko ļaunu nedomāju, jo šķita, ka viņiem bija bailes atmodināt manu kungu un tāpēc viņi ātri aizskrēja, lai viņš tos nebārtu. Neko vairāk viņi man nejautāja. Tad ārsts strauji pagriezās pret mani un jautāja:

– Vai **tu** arī esi anglis?

Atbildēju, ka esmu, tad viņš un vēl citi iesmējās un izsaucās:

– Meli!

Tad viņi sāka vispārējo pārbaudi, un nu tik gāja vaļā – krustām šķērsām, stundu pēc stundas, neviens pat neieņinājās par vakariņām, pat nedomāja par tām – un tā viņi skaidroja, skaidroja – un iznāca tikai briesmīgs juceklis. Viņi ļāva karalim stāstīt savu stāstāmo un vecajam džentlmenim savu, un ikviens, kam nebija aizspriedumu pilna un stulba galva, varēja redzēt, ka vecais džentlmenis runā patiesību, bet otrs melo. Un pēc tam lika man pastāstīt, ko es zinot. Karalis paslepen man bargi pamirkšķināja, un tad es sapratu, kā man jārikojas. Sāku stāstīt par Šefildu un kā mēs tur dzīvojām, un par angļu Uilksiem, un tā tālāk, bet nepaspēju neko daudz pateikt, jo ārsts sāka skaļi smieties un advokāts Levijš Bels mani apsauca:

– Apsēdies, zēn. Es tavā vietā tā nepūlētos. Šķiet, tu neesi pieradis melot – tu to dari bez mākas, jo tev trūksi prakses. Tu melo briesmīgi neveikli.

Man šāds kompliments bijis nebijis, tomēr es priecājos, ka mani liek mierā. Ārsts gribēja kaut ko sacīt, bet tad pagriezās un teica:

– Ja jūs, Levij Bel, būtu bijis pilsētā jau pašā sākumā...

Karalis viņu pārtrauca, izstiepa roku un iesaucās:

– Tad tas ir mana nabaga nelaiķa brāļa vecais draugs, par ko viņš tik bieži rakstīja?

Advokāts viņam pasniedza roku, pasmaidīja, it kā būtu iepriecināts, un viņi kādu brīdi sarunājās, tad aizgāja sānis un runāja klusā balsī, līdz beidzot advokāts skaļi sacīja:

– To mēs nokārtosim. Es paņemšu jūsu un jūsu brāļa pieprasījumus un aizsūtīšu tos, tad viņi zinās, ka viss kārtībā.

Viņiem atnesa papīru un spalvaskātu, karalis apsēdās, piešķieba galvu uz sāniem, pačāpstināja ar mēli un kaut ko uzskribelēja, tad pasniedza hercogam spalvaskātu – un šoreiz hercogs izskatījās nelāgi samulsis. Tomēr viņš paņēma spalvaskātu un rakstīja.

Pēc tam advokāts pagriezās pret veco džentlmeni un sacīja:

– Lūdzu jūs un jūsu brāli uzrakstīt pāris rindiņu un parakstīties.

Vecais džentlmenis kaut ko uzrakstīja, ko neviens nevarēja izlasīt. Advokāts izskatījās ļoti izbrīnījies un sacīja:

– Esmu pārsteigts!

Tad viņš izvilka žūksni vecu vēstuļu no savas kabatas, ieskatījās tajās, pēc tam pārbaudīja vecā vīra uzrakstīto zīmīti, vēlreiz ieskatījās vēstulēs un tad sacīja:

– Šīs vecās vēstules rakstījis Harvejs Uilkss, un šīs abas zīmītes rakstītas tādos rokrakstos, ka ikvienam skaidrs – **tie** nav šo vēstuļu rakstītāji (karalis un hercogs izskatījās apjukuši un mulķīgi, jo saprata, ka advokāts viņus pieķēris). Šeit ir vecā džentlmeņa rokraksts, un katrs var viegli pārliecināties, ka arī **viņš** nav šīs vēstules rakstījis, īstenībā viņa skribelējums nav nekāds rokraksts. Bez tam te ir dažas vēstules no...

Vecais džentlmenis ierunājās:

– Lūdzu ļaujiet man paskaidrot. Neviens nevar salasīt manu rokrakstu, tikai mans brālis, un viņš manas vēstules vienmēr pārrakstīja. Vēstules ir viņa rokrakstā, ne manējā!

– Jā! – advokāts iesaucās. – Tas tik ir sarežģīts stāvoklis. Man te ir arī dažas Viljama vēstules, ja viņš varētu uzrakstīt dažas rindiņas, lai mēs spētu sal...

– Viņš **nevar** rakstīt ar kreiso roku, – vecais džentlmenis sacīja. – Ja viņš varētu lietot labo roku, jūs redzētu, ka viņš rakstījis savas vēstules un arī manējās. Pārbaudiet, tās rakstītas vienā rokrakstā. Advokāts salīdzināja un sacīja:

– Domāju, ka runājat patiesību, – un, ja ne, tad tomēr līdzības te ir vairāk, nekā man šķita sākumā. Labi, labi, labi! Likās, ka esam jau uz pareiza ceļa, bet daļēji atkal esam maldījušies. Tomēr viens ir pierādīts – šie abi neviens nav Uilkss, – un viņš pamāja ar galvu pret karali un hercogu.

Bet ko jūs domājat? Vecais tieša negribēja arī tagad padoties! Negribēja – un cauri! Viņš teica, ka tāda pārbaude esot negodīga. Viņš apgalvoja, ka viņa brālis Viljams esot vislielākais jokupēteris pasaulē un nemaz neesot mēģinājis tā īsti rakstīt – viņš jau redzējis, ka Viljams izspēlēšot vienu no saviem jokiem, tiklīdz vilcis ar spalvu pa papīru. Un viņš tā iesila un sāka mēlot, ka pats noticēja saviem vārdiem, bet drīz viņu pārtrauca atbraucējs – vecais džentlmenis, teikdams:

– Man vēl kaut kas ienāca prātā. Vai te ir kāds, kas palīdzēja apgērbt manu br... apgērbt Pīteru Uilksu bērnu tērpā?

– Jā, – kāds atsaucās, – to darīju es un Ebs Terners. Mēs abi esam šeit.

Tad vecais vīrs pagriezās pret karali un jautāja:

– Varbūt šis džentlmenis var pasacīt, kas bija ietovēts uz mana brāļa krūtīm?

Karalim vajadzēja ātri kaut ko izdomāt, lai viņš nesabruktu kā upes izskalots krasts, jo jautājums bija negaidīts. Ticiet man, tas būtu katru notriecis no kājām – tik pamatīgs, negaidīts jautājums, jo kā gan viņš varēja zināt, kas bija ietovēts uz Pītera krūtīm? Karalis mazliet nobālēja, par spīti savai drosmei. Telpā visi apklusā, pieliecās mazliet uz priekšu un skatījās uz viņu. Es sevī domāju: nu viņš padosies, jo nav vairs vērts izlikties. Bet vai viņš to darīja? Grūti ticēt, bet nekā nebija! Man šķita, viņš bija nodomājis turēties tik ilgi, līdz visi nogurs, tad izklīdīs un viņš ar hercogu varēs aizlaisties. Bet viņš te sēdēja, drīz sāka smaidīt un sacīja:

– Hm, tas ir grūts jautājums. Jā, ser, es varu pateikt, kāds tetovējums ir viņam uz krūtīm. Maza, šaura, zila bulta – tieši tā, un, ja labi neieskatās, to nemaz nevar ieraudzīt. Nu, ko jūs tagad teiksit?

Nē, nekad neesmu redzējis tādu nekaunību kā šim vecajam blēdim!

Vecais džentlmenis strauji pagriezās pret Ebu Terneru un viņa biedru, un viņa acis tā iezibējās, it kā viņš šoreiz būtu pieķēris karali. Viņš sacīja:

– Jūs dzirdējāt, ko viņš teica? Vai tāda zīme bija uz Pītera Uilksa krūtīm?

Abi reizē iesaucās:

– Tādu zīmi mēs neredzējām!

– Labi, – sacīja vecais džentlmenis, – bet jūs redzējāt uz viņa krūtīm mazus neskaidrus burtus P un B (šo pēdējo iniciāli viņš atmata, kad bija jauns), un U un starp tiem svītras, lūk, tā: P–B–U.

Viņš uzzīmēja burtus uz papīra.

– Sakiet – vai jūs šādu zīmi redzējāt?

Abi atkal atsaucās kā vienā balsī:

– Nē, neredzējām, mēs vispār neredzējām nekādu zīmi.

Tad nu ļaudis vairs nenocietās un sāka saukt:

– Viņi visi ir viena blēžu banda! Sviedīsim viņus upē, noslīcināsim! Izjadināsim uz kārts! – un visi kļiedza reizē, ka gandrīz vai ausis aizkrita no trokšņa. Bet advokāts uzlēca uz galda un brēca pilnā balsī:

– Džentlmeņi, džentlmeņi! Ļaujiet man teikt vienu vārdu – vienu vienīgu vārdu – lūdzu! Ir vēl viena izeja – izraksim līķi un paskatīsimies.

Tas visiem patika.

– Urā! – visi iekliedzās un devās prom, bet ārsts un advokāts sauca:

– Pagaidiet, pagaidiet! Aizturiet šos četrus vīrus un zēnu un vediet arī viņus sev līdz!

– Tā darīsim! – visi atsaucās, – un, ja neatradīsim zīmes, nolinčosim visu bandu!

Tagad man gan jāsaķer – es pārbijos! Tomēr es nekādi nevarēju aizbēgt. Viņi sagrāba mūs visus un veda sev līdz tieši uz kapsētu, kas bija pusotras jūdzes lejāk pa upi. Visa pilsēta gāja mums pa pēdām, troksnis bija liels, un pulkstenis rādīja tikai deviņi vakarā.

Kad gājām garām Pītera mājai, nožēloju, ka biju izsūtījis Mēriju Džeinu ārpus pilsētas. Tagad es viņai būtu devis ziņu, un viņa izskrietu, lai mani glābtu un atmaskotu krāpniekus.

Tā nu ļaudis barā devās pa ceļu gar upes krastu, brēkdami kā meža kaķi; un, lai skats kļūtu vēl baigāks, debesis apmācās, sāka blāzmot un liesmot zibeņi, lapas iešalcās vējā. Tik lielās briesmās un tādā postā vēl nekad nebiju bijis, jutos kā apdullis, viss iznāca gluži citādi, nekā biju cerējis. Nevarēju noskatīties notikumos no malas kā jokā, nebija man blakus Mērijas Džeinas, kas varētu mani glābt un atbrīvot izšķirīgajā brīdī, no pēkšņas nāves mani šķīra tikai viens tetovējums. Ja viņi to neatradīs...

Nespēju par to domāt, tomēr arī nekas cits man nenāca galvā. Metās aizvien tumšāks un tumšāks, tagad bija piemērots brīdis laisties lapās, bet lielais vīrs Hainss mani bija sagrābis pie rokas, – un pamēģini aizmukt no tāda Goliāta! Viņš satraukts rāva mani sev līdz, un man bija jāskrien, lai noturētos viņam blakus.

Pūlis pārplūdināja kapsētu kā varenas bangas. Nonākuši pie kapa, viņi redzēja, ka ir paņēmuši līdzī simtkārt vairāk lāpstu nekā vajadzīgs, bet neviens nebija iedomājies paņemt laternu. Tomēr viņi sāka rakt zibeņu gaismā un aizsūtīja kādu vīru uz tuvāko māju pusjūdzes attālumā no šejienes, lai viņš aizņemtos laternu.

Tā viņi raka un raka, cik vien bija jaudas, un kļuva baismīgi tumšs, sāka līt, vējš apkārt šņāca un krāca, zibeņi šaudījās cits aiz cita, pērkonss spēra, bet ļaudis to nemaz neievēroja, tik ļoti viņi bija aizrāvušies. Kādu mirkli varēja saskatīt visus, katru seju pūlī un lāpstas, kas šļāca smilšu kaudzes no kapa, nākošajā mirklī visu izdzēsa tumsa un nekas nebija redzams.

Beidzot viņi izcēla šķirstu un sāka atskrūvēt vāku, bet tad visi tā sadrūzmējās un grūstījās, un spiedās, lai piekļūtu tuvāk un paskatītos, – kaut kas neiedomājams! Šai tumsā un drūzmā tas bija drausmīgi. Hainss sāpīgi vilka un laužīja manu roku, viņš laikam bija aizmirsis, ka esmu pasaulē, tik satraukti un skaļi viņš elsa.

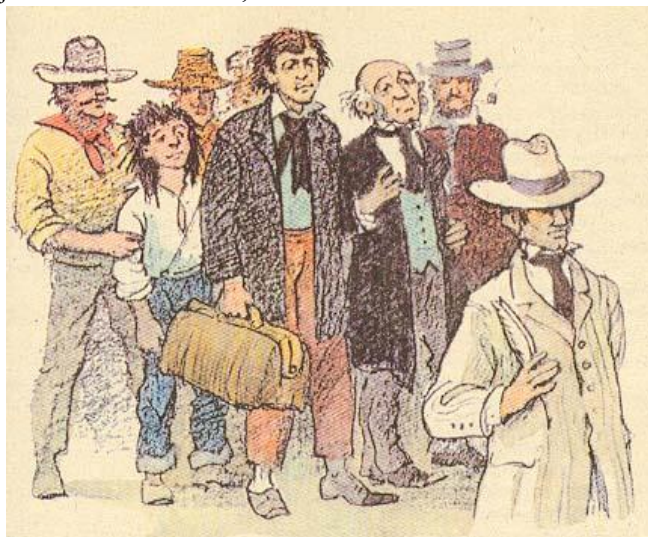
Pēkšņi zibens it kā atrāva baltas žilbinošas gaismas slūžas, un kāds iesaucās:

– Zvēru pie dzīvā dieva – viņam uz krūtīm ir maisiņš ar zeltu!

Hainss, tāpat kā visi, ieaurojās, palaida vaļā manu roku, lai varētu izlauzties cauri pūlim un paskatīties, un es pat izprast nespēju, cik ātri izrāvos un tumsā drāzos uz ceļu.

Es biju viens uz ceļa un gandrīz vai lidoju – blakus bija tikai bieža tumsa, šad tad uzliesmoja zibeņi, šalca lietūs, gaudoja vējš un ducināja pērkonss – un, varat man ticēt, es skrēju, cik jaudas!

Ieskrējis pilsētā, redzēju, ka ielās neviena nebija – negaisa dēļ, tāpēc nemeklēju sānielas, bet tieši drāzos pa galveno ielu; kad pieskrēju pie mūsu mājas, nenolaidu no tās acis. Māja bija tumša, nekur nemirgoja uguns – jutos apbēdināts un vīlies, nezīnu pats, kāpēc. Bet, tieši kad skrēju garām, Mērijas Džeinas logā uzplaiksnīja uguns! Mana sirds tā salēcās, it kā gribētu izlēkt no krūtīm, bet tai pašā mirklī

māja un viss palika aiz manis tumsā, un zināju, ka to nekad vairs neredzēšu šajā pasaulē. Viņa bija labākā meitene, kādu esmu redzējis, un viņai bija vairāk rakstura nekā jebkurai citai.

Kad biju jau pietiekami tālu aizskrējis no pilsētas un varēju sākt domāt, kā nokļūt uz salu, vērīgi skatījos visapkārt, kur varētu aizņemties laivu, un, tiklīdz zibens man parādīja laivu, kas nebija piestiprināta ar važu, es ielēcu tajā un atgrūdos no krasta. Tā bija neliela laiviņa, piesieta pie krasta ar virvi. Sala vēl bija diezgan tālu, upes vidū, bet es nezaudēju laiku un, kad beidzot apstājos pie plostas, biju pagalam nokusis, ja vien varētu, nogāztos pie zemes un atelstos. Bet kur nu! Uzlēkdams uz plostas, iesaucos:

– Ātri, Džim, nāc un atraisi plostu!

Lai slavēts dievs, mēs esam no viņiem vaļā!

Džims izskrēja no būdas ar atplestām rokām, tik priecīgs viņš bija, bet, kad zibens

gaismā paskatījies uz viņu, man dūša saskrēja papēžos un es atmuguriski iegāzos ūdenī, jo biju aizmirsis, ka viņš reizē bija karalis Līrs un noslēcis arābs, un tā sabijos, ka gandrīz vai garu izlaidu. Džims mani izzvejoja un ņēmās glaudīt un svētīt, laimīgs, ka esmu atgriezies un ka esam atbrīvojušies no karaļa un hercoga, bet es iesaucos:

– Ne tagad, atliec līdz brokastīm, līdz brokastīm! Raisi vaļā plostu un brauksim projām!

Pēc divām sekundēm slīdējām lejup pa upi, un šķita tik labi, ka esam atkal brīvi un divatā uz lielās upes, kur neviens mūs nevar apgrūtināt. Es pat mazliet palēkāju, padejoju, sizdams papēdi pret papēdi, – nevarēju novaldīties; bet, trešo reizi sasizdams papēžus, pēkšņi sadzirdēju ļoti pazīstamu skaņu. Aizturētu elpu klausījos un gaidīju, un – patiesi – kad nākošais zibens noblāzmoja pār ūdeni, – tur viņi brauca! Abi airēja tā, ka laiva krakšķēja! Laivā sēdēja karalis un hercogs.

Es nokritu uz dēļiem padodamies un ar pūlēm apvaldīju raudas.

Trīsdesmitā nodaļa

Kad viņi uznāca uz plostas, karalis metās man klāt, sapurināja aiz apkakles un iesaucās:

– Gribēji aizbēgt no mums, kucēns tāds! Mūsu sabiedrība tev apņikusi, ko?

Es atbildēju:

– Nē, jūsu majestāte, es negribēju – lūdzu, atlaidiet jūsu majestāte!

– Tūlīt pastāsti, kas tev ienāca prātā, vai es tev izkratīšu iekšas!

– Goda vārds, pastāstīšu jums visu, kā tas notika, jūsu majestāte. Vīrs, kas mani sagrāba, bija pret mani ļoti labs, teica – viņam bijis tikpat liels dēls kā es un tas nomiris pagājušajā gadā, un viņam esot žēl redzēt zēnu tādās briesmās; un, kad visi bija pārsteigti, atrodot zeltu, un metās pie šķirsta, viņš mani palaida vaļā un čukstēja: «Dod kājām vaļu, vai arī viņi tevi pakārs!» – un es aizbēgu. Man likās, ka nav jēgas tur palikt – es neko nevarēju palīdzēt un negribēju, lai mani pakar, ja bija iespējams aizbēgt. Tā es skrēju bez elpas, līdz atradu laivu, un, kad ierados šeit, teicu, lai Džims steidzas aizbraukt, vai arī viņi mani tagad noķers un pakārs, un piebildu, ka baidos, vai tikai jūs un hercogs jau neesat pagalam, un es biju traki noskumis, tāpat Džims. Un mēs bijām briesmīgi priecīgi, kad ieraudzījām jūs braucam. Jūs varat paprasīt Džimam, vai es nepriecājos.

Džims apstiprināja, ka tā bijis, karalis pavēlēja viņam turēt muti un piebilda:

– Jā, patiešām, tas skan pārlietu ticami! – un viņš atkal mani kratīja un teica, ka mani noslēcināšot. Bet hercogs iebilda:

– Laidiet puiku vaļā, vecais idiot! Vai tad jūs rīkojāties citādi? Vai apvaicājāties, kur viņš palicis, kad izrāvāties brīvībā? Es tā kā neatceros.

Karalis mani palaida un sāka lādēt pilsētu ar visiem tās iedzīvotājiem. Bet hercogs sacīja:

– Labāk lādiet pats sevi – jūs to esat visvairāk pelnījis. Jau no paša sākuma jūs neko saprātīgu neesat darījis, atskaitot to, ka tik aukstasinīgi un nekaunīgi izteicāties par šo izdomāto zilo bultas tetovējumu. Tas bija lieliski – nekautrīga izdoma, bet tā mūs glāba. Citādi viņi būtu mūs ietupinājuši cietumā, līdz pienāktu angļa bagāža, un tad – droši vien pārmācības nams! Bet šis triks aizveda viņus uz kapsētu, un vēl vairāk mums palīdzēja zelts, jo šie muļķi savā trakumā pazaudēja katru

jēgu un metās klāt to apskatīt, tikai tāpēc mēs šonakt neguļam kakla saitēs, kuras paredzētas ilgai valkāšanai – daudz ilgākai nekā mums patiktos.

Kādu mirkli viņi klusēja, tad karalis izklaidīgi teica:

– Hm, un mēs domājām, ka to nozaguši nēģeri.

Es sarāvos.

– Jā, – hercogs atbildēja lēni, valšķīgi un ar izsmieklīgu, – mēs domājām.

Pēc kādas minūtes karalis novilka:

– Vismaz es tā domāju.

Hercogs atbildēja līdzīgā balsī:

– Gluži otrādi – es tā domāju.

Karalis it kā saskaitās un jautāja:

– Paklau, Bildžuoter, – ko jūs ar to gribat sacīt?

Hercogs strauji atsvieda:

– Ja nu mēs tā runājam, tad atļaujiet jautāt – ko **jūs** gribējāt ar to teikt?

– Blēņas! – dzēlīgi atcirta karalis. – Bet varbūt jūs bijāt aizmidzis un nezinājāt, ko darījāt?

Hercogs sacēla spuras un iesaucās:

– Nerunāriet šīs sasodītās muļķības! Vai domājat, ka esmu pēdējais nelga? Vai jums šķiet – es nezinu, kas paslēpa naudu šķirstā?

– Jā, ser! Es zinu, ka jūs zināt, tāpēc ka to izdarījāt jūs pats!

– Tie ir meli! – un hercogs metās uz viņu, bet karalis iebrēcās:

– Rokas nost! Nežņaudziet rīkli! Es atsaucu savus vārdus!

Hercogs atbildēja:

– Labi, tad atzīstieties vispirms, ka **jūs** tur noslēpāt naudu, jo gribējāt no manis šajās dienās aizbēgt, atgriezties, izrakt zeltu un paņemt visu viens pats.

– Pagaidiet mirkli, hercog, atbildiet man skaidri un godīgi uz vienu jautājumu: ja jūs tur neesat naudu nolīcis, sakiet man to, un es jums ticēšu un atsaukšu visus vārdus, ko jums sacīju.

– Vecais blēdi, es to neesmu darījis, un jūs to zināt, Un tagad?

– Labi, es jums ticu. Bet atbildiet man vēl uz vienu jautājumu, tikai nekļūstiet nikns, – vai jums nebija prātā doma paņemt naudu un to noslēpt?

Kādu īsu mirkli hercogs neatbildēja, tad sacīja:

– Pat ja es to būtu domājis, tomēr neesmu to izdarījis. Bet jūs tā bijāt nodomājis un arī izdarījāt.

– Lai tad uz vietas mani ķer nāve, ja esmu to darījis, hercog, – es to saku godīgi. Neteikšu, ka man nebija šāda nodoma, bet, kas bijis, bijis, – taču jūs, es gribu sacīt – citi aizsteidzās man priekšā.

– Tie ir meli! Jūs to izdarījāt, un jums jāatzīstas, vai es...

Karalim pietrūka elpas, tad viņš izdvesa:

– Pietiek – es atzīstos!

Biju priecīgs, izdzirdot šos vārdus, jo tagad jutos daudz vieglāk. Tad hercogs atrāva rokas no karaļa kakla un sacīja:

– Ja jūs vēl kādreiz to noliegsit, es jūs noslīcināšu. Jūs esat pelnījis, ka sēdat te un pinkšķat kā zīdains, – tas jums pienākas par jūsu rīcību. Kā tāds vecs strauss – grib visu ierīt, – un es jums visu laiku uzticējos kā pats savam tēvam. Kaunēties jums vajadzētu – stāvēt un klausās, ka visu vainu uzveļ nabaga nēģeriem, un nevienam vārdam par viņiem neaizbilst. Es liekos sev smieklīgs, kad iedomājos, ka noticēju tādām blēņām. Lai velns jūs parauj, tagad saprotu, kāpēc jums ievajadzējās tā papildināt deficītu – jūs gribējāt sagrābt visu naudu, ko biju saņēmis par «Žirafī» un citu ko, un visu pievākt!

Karalis atbildēja iebiedēts un elsodams:

– Bet, hercog, jūs pats taču ieteicāt papildināt deficītu, nevis es.

– Aplūstiet! Es negribu vairs neko dzirdēt no jums! – hercogs iesaucās. – Tagad nu jūs esat dabūjis. Viņi saņēma atpakaļ visu savu naudu un arī mūsējo, atskaitot pāris dolārus. Ejiet gulēt, un lai es vairs nedzirdētu ne par kādiem deficītiem, to lieciet aiz auss!

Karalis ievilkās būdā un padzērās no pudeles, lai gūtu mierinājumu. Arī hercogs drīz ķērās pie savas pudeles – un pēc pusstundas viņi atkal bija labākie draugi, un jo vairāk dzēra, jo sirsnīgāki kļuva, līdz beidzot apskāvušies sāka krākt. Abi bija vareni piesūkušies, bet es ievēroju, ka arī dzērumā karalis ne reizes neaizmirsās un nenoliedza, ka viņš paņēmis naudas maisu. Jutos ļoti priecīgs un apmierināts. Kad viņi sāka krākt, mums ar Džimu bija ilga saruna, un es viņam visu izstāstīju.

Trīsdesmit pirmā nodaļa

Vairākas dienas mēs nepiestājām nevienā pilsētā, bet braucām lejup pa upi. Tagad bijām jau nokļuvuši dienvidos, kur bija silts laiks, un milzīgs attālums mūs šķīra no mājām. Ceļā mums gadījās koki, apauguši ar spāniešu sūnu, kas nokarājās no zariem kā garas, sirvas bārdas. Es to redzēju pirmo reizi, un apsūnotie meži izskatījās drūmi un cienīgi. Blēžiem šķita, ka viņiem vairs nedraud briesmas, un viņi sāka atkal apstrādāt pilsētiņas.

Vispirms viņi nolasīja lekciju par atturību, bet tā neienesā tik daudz, lai viņi abi varētu piedzerties. Kādā citā pilsētiņā viņi atvēra deju skolu, bet paši nedejoja labāk par ķenguriem, un, tiklīdz parādīja pirmos deju soļus, publika uzklupa viņiem un izdancināja no pilsētas ārā. Kādā citā vietā viņi mēģināja mācīt daiļrunu, bet paši nepaguva ilgi daiļrunāt, klausītāji piecēlās, krietni viņus nolamāja un lika lasīties projām no pilsētas. Viņi pamēģināja rīkot misionāru sapulces, nodarbojās ar hipnozi, ārstniecību un pareģošanu – no visa pa druskai, bet šķita, ka viņiem nav laimes. Pēdīgi viņi bija galīgi tukšā un vāļājās uz plostu, domādami bez gala, bet nerunāja ne vārda – un reizēm pusi dienas tā aizvadīja drūmā izmisumā.

Beidzot viņi saņēmās un sāka par kaut ko apspriesties būdā – klusā balsī sačukstēdamies kādas divas vai trīs stundas. Džims un es nojautām kaut ko nelabu. Mums tas viss nepatika. Likās, ka viņi gudro kādu sevišķi velnišķīgu pasākumu. Mēs visādi minējām, kas tas varētu būt, un beidzot nolēmām, ka viņi grib aplaupīt kādu māju vai veikalu, drukāt viltotu naudu vai kaut ko tamlīdzīgu. Bijām lielās bailēs un vienojāmies, ka mēs ne par ko nepiedalīsimies tādos darbos un, ja tikai kaut ko manīsim, – aizbēgsim un viņus pametīsim. Kādā agrā rītā paslēpām plostu labā, apsargātā vietā, apmēram divas jūdzes leļpus kādas noplukušas pilsētiņas Paiksvilas.¹⁰⁸ Karalis devās krastā un pavēlēja mums sēdēt slēptuvē, līdz viņš aizies uz pilsētu uzzināt, vai kāds ir jau kaut ko dzirdējis par «Karaļa Žirafi». («Tu laikam gribi aplaupīt kādu māju», – tā es sacīju sevī, «un, kad būsi aplaupījis un atnāksi šurp, tad varēsi ilgi brīnīties, kur esam pazuduši – Džims, es un plosts»). Karalis vēl piebilda – ja viņš neatgriezies līdz pusdienām, tad hercogs un es varam uzskatīt, ka viss ir kārtībā, un arī iet uz pilsētu.

Tā palikām uz plostu. Hercogs visu laiku dusmojās un rūca, un bija ļoti sliktā omā. Viņš rāja mūs par visu, neko nevarējām izdarīt viņam pa prātam – viņš pieķērās katram sīkumam. Laikam jau kaut ko bija ievārījuši. Biju priecīgs, ka dienas vidū karalis neparādījās, mums tā bija pārmaiņa – un var būt, ka varēja viss pilnīgi izmainīties. Es un hercogs aizgājām uz pilsētu un meklējām tur karali, drīz arī atradām viņu mazas dzertuves dibenistabā smagi piesūkušos, apkārt bija sapulcējušies dīkdieņi, kas dažādi viņu kaitināja, lai izpriečātos, jo viņš lādējās un draudēja, ko mācēja, bet, nevarēdams noturēties kājās, neko viņiem nespēja padarīt. Hercogs viņu nolamāja par vecu muļķi, karalis asi atcirta pretim, un, kad viņi ieklupa viens otram matos, es izmetos uz ielas un ņēmu kājas pār pleciem – skrēju uz upes pusi tik ātri kā stirna, jo sapratu, ka tagad bija izdevīgs brīdis, un nolēmu, ka viņi mani un Džimu tik drīz vairs neredzēs. Aizskrēju līdz upei aizelsies, bet pilns prieka un iesaucos:

– Atrasi plostu, Džim, tagad viss būs kārtībā!

Bet neviens neatsaucās, neviens neiznāca no būdas. Džims bija pazudis! Es saucu – vienreiz, otrreiz, trešoreiz, skraidīju šurp un turp pa mežu aurodams un meklēdams, bet veltīgi – vecais Džims bija pazudis. Tad apsēdos un raudāju – nevarēju novaldīties. Ilgi es tā nespēju nosēdēt. Drīz izgāju uz ceļa, pārdomādams, ko lai daru, un sastapu kādu zēnu. Vaicāju viņam, vai viņš nav sastapis svešu nēģeri tā un tā ģērbtu, un viņš man atbildēja:

– Jā.

– Kur? – es jautāju.

– Pie Sailasa Felpsa¹⁰⁹ mājas, divas jūdzes uz leju no šejienes. Viņš ir izbēdzis nēģeris, un tagad viņu notvēra. Vai tu meklē viņu?

– Nenāk ne prātā! Sastapu viņu mežā pirms pāris stundām, un viņš piedraudēja, ka izgriezīsot man aknas, ja es kliegšot, lika man gulties zemē un nekustēties no vietas. To es darīju. Tur es nosēdēju visu laiku, baidījies nākt laukā.

– Labi, – viņš atbildēja, – tev nav vairs jābaidās, jo viņš ir notverts. Viņš ir izbēdzis kaut kur no Dienvidiem.

– Labi, ka viņu notvēra.

– Domāju gan! Par viņu izsludināta divsimt dolāru liela godalga. Tas ir tikpat kā uz ceļa pacelta nauda.

¹⁰⁸ V.E.: *Pikesville*. (Arī izdomāta pilsētiņa; viena ir reāla, bet tā atrodas Merilendā, kamēr šī acīmredzot Luiziānā. Paiksvilas nosaukums sasauca ar Priekšvārda paskaidrojuma minēto «Pīķa Grāfisti» – *Pike County*).

¹⁰⁹ V.E.: *Silas Phelps*.

– Jā, tā ir – un es arī to varēju iegūt, ja būtu pietiekami liels. Es pirmais viņu ieraudzīju. Kas viņu noķēra?

– Kāds vecs vīrs – svešinieks – viņš atdeva nēģeri par četrdesmit dolāriem, jo viņam esot jābrauc augšup pa upi un viņš nevarot gaidīt. Padomā! Es nu gan būtu gaidījis, kaut vai septiņus gadus.

– Arī es tāpat, – es atbildēju. – Bet varbūt viņa atlīdzības daļa nav lielāka, ja jau viņš to pārdeva tik lēti. Varbūt tur kaut kas nav kārtībā.

– Viss tur ir kārtībā – es pats redzēju sludinājumu. Tur viss par viņu sakrīt uz mata – gluži kā bildē uzmaļēts – viņš nāk no kādas plantācijas aiz Jaunorleānas. Nē, te nav ko degunu kasīt – šī lieta ir skaidra, varu saderēt. Vai tu man neiedosi mazliet tabakas, ko pazelēt?

Man tabakas nebija, un viņš gāja tālāk. Aizgāju pie plosa un apsēdos būdā, lai pārdomātu. Tomēr neko nevarēju izdomāt. Man vai galva plīsa pušu domājot, bet neredzēju izeju no šīs nelaimes. Pēc garā ceļojuma, pēc visa, ko bijām darījuši šo blēžu labā, viss izputēja, viss beidzās ar pilnīgu neveiksmi. Viņiem pietika neģēlības tā iegāzt Džimu, padarīt viņu atkal par vergu uz mūžu un pie svešiniekiem, un visu to par draņķa četrdesmit dolāriem.

Man šķita, ka Džimam tūkstoškārt labāk būtu dzīvot verdzībā tanī vietā, kur dzīvo viņa ģimene, ja jau viņam lemts būt vergam. Tālab nolēmu rakstīt vēstuli Tomam Sojeram un lūgt viņu, lai viņš pateic mis Votsonai, kur Džims atrodas. Taču es drīz atteicos no šā nodoma divu iemeslu dēļ: viņa būs nikna par Džima blēdīgumu un nepateicību un atkal viņu pārdos upes lejaspecē, un, ja arī viņa to nedarītu, ikviens, dabiski, nicina nepateicīgu nēģeri, un tā visi liktu Džimam sajust, kāds viņš ir nožēlojams nelietis. Un tad vēl es padomāju par sevi! Visi uzzinās, ka Haks Fins palīdzējis nēģerim atgūt brīvību, un, kad ieraudzīšu kādu mūsu pilsētiņas iedzīvotāju, būšu gatavs aiz kauna nokrist ceļos un laizīt viņa zābakus. Tā jau mēdz būt: cilvēks izdara nelietību, bet sekas negrib izjust. Viņš domā – ja šādu rīcību var noslēpt, tad tā nav negodīga. Tieši tā tas bija ar mani šinī gadījumā. Jo vairāk par to domāju, jo vairāk sirdsapziņa mani krimta, jo ļaunāks, pagrīušāks un negodīgāks es jutos. Un beidzot mani apskaidroja doma, ka debesu tēva roka man cērt pliķi sejā un liek sajust manu ļaunumu, tālab ka visu laiku no debesīm esmu vērots, kad nozagu nēģeri nabaga vecai sievietei, kas man nav darījusi neko ļaunu. Tagad pierādījies, ka ir viens, kas pastāvīgi visu redz un neatļaus tādām negantībām turpināties. Kad to sapratu, man kājas sagrīļojās aiz bailēm. Darīju visu, lai sevi kaut kā attaisnotu. Teicu, ka esmu tāds ļauns izaudzināts un ka mani nevar tik stingri tiesāt, bet kāda balss manī nerimdamās atkātoja: «Tur bija svētdienas skola, tu varēji to apmeklēt, un, ja tu tur būtu gājis, tevi pamācītu, ka cilvēki, kas tā palīdz nēģeriem, degs mūžīgās elles ugunīs».

Es nodrebēju. Gribēju lūgt dievu un mēģināt kļūt citāds zēns, nekā esmu, laboties! Tāpēc nometos uz ceļiem. Bet vārdi nenāca man pār lūpām. Un vai gan varēja būt citādi? Nebija vērts mēģināt to noslēpt ne no dieva, ne no manis paša. Es labi zināju, kāpēc nespēju lūgt. Tāpēc, ka mana sirds nebija patiesa, es nebiju godīgs, es rīkojos divkosīgi. Gribēju parādīt, ka atmetu grēku, bet dvēselē turpināju lolot vislielāko grēku. Mēģināju ar muti teikt, ka darīšu patiesus un skaidrus darbus, tūlīt rakstīšu nēģera īpašnieci, pateikšu, kur viņš atrodas, bet savā sirdī apzinājos, ka tie ir meli un ka dievs to zina. Sapratu, ka nevar reizē lūgt dievu un melot.

Tā nu es stāvēju noraizējies, bēdu pilns un nezināju, ko darīt. Beidzot man ienāca prātā laba doma, sacīju sev: iešu un uzrakstīšu vēstuli un tad jutīšu, vai varu lūgt dievu. Brīnums, tūlīt jutos tik viegls kā spalviņa, visas raizes izgaisa. Paņēmu papīru un zīmuli, laimīgi satraukts, apsēdos un rakstīju:

«Mis Votsona, Jūsu izbēgušais nēģeris Džims ir šeit, divas jūdzes leļpus Paiksvilas, pie mistera Felpsa, un tas atdos viņu, ja atsūtīsiet atalgojumu.

Haks Fins».

Pirmo reizi mūžā jutos labs un no grēkiem šķīstīts, un šķita, ka tagad varu lūgties. Es tomēr to nedarīju tūlīt, noliku vēstuli un sēdēju, domādams, cik labi, ka viss tā noticis, un cik tuvu esmu bijis pazušanai un ellei! Tā es sēdēju un domāju. Domāju par mūsu braucienu pa upi; visu laiku redzēju Džimu savā priekšā – dienā un naktī, dažreiz mēnesnīcā, dažreiz vētrā, kā mēs tur braucām uz plosa, tērzejām, dziedām un smejamies. Un nekādi nespēju atcerēties kaut ko, kas mani nocietinātu pret viņu, bet gluži otrādi. Redzēju, kā viņš stāv sardzē manā vietā, nemodina mani, lai es varētu izgulēties; redzēju, cik viņš bija laimīgs, kad izniru no miglas, kad atnācu atkal pie viņa purvā, kur bija asinsatriebe, un tamlīdzīgus notikumus; viņš mani allaž dēvēja par mīlo, lutināja mani, darīja visu, ko spēja, manis labā, vienmēr bija tik sirsnīgs, un tad atcerējos to gadījumu, kad viņu izglābu, stāstīdams vīriem, ka mums uz plosa ir baku sērga. Un cik viņš bija pateicīgs un sacīja, ka esmu labākais draugs, kāds vecajam Džimam jebkad bijis pasaulē, un arī vienīgais draugs, kas viņam tagad palicis. Tad atskatījos un ieraudzīju savu vēstuli. Tā atradās tepat līdzās. Paņēmu to un turēju rokā. Man karsts pārskrēja pār

kauliem, jo nupat bija jāizšķiras starp divām iespējām, to es sapratu. Kādu mirkli domāju, aizturēdams elpu, un tad sacīju pats sev:

– Lai notiek, iešu uz elli! – un saplēsu vēstuli.

Briesmīga doma un briesmīgi vārdi, bet tie nu bija izteikti. Un, kas teikts, tas teikts, nedomāju vairs no saviem vārdiem atkāpties. Izmetu visas šīs domas no galvas un sacīju sev, ka atkal atgriezīšos pie ļaunuma, jo tāds bija mans liktenis, tā es biju audzināts, labos tikumus man neiemācīja. Un tūlīt sāksu darboties: atkal nozagšu Džimu un atbrīvošu no verdzības un, ja varēšu izdomāt ko ļaunāku, arī to paveikšu, – kad jau, tad jau!

Tad sāku domāt, kā ķerties pie darba, pārcilāju galvā dažādus rīcības veidus un beidzot paliku pie viena, kas man šķita piemērots. Ievēroju, ka mazliet tālāk upes lejastecē ir kāda sala, apaugusi ar mežu, un, tikko sametās tumšs, izvirzīju plostu no slēptuves, aizbraucu līdz salai un atkal noslēpos tur, tad nolikos gulēt. Nogulēju visu nakti un pamodos pirms ausmas, paēdu brokastis, apģērbu savu jauno veikalā nopirkto uzvalku, dažas citas drēbes un mantas sasēju sainītī, iesēdos laivā un braucu uz krastu. Izkāpu malā aiz tās vietas, kur varēja būt Felpsa plantācija, noslēpu sainīti mežā, pielēju laivu ar ūdeni, sakrāvu tajā akmeņus un nogremdēju tādā vietā, kur varēšu to vajadzīgā brīdī atrast – kādu ceturtdaļjūdzi aiz zāgētavas, kas stāvēja mazas upītes krastā.

Tad izgāju uz ceļa. Iedams garām zāgētavai, redzēju uz tās izkārtņi «Felpsa zāgētava» un, kad nonācu līdz fermas ēkām, kas atradās divi vai trīs simti jardi tālāk, vēroju uzmanīgi visu apkārtni, bet nevienu neredzēju, lai gan tagad jau bija gaiša diena. Tomēr es par to nebēdāju, jo patlaban negribēju nevienu satikt – gribēju tikai paskatīties, kā te viss ir izvietots. Biju iecerējis, ka ieradīšos šeit no pilsētiņas puses, ne no upes. Tāpēc, uzmetis fermai skatienu, devos tālāk, tieši uz pilsētiņu. Pirmais cilvēks, ko tur ieraudzīju, bija hercogs. Viņš izlīmēja afišu ««Karaļa Žirafe» – tikai trīs vakarus!» – kā toreiz. Šiem blēžiem nekaunības netrūka! Es tieši uzgrūdus viņam un nepaguvu noslēpties. Viņš šķita izbrīnējies un jautāja:

– Hello! No kurienes tad **tu** esi ieradies? – Tad viņš piemetināja, priecīgi satraukts. – Kur tad plosts? Vai esi to labi noslēpis?

Atbildēju:

– Tieši to gribēju jautāt jūsu gaišībai.

Tad viņš vairs neizskatījās tik priecīgs un sacīja:

– Kā tad tev var ienākt prātā to teikt **man**?

– Redziet, – es atbildēju, – kad vakar ieraudzīju karali dzertuvē, tad nospriedu, ka varēsim viņu aizvilkt līdz plostam tikai pēc vairākām stundām, kad viņam mazliet pāries dzērums, tālab klaiņoju pa pilsētu, lai nosistu laiku un gaidītu. Kāds vīrs man piedāvāja desmit centus, ja palīdzēšu viņam pārbraukt pāri upei un atpakaļ, lai atvestu aunu, un es aizbraucu viņam līdz. Kad vilkām aunu uz laivas pusi, viņš man iedeva virvi, bet pats stūma dzīvnieku no mugurpuses, taču tas bija pārāk spēcīgs, izrāvās un aizskrēja projām – mēs dzināmies tam pakaļ. Mums nebija suņa, tāpēc vajadzēja trenkāt lopiņu pa visu krastmalu, līdz to nokausējām. Noķērām viņu tikai tumsā, tad aizvedām uz pilsētu, un pēc tam gāju uz plostu. Bet, kad nokļuvu tur, redzu – plostā vairs nav! Sacīju pats sev: «Viņi iekrita kādā ķezā, un viņiem vajadzēja aizbraukt, un tā viņi paņēmuši līdz manu nēģeri, kas ir mans vienīgais nēģeris, un tagad esmu svešā pusē bez kāda īpašuma, bez nekā un arī maizi sev nevaru nopelnīt». Tad apsēdos zemē un raudāju. Nakti pavadīju mežā. Bet kas tad noticis ar plostu un ar Džimu, nabaga Džimu?

– Kā lai es zinu – kas noticis ar plostu? Vecais muļķis bija kaut ko pārdevis un saņēmis četrdesmit dolārus, un, kad atradām viņu dzertuvē, pārējie dzērāji bija jau viņam izvilkuši visus dolārus, atskaitot tos, kurus vecais izdevis par viskiju; un, kad viņu vēlu naktī aizvedu līdz plostam un mēs redzējām, ka tas pazudis, tad nodomājām: mazais blēdis nozadzis mūsu plostu, atstājis mūs uz sēkļa un aizlaidies lejup pa upi.

– Es taču neatstātu savu nēģeri! Vienīgo nēģeri, kas man pieder šai pasaulē, savu pēdējo īpašumu.

– Mēs par to neiedomājāmies. Bijām pieraduši uzskatīt, ka tas ir **mūsu** nēģeris. Jā, tā mums šķita, jo patiesi mums ar viņu ir bijis daudz grūtību. Kad redzējām, ka plosts ir prom un mēs paši bankrotējuši, nekā cits neatlika kā vēlreiz pamēģināt ar «Karaļa Žirafi». Un es visu šo laiku te kļīstu apkārt sauss kā pulvera rags. Kur tavi desmit centi? Dod tos man!

Man naudas bija diezgan, tālab atdevu viņam desmit centus, bet lūdzu, lai viņš par tiem nopērk kaut ko ēdamu un iedod arī man, jo tā ir mana pēdējā nauda un neesmu neko ēdis kopš vakardienas. Viņš neteica neko. Nākošajā mirklī viņš strauji pagriezās pret mani un jautāja:

– Kā tev šķiet, vai nēģeris mūs nodos? Tad mēs novilksim viņam ādu!

– Kā tad viņš var jūs nodot? Viņš taču aizbēdzis!

– Nē! Vecais muļķis pārdeva viņu un naudu pat nesadalīja, tagad tā visa pagalam.

– **Pārdeva** viņu? – es iesaucos un sāku raudāt. – Viņš taču bija mans nēģeris, un nauda arī pienācās man. Kur viņš tagad ir – atdodiet man manu nēģeri!

– Savu nēģeri tu vairs nevari atdabūt! Beidz pinkšķēt! Paklau – vai tikai tev arī nav ienācis prātā mūs nodot? Sasodīts, es nemaz tev neuzticos! Bet ja tu mūs nodosi...

Viņš apklusā, bet vēl nekad nebiju redzējis hercogam tik ļaunu skatienu. Turpināju šņukstēt un sacīju:

– Negribu nevienam nodot, man arī nav laika to darīt. Iešu meklēt savu nēģeri.

Viņš izskatījās norūpējies, stāvēja domīgs, afišas plivinājās viņam rokā, viņš sarauca pieri un beidzot sacīja:

– Es tev kaut ko teikšu. Mums te jāpaliek trīs dienas. Ja tu apsokies mūs nenodot un arī nepieļaut, ka nēģeris mūs nodod, es tev pasacīšu, kur vari viņu atrast.

Apsolījos, un viņš turpināja:

– Pie fermerā, kura vārds ir Sailass F... – tad aprāvās. Viņš sākumā gribēja man teikt patiesību, bet, kad apklusā, atkal sāka domāt, un es sapratu, ka viņš izlēmis citādi. Tā arī bija. Viņš tomēr man neuzticējās un gribēja būt drošs, ka es trīs dienas šeit nerādīšos. Tālab drīz viņš atkal ierunājās:

– Vīrs, kas viņu nopirka, ir Ābrams Fosters, Ābrams Dž. Fosters – un viņš dzīvo uz laukiem četrdesmit jūdžu attālumā no šejienes – pie ceļa uz Lafajetu.¹¹⁰

– Labi, – es atbildēju, – varu turp aiziet trijās dienās. Došos ceļā šo pašu dienu pēc pusdienas.

– Nē, tu dosies, ceļā **tūlīt**, nezaudē laiku un nepļāpā pa ceļam. Turi mēli aiz zobiem un ej tiešā virzienā, tad tev no mums nedraudēs nekādas nepatīkšanas, – vai dzirdi?

Tādu pavēli es gribēju dzirdēt, un tāda man bija vajadzīga. Gribēju iegūt sev rīcības brīvību.

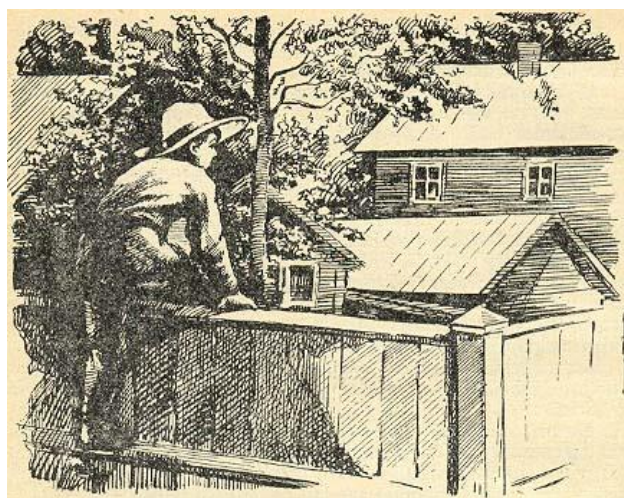
– Pagaidi! – viņš iesaucās. – Vari stāstīt misteram Fosteram visu, ko vēlies. Varbūt tu pārliecināsi viņu, ka Džims ir tavs nēģeris, – daži idioti neprasa dokumentus – vismaz esmu dzirdējis, ka šeit Dienvidos tādus varot sastapt. Kad pastāstīsi viņam par viltoto paziņojumu un izsolīto atlīdzību, varbūt viņš tev ticēs, ja ieskaidrosi, kāpēc tas viss bija vajadzīgs. Tagad ej un stāsti viņam, ko vēlies, tikai pielūko – ceļā nepalaid muti!

Aizgāju virzienā, kas veda projām no upes. Neatskatījos, bet jutu, ka viņš mani vēro. Zināju, ka viņam tas drīz apnīks. Nogāju kādu jūdzi, iekams apstājos, tad pa mežiem atgriezpos līdz Felpsa plantācijai. Nolēmu, ka rīkošos tūlīt, bez aplinkiem, jo gribēju, lai Džims neizrunātos, kamēr šie blēži aizies projām. Nevēlējos piedzīvot nepatīkšanas ar tādiem brāļiem. Biju pietiekami viņus vērojis un negribēju vairs ar viņiem sastapties.

Trīsdesmit otrā nodaļa

Kad nonācu līdz plantācijai, tur viss bija kluss kā svētdienā, saulains un tveicīgs. Visi bija aizgājuši strādāt laukos, gaisā varēja dzirdēt dunduru un mušu vieglo sanoņu, kas rada tādu vientulības sajūtu, it kā visi būtu miruši un aizgājuši, un, kad nošalc vēsma, sadrebinošas lapas, tad kļūsti vēl skumjāks, jo liekas, ka čukst sen mirušo gari, – vienmēr jādomā, ka tie runā par tevi. Un vispār – tad cilvēkam rodas vēlme arī pašam mirt, lai viss ātrāk beigtos.

Felpsam piederēja maza kokvilnas plantācija – šīs plantācijas visas izskatās vienādas. Divu akru¹¹¹ liels pagalmš, apjozts ar sklandu žogu, pie kura pieslietas kāpnītes no klučiem – kā cita par citu augstākas mučeles, – kur pakāpties, ja grib tikt pāri žogam un lai sievietēm vieglāk uzsēsties zirgam mugurā. Plašajā pagalmā šur tur vārgas zāles kušķi, bet pārējā zeme kaila un nomīdīta

¹¹⁰ V.E.: Lafayette; tā ir pilsēta Luiziānas vidienē. Tātad acīmredzot varoņi jau atrodas Luiziānas štatā.

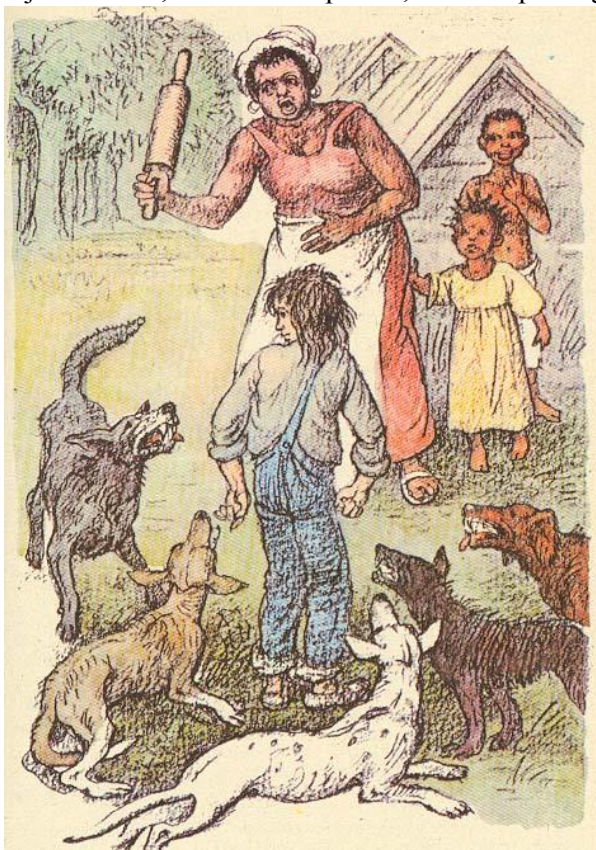
¹¹¹ V.E.: Akrs ir 4046,86 m², tātad pagalmš bija apmēram 80 × 100 metri.

kā veca cepure, kurai nodilušas plūksnas. Baltajiem uzcelta liela divspārnu māja no tēstiem balķiem, spraugas sienās aizmūrētas ar māliem vai kaļķiem – tās pirms kāda laika balsinātas; virtuve celta no apaļiem balķiem – liela, plata nojume bez sienām to savieno ar dzīvojamo māju. Aiz virtuves gaļas žāvētava – arī no balķiem. Žāvētavas otrā pusē trīs zemas, garas nēģeru būdas vienā rindā. Pagalma dziļumā, pie žoga, nomaļus stāvēja maza būdiņa, pagalma otrā pusē redzamas dažādas citas saimniecības ēkas; pie mazās būdas rēgojās pelnu kaudze un liels katls ziepju vārīšanai, pie virtuves durvīm sols – uz tā ūdens spainis un ķirbja blašķe; turpat piesaulē gulēja aizmidzis suns, tālāk visapkārt citi aizmiguši suņi; pagalma vienā stūrī auga trīs kupli koki, pie žoga daži jāņogu un ērkšķogu krūmi, ārpus žoga bija dārzs un arbūzu lauks, tālāk sākās kokvilnas lauki, aiz tiem – mežs.

Apgāju pagalmam apkārt, pie pelnu kaudzes pārlīdu pa pakāpieniem pāri žogam un devos uz virtuvi. Nogājis dažus soļus, izdzirdu ratiņa kluso dūkoņu, kas žēlabaini gan pieauga, gan noklusa, un tad man patiesi gribējās mirt, jo tā ir vientuļākā skaņa pasaulē.

Gāju tieši uz priekšu, neko sevišķu iepriekš nedomādams, bet paļaudamies uz augstāko varu, ka tā man grūtā brīdī dos īstos vārdus, jo esmu ievērojis, ka augstākā vara man allaž dod īstos vārdus, ja ļauju tai pašai darboties.

Kad biju nokļuvis līdz pagalma vidum, piecēlās viens suns, pēc tam pārējie un apstāja mani. Stāvēju, skatījos uz tiem un nekustējos. Cik briesmīgi viņi rēja! Ceturtdaļminūtē es kļuvi par riteņa rumbu, kuras spieķi bija suņi – sastājušies kādi piecpadsmit ap mani – kaklus un purnus izstiepuši, tie rēja un kauca, un no visām pusēm, lēkdami pār žogiem, auļodami ap stūriem, iznīra vēl citi suņi.

No virtuves izskrēja nēģeriete ar mīklas rulli rokā, kliegdama:

– Prom, Tīģeri! Prom, Raibais! Prom, se'!

Un viņa iezvēla ar mīklas rulli pirmajam sunim un vēl vienam, abi kaukdami aizskrēja, pārējie tiem sekoja, bet nākošajā mirklī atkal puse atskrēja atpakaļ, vēdinādami ap mani astes un draudzīgi luncinādami. Patiešām, nav ļaunuma suņos!

Nopakaļ nēģerietei izskrēja maza nēģeru meitenīte un divi nēģeru knēveļi pakulu krekliņos, viņi ieķērās savai mātei brunčos un, slēpdami aiz viņas, bikli skatījās uz mani, kā nēģeru bērni parasti mēdz darīt. No lielās mājas izskrēja arī balta sieviete, četrdesmit piecus vai piecdesmit gadus veca, kailu galvu, ar vārpstiņu rokā, viņai pakaļ tipināja viņas baltie bērni, kas izturējās tāpat kā mazie nēģerēni. Sieviete plati un vēlīgi smaidīja un jautāja:

– Tad tu beidzot esi klāt – ko?

Neapdomādami atbildēju:

– Jā.

Viņa satvēra manus plecus un cieši, cieši apskāva, tad spieda man abas rokas, acīs viņai saskrēja asaras un ritēja pār vaigiem, bet viņa

nebeidza mani glaudīt, apskaut un nerimdamās atkārtāja:

– Tu nemaz tik ļoti nelīdzinies savai mātei, kā es cerēju, bet vienalga – priecājos tevi redzēt! Mīļais, mīļais, man liekas – es varētu tevi apēst! Bērni, tas ir jūsu brālēns Toms – sasveicinieties ar viņu.

Bet bērni nodūra galvas, iebāza pirkstus mutē un paslēpās aiz mātes. Viņa trieca tālāk:

– Liza, steidzies, padod viņam siltas brokastis. Bet varbūt tu jau pabrokastoji uz tvaikoņa?

Teicu, ka brokastoju uz kuģa. Tad viņa steidzās uz mājas pusi, vilkdama mani aiz rokas, bet bērni skrēja mums nopakaļ. Kad iegājām mājā, viņa mani nosēdināja pītā krēslā, bet pati apsēdās uz zema soliņa man priekšā, satvēra abas manas rokas un sacīja:

– Tagad varu tevi labi aplūkot! Ak kungs, cik daudz gadu esmu pēc tā ilgojusies – visus šos garos gadus, un beidzot tas ir piepildījies! Mēs tevi gaidījām jau vairākas dienas. Kāpēc tā aizkavējies? Vai tvaikonis uzsēdās uz sēkļa?

– Jā, kundze, tas...

– Nesaki – kundze, saki – krustmāte Sallija. Kur tad tas uzsēdās?

Nezināju, ko īsti atbildēt, jo nevarēju uzminēt, vai gaidītais tvaikonis braucis augšup vai lejup pa upi. Bet man vienmēr ir laba nojauta; un šoreiz tā man teica, ka kuģis braucis augšup pa upi uz Orleānu.¹¹² Tomēr daudz tas man nepalīdzēja, nezināju lejaštes sēkļu nosaukumus.¹¹³ Saprātu, ka man vai nu jāizdomā nosaukums vai jāizliekas, ka esmu aizmirsis liktenīgā sēkļa vārdu. Tad manu prātu apgaismoja kāda doma un es iesaucos:

– Sēklis neko daudz nekaitēja – tas aizkavēja mūs tikai mazliet. Bet mums pārsprāga cilindra galva.

– Žēlīgais dievs! Vai kādu ievainoja?

– Nē, nevienu! Tikai viens nēģeris nogalināts!

– Tad jums laimējies, dažreiz tādos gadījumos cilvēkus ievaino. Pirms diviem gadiem Ziemassvētkos tavš tēvocis Sailass brauca no Jaunorleānas uz tvaikoņa «Lalli Rūk»¹¹⁴, tam pārsprāga cilindrs un sakropļoja kādu cilvēku. Liekas, viņš pēc tam nomira. Viņš bija baptists. Tavam tēvocim Sailasam pazīstama kāda ģimene Batonrūzā, tā ļoti labi pazina šā cilvēka tuviniekus. Jā, tagad atceros – viņš nomira. Sākās gangrēna, un viņam bija jāamputē kāja. Bet tas viņu neglāba. Jā, viņam sākās gangrēna – atmira kāja. Viņš viss kļuva zils un mira, cerēdams uz laimīgu augšāmcelšanos. Runāja, ka esot bijis baismīgi uz viņu skatīties. Tavš tēvocis katru dienu brauca uz pilsētu tevi sagaidīt. Viņš aizbrauca arī šodien, pirms nepilnas stundas, un kuru katru mirkli atgriezīsies. Tev vajadzēja viņu uz ceļa satikt – vai tu neredzēji? – tāds vecāks vīrs ar...

– Nē, es neko neredzēju, krustmāte Sallija. Tvaikonis piestājās pavisam agri tumsā, es atstāju savu bagāžu piestātnē, tad izgāju apskatīt pilsētu un apkārtni, lai nosistu laiku un neierastos pie jums pārāk agri, un atnācu pa citu ceļu.

– Kam tu atdevi savu bagāžu?

– Nevienam.

– Bērns, to taču nozags!

– Nē, es to labi noslēpu, – atbildēju.

– Bet kā tu uz tvaikoņa tik agri paēdi brokastis?

Atkal biju uz plāna ledus, bet sacīju:

– Kapteinis ieraudzīja mani uz klāja un teica, lai es labāk kaut ko ieēdot, iekams izkāpjot krastā. Viņš aizveda mani salonā, kur brokasto virsnieki, un krietni mani paēdināja.

Jutos tik neveikli, ka nespēju viņas vārdos klausīties. Visu laiku domāju, kā varētu aizvest bērnus sānis un no viņiem izzināt, kas es tāds esmu. Bet nekādi nevarēju pakustēties, misis Felpsa runāja bez apstājas. Man pārskrēja auksti drebuļi, jo viņa pēkšņi sacīja:

– Es te plāpāju, un tu neesi man pastāstījis nevienu vārdu par mūsu¹¹⁵ un pārējiem. Tagad es mazliet paklusēšu, bet runā tu, pastāsti man visu par viņiem – par ikvienu – kā viņiem klājas, ko viņi dara un ko viņi lika man pateikt, un visu pārējo, kas tev vien ienāk prātā.

Redzēju, ka nu esmu sprukās un pamatīgās turklāt. Līdz šim augstākā vara bija man palīdzējusi, bet tagad tiešām stingri uzskrēju sēklī. Redzēju, ka nav nozīmes turpināt – jāpadodas un jāpaceļ rokas. Sacīju pats sev – te nu atkal jārunā patiesība. Atvēru muti, lai sāktu, bet viņa satvēra mani, aizgrūda aiz gultas gala un iesaucās:

– Tur viņš nāk! Noliec galvu zemāk – tā būs labi, tagad tevi nevar redzēt. Sēdi klusi, it kā tevis te nebūtu. Izjokošu viņu. Bērni, nesakiet ne vārda!

Redzēju, ka nav izejas. Bet nebija nozīmes bēdāties: viss, ko varēju darīt, bija klusēt un gaidīt zibens spērienu.

Es tikai pa acu galam paskatījos uz veco džentlmeni, kad viņš nāca iekšā, tad viņu aizklāja gulta.

Misis Felpsa piesteidzās viņam klāt un vaicāja:

– Vai viņš atbrauca?

¹¹² V.E.: *and my instinct said she would be coming up – from down towards Orleans*. Šeit Marks Tvens ir tā izteicies, ka Ķempei patiešām viegli varēja sajukt galva. Katrā ziņā viņas tulkojums nav pareizs. Ja autoru saprotam tā, kā ir sapratusi Ķempe, tad kuģis nāca **NO** Orleānas (kura atrodas Misisipi grīvā). Tomēr varbūt Marka Tvena vārdi nozīmē, ka kuģis «nāca no augstienes uz Orleānu» – tāpat pa upi uz leju?

¹¹³ V.E.: *for I didn't know the names of bars down that way*. (Sēkļi atradās nevis upes lejtece, bet gan pa ceļam).

¹¹⁴ V.E.: *Lally Rook*.

¹¹⁵ V.E.: Tātad tante Sallija ir tantes Polinas māsa; Toms Soiers, savukārt, viņam abām ir vēl trešās māsas dēls (skat. {[L-TOM](#), 12.lpp.}).

– Nē, – atbildēja viņas vīrs.
– Žēlīgais dievs! – viņa iesaucās. – Kas gan viņam varēja notikt?
– Nevaru iedomāties, – vecais džentlmenis sacīja, – un jāsaka – esmu drausmīgi satraukts!
– Satraukts? – viņa atjautāja. – Es, liekas, sajukšu prātā! Viņš laikam ir atbraucis, un tu viņu uz ceļa nepamanīji. Es **zinu**, ka tā tas noticis – kaut kas man to it kā saka.

– Bet, Sallij, – es taču nevarēju viņu nepamanīt uz ceļa – tu taču to zini.
– Vai manu dieniņ, ko tagad teiks māsa! Viņš taču ir atbraucis, un tu viņu esi palaidis garām. Viņš...

– Neuztrauc mani vēl vairāk – es jau tā esmu uztraucies. Nezinu, kā to izskaidrot. Mans prāts to neaptver, un es klaji atzīstos, ka esmu izbijies. Nav nekādu cerību, ka viņš atbraucis; ja būtu nācis pa ceļu, es nekad viņam nebūtu pabraucis garām. Sallij, tas ir briesmīgi, briesmīgi – kaut kas noticis tvaikonim!

– Sailas! Paskaties uz ceļu – tur, vai kāds nenāk?

Viņš pieskrēja pie loga – gultas galvgalī – un deva iespēju misis Felsai izmantot šo gaidīto brīdi. Viņa ātri noliecās gultas kājgalī, pagrūda mani, un es izvēlos priekšā. Kad viņš atkal novērsās no loga, viņa stāvēja, smaidīdama un starodama kā saule, bet es viņai blakus – sašļucis un vienos sviedros. Vecais džentlmenis iepleta acis un jautāja:

– Kas tad tas tāds?

– Kā tu domā, kas viņš varētu būt?

– Nav ne jausmas. Kas viņš tāds ir?

– Toms Sojers!

Dieva vārds, es gandrīz vai stāvus iegrimu zemē! Bet nebija laika atjēgties, vecais vīrs sagrāba manu roku un kratīja bez gala, un viņa sieva nemitīgi lēkāja ap mums smiedamās un raudādama, un tad abi sāka mani iztaujāt par Sidu un Mēriju, un pārējiem dzimtas locekļiem.

Taču viņu prieks bija niecīgs, salīdzinot ar manējo, jo jutos kā no jauna piedzimis, tik laimīgā kārtā uzzinot, kas es esmu.¹¹⁶

Viņi neatlaidās no manis veselas divas stundas, un beidzot, kad mani žokļi bija tik noguruši, ka vairs nespēja kustēties, es biju viņiem izstāstījis par savu ģimeni – gribu teikt – par Sojeru ģimeni – vairāk nekā par sešām Sojeru ģimenēm kopā. Un pastāstīju, kā mums pārsprāga cilindra galva Vaīta upes grīvā un ka mums tā bija trīs dienas jālabo. Viss mans stāsts iedarbojās ticami un pirmšķirīgi, viņi no tā saprata tikai, ka kuģa remontam bija vajadzīgas trīs dienas. Ja es cilindra vietā būtu nosaucis skrūves galvu, viņi arī tam noticētu.

Vienā ziņā jutos tīri labi, bet otrā atkal diezgan nelāgi. Tēlot Tomu Sojeru bija viegli un ērti, bet vienīgi tik ilgi, līdz izdzirdēju tvaikoni pukšķam lejup pa upi. Sacīju sevī: ja nu Toms Sojers brauc ar šo tvaikoni? Un ja nu viņš pēkšņi ienāk šai istabā un nosauc manu vārdu, iekams pagūstu dot mājienu, lai viņš klusē? To es nekādi nedrīkstēju pieļaut, tas nekur nederēja. Man jāiet pa ceļu un jāsaģaida viņš. Tad nu teicu radniekiem, ka man jābrauc uz pilsētu un jāpievāc sava bagāža. Vecais džentlmenis gribēja nākt man līdž, bet es atbildēju, ka protu pats vadīt zirgu un ka negribu viņu apgrūtināt.

Trīsdesmit trešā nodaļa

Tā es braucu uz pilsētu ratos un, pusceļu nobraucis, redzu – kāds brauc man pretim. Patiesi, tas bija Toms Sojers. Apstādināju zirgu un gaidīju, līdz viņa rati piebrauca man klāt. Iesaucos:

– Apstājies!

Rati apstājās, Toma mute aiz pārsteiguma paveras, viņš divas trīs reizes norīstījās kā cilvēks, kam sausa rīkle, un tad teica:

– Neesmu nekad tev darījis ļaunu. Tu to zini. Kāpēc tad tu atnāci no viņpasaules un man spokoļies?

Atbildēju:

– Neesmu atnācis no viņpasaules – nekad neesmu bijis miris.

Dzirdēdams manu balsi, viņš mazliet atgīdās, bet tomēr vēl nebija gluži apmierināts. Viņš sacīja:

¹¹⁶ **V.E.:** Marku Tvenu ir ļoti daudz kritizējuši par šo vietu. Hemingejs (kurš vispār atzīst «Haklberiju Finu» par vislabāko amerikāņu grāmatu), piebilst, ka «tikai lasīt ir jāpārtrauc tajā vietā, kur Haks ierodas Felsu plantācijā». Protams, attēlotā situācija ir absolūti nereāla. Tomēr šis pasakas elements iedarbojas ārkārtīgi efektīgi (dažreiz jau cilvēkiem vajag pasaku arī) – un jo sevišķi bērnībā. Tā ka, neskatoties uz nerealitāti, grāmata vienlīdz ir jauka. Hemingejs lai pa priekšu pats uzraksta kaut ko tādu – tad varēs kritizēt.

– Nedari man neko ļaunu, tāpat kā es negribu ļaunu tev. Indiāņa goda vārds – tā tad tu neesi gars?

– Indiāņa goda vārds, tāds neesmu, – es atbildēju.

– Labi – es – es – protams, tad viss kārtībā. Bet es nekādi to nevaru izprast. Vai tad tevi neviens nenogalināja?

– Nē. Neviens mani nav nogalinājis, es pats to visu izstrādāju, lai piekrāptu viņus. Pienāc man klāt un aptausti mani, ja netici.

Toms mani aptaustīja un nomierinājās, un viņš bija tik priecīgs, mani redzot, ka nezināja, ko darīt. Viņš vēlējās uzzināt visu, kas man bija atgadījies, jo tas bija liels un noslēpumains piedzīvojums un tādiem viņš veltīja savu dzīvi. Bet es teicu, ka pastāstīšu visu vēlāk pamazām, liku viņa važonim mazliet pagaidīt, bet ar Tomu kopā aizbraucu nelielu gabalu attālāk, izstāstīju viņam, kādā ķezā esmu iekļuvis, un vaicāju, ko viņš ieteiktu mums darīt. Viņš lūdza, lai viņu netraucējot un ļaujot kādu mirkli padomāt vienatnē. Viņš domāja un domāja, tad diezgan drīz iesaucās:

– Labi, es zinu! Paņem manu somu savos ratos un saki, ka tā ir tavējā, griezies atpakaļ un brauc lēnām, lai vari nokļūt mājās attiecīgā laikā, bet es braukšu kādu gabalu atpakaļ uz pilsētu un atsākšu savu braucienu, ieradīšos kādu pusstundu vai stundas ceturksni pēc tevis, tu sākumā neliecies mani pazīstam.

Atbildēju:

– Labi, bet pagaidi vienu mirkli. Ir vēl kaut kas, ko **neviens** cits nezina kā tikai es. Man jānozog viens nēģeris, lai atbrīvotu viņu no verdzības, – viņa vārds ir Džims – vecās mis Votsonas Džims.

Toms iesaucās:

– Ko! Džims taču...

Viņš aplusa un kļuva domīgs. Es sacīju:

– Zinu, ko tu gribi teikt. Tu teiksi, ka tas ir zemiski un nelietīgi, bet kas par to? Esmu nelietis un gribu viņu nozagt, bet tev jāklusē un nav mani jānodod. Vai esi ar mieru?

Viņa acis iedegās, un viņš iesaucās:

– Es palīdzēšu tev viņu nozagt!

Es biju kā nopļauts. Biju pārsteigts kā nekad par šiem vārdiem – jāsaka, Toms Sojers manās acīs daudz zaudēja no savas cieņas. Es pat nevarēju tam ticēt: Toms Sojers **zags nēģerus!**¹¹⁷

– Blēņas! – es iesaucos. – Tu joko!

– Es nejokoju, nemaz!

– Labi, – sacīju, – joko vai nejoko, bet, ja dzirdi pieminam kādu izbēgušu nēģeri, neaizmirsti, ka tu par viņu neko nezini un ka arī es par viņu neko nezinu.

Tad paņēmām ceļa somu un ielikām to manos ratos, viņš aizbrauca uz vienu pusi, es uz otru. Bet aizmirsu, ka man jābrauc lēni, jo biju tik priecīgs un visādu domu varā, ka atbraucu mājās pārāk ātri tādām ceļa gabalam. Vecais džentlmenis stāvēja durvīs un iesaucās:

– Tas ir brīnišķīgi! Kas to būtu domājis, ka mana vecā ķēve spēj tik ātri rikšot! Kaut mēs būtu atzīmējuši laiku! Un ne spalviņa tai nav nosvīdusi – ne spalviņa! Tas ir brīnišķīgi! Tagad es to nepārdotu par simt dolāriem, nūdien ne, bet nesen vēl gribēju pārdot par piecpadsmit, jo domāju, ka vairāk viņa nav vēta.

Vairāk viņš neko nepiebilda. Šis vecais vīrs bija visskaidrākā, vislabākā dvēsele pasaulē. Tur nebija ko brīnīties, jo viņš darbojās nevien kā fermeris, bet arī kā mācītājs, plantācijas viņā galā slējās maza balķu baznīciņa, ko viņš bija uzcēlis pats par saviem līdzekļiem, – reizē baznīca un skola, un viņš nekad neņēma maksu par saviem sprediķiem – un tiešām, tie bija nesamaksājami. Dienvidos bija daudz tādu fermeru – mācītāju, un visi tie sprediķoja par velti.

Pēc pusstundas Toma rati apstājās pie priekšējām kāpnītēm žogā, krustmāte Sallija to ieraudzīja pa logu, jo žogs bija tikai piecdesmit jardus atstatumā. Viņa iesaucās:

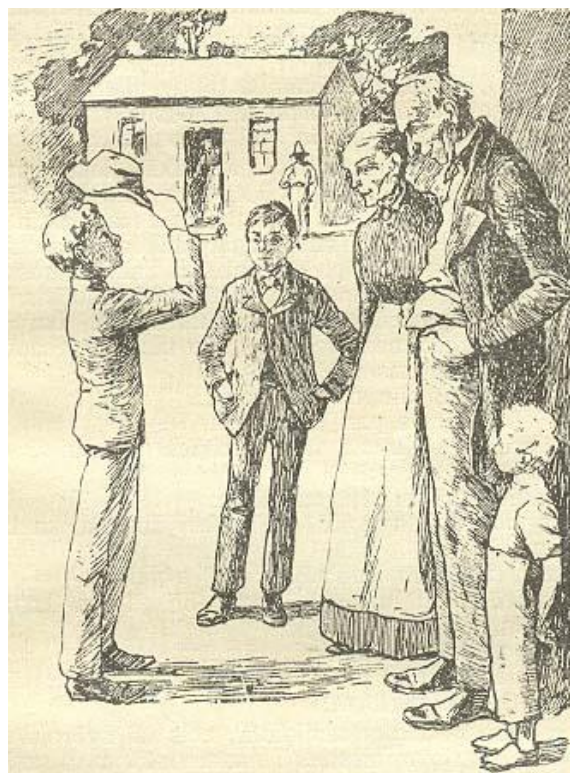
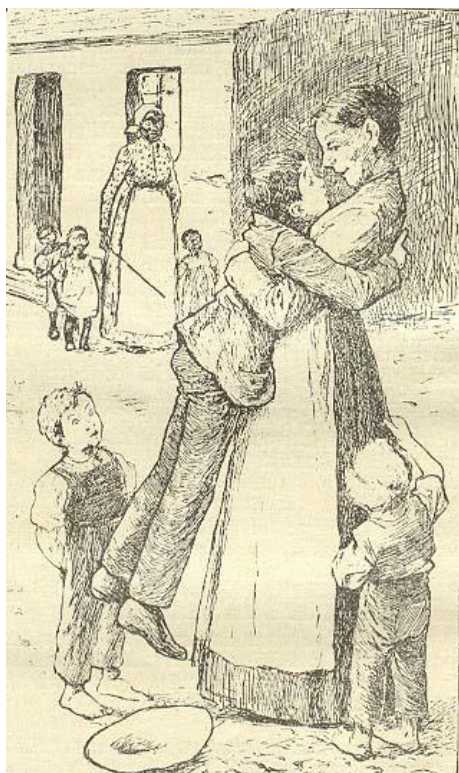
– Kāds atbraucis! Kas tas gan varētu būt? Laikam kāds svešinieks. Džimij (tā sauca vienu no viņas bērniem), skrej un pasaki Lizai, lai uzliek galdā vēl vienu šķīvi pusdienām.

Visi skrēja uz parādes durvīm, jo svešinieks jau neatbrauc katru gadu un, ja ierodas, tad rada lielāku satraukumu nekā dzeltenais drudzis. Toms pārkāpa pār žogu un nāca uz mājas pusi, rati aizriboja pa ceļu atpakaļ uz pilsētu, mēs visi stāvējām sadrūzmējušies pie galvenajam durvīm. Toms bija tērpies jaunā uzvalkā un redzēja, ka viņam ir skatītāji – tas viņam allaž sagādāja prieku. Šādos apstākļos viņš prata piemēroti un smalki uzvesties. Viņš nebija tāds zēns, kas pagalmā bikli mīdīsies kā aita, nē, viņš

¹¹⁷ V.E.: Tom Sawyer a NIGGER-STEALER!

nāca mierīgs, pašapziņas pilns kā auns. Pienācis mums klāt, viņš glīti un smalki pacēla cepuri, it kā tā būtu vāks kārbai, kurā sagūstīti taureņi, un viņš baidītos, vai tie neaizlidos. Tad viņš jautāja:

– Misters Arčibalds Nikolss, ja nemaldos?

– Nē, manu zēn, – vecais džentlmenis atbildēja, – diemžēl, tavs važonis tevi piekrāpis. Nikolsa māja ir trīs jūdžu attālumā no šejienes. Nāc vien iekšā, nāc! Toms atskatījās pār plecu un iesaucās:

– Par vēlu! Viņš nav vairs redzams!

– Jā, viņš aizbraucis, mans dēls, bet tev jāienāk pie mums un jāpaēd ar mums kopā pusdienas. Tad aizjūsim zirgu un aizvedīsim tevi pie Nikolsa.

– Es taču nevaru jūs tā apgrūtināt, es labāk iešu – attālums mani nebiedē.

– Bet mēs neļausim tev iet kājām – to nepieļauj dienvidnieku viesmīlība. Ienāc vien!

– Jā, lūdzu, – iesaucās krustmāte Sallija, – tas mūs nemaz neapgrūtinās, nemaz! Tev jāpaliek. Šīs trīs jūdzes ir garas, un ceļš putekļains, nevaram ļaut tev iet kājām. Turklāt es jau pateicu, lai uzliek vēl vienu šķīvi, kad redzēju tevi piebraucam. Nevajag mūs tā apbēdināt. Ienāc un jūties kā mājās.

Toms sirsnīgi un jauki pateicās, ļāva sevi pierunāt un ienāca iekšā. Tad viņš teica, ka esot atbraucējs no Hiksvilas Ohaio štatā, viņa vārds esot Viljams Tompsons, – un viņš vēlreiz paklanījās.

Viņš turpināja plāpāt par Hiksvilu un tās iedzīvotājiem, es jau kļuvis mazliet nervozs un domāju, kā viņš man palīdzēs manā stāvoklī, bet beidzot, joprojām plāpādams, viņš piecēlās un noskūpstīja krustmāti Salliju tieši uz lūpām, tad atkal ērti atsēdās krēslā un turpināja savu stāstu, bet viņa pielēca kājās, noslaucīja muti ar delnu un iesaucās:

– Tu – nekaunīgais kucēn!¹¹⁸

Viņš izskatījās aizvainots un iebilda:

– Es brīnos par jums, kundze.

– Tu brīnies? Par ko tu mani uzskati? Es tūlīt tev parādīšu! Saki – kāpēc tu mani noskūpstīji?

Viņš it kā samulsa un bikli atbildēja:

– Es neko ļaunu nedomāju, kundze. Negribēju jūs apvainot. Es – es – domāju, ka jums tas patiks.

– Kāpēc tad tā – tu nelga! – viņa sagrauba vārpstiņu, likās, ka tūlīt ar to iesitīs Tomam. – Kāpēc tu domāji, ka man tas patiks?

¹¹⁸ V.E.: You owdacious puppy!

– Nezinu. Man teica, ka jums tas patikšot.

– Kas to tev teica? Laikam kāds cits prātā jukušais. Neko tamlīdzīgu vēl neesmu dzirdējusi.

Kas to teica?

– Visi. Viņi man tā teica, kundze.

Krustmāte tikko valdījās, viņas acis zvēroja, pirksti kustējās, it kā viņa gribētu saskrāpēt zēnam seju. Tad viņa iebrēcās:

– Kas ir šie visi? Nosauc man viņu vārdus, vai arī pasaulē viens idiots būs pagalam.

Viņš piecēlās, izskatījās nelaimīgs, ņurcīja savu cepuri un sacīja:

– Piedodiet, to es negaidīju. Viņi man to lika darīt. Viņi visi man ieteica: noskūpstī viņu, tas viņai patiks. Viņi visi to sacīja. Bet atvainojiet, kundze, es vairs tā nedarīšu – goda vārds!

– Tu nedarīsi? Patiesi, nedarīsi?

– Nē, kundze, goda vārds. Nedarīšu, līdz kamēr pati mani lūgsit.

– Līdz es tevi lūgšu! Neko tādu neesmu savā mūžā dzirdējusi! Pat ja tu nodzīvotu līdz Metuzāla vecumam un kļūtu muļķis, es nekad nelūgtu to ne tev, ne tev līdzīgiem!

– Ziniet, – atbildēja Toms, – tas mani pārsteidz. Nekādi to nevaru izprast. Viņi teica, ka jums tas patikšot, arī es tā domāju. Bet... – viņš apklusa un uzlūkoja visus, it kā cerēdams sastapt draudzīgu skatienu, tad viņa acis pakavējās pie vecā džentlmeņa un viņš jautāja:

– Vai jūs nedomājat, ka viņai patiks, ja es viņu noskūpstīšu, ser?

– Nē, – es... es – nē – man šķiet, ka tā nedomāju.

Toms atkal apskatījās visapkārt, viņa acis apstājās pie manis un viņš jautāja:

– Tom, vai tu nedomāji, ka krustmāte Sallija atvērs savus apskāvienus un iesauksies: – Sids Sojers¹¹⁹!?

– Mans dievs, – viņa iesaucās, neļāva Tomam turpināt, bet pieskrēja viņam klāt, – tu nekaunīgais resgali, tā piemulķot cilvēku, – un gribēja viņu apskaut, bet viņš viņu atvairīja un sacīja:

– Nē, nē, vispirms palūdziet mani!

Viņa nezaudēja laiku lūdza viņu, tad apskāva un nomutēja atkal un atkal, pievirzīja viņu klāt savam vīram, un viņš pabeidza šo mīlo apsveicināšanos. Kad visi bija mazliet norimuši, viņa sacīja:

– Patiesi, mīļie, nekad nebūtu gaidījusi tādu pārsteigumu. Mēs negaidījām tevi, bet tikai Tomu. Māsa man rakstīja, ka atbraukšot tikai viņš.

– Bija nolemts, ka brauks tikai Toms, – viņš atbildēja, – bet es lūdzos un lūdzos, un pēdējā brīdī viņa arī man atļāva braukt, tā, braucot pa upi, mēs ar Tomu izdomājām, ka būs lielisks pārsteigums, ja viņš atbrauks pirmais, bet es ieradīšos vēlāk un izlikšos, ka esmu svešinieks. Bet tā bija kļūda, krustmāte Sallija. Šī vieta svešiniekam nav veselīga.

– Neesi tik nekaunīgs kucēns, Sid. Vajadzētu tevi krietni sapļaukāt, neatceros, kad esmu bijusi tik saniknota kā šodien. Bet, vienalga, esmu ar mieru panest visus blēņu vārdus un tūkstoš tādu joku, ja vien jūs abi esat šeit. Tā jau bija vesela izrāde! Nenoliegšu – es gandrīz vai pārvērtos akmens stabā aiz pārsteiguma, kad tu mani nošmaukstināji uz lūpām.

Ēdām pusdienas plašajā, vaļējā nojumē starp māju un virtuvi, un uz galda bija tik daudz ēdienu, ka tur varēja paēst septiņas ģimenes, – un visi ēdieni tika pasniegti karsti, nevis kā kāda sīksta, negaršīga vakardienas gaļa, kas gulējusi mitrā pagraba skapī visu nakti un otrā rītā var garšot vienīgi kādam vecam cilvēkēdājam. Tēvocis Sailass skaitīja garu lūgšanu pirms pusdienām, bet tā bija ko vērts un arī ēstgribu nesamazināja, kā daudzkreiz notiek, kad ievelkas gari pārtraukumi, – pats esmu to piedzīvojis.

Pēcpusdienā daudz runājām, es un Toms vērīgi klausījāmies, bet veltīgi – viņi ne ar vienu vārdu nepieminēja aizbēgušo nēģeri, un mēs baidījāmies par to ierunāties. Bet pie vakariņu galda viens no mazajiem zēniem vaicāja:

– Tēt, vai Toms un Sids, un es iesim skatīties izrādi?

– Nē, – vecais vīrs atbildēja, – manuprāt, nekādas izrādes nebūs, un, ja arī būtu, jūs tur nevarētu iet, jo aizbēgušais nēģeris izstāstīja Bertonam un man visu par šo nejēdzīgo izrādi un Bertons apsolījās visu izstāstīt pilsētniekiem; man šķiet, viņi šos nekaunīgos kļaidoņus būs jau padzinuši no pilsētas.

Tad lūk, kāds bija stāvoklis – es tur neko nevarēju palīdzēt. Bija nolemts, ka Toms un es gulēsim vienā istabā un vienā gultā; noguruši mēs pateicām arlabvakaru un pēc vakariņām uzgājām augšā gulēt,

¹¹⁹ V.E.: «Tomā Sojerā» bija teikts {[L-TOM](#), 4.lpp.}, ks Sids ir Toma pusbrālis (bet Pollijai un Sallijai viņš ir māsas dēls). Tātad Sidam bija cits tēvs nekā Tomam, un viņa uzvārdam vajadzēja būt citam – ne Sojers. Tā kā Sids bija jaunāks par Tomu, tad viņiem abiem varēja būt vienādi uzvārdi tikai tad, ja Sida tēvs bija Sojers un pēc apprecēšanās ar Toma māti adoptēja viņas dēlu no pirmās laulības un piešķīra tam savu uzvārdu. Grāmatā «Toms Sojers» Sida uzvārds ne reizi netiek nosaukts.

bet izlīdām pa logu, nolaidāmies lejā pa zibeņnovedēju un jozām uz pilsētu, jo es neticēju, ka karali un hercogu būs kāds brīdinājis. Ja nepasteigšos viņus brīdināt, viņi droši iekļūs nelaimē.

Ejot Toms man stāstīja, ka visi uzskatījuši mani par nogalinātu, ka mans tēvs drīz pēc tam nozudis un vairs nav atgriezies un ka Džima aizbēgšana radījusi lielu satraukumu; es izstāstīju Tomam par «Karaļa Žirafi» un mūsu blēžiem, un, cik paguvu, par savu braucienu uz plostu; bet, kad nokļuvām pilsētā, aizgājām līdz centram, – pulkstenis bija apmēram pusdeviņi – ieraudzījām, ka nāk trakojošs pūlis ar lāpām, briesmīgi aurodams un rēkdams, ļaudis dauzīja skārda pannas un pūta ragus; atlēcām sānis, lai palaistu viņus garām, un, kad viņi nāca mums garām, ieraudzīju karali un hercogu sēdam jāšus uz stieņa¹²⁰ – tas ir – es zināju, ka tie ir karalis un hercogs, lai gan viņi bija apvārtīti ar piķi un spalvām un nemaz neizskatījās pēc cilvēkiem, bet pēc diviem milzīgiem spalvu kušķiem. Man kļuva nelabi, to redzot, un es nožēloju abus šos nabaga nelaimīgos blēžus – šķita, ka nekad vairs viņus nepieminēšu ar ļaunu. Tas bija drausmīgs skats. Cilvēki var būt briesmīgi nežēlīgi cits pret citu.

Redzējām, ka esam atnākuši par vēlu un neko nevaram palīdzēt. Iztaujājām dažus, kas atpalika no gājiena, un tie stāstīja, ka visi aizgājuši uz izrādi it kā neko nezinātu, sēdējuši tumsā klusēdami, līdz nabaga vecais karalis sācis lēkāt pa skatuvi, tad kāds devis signālu, visa publika piecēlusies un sagrābusi viņu.

Mēs gājām atpakaļ uz mājām, un es nejutos tik brašs kā agrāk, bet apkaunots, bikls un it kā vainīgs, lai gan neko ļaunu nebiju nodarījis. Bet tā jau mēdz būt – vienalga, vai esi vainīgs vai nevainīgs, sirdsapziņa to neņem vērā un tomēr tevi nomoka. Ja man būtu suns, tikpat uzmācīgs kā sirdsapziņa, es viņu noindētu. Sirdsapziņa ieple-

šas cilvēkā vairāk nekā visas viņa iekšas, un no tās nav nekāda labuma. Toms Sojers saka to pašu.

Trīsdesmit ceturtā nodaļa

Pārtraucām sarunu un iegrimām domās. Pēkšņi Toms ierunājās:

– Paklau, Hak, kādi muļķi mēs esam, ka agrāk to neiedomājāmies! Varu saderēt, ka zinu, kur ir Džims.

– Tiešām! Kur?

– Būdā pie pelnu kaudzes. Atceries – kad ēdām pusdienas, – vai tu neredzēji, ka tur iegāja kāds nēģeris ar ēdienu?

– Jā.

– Kam tad viņš nesa šo ēdienu?

– Sunim.

– Tā arī es domāju. Bet tas nebija sunim.

– Kāpēc?

– Tāpēc, ka tur ienesa arī arbūzu.

– Jā, to es ievēroju. Kā gan neaptvēru, ka suns neēd arbūzu. Tas pierāda, ka cilvēks reizē redz un neredz.

– Nēģeris atslēdza piekaramo slēdzeni, kad iegāja, un atkal aizslēdza, kad iznāca. Viņš atnesa tēvocim atslēgu, kad piecēlāmies no galda, – varu saderēt, – to pašu atslēgu. Arbūzs nozīmē – ēdājs ir cilvēks, atslēga nozīmē – cilvēks ir gūsteknis. Nevar būt divu gūstekņu tik mazā plantācijā, kur ļaudis ir tik laipni un labi. Gūsteknis ir Džims. Labi, ka atrisinājām šo jautājumu kā slepenpolicisti – citi paņēmienu nekur neder. Tagad iedarbini smadzenes un pagudro plānu, kā nozagt Džimu, es savukārt arī gudrošu, izvēlēsimies labāko veidu.

¹²⁰ V.E.: and as they went by I see they had the king and the duke astraddle of a rail... Šis sods tika pielietots koloniālajā Amerikā un saucās «run out of town on a rail». Dažreiz sodīto uzsēdināja jāšus uz koka kārts, kuru divi vīri nesa uz pleciem; lai sodītais varētu noturēties jāšus un nekristu lejā, viņu citi no abām pusēm bakstīja. Citreiz sodītajam sasēja rokas un kājas, un viņš karājās lejā zem kārts.

Kas tam zēnam bija par galvu! Ja man būtu Toma Sojera galva, es negribētu būt ne hercogs, ne bocmanis uz tvaikoņa, ne cirka klauns un nekāds cits ievērojams vīrs. Es mēģināju izdomāt kādu plānu, bet tikai tāpēc, lai kaut ko darītu, jo zināju labi, kas iecerēs īsto plānu.¹²¹ Drīz Toms jautāja:

– Vai tavs plāns gatavs?

– Jā, – es atbildēju.

– Labi, pastāsti!

– Mans plāns ir šāds, – es sacīju, – mēs varam viegli uzzināt, vai Džims sēd tanī būdā. Rītu naktī uzmeklēsim manu laivu un atvedīsim plostu no salas. Pirmajā tumšajā naktī izzagsim atslēgas no vecā vīra bikšu kabatas, kad viņš aizies gulēt, tad aizbēgsim ar Džimu uz plostu, dienas laikā paslēpsimies un brauksim tikai naktīs, kā mēdzām agrāk darīt kopā ar Džimu. Vai šāds plāns der?

– Vai der? Protams, der – ļaunākajā gadījumā. Bet tas ir sasodīti vienkāršs, tajā nav nekā īpatnēja. Kur der plāns, kas neprasa nekādu pūļu? Pat zīdāinis var to visu izdarīt. Hak, par to neviens nerunās – gluži kā par zādzību ziepju fabrikā.

Es neko neatbildēju, jo neko citu jau nebiju gaidījis, lai gan zināju ļoti labi – kad Toma plāns būs gatavs, jebkuri iebildumi būs lieki.

Un tā arī bija. Viņš izstāstīja man savu plānu, un es acumirkli sapratu, ka tas ir piecdesmit reizes labāks par manējo un smalki izdomāts. Pēc tā rīkojoties, mēs noteikti atbrīvotu Džimu un varbūt paši dabūtu lodi ribās. Biju apmierināts un sacīju, ka varam sākt šo danci. Negribas stāstīt, kāds bija viņa plāns, jo zināju, ka Toms to dažādi izmainīs, kad sāksim rīkoties, un paplašinās ar jauniem stīķiem un izdomām, tiklīdz radīsies izdevība. Un tā arī bija.

Bet par vienu biju stingri pārliecināts: Toms Sojers runāja nopietni un patiesi gribēja palīdzēt man nozagt nēģeri, lai atbrīvotu no verdzības. To es nekādi nevarēju izprast! Zēns no cienījamās ģimenes, labi audzināts, rūpējas par savu spožo slavu, arī viņa mājinieki ir ar labu reputāciju, viņš pats ar gudru galvu, ne jau stulbenis, izglītots, nevis lasītnepratējs, turklāt labsirdīgs, bez zemiskiem nolūkiem; un tomēr viņš, aizmirsis lepnumu, pareizu uzvedību, jūtas, ķeras pie šāda darba, kas viņu un viņa ģimeni apkaunos visu cilvēku acīs. To es nekādi nespēju saprast. Tas bija kaut kas nedzirdēts, un es zināju, ka vajadzēja visu to viņam atklāti pateikt, ja esmu viņam patiess draugs, lai viņš tūlīt atmet šo nodomu un glābj sevi. Gribēju jau sākt runāt, bet viņš mani pārtrauca un sacīja:

– Vai tu domā, ka es nezinu, ko daru? Vai tad es vienmēr neesmu rīkojies apzinīgi?

– Jā.

– Vai es neteicu, ka palīdzēšu tev nozagt nēģeri?

– Jā.

– Nu tad labi!

Vairāk viņš neko neteica, un arī es neko nepiebildu. Nebija nozīmes vairāk runāt, jo, kad viņš kaut ko apsolīja, tad to arī izdarīja.

Es tikai nevarēju aptvert, kāpēc viņš vispār gribēja iejaukties šinī lietā, tomēr ļāvu visam iet savu gaitu un vairs par to nedomāju. Ja jau viņš tā gribēja, tur es neko nevarēju darīt.

Kad atgriezāmies, māja bija tumša un klusa; aizgājām pie būdas blakus pelnu kaudzei, lai to izpētītu. Izstaigājām sētu, pārbaudot, ko darīs suņi. Tie mūs jau pazina un vairs nerēja, kā lauku suņi mēdz, ja kāds svešs naktī iet garām. Nonākuši pie būdas, apskatījām to no priekšas un abiem sāniem un ziemeļpusē, kuru nebiju redzējis, atradām četrstūrainu lodziņu diezgan augstu virs zemes; lodziņam šķērsām pāri bija pienaglots viens pats biezs dēlis. Es sacīju:

– Lūk, izeja. Šis caurums ir pietiekami liels, lai Džims pa to izlīstu, ja atrausim dēli.

Toms atbildēja:

– Tas ir tik vienkārši kā: viens-divi-trīs rindā stāt un vēl spēlēt turklāt¹²²! Es ceru, ka atradīsim mazliet sarežģītāku ceļu, Hak Fin!

– Labi, – atbildēju, – varbūt izzāgēsīm sienā caurumu, kā es darīju toreiz, kad mani nogalināja?

– Tas man patīk, – viņš atbildēja, – patiešām noslēpumaini, sarežģīti un labi, bet varu saderēt, ka ir vēl kāds glābšanas veids divkārt sarežģītāks. Nav jāsteidzas – apskatīsimies!

Starp būdu un žogu, aizmugurē, vēl bija dēļu piebūve, kas sniedzās būdai līdz jumtam. Tā bija tikpat gara kā būda, bet šaura – tikai sešas pēdas platumā. Durvis atradās dienvidu pusē un bija aizslēgtas ar piekaramo slēdzeni. Toms piegāja pie ziepju vārāmā katla, pameklējās un atrada dzelzs stieni, ar kuru noceļ vāku. Ar to viņš izlauza durvīm vienu skavu. Vāža nokrita, mēs atvērām durvis un

¹²¹ V.E.: *I knowed very well where the right plan was going to come from.*

¹²² V.E.: *It's as simple as tit-tat-toe, three-in-a-row, and as easy as playing hooky.*

iegājām iekšā, atkal aizvērām durvis un uzrāvām sērkociņu – tad redzējām, ka šķūnītis bija tikai piebūvēts pie būdas, ieejas būdā no šejienes nebija; šķūnītim nebija arī grīdas, tur stāvēja tikai daži sarūsējuši nolietoti rīki: kapļi, lāpstas, cērtes un kāds salauzts arklis.

Sērkociņš apdzisa, un mēs gājām prom, iesprauduši skavu vecajā vietā, durvis šķita atkal aizslēgtas.

Toms bija priecīgs. Viņš sacīja:

– Tagad viss ir kārtībā. Mēs viņu izraksim. Tas prasīs apmēram nedēļu.

Tad devāmies uz māju, es iegāju pa sētas durvīm – vajadzēja tikai pavilkt aizšaujamās bultas ādas siksnīņu, jo šeit durvis nemēdza aizslēgt. Bet šāda durvju atvēršana Tomam Sojeram nelikās pietiekami romantiska, viņš gribēja uzrāpties pa zibeņnovedēju. Trīs reizes viņš nokļuva līdz pusei, bet arvien nogāzās un pēdējo reizi gandrīz sadragāja galvu. Pēc tam viņam šķita, ka vajadzēs no šāda ceļa atteikties, taču atpūties viņš nolēma vēlreiz izmēģināt laimi un šoreiz uzrāpās līdz galam.

Otrajā rītā mēs atmodāmies mazā gaismiņā un aizgājām pie nēģeru būdām, lai apmīļotu suņus un sadraudzētos ar nēģeriem, kas ēdināja Džimu – ja vispār tas bija Džims, kam nesa ēdienu. Nēģeri bija nupat paēduši brokastis un grasījās iet strādāt uz lauka. Džima nēģeris kādā skārda traukā sakrāva maizi, gaļu un citas piedevas; kad pārējie aizgāja, viņam no lielās mājas atsūtīja atslēgu.

Šim nēģerim bija labsirdīga, stulba seja, viņa viņnainie mati bija sasieti ar diegiem mazos kušķīšos – lai aizbiedētu raganas. Viņš sūdzējās, ka naktīs viņu briesmīgi nomokot raganas un tad viņš redzot dīvainas parādības, dzirdot visvisādus vārdus un trokšņus, nekad savā mūžā viņš neesot bijis tā apsēsts ar pestieļiem. Viņš tik plaši stāstīja par savu nelaimi, tā satraucās, ka aizmirs, kas viņam bija jādara.

Toms jautāja:

– Kam tad nesīsi šo ēdamo? Vai barosi suņus?

Nēģeris pasmaidīja, un smaids pakāpeniski izpletās pār visu viņa seju kā tad, kad iesviež ķieģeli pelķē. Tad viņš atbildēja:

– Jā, māster Sid, suni. Mums ir īpašs suns. Vai gribat uz viņu paskatīties?

– Jā.

Piebikstīju Tomam un pačukstēju:

– Tu tur iesi gaišā dienā? Tas nav pēc plāna.

– Nē, nav, bet tagad ir.

Sasodīts, mēs tur iegājām, bet man tas sevišķi nepatika. Iegājuši gandrīz neko neredzējām, bija visai tumšs, bet tur tiešām bija Džims, un viņš mūs saskatīja. Viņš iesaucās:

– Tu, Hak! Žēlīgais dievs, – vai tas nav misters Toms?

Es jau zināju, ka tā būs, to tikai gaidīju. Nezināju, ko darīt. Un, ja arī būtu ko izdomājis, neko nepaspētu, jo iejaucās nēģeris, iesaukdamies:

– Apžēlojieties, vai tad viņš pazīst jūs, džentlmeņi?

Tagad varējām jau visu būdā saskatīt. Toms stingri un it kā brīnīdamies uzlūkoja nēģeri un jautāja:

– **Kas** mūs pazīst?

– Šis aizbēgušais nēģeris.

– Man šķiet, ka nepazīst, – kāpēc tu tā domā?

– Kāpēc domāju? Viņš nupat iesaucās, ka jūs pazīstot.

Toms pārsteigts jautāja:

– Tas ir savādi! **Kas** iesaucās? **Kad** iesaucās? **Ko** iesaucās?

Pagriezies pret mani pavisam mierīgi, viņš jautāja:

– Vai tu dzirdēji kādu iesaukamies?

Saprotams, varēju atbildēt tikai vienu:

– Nē, neko nedzirdēju.

Tad Toms pagriezās pret Džimu, skatījās uz viņu it kā nebūtu nekad iepriekš redzējis, un jautāja:

– Vai tu iesaucies?

– Nē, ser, – Džims atbildēja, – es neko neteicu, ser.

– Ne vārda?

– Nē, ser, ne vārda!

– Vai esi mūs kādreiz redzējis?

– Nē, ser, cik atceros – nekad.

Toms pagriezās pret nēģeri, kas raudzījās ar mulsu un izmisušu skatienu, un stingri viņam jautāja:

– Kas ar tevi notiek? Kāpēc tu domā, ka te kāds iesaucās?

– Ak, tās ir nolādētās raganas, ser! Es labāk gribētu būt miris, patiesi! Tā viņas dara vienmēr, ser, viņas mani iedzīs kapā, tik briesmīgi viņas mani biedē. Lūdzu, nestāstiet nevienam par to, ser, citādi vecais misters Sailass mani bārs, jo viņš saka, ka neesot raganu. Žēl, ka viņa nav šeit, – ko tad viņš teiktu! Šoreiz viņš nevarētu to noliegt. Bet tā jau ir vienmēr; cilvēki ir kā akli, negrib neko paši uzzināt, un, kad tu kaut ko zini un stāsti viņiem par to, viņi negrib ticēt.

Toms iedeva viņam desmit centus un apsoltāja, ka nevienam neko neteiksim. Viņš ieteica nēģerim nopirkt vēl diegus, ar kuriem sasiet savus matus. Tad viņš paskatījās uz Džimu un sacīja:

– Diezin, vai tēvocis Sailass pakārs šo nēģeri? Ja es notvertu nēģeri, kas bijis tik nepateicīgs un aizbēdzis, es to neatdotu, bet pakārtu.

Kamēr otrais nēģeris piegāja pie durvīm, lai apskatītu monētu un ar zobiem pārbaudītu, vai tā īsta, Toms pačukstēja Džimam;

– Neliecies mūs pazīstam. Ja dzirdi kādu te šonakt rokam – tie būs mēs. Mēs tevi atbrīvosim.

Džims paguva satvert mūsu rokas un tās cieši paspiest, tad nēģeris atgriezās, un mēs teicām, ka varam atkal kādreiz šurp atnākt, ja nēģeris to gribētu. Viņš atbildēja, ka gribot gan, sevišķi tumsā, jo raganas visvairāk viņam uzklūpot tumsā un tad esot labāk būt cilvēkos.

Trīsdesmit piektā nodaļa

Līdz brokastīm bija vēl stunda laika, tāpēc iegājām mežā. Toms sacīja, ka jāparūpējas par gaismu, ja gribam rakt, laternas uguns pārāk spoža, un varam ar to nokļūt nepatikšanās, mums jāsameklē vairāki satrunējuši celmi, kas, tumsā nolikti, viegli spīd. Atradām satrunējušu celmu praulus un paslēpām tos nezālēs, tad apsēdāmies atpūsties, un Toms diezgan īgni sacīja:

– Sasodīts, visa šī būšana ir tik viegla, ka tiešām kļūst garlaicīga. Tāpēc ir tik grūti izdomāt grūtāku plānu. Nav pat sarga, kam iedot miega zāles, – un taču vajadzētu būt sargam. Nav arī suņa, ko iemidzināt, un Džimam viena kāja piesieta ar desmit pēdu garu važu pie gultas kājas: vajag tikai pacelt gultu un nomaukt važu. Un tēvocis Sailass uzticas ikvienam, sūta atslēgu apdauzītam nēģerim, bet pie ieslodzītā nēģera nav nolīcis sargu. Džims jau sen būtu varējis izlīst pa šo logu, bet viņš nekur nevar iet ar desmit pēdu garu važu pie kājas. Patiesi, Hak, tik mulķīgu būšanu neesmu nekad redzējis. Pašam jāizdomā visādas grūtības. Ko lai iesāk, jādara labākais, ko spējam šādos apstākļos. Tomēr jāsaka – ir lielāks gods, ja izglābjam viņu par spīti visādām grūtībām un briesmām, ko tam gan nesagādāja cilvēki, kuru pienākums bija to darīt, bet kas bija mums pašiem jāsigudro. Pat runājot par laternu. Tas ir fakts: mums vienkārši jāizliekas, ka laternu lietot ir bīstami. Mēs taču varētu strādāt pie lāpu gaismas, varētu sarīkot lāpu gājienu, ja vēlētos, – tā man šķiet. Pagaidi, man ienāca prātā, ka mums jāatrod kaut kas, no kā var pagatavot zāģi.

– Kāpēc mums vajadzīgs zāģis?

– Kāpēc vajadzīgs zāģis? Vai tad nav jānozāģē Džima gultai kāja, lai noņemtu važu?

– Tu pats teici, ka katrs cilvēks var pacelt gultu un nomaukt važu no kājas.

– Tāds tu esi, Hak Fin. Tu vienmēr izvēlies bērnīšķīgu pieeju jautājumam. Vai tad tu nekad neesi lasījis nevienu grāmatu? Ne par baronu Trenku, ne Kazanovu, ne Benvenuto Čellini, ne Anrī Ceturto, – ne par vienu no šiem varoņiem? Kur jebkad dzirdēts, ka ieslodzītos atsvabina ar šādiem vecmeitu paņēmienu? Nē, labākie speciālisti parasti pārzāģē pušu gultas kāju, atstāj to tāpat, norij zāģu skaidas, lai tās nevar atrast, iezāģēto vietu apziež ar zemi un taukvielām tā, lai pats vērtīgākais cietumsargs nepamanītu, ka gultas kāja iezāģēta, bet domātu, ka tā ir vesela. Tad naktī, kad esi gatavs, iesper gultas kājai, tā sabrūk, tu noņem važu, un tas ir viss. Tagad atliek tikai piestiprināt virvju kāpnes pie cietokšņa sienas, nolaisties lejā grāvī un salauzt sev kāju, jo virvju kāpnes ir par deviņpadsmit pēdām īsākas nekā vajadzētu būt, zini, – un tad tur gaida zirgi un tavi uzticamie vasaļi, tie tevi paceļ, uzsviež seglos, un tu traucies uz savu dzimto Langedoku vai Navaru, vai citu vietu. Lieliski, Hak! Es vēlētos, kaut ap šo būdu būtu dziļš grāvis. Ja būs laiks, tad aizbēgšanas naktī izraksim grāvi.

Es atbildēju:

– Kāpēc mums vajadzīgs grāvis, ja gribam Džimu izrakt no būdas?

Bet viņš neklausījās manī. Viņš bija aizmirsis mani un visu pasauli. Toms sēdēja, atbalstījis galvu rokās, domādams. Drīz viņš nopūtās un pakratīja galvu, tad vēlreiz nopūtās un sacīja:

– Nē, tas nederēs, nav vajadzības!

– Par ko tu runā? – es jautāju.

– Par to, ka Džimam jānozāģē kāja, – viņš atbildēja.

– Žēlīgais dievs! – es iesaucos. – Tas taču nav vajadzīgs. Kāpēc tu gribi viņam nozāgēt kāju?

– Daži izcilākie varoņi tā darīja. Nevarēdami noņemt važu, viņi vienkārši nocirta sev roku un aizbēga. Nozāgēt kāju būtu vēl labāk. Bet mums tas jāatmet, jo šai gadījumā nav vajadzības. Džims ir nēģeris un nesaprastu, kāpēc tas vajadzīgs un ka Eiropā ir tāds paradums. Tātad to nedarīsim. Bet viņš var lietot virvju kāpnes; varam saplēst savus palagus un viegli izgatavot viņam virvju kāpnes. Iesūtīsim tās viņam ieceptas pīrāgā. Tā mēdz darīt. Esmu ēdis vēl sliktākus pīrāgus.

– Tom Sojer, ko tu runā! – es iebildu. – Džimam nav vajadzīgas virvju kāpnes.

– Ir gan vajadzīgas. Labāk padomā, ko **tu** runā, neko nezinādams. Viņam vajadzīgas tādas kāpnes, tās ir visiem.

– Bet ko tad viņš ar tām darīs?

– Ko darīs? Viņš tās var noslēpt savā gultā, vai ne? Tā viņi visi dara, un arī viņam tā jādara. Tu negribi nemaz rīkoties pēc noteikumiem, Hak, bet katru brīdi izdomā kaut ko jaunu. Pieņemsim, ka viņš šīs kāpnes neizmanto, bet vai tās nepalikš viņa gultā kā pierādījums, kad viņš būs aizbēdzis? Un vai tev šķiet, ka viņiem nevajadzēs pierādījumu? Protams, vajadzēs, un tu negribi tiem atstāt nevienu pierādījumu. Tā gan būtu smuka izdarība. Nekad par tādu neesmu dzirdējis.

– Labi, – sacīju, – ja jau tādi ir noteikumi, tad dosim viņam kāpnes, jo negribu pārkāpt noteikumus. Bet redzi, Tom Sojer, ja saplēšīsim palagus un no tiem pagatavosim Džimam virvju kāpnes, tad mums būs nepatīkšanas ar krustmāti Salliju, par to vari būt drošs. Man šķiet, ka varam darināt kāpnes no riekstkoka mizas, tas neko nemaksās, nekas netiks sabojāts, tās varēsīm iecept pīrāgā un paslēpt salmu maisā. Tāpat kā virvju kāpnes. Un Džimam nav nekādas pieredzes, viņam būs vienalga, kāda...

– Blēņas, Hak Fin. Ja es būtu tāds nejēga kā tu, tad klusētu. Kas jebkad dzirdējis, ka valsts noziedznieks aizbēg no cietuma pa riekstkoka mizas kāpnēm? Tas taču ir smieklīgi!

– Labi, Tom, dari, kā gribi, bet, ja gribi manu padomu, ļauj, lai es aizņemtos kādu palagu, kas izkārts uz virves.

Viņš teica, ka to varot. Un Tomam radās jauna doma, viņš sacīja:

– Aizņemies arī kreklu.

– Kāpēc vajadzīgs kreklis, Tom?

– Džimam, lai viņš uz tā var rakstīt dienasgrāmatu.

– Kādu dienasgrāmatu? Džims neprot rakstīt!

– Ja viņš neprot rakstīt, tad lai ievēl kreklā zīmes, jo mēs viņam pagatavosim spalvu no alvas karotes vai no kādas mucas nolietotas dzelzs stīpas.

– Tom, mēs taču varam izplūkt zosis spalvu, tad labāk un ātrāk pagatavosim viņam rakstāmo.

– Cietumniekiem apkārt nestaigā zosis, kurām varētu izplūkt spalvas, – vientiesi! Tie vienmēr pagatavo spalvas no cietāka, grūtāk pielietojama materiāla – vai nu no veca bronzas svečtura, vai tamlīdzīga priekšmeta, kas viņiem pie rokas. Viņi spalvas izvīlē nedēļām un mēnešiem ilgi, jo priekšmeti jāberzē pret sienu. Viņi nelietotu zoss spalvu, pat ja tā viņiem būtu. Tas ir pret noteikumiem!

– Bet no kā tad mēs pagatavosim tinti?

– Daudzi to pagatavo no dzelzs rūsas un asarām, bet tā dara vienkārši ļaudis un sievietes, slaveni vīri raksta ar savām asinīm. Tā var rakstīt arī Džims, un, ja viņš grib paziņot visai pasaulei, ka ir ieslodzīts, tad var sūtīt parasto noslēpumaino vēsti – ar dakšiņu ieskrāpē skārda šķīvja dibenā un šķīvi izsviež pa logu. Dzelzs Maska¹²³ vienreiz tā rīkojās, un tas ir velnišķīgi labs paņēmieni.

– Džimam nav skārda šķīvju. Viņam nes ēdienu bļodā.

– Tas nekas – mēs varam viņam kādu pagādāt.

– Neviens nepratīs šķīvja rakstu izlasīt.

– Tas arī nav svarīgi, Hak Fin. Viņam tikai jāieskrāpē raksts uz jāizsviež šķīvis. Nav vajadzīgs salasīt rakstu. Tik un tā pusi nevar saprast no tā, ko cietumnieks raksta uz skārda šķīvja vai citur.

– Tad kāda nozīme ir šķiest šķīvjus?

¹²³ Dzelzs Maska – XVII g.s. kāds ieslodzītais Bastilijā, kura seju vienmēr sedza dzelzs maska. (Tulk.) **V.E.:** Tas, ka maska bija no dzelzs, ir leģenda; īstenībā tā bija no melna samta; sēdēja šis ieslodzītais daudzos cietumos vismaz 34 gadu laikā (1669–1703). (Visu šo laiku valdīja Ludviķis XIV, kurš bija karalis 72 gadus 1643–1715). Ticamāk ir, ka masku ieslodzītajam uzlika tikai viņu transportējot un kad pie viņa nāca kādi apmeklētāji. Tikai 1698.gadā viņu pārveda uz Bastiliju, kur viņš arī nomira. Lai gan ir daudz versiju, taču šī cilvēka personība tā arī nav noskaidrota.

- Tie taču nav cietumnieka šķīvji!
- Bet kādam tie taču pieder!
- Un tad? Kāda daļa cietumniekam, kam tie pieder...

Toms apklusā, jo atskanēja raga pūtiens, kas aicināja brokastīs. Devāties mājup.

Šai rītā aizņēmos palagu un baltu kreklu, kas bija izkārti uz virves. Atradu vecu maisu, ieliku tajā šo veļu, tad aizgājām un sabērām maisā arī celmu praulus. Es šādu rīcību saucu par aizņemšanos, jo tā to vienmēr dēvēja mans tēvs, taču Toms sacīja, ka tā neesot aizņemšanās, bet zādība. Viņš sacīja, ka mēs pārstāvam cietumnieku un cietumniekam vienai, kā viņš iegūst kādu lietu, ja tikai tā ir rokā, un neviens viņu par to nenosodīs. Nav noziegums, ja cietumnieks nozog lietu, kas tam vajadzīga, lai aizbēgtu. Toms sacīja – tā esot viņa tiesība un, ja mēs pārstāvējam cietumnieku, mums esot pilnīgas tiesības zagt viņa vietā visu, kas kaut kā tam varētu palīdzēt izkļūt no cietuma. Ja mēs nebūtu cietumnieki, tad būtu citādi, un tikai zemisks, negodīgs cilvēks varot zagt, nebūdam cietumnieks. Nolēmām zagt visu, kas gadīsies pie rokas.

Tomēr Toms dienu pēc šīs sarunas mani stipri sabāra, kad nozagu nēģeru dārzā arbūzu un to apēdu. Viņš pavēlēja man iet un atdot nēģeriem desmit centus, nepasakot, par ko. Toms paskaidroja, ka zagt varot tikai to, kas mums nepieciešami vajadzīgs. Atbildēju, ka arbūzs man bija vajadzīgs. Toms sacīja – tas neesot man bijis vajadzīgs, lai izkļūtu no cietuma, – tā esot liela starpība. Viņš piebilda – ja es būtu gribējis paslēpt arbūzā nazi, lai to slepus ienestu Džimam, kas ar to varētu nogalināt sargu, tad viss būtu kārtībā. Es neko neiebildu, kaut gan man nemaz nelikās izdevīgi katru reizi darboties cietumnieka labā, apsēsties un domāt par varoņdarbiem vienmēr, kad man bija iespēja nospert arbūzu.

Kā jau teicu, tanī rītā nogaidījām, līdz visi aizgāja savos darbos un sētā neviens nebija redzams. Tad Toms ienesa maisu piebūvē, kamēr es stāvēju attālak sardzē.

Drīz viņš iznāca, un mēs atsēdamies uz malkas grēdas, lai aprunātos. Toms sacīja:

- Tagad viss kārtībā, atskaitot darba rīkus, bet tos var viegli sagādāt.
- Darba rīkus? – es atjautāju.
- Jā.
- Bet kādam nolūkam?
- Ar ko rakt. Mēs taču ar zobiem viņu no zemes neizgrauzīsim.
- Vai tad tur nav diezgan vecu kapļu un lāpstu, lai izraktu nēģeri? – es jautāju.

Viņš pagriezās un uzskatīja mani tik līdzjūtīgi, ka es būtu varējis vai raudāt, un sacīja:

– Hak Fin, vai tu esi jebkad dzirdējis, ka ieslodzītiem ir kapli un lāpstas, un visi jaunākie tehnikas līdzekļi, lai varētu izrakties no cietuma? Tagad es jautāju tev – ja tevī ir kaut mazliet sajēgas – vai tad viņš šādā gadījumā varētu kļūt slavens varonis? Tad jau labāk iedot viņam cietuma atslēgu, un – darīts! Kapli un lāpstas – tādus nedod pat karaļiem!

- Nu labi, – es atbildēju, – ja kapli un lāpstas neder, – kas tad mums vajadzīgs?
- Pāris kabatas nažu.
- Lai ar tiem izkašņātu šai būdai pamatus?
- Jā.

– Zini, tas ir muļķīgi, Tom.

– Man vienai, vai tas ir vai nav muļķīgi, bet tas ir pareizais paņēmieni. Cita nav – neesmu par to dzirdējis, un esmu taču izlasījis visas grāmatas par šo jautājumu. Tie vienmēr izrokas ar kabatas nazi – un rok ne jau zemi – parasti tie pāršķēļ stipras klintis. Bet tas prasa nedēļas un nedēļas, un nedēļas – ļoti ilgu laiku. Piemēram, ieslodzītais Marseļas apakšzemes cietumā Difas¹²⁴ pilī tā izrakās, un kā tu domā – cik ilgā laikā?

- Nezinu.
- Uzmini!
- Nezinu. Pusotra mēneša.

– Trīsdesmit septiņos gados – un iznāca virs zemes Ķīnā. Tā, lūk, jāstrādā. Es vēlētos, kaut šī cietokšņa pamats būtu cieta klints!

– Džims nevienu Ķīnā nepazīst.

– Kāda tam nozīme? Arī tas cilvēks tur nevienu nepazīna. Bet tu vienmēr novirzies sāņus. Kāpēc tu nedomā par galveno?

– Labi, man vienai, kur viņš iznāca ārā, labi, ka vispār iznāca, un Džims, šķiet, domātu tāpat. Bet Džims ir pārāk vecs, lai viņu izraktu ar kabatas nazi. Viņš tik ilgi nedzīvos.

¹²⁴ V.E.: Ifas pils – Château d'If.

– Gan jau dzīvos! Tu taču nedomā, ka mums būs jārok būdas pamata mīksto zemi trīsdesmit septiņus gadus?

– Cik ilgs laiks būs vajadzīgs, Tom?

– Mums ir bīstami palikt šeit pārāk ilgi, jo tēvocis Sailass var drīz saņemt ziņas no Jaunorleānas. Tad viņš uzzinās, ka Džims nav no turienes. Viņš var uzrakstīt kādu paziņojumu par Džimu. Tāpēc nevaram rakt tik ilgi, cik vajadzētu. Pēc noteikumiem būtu jārok vairāki gadi, bet to nevaram atļauties. Stāvoklis ir tik nenoteikts, ka mans padoms skan: raksim, cik ātri vien varam, un paši iedomāsimies, ka esam rakuši trīsdesmit septiņus gadus. Tad varam viņu izvest un aizbraukt, tiklīdz sacēlas trauksme. Manuprāt, tas būtu labākais veids.

– Tas ir saprātīgi, – es atbildēju. – Kaut ko iedomāties nav grūti, un es varu pat domāt, ka rokam simt piecdesmit gadu. Tas mani nemaz neapgrūtinās – vajag tikai pierast. Tagad iešu kaut kur nočiept divus nažus.

– Nočiept trīs, – viņš sacīja, – no viena iztaisīsim zāģi.

– Tom, ja mans priekšlikums nerunā pretim noteikumiem un ticībai, – es sacīju, – tad redzi, tur zem gaļas žāvētavas nojumes rēgojas vecs, sarūsējis zāģis.

Toms paskatījās manī ar nogurušu un īgnu skatienu un sacīja:

– Nav vērts tev kaut ko mācīt, Hak. Ej un nočiept trīs nažus!

Un tā es darīju.

Trīsdesmit sestā nodaļa

Šai naktī, kad šķita, ka visi ir iemiguši, mēs atkal nolaidāmies pa zibeņnovedēju un ieslēdzāmies piebūvē, izbērām spīdīgos praulus un sākām darbu. Attīrījām sev vietu četras vai piecas pēdas apakšējā baļķa vidū. Toms teica – tas esot tieši aiz Džima gultas un zem šī baļķa mums jāsākot rakt; kad būsīm izrakušies līdz Džima būdas iekšienei, neviens pat nepamanīšot, ka tur ir bedre, jo Džima sega nokarājas līdz zemei; tā būtu jāpaceļ, lai ieraudzītu caurumu. Tā mēs rakām ar nažiem līdz pusnaktij, nogurām kā suņi, mūsu rokas bija tulznās, tomēr nekas liels no mūsu darba nebija redzams. Beidzot es sacīju:

– Tom Sojer, šis darbs ir veicams nevis trīsdesmit septiņos, bet trīsdesmit astoņos gados.

Viņš neko neatbildēja, bet nopūtās, drīz vien beidza rakt, un es jutu, ka viņš ilgi domāja. Tad viņš sacīja:

– Nav vērts, Hak, nekas neiznāks. Ja mēs būtu ieslodzīti, tad gan šis darbs veiktos, jo mums būtu laika diezgan, mēs varētu rakt katru dienu tikai dažas minūtes, kamēr sardze mainās, tad uz mūsu rokām nebūtu tulznu, un mēs tā varētu darboties gadu pēc gada un paveikt visu, kā nākas. Bet tagad nevaram tā muļķoties, mums jāsteidzas, mums nav laika. Ja mēs vēl vienu nakti tā strādāsim, tad mums uz nedēļu darbs būs jāpārtrauc, lai sadziedinātu rokas – citādi nevarēsim nazi noturēt.

– Ko tad darīsim, Tom?

– Es tev pateikšu. Tas gan nebūs pareizi un tikumiski, un es nevēlētos, lai tas kļūtu zināms, bet ir tikai viens veids – mums viņš jāizrok ar kapļiem, bet iedomāsimies, ka tie ir naži.

– Tā ir valoda! – es iesaucos. – Tava galva strādā aizvien labāk, Tom Sojer. Kaplis ir īstais rīks, tikumisks vai netikumisks, bet es par tikumību nedodu ne grasi. Kad gribu nozagt nēģeri, arbūzu vai svētdienas skolas lasāmgrāmatu, tad man ir vienalga, kā es to izdaru, lai tikai šis darbs veiktos. Es vēlos tikai nēģeri, arbūzu vai svētdienas skolas grāmatu. Un, ja kaplis ir piemērots rīks, tad es ar to izrakšu nēģeri, arbūzu vai svētdienas skolas grāmatu. Un, lai speciālisti domā, ko grib, es par viņu domām nedodu pat nosprāgušu žurku.

– Labi, – viņš sacīja, – šai gadījumā var attaisnot mūs, ja lietojam kapļus un iedomājamies, ka tie ir naži. Ja tā nebūtu, es to nepieļautu un pats nekad nepārkāptu noteikumus – jo, kas ir pareizs, tas ir pareizs un, kas nepareizs, tas nepareizs, un nevienam cilvēkam nav tiesību nepareizi rīkoties, ja viņš nav muļķis un zina, kas jādara. Tu varētu izrakt Džimu ar kapli, neiedomājot neko citu, jo tu neko labāku nezini, bet man tas neder, jo es zinu. Dod man nazi.

Viņam pašam bija kabatas nazis, bet es viņam iedevu savējo. Viņš to nosvieda zemē un iesaucās:
– Dod lielāku nazi!

Nezināju, ko darīt, tad sapratu. Pagrābstījos starp vecajiem rīkiem, izvilku kapli, pasniedzu to Tomam, viņš to paņēma un sāka strādāt, neteikdams ne vārda.

Viņš vienmēr bija tāds, ievēroja principus. Es paņēmu lāpstu, un mēs kaplējām un rakām tā, ka smiltis lidoja. Strādājām tā pusstundu, bet vairāk nespējām – tomēr bijām jau izrakuši pamatīgu caurumu. Uznācis augšā, savā istabā, paskatījies pa logu un ieraudzīju, ka Toms visiem spēkiem pūlējās uzlīst pa zibeņnovedēju, bet nespēja, jo viņam sāpēja roku čūlas. Beidzot viņš sacīja:

– Nav vērts, es to nespēju. Kā tu domā, ko lai tagad daru? Vai tu nevari kaut ko sagudrot?

– Jā, – atbildēju, – bet man šķiet – tas būs pret noteikumiem. Uznāc pa kāpnēm un iedomājies, ka tās ir zibeņnovedējs.

Tā viņš darīja.

Nākošajā dienā Toms nozaga alvas karoti un kapara svečturi, lai pagatavotu Džimam dažas spalvas, viņš paņēma arī sešas tauku svecas. Es slaistījos ap nēģeru būdām, gaidīdams izdevīgu brīdi, un nozagu trīs skārda šķīvjus. Toms teica, ka ar tiem nepietiekt, bet es atbildēju, ka neviens neredzēs šķīvjus, kurus Džims izsviedīs, jo tie iekritīs nezālēs pie loga, – mēs varētu tos viņam iesviest atpakaļ, un viņš rakstītu uz tiem vēlreiz. Toms bija apmierināts. Tad viņš sacīja:

– Tagad jāpadomā, kā mēs piegādāsim Džimam šīs lietas.

– Iebāzīsim pa caurumu, kad to izraksim, – es atbildēju.

Toms tikai nicīgi paskatījās un kaut ko norūca, ka neviens vēl tik muļķīgu domu neesot izteicis, tad turpināja domāt. Beidzot izteicās, ka esot izdomājis divus trīs paņēmienus, bet vēl neesot galīgi izvēlēties. Mums esot iepriekš jāaprunājas ar Džimu.

Šai vakarā nolaidāmies pa zibeņnovedēju dažas minūtes pēc desmitiem. Paņēmuši līdzī sveci, klausījāmies pie loga un dzirdējām Džimu krācam, iesviedām viņam sveci, bet tas viņu nepamodināja. Tad sākām steidzīgi rakt ar kapli un lāpstu, un pēc divarpus stundām mūsu darbs bija galā. Ielīdām pa Džima gultas apakšu, pagrabstījamies būdā, atradām sveci un to aizdedzinājām. Pastāvējām pie Džima kādu brīdi, redzējām, ka viņš izskatās stiprs un veselīgs, tad viņu uzmanīgi pamodinājām. Viņš bija tik priecīgs, mūs ieraugot, ka sāka raudāt un sauca mūs par balodišiem un vēl citādos mīļos vārdos, gribēja, lai tūlīt atnesam kalnu, atkaļam važu no viņa kājas un, nezaudējot laiku, visi aizbēgam. Bet Toms izskaidroja viņam, ka tas nebūtu pēc noteikumiem, apsēdās un pastāstīja visus mūsu plānus, piebilzdams, ka varam tos ikkuru brīdi mainīt, ja saceltos trauksme, lai viņš nebīstoties, mēs viņu noteikti atsavināšot.

Tad Džims nomierinājās, mēs apsēdāmies un parunājām par vecajiem laikiem. Toms Džimu izprašāja un, kad uzzināja, ka tēvocis Sailass nāk katru dienu divas reizes ar viņu kopā lūgt dievu un krustmāte Sallija pārbauda, vai viņam te ir ērti un vai viņš ir paēdis, un ka abi esot pret viņu bezgala laipni, – tad sacīja:

– Tagad es zinu, kā rīkoties. Iesūtīšu tev dažas lietas ar viņiem.

Es iebildu:

– Nedari to, tā ir nedzirdēti muļķīga doma.

Tāču viņš manus vārdus neievēroja, bet turpināja izklāstīt savus plānus, kā allaž mēdza darīt.

Viņš stāstīja Džimam, ka mēs iesūtīsim viņam ar Netu – nēģeri, kas Džimu ēdināja, – pīrāgā ieceptas virvju kāpnes un citus lielus priekšmetus un ka viņam jābūt ļoti vērtīgam, nav ne par ko jābrīnās, un lai viņš neko nerādot Netam. Mazus priekšmetus Toms ielikšot tēvoča svārku kabatās, un Džimam tie esot jāizzog, citas lietas mēs piesiešot pie krustmātes priekšauta saitēm vai ielikšot priekšauta kabatā, ja būs izdevība. Izstāstījām arī, kas šīs lietas būs un kādam nolūkam tās iesūtīsim. Toms ieteica Džimam rakstīt dienasgrāmatu uz krekla ar savām asinīm un vēl šo to. Viņš pateica visu. Džims gan daudz ko nesaprata, un daudz kas viņam šķita nevajadzīgs, taču viņš nolēma, ka laikam baltie ļaudis visu zin daudz labāk nekā viņš, tāpēc bija apmierināts un apsolījās darīt visu tieši tā, kā Toms viņam ieteica.

Džimam bija daudzas pīpes, darinātas no kukurūzas stiebiem, un arī tabaka, tā mēs itin labi pavadījām laiku, pēc tam izlīdām pa izrakto caurumu un aizgājām mājās gulēt, tikai mūsu rokas izskatījās kā nodīrātas.

Toms bija labā omā. Viņš teica, ka nekad neesot izstrādājis tik labu joku un tā nodarbinājis savu prātu, viņš labprāt spēlētu šo spēli visu mūžu un novēlētu, lai Džimu atsvabina mūsu bērni, liekoties, ka arī Džimam šī spēle aizvien vairāk iepatiksies, kad viņš pie tās pieradīs. Toms piebilda, ka mēs to varētu turpināt astoņdesmit gadus un uzstādīt rekordu, un tad visi šīs spēles līdzdalībnieki kļūtu slaveni.

Otrā rītā aizgājām pie malkas grēdas un ar cirvi sacirtām kapara svečturi sīkos gabalos, un Toms ielika tos un alvas karoti sev kabatā. Tad aizgājām pie nēģeru būdām, un, kamēr es novērsu Neta

uzmanību, Toms iebāza gabalu svečtura kukurūzas plācenī, kas bija ielikts Džima bļodā. Mēs gājām Netam līdz, lai redzētu, kas notiks. Viss izdevās lieliski: kad Džims iekoda kapara gabalā, viņš gandrīz sev izlauza visus zobus – labāk nemaz nevarēja būt! Tā domāja Toms. Džims izlikās it kā plācenī iekļuvus akmentiņš, kā tas dažreiz mēdz gadīties, taču turpmāk viņš nekad nekoda uzreiz, bet iepriekš trīs vai četras reizes izbakstīja ēdamo ar dakšīņu.

Kamēr tā stāvējām pustumšajā būdā, pēkšņi no Džima gultas apakšas izlīda divi suņi, kam sekoja citi suņi, līdz būdā saskrēja visi vienpadsmit un mēs nevarējām vairs ne pakustēties. Dieva vārds, bijām aizmirsuši aizslēgt piebūves durvis. Nēģeris Nets iebļāvās: «Raganas!», nogāzās uz grīdas starp suņiem un sāka tā vaidēt, it kā mirtu. Toms atrāva vaļā durvis, izsvieda laukā gabalu no Džima atstātās gaļas, suņi metās uz šo gaļas gabalu, divās sekundēs arī Toms izskrēja no būdas, atgriezās un pievēra durvis, un es zināju, ka viņš noslēdzis arī piebūves durvis.

Tad viņš apstrādāja nēģeri, laipni izzobodams viņu, vaicāja, vai viņš atkal neesot iedomājies, ka ir kaut ko redzējis. Nēģeris piecēlās, blisināja acis un sacīja:

– Māster Sid, jūs teiksit, ka esmu nelga, bet lai te uz vietas nobeidzos, ja pats savām acīm neredzēju te miljoniem suņu vai vilku, vai sazin ko. Zvēru, ka redzēju. Māster Sid, es jutu viņus, es jutu viņus, ser, viņi drāzās man pāri. Gan es viņus noķeršu,¹²⁵ sagrābšu rokās šīs raganas – tikai vienu reizi, tikai to es gribētu. Bet labāk gan būtu, ka viņas liktu mani mierā.

Toms atbildēja:

– Pateikšu tev savas domas. Kāpēc viņas ierodas šeit tieši tad, kad izbēgušais nēģeris ēd brokastis? Tāpēc, ka viņas ir izsalkušas – lūk, iemesls. Izcep viņām raganu pīrāgu – tas ir viss, ko tu vari darīt.

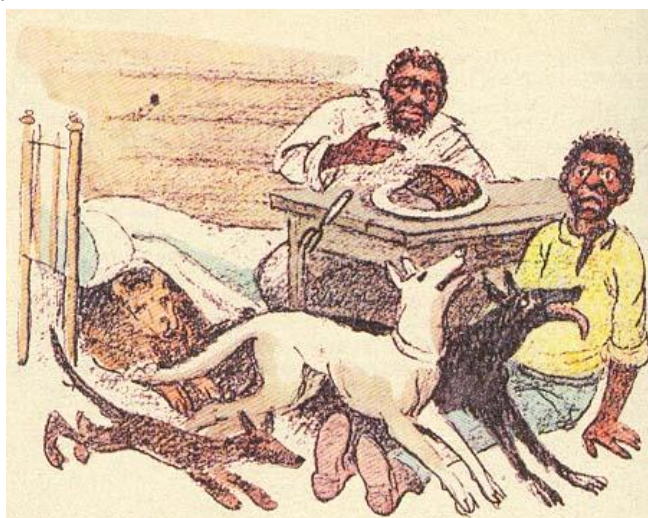
– Bet, māster Sid, kā lai es izcepu tādu raganu pīrāgu? Es nezinu, kā to pagatavo. Nekad neesmu par tādiem pīrāgiem dzirdējis.

– Labi, tad izcepsu to pats.

– Vai jūs to darīsit? Patiesi? Tad gan es nokritīšu pie jūsu kājām!

– Labi. Darīšu to tevis labā, jo tu biji pret mums laipns un parādīji mums izbēgušo nēģeri. Bet tev jābūt ļoti piesardzīgam. Kad atnāksim, pagriez mums muguru un neliecies redzam, ko ieberam bļodā. Un neskaties arī tad, kad Džims iztukšo bļodu – tad var notikt kaut kas neiedomājams. Un, galvenais, nepieskaries raganu lietām.

– Pieskarties, māster Sid? Ko jūs runājat? Es tām nepieduršu ne pirksta, pat ja man dotu desmit tūkstoš biljonus dolāru.

Trīsdesmit septītā nodaļa

To mēs nokārtojām. Tad aizgājām pie atkritumu kaudzes pagalma dziļumā, kur glabājās vecas kurpes, lupatas, pudeļu lauskas, noliekti skārda trauki un citi krāmi, parakņājāmies un atradām vecu skārda mazgājamo bļodu, aizbāzām, cik spējām, caurumus, lai varētu tajā izcept pīrāgu. Tad nokāpām pagrabā, piebērām bļodu pilnu miltiem, pēc tam gājām brokastot. Pa ceļam atradām dažas naglas. Toms sacīja – tās noderēšot cietumniekam, lai ieskrāpētu savu vārdu un savu ciešanu stāstu uz sienas. Vienu no naglām viņš iesvieda krustmātes priekšauta kabatā, jo priekšauts bija pakārts uz krēsla atzveltnes. Otru naglu iedūrām tēvoča Sailasa cepures lentā (cepure gulēja uz rakstāmgalda), un¹²⁶ bērni mums stāstīja, ka tētis un māmiņa šorīt iešot uz izbēgušā nēģera būdu. Tad sēdamies pie brokastgalda, un Toms iebāza alvas karoti tēvoča kabatā. Krustmāte Sallija vēl nebija atnākusi, mums bija mazliet jānogaida.

¹²⁵ V.E.: Jābūt «viņas noķeršu» (raganas).

¹²⁶ V.E.: because we heard the children say their pa and ma was going to the runaway nigger's house this morning (JO mēs bijām dzirdējuši bērnus runājam, ka... : Ķempes tulkojums vispār ir diezgan nevīžīgs).

Tad viņa ienāca sakarsusi, pietvīkusi un dusmīga, nevarēja gandrīz sagaidīt lūgšanas beigas, sāka jau liet kafiju tasēs, ar uzpirksteni uz otrās rokas pirksta šad tad uzpaukšķināja kādam bērnam pa galvu, kas gadījās tuvāk, un beidzot sacīja:

– Izmeklējos visu māju no augšas līdz apakšai, bet nekādi nevaru saprast, kur palicis tavs otrais kreklis.

Sirds man nokrita gar plaušām un aknām vēderā, kāds cietāks kukurūzas plāceņa gabals iesprūda kaklā; es ieklepojos, tas izsprāga pāri galdam un trāpīja kādam bērnam acī – mazais sāka locīties kā tārpis uz makšķeres āķa un iebērās visā kaklā, Toma ģimīs kļuva zils – tas viss notika ceturtdaļminūtes laikā, es savu apjukumu labprāt būtu pārdevis par puscenu, ja vien atrastos pircējs. Bet tad atgīdāmies, mūs bija sastindzinājis tikai pēkšņais jautājums. Tēvocis Sailass sacīja:

– Tas ir visai dīvaini, neko nesaprotu. Labi zinu, ka kreklu novilku, jo...

– Jo tev mugurā bija tikai viens kreklis, nevis divi! Paklausieties, kā šis cilvēks runā! Es zinu, ka tu to noģērbi, jo man ir labāka atmiņa nekā tev, un vakar kreklis bija izkārts uz virves žāvēšanai – es pati to redzēju, īsi sakot – tas ir pazudis un tev būs jāģērbj sarkanais flaneļa kreklis, līdz atradīšu laiku uzūt tev citu. Tas jau būs trešais kreklis, ko tev šuju divu gadu laikā. Ar tādām pūlēm tev jāapgādā krekli! Nesaprotu, ko tu ar tiem dari! Tavos gados taču būtu laiks iemācīties rūpīgāk glabāt savas mantas.

– Zinu, Sallij, un pūlos to darīt, cik spēju. Taču tā nav šoreiz mana vaina, jo es kreklus redzu tikai tad, kad tie man mugurā, un nedomāju, ka būtu tos kādreiz nozaudējis.

– Nav tava vaina, ka neesi nozaudējis, Sailas, bet, ja tu spētu, tad man šķiet, katrā ziņā kreklu nozaudētu. Bet ne jau kreklis vien pazudis. Pazudusi arī karote, un arī tas vēl nav viss. Bija desmit karotes, palikušas tikai deviņas. Man liekas – teļš aprijis kreklu, bet teļš taču nevarēja aprīt karotes, noteikti ne!

– Bet kas tad vēl nozudis, Sallij?

– Pazudušas sešas sveces! Laikam žurkas būs tās sagrauzušas – tā es domāju. Brīnos, ka tās nav sagrauzušas visu māju, – tu taču vienmēr tikai apsoli aizbāzt žurku alu caurumus, bet nekad to nedari, un, ja žurkas nebūtu muļķes, tās gulētu tavos matos, Sailas, un tu to nemaz nepamanītu. Taču žurkas nevarēja sagrauzt karotes.

– Sallij, esmu vainīgs, atzīstos – biju nolaidīgs. Jau rītdien aizbāzīšu visus žurku caurumus.

– Kāpēc steigties, gan jau aizbāzīsi nākošgad! Matilda Endželina Araminta Felps!

Nopaukšķēja sitiens ar uzpirksteni, meitene izrāva roku no cukurtrauka un sēdēja nekustēdamās. Bet šai brīdī ienāca nēģeriete un iesaucās:

– Misis, pazudis palags!

– Palags pazudis! Vai dieviņ!

– Šodien pat aizbāzīšu visus caurumus, – sacīja tēvocis Sailass ar bēdīgu skatienu.

– Nerunā! Vai tad tu domā, ka žurkas aizvilkušas palagu? Kur tas palicis, Liza?

– Tik tiešām nezinu, misis Sallij. Vakara karājās uz virves, bet šodien pagalam, nav vairs tur!

– Nu ir pienācis pasaulei gals. Neesmu tā kaut ko piedzīvojusi savā mūžā! Kreklis, palags, karote un sešas sve...

– Misis! – brēkdama ieskrēja nēģeru meitene, – pazudis kapara svečturis!

– Ārā, skuķi, vai arī sviedīšu tev ar kafijas kannu!

Krustmātes Sallijas žults vārījās. Nolēmu pie pirmās izdevības aizbēgt mežā un nogaidīt, līdz negaiss būs pāri! Bet krustmātes dusmu izvirdumi turpinājās, viņa runāja viena, bet visi pārējie sēdēja klusi un bikli. Beidzot tēvocis Sailass ar visai muļķīgu sejas izteiksmi izvilka no savas kabatas karoti. Krustmāte Sallija aplusa ar atplestu muti un paceltām rokām, bet es vēlējos labāk būt Jeruzalemē vai kaut kur citur. Tad viņa iesaucās:

– Tā jau es domāju! Karote bija visu laiku tavā kabatā, un vai tur nav arī visas pārējās lietas? Kā tā tur nokļuva?

– Es patiesi nezinu, Sallij, – viņš atbildēja it kā atvainodamies, – tu taču zini, ka citādi es pateiktu. Pirms brokastīm lasīju Apustuļa darbus, septiņpadsmito nodaļu,¹²⁷ varbūt ieliku karoti kabatā, pats nemaz nemanot, domādams, ka ielieku tur evaņģēliju. Tā tas būs bijis, jo evaņģēlija mana kabatā nav. Iešu un paskatīšos, un, ja evaņģēlijs būs savā vietā, tad zināšu, ka neesmu ielicis to kabatā, bet paņēmis karoti un...

– Dieva dēļ, liec taču mani mierā! Ejiet visi prom un nenāciet man klāt, līdz nomierināšos!

¹²⁷ V.E.: Tur ir runa par (Pāvila saceltajiem) «nemieriem Tesalonikos» un ir frāze «Tie, kas pasaulē rada nemieru, atnākuši arī šeit» {L-EVANG3}.

Es viņu būtu sadzirdējis, ja viņa čukstētu pie sevis, nevis tā kliegtu, un pieceltos, un paklausītu viņai, pat ja būtu miris.

Kad gājām caur viesistabu, vecais vīrs paņēma savu cepuri, bet nagla nokrita uz grīdas, viņš to pacēla un nolika uz plaukta, un, ne vārda neteikdams, izgāja. Toms visu to redzēja, atcerējās karoti un teica:

– Nav nozīmes iesūtīt kādu lietu ar viņu, uz viņu nevar paļauties, – un piebilda: – Bet ar karoti viņš mums ļoti palīdzēja, pats to nezinādams, tālab iesim un palīdzēsim viņam – viņš pats to nezinās – aizbāzīsim žurku alas.

Apakšā, pagrabā, žurku alu bija diezgan daudz, un mēs tur darbojāmies veselu stundu, bet veicām savu darbu pamatīgi un labi. Tad izdzirdējām soļus uz kāpnēm, nopūtām sveci un paslēpāmies. Ienāca vecais vīrs, vienā rokā turēdams sveci un otrā rokā visu, ko bija sagrābstījis. Viņš izskatījās tikpat izklaidīgs kā vienmēr. Tēvocis apstaigāja visas žurku alas pēc kārtas. Tad viņš domīgi stāvēja kādas piecas minūtes, norausdams no sveces nopilējušos taukus. Pēc tam lēni it kā sapnī pagriezās pret kāpnēm un sacīja:

– Lai mani nosit, nekādi nevaru atcerēties, kad es to izdarīju. Tagad varētu viņai parādīt, ka viņa mani veltīgi rāja par žurku alām. Bet lai paliek! Tikpat nebūs nekāda labuma.

Tā viņš, pie sevis kaut ko ņurdēdams, uzgāja augšā pa kāpnēm, un arī mēs gājām projām. Varen lādzīgs bija šis mūsu vecais tēvocis. Tāds viņš ir arī tagad.

Toms bija norūpējies – kur ņemt karoti, jo bez tās nekādi nevarot iztikt. Viņš sāka domāt. Kad bija izdomājis, pastāstīja man, kas jādara. Mēs slaistījāmies ap grozu, kur glabājās karotes, līdz ieraudzījām, ka nāk krustmāte Sallija, tad Toms sāka skaitīt karotes un nolika tās blakus groziņam, es vienu karoti noslēpu piedurknē. Toms iesaucās:

– Krustmāte Sallija, arī tagad te ir tikai deviņas karotes.

Viņa atbildēja:

– Ej rotaļāties un neapgrūti mani. Es zinu labāk, pati pārskaitīju.

– Bet, krustmāt, es tās izskaitīju divas reizes – sanāk tikai deviņas.

Viņa zaudēja pacietību un sāka skaitīt, to būtu darījis katrs.

– Žēlīgais dievs – patiesi tikai deviņas! – viņa iesaucās. – Lai mēris tas parauj – skaitīšu vēlreiz!

Es pievienoju karotēm to, kas bija manā piedurknē, un izskaitījusi viņa iebrēcās:

– Rauj tevi nelabais – tagad te ir desmit! – un pati izskatījās dusmīga un samulsusi. Toms sacīja:

– Krustmāmiņ, es domāju, ka te nav desmit.

– Tu, stulbais, vai tad tu neredzēji, ka es karotes skaitīju?

– Redzēju gan, bet...

– Labi, skaitīšu vēlreiz!

Atkal nočiepu vienu karoti, un skaits bija deviņi, tāpat kā pirmo reizi. Viņa sāka ārdīties kā nelabais, aiz niknuma visa drebēja, ņēmās skaitīt un skaitīt un tā sajuka, ka brīžiem grozu pieskaitīja pie karotēm. Trīs reiz karošu skaits bija pareizs, trīs reiz nepareizs. Tad viņa sagrāba groziņu un iesvieda to kaktā – gandrīz vai nosizdama kaķi, kas aizdrāzās. Viņa pavēlēja mums lasīties prom un viņu netraucēt, un, ja mēs līdz pusdienām vēl parādīšoties tuvumā, viņa mums krietni sadošot pa ādu. Tā mums karote atkal bija rokā, mēs to ieslidinājām viņas kabatā, kamēr viņa mūs bārdama gaiņāja, un Džims šo karoti saņēma kopā ar naglu vēl pirms pusdienām. Bijām ļoti apmierināti ar šo veiksmi, un Toms teica, ka mūsu pūles attaisnojušās, nu jau viņa visu savu mūžu nespēšot pareizi saskaitīt karotes, pati neticēs, ka saskaitījusi pareizi, pat ja tā būs, un, ja viņa vēl skaitīs trīs dienas, tad viņai no skaitīšanas sāks galva griezties un viņa pārtrauks skaitīt, gatava nosist ikvienu, kas gribēs, lai viņa vēl kādreiz skaitītu karotes.

Nakti mēs izkāram palagu atkal uz virves un izzagām citu no viņas skapja, un darījām tā vairākas dienas – zagām un atkal atlikām atpakaļ, – līdz viņa vairs nezināja, cik viņai ir palagu, un teica – viņai esot vienalga, viņa vairs nemocišot savu dvēseli un drīzāk miršot nekā skaitīšot palagus.

Tagad mums vairs nevajadzēja rūpēties ne par kreklu, ne palagu, ne par karoti un svecēm – mums palīdzēja gan teļš, gan žurkas, gan sajukusi skaitīšana. Svečturim nebija liela nozīme – gan jau arī to pamazām nokārtosim.

Bet pīrāgs mums sagādāja lielas rūpes, ar to mēs nomocījāmies bez gala. Mīklu iejaucām un izcepām mežā, un pīrāgs iznāca diezgan labs, bet nevarējām to izcept uzreiz vienā dienā, izlietojām trīs miltiem piebērtas mazgājamās blodas, līdz izcepām, – apdedzinājām rokas, dūmi mums izēda acis; mums, ziniat, bija vajadzīga tikai pīrāga cietā garoza, lai varētu to piebāzt ar virvēm, bet tā neturējās kopā, vienmēr salūza. Beidzot tomēr atradām pareizo paņēmieni: jāiecep uzreiz arī kāpnes pīrāgā.

Otrajā naktī mēs ar Džimu saplēsām palagu mazās strēmelēs, savijām tās kopā, un pirms ausmas mums bija jau glīta virve, kurā varēja pakārt cilvēku. Mēs iedomājāmies, ka esam to pagatavojuši deviņos mēnešos.

Priekšpusdienā aiznesām virvi mežā, bet tā neietilpa pīrāgā. Šī virve, savīta no vesela palaga, būtu ietilpusi četrdesmit pīrāgos un paliktu vēl pāri ko ielikt zupā vai desās, vai vēl citā ēdamproduktā – pēc izvēles. Mēs būtu varējuši no tās izgatavot veselas pusdienas.

Bet mums tas nebija vajadzīgs. Mums vajadzēja virvi, kas ietilptu vienā pīrāgā, tāpēc atlikumu aizsviedām. Pīrāgu necepām mazgājāmā bļodā, jo baidījāmies, ka izkusīs lodējums, bet tēvocim bija laba kapara panna ar garu koka rokturi; to kāds no viņa senčiem reizē ar Viljamu Iekarotāju ar «Meiflaueru»¹²⁸ vai kādu no pirmajiem kuģiem esot atvedis no Anglijas. Tēvocis šo pannu augstu vērtēja. Tā glabājās bēniņos kopā ar veciem podiem un citām vērtīgām lietām – ne tāpēc, ka tās dārgi maksātu, bet tāpēc, ka bija dārgas piemiņas. Mēs šo pannu klusiņām nočiepām un aiznesām mežā; sākumā pīrāgi tajā labi necepās – jo mēs nepratām cept, bet pēdējais pīrāgs padevās tāds, ka prieks skatīties. Mēs darījām tā: ielikām pannā mīklu, novietojām uz oglēm, tad sabāzām iekšā virvi, apziedām no virsas ar mīklu, uzlikām pannai vāku un apbērām to ar karstām oglēm; paši stāvējām piecu soļu attālumā, turēdami garo rokturi, – jutāmies ērti, patīkami vēsi, un pēc piecpadsmit minūtēm mums bija gatavs pīrāgs – kā bilde. Tikai tam, kas gribētu ēst šo pīrāgu, vajadzētu kādu vezumu zobu bakstāmo, un man šķiet – virvju kāpnes sagādātu viņam tādas vēdergraizes, ka viņš pats salocītos kā virve.

Nets neatskatījās, kad ielikām raganu pīrāgu Džima bļodā, arī trīs skārda šķīvjus pabāzām bļodā zem ēdamā – tā Džims saņēma visu un, tiklīdz palika viens, pārlauza pīrāgu, izvilka kāpnes un noslēpa tās savā salmu maisā, ieskrāpēja dažas zīmes skārda šķīvjos un izsvieda tos pa logu.

Trīsdesmit astotā nodaļa

Pagatavot spalvas bija sasodīti grūti, tāpat arī zāģi, bet Džims baidījās, ka visgrūtākais būšot uzraksts, ko ieslodzītajam jāieskrāpē uz sienas. Bet tas bija nepieciešams – tā sacīja Toms, valsts noziedzniekam vienmēr jāatstāj ieskrāpēts uzraksts un savs ģerbonis.

– Piemēram, lēdija Džeina Greja, – viņš sacīja. – vai Gilfords Dadlijs, vecais Nortamberlends¹²⁹! Protams, Hak, tas ir samērā grūti – bet ko lai dara? Kā to var apiet? Džimam jāatstāj uzraksts un ģerbonis. Tā dara visi.

Džims ierunājās:

– Bet, māster Tom, man nav ģerboņa. Man ir tikai šis vecais krekls, uz kura man jāraksta dienasgrāmata, to jūs zināt.

– Ak, tu nesaproti, Džim. Ģerbonis ir kaut kas pavisam cits.

– Jā, Džimam taisnība, – es sacīju, – ja viņš teica, ka viņam nav ģerboņa, jo tāda viņam tiešām nav.

¹²⁸ Haks atkal visu jauc. Viljams Iekarotājs – Normandijas hercogs – iekaroja Angliju un kļuva karalis 1066. gadā; «Meiflauera» saucās kuģis, kas XVII gs. sākumā atveda Amerikā pirmos kolonistus no Anglijas. (Tulk.)

¹²⁹ V.E.: "Look at Lady Jane Grey," he says; "look at Gilford Dudley; look at old Northumberland!" Pieminētas ir trīs personas (pēc Ķempes tulkojuma varētu domāt, ka divas un ka Gilfords Dadlijs arī ir tas «vecais Nortumberlands»; īstenībā Gilfords ir «jaunais Nortumberlands», bet «vecais» ir viņa tēvs Džons Dadlijs). Tās ir reālas Anglijas vēstures personas, saistītas ar vienu notikumu un visas trīs sodītas ar nāvi pēc neilga ieslodzījuma. Šīs personas darbojas arī Marka Tvena romānā «Princis un ubags», kuru viņš publicēja 3 gadus pirms «Haklberija Fina», starplaikā starp «Tomu Sojeru» un «Haklberiju Finu». Romāna «Princis un ubags» galvenā varoņa prototips – īstais karalis Eduards VI –, agrā jaunībā mirdams no diloņa, izdeva likumu, ar kuru troni nodeva Džeinai Grejai – savai bērnības draudzenei, attālai radniecei (karaļa Henrija VII mazmazmeitai) un līgavai, ar kuru viņš nepaspēja apprecēties. Ar to no troņa tika atstumtas viņa paša māsa Marija un Elizabete. Protams, tas notika galma intrigu rezultātā, kad protestanti negribēja atdot troni katolietei Marijai un tāpēc nodeva to protestantu Džeinai Grejai. Greja apprecējās ar Gilfordu Dadliju (Nortumberlendas Pirmā hercoga Džona Dadlija dēlu) un kāpa tronī, taču valdīja tikai deviņas dienas (1553.gadā no 10. līdz 19. jūlijam). Tāda izrīcība bija pretrunā ar Anglijas troņa mantošanas tradīcijām un sabiedrība uztvēra to kā nelikumīgu. Greja tika gāzta un arestēta kopā ar abiem Nortumberlendiem; tiesa piesprieda viņiem visiem nāvessodu, un vecajam Nortumberlendam to arī izpildīja, bet Džeinu Greju un viņas jauno vīru Gilfordu Dadliju karaliene Marija sākumā apžēloja (Džeinai bija 16, bet Gilfordam 17 gadi). Marija arī atbrīvoja arestēto Džeinas tēvu – Safolkas hercogu – taču viņš tūdaļ ņēma dalību dumpī pret karalieni Mariju, un tad viņa sodīja ar nāvi abus jaunos – Džeinu un Gilfordu –, nocērtot viņiem galvas (1554.gada 12.februārī).

– Es to zinu, – Toms atbildēja, – bet ģerbonis viņam būs, iekams viņš aizbēgs no šejienes, jo viņam jābēg, kā nākas, lai viņam neko nevarētu pārņemt.

Kamēr es un Džims vilējām spalvas pret ķieģeli – Džims darināja vara spalvu, es to veidoju no alvas karotes, – Toms izdomāja Džimam ģerboni. Viņš sacīja, ka iecerējis daudz labu ģerboņu un nezinot, kuru īsti izvēlēties, bet viens viņam liekoties sevišķi piemērots. Toms teica:

– Uz vairoga apakšā pa labi būs zelta lenta, vairoga vidū – tumšsarkans krusts un guļošs draudīgs suns, zem viņa ķepas rēgojas važa – verdzības zīme; zaļš trīsstūris, augšpusē izrobots, izlocītas svītras gaišzilā laukumā, šaurākā laukumīnā pa kreisi melns izbēdzis nēģeris ar sainīti pār plecu un divi sarkani balsti: tu un es. Devīzi: *Maggiore fretta, minore atto*. To es ņemu no grāmatas. Tas nozīmē: «Lēnāk brauksi, tālāk tiksī» vai «Steidzies lēnām»¹³⁰.

– Ak tu žē! – es iesaucos. – Ko tas viss nozīmē?

– Mums nav tik daudz laika, lai pie tā kavētos, – viņš atbildēja, – mums tagad jāsarauj, lai tiekam ar visu galā.

– Tomēr, – es jautāju, – bet dažus vārdus. Ko nozīmē zelta lenta?

– Zelta lenta? Tas tev nav jāzina, es viņam ierādīšu, kā to pagatavot, kad pienāks laiks.

– Blēņas, Tom, – es sacīju, – ko viss šis ģerbonis nozīmē?

– Es nezinu. Džimam tāds vajadzīgs. Visiem augstmaņiem ir ģerboņi.

Tā jau viņš mēdza. Ja viņam nepatika kaut ko paskaidrot, tad viņš to nedarīja. Vari viņu lūgties vai nedēļu, nekā nebija!

Noskaidrojis ģerboņa jautājumu, viņš ķērās pie atlikušā darba – gudroja kādu visai skumju uzrakstu, kas Džimam uz sienas bija jāatstāj, tāpat kā visi pārējie to bija atstājuši. Viņš sacerēja visvisādus izteicienus, tad uzrakstīja tos uz papīra un mums nolasīja, piemēram:

1) šeit salūza gūstekņa sirds;

2) šeit nabaga cietumnieks, pasaules un draugu atstāts, aizvadīja savas skumjās dzīves dienas;

3) šeit lūza vientuļa sirds un noguris gars aizgāja mierā pēc trīsdesmit septiņiem vientuļa ieslodzījuma gadiem;

4) šeit, bez mājām un draugiem, pēc trīsdesmit septiņu gadu drūmas gūstniecības gāja bojā dižciltīgs svešinieks, Luija IV ārlaulības dēls.

Toma balss drebēja, kad viņš lasīja šos uzrakstus, un viņš gandrīz sāka raudāt. Viņš nekādi nevarēja izšķirties, kurš uzraksts Džimam būtu jāieskrāpē sienā, visi bija labi, taču beidzot nolēma – lai ieskrāpē visus no vietas.

Džims teica, ka paiesot vesels gads, iekams viņš tik daudz blēņu iekasīšot ar naglu baļķī, viņš nemaz neprotot rakstīt burtus, bet Toms atbildēja, ka uzrakstīšot visu viņa vietā, tad tikai vajadzēšot pārvilkt stingrāk pāri. Pēc tam padomājis Toms sacīja:

– Man liekas, baļķi nederēs, jo cietumos nav baļķu sienas, mums uzraksts jāizkaļ akmenī. Dabūsim arī akmeni.

Džims atbildēja, ka akmens esot daudz sliktāks nekā baļķis – paiesot traki ilgs laiks, līdz visu to izkalšot akmenī, un viņš nekad neizklūšot brīvībā. Bet Toms atbildēja, ka es viņam palīdzēšot, un pienāca paskatīties, kā man un Džimam veicas darbs ar spalvām. Tas bija pretīgs un grūts darbs, ļoti gauss, uz manām rokām vēl nebija sadzijušas tulznas, un darbs mums gandrīz nemaz negāja uz priekšu. Toms sacīja:

– Es zinu, kā visu nokārtošu. Mums vajadzīgs akmens ģerbonim un tiem skumjajiem uzrakstiem, un tā mēs ar vienu akmeni nositīsim divas mušas. Pie zāģētavas guļ varens dzirnakmens, to mēs nospersim, izkalsim visu, kas vajadzīgs, noslīpēsim un uzasināsim zāģi.

Doma nebija peļama, arī dzirnakmens nebija peļams, un mēs nolēmām, ka visu veiksime. Vēl nebija pusnakts, tāpēc tūdaļ aizgājām uz zāģētavu, bet Džimu atstājām pie darba.

Nospērām dzirnakmeni un sākām to velt mājup, bet tas gan bija elles darbs. Brīžiem nekādi nespējām akmeni noturēt, tas gāzās un gāzās uz sāniem, un katreiz mūs gandrīz vai nospieda. Toms sacīja, ka akmens vienu no mums noteikti saspiedīšot, iekams būsime galā. Pusceļā to aizvēlām, bet tad bijām galīgi nokausesīti, un sviedri mums plūda aumaļām. Redzējām, ka nekas neiznāks, bija jāiet un jāpasauca Džims. Viņš pacēla gultu, novilka no gultas kājas važu un aptina to sev ap kaklu, tad mēs izlīdām pa caurumu un atnācām līdz akmenim. Džims un es ķērāmies klāt un aizvēlām dzirnakmeni kā nieku, bet Toms mūs izrīkoja. Viņš prata izrīkot jebkuru zēnu. Viņš zināja, kā viss darāms.

¹³⁰ V.E.: Toms dod tikai vienu tulkojumu: ...means the more haste the less speed. (Vairāk steigas, mazāks ātrums). Izteiciens ir itāļu valodā un precīzā tulkojumā nozīmē: Lielāka steiga – mazākas spējas.

Mūsu izraktais caurums bija diezgan liels, tomēr ne tik liels, lai varētu pa to iestumt būdā dzirnakmeni. Džims paņēma kapli un drīz vien caurumu paplašināja. Tad Toms ar naglu ieskrāpēja akmenī uzrakstus, pēc tam lika Džimam tos padziļināt ar naglu, kas aizstāja kaltu, un ar atkritumu kaudzē atrasto dzelzs aizšaujamo, kas noderēja par veseri. Viņš teica, lai Džims strādājis tik ilgi, līdz izdegs svece, tad varot iet pie miera, tikai vispirms lai paslēpjot dzirnakmeni zem salmu maisa, un tad pats varot uz tā gulēt. Palīdzējām viņam piestiprināt važu pie gultas kājas, un tad paši arī gribējām doties pie miera. Bet Tomam kaut kas ienāca prātā. Viņš jautāja:

– Džim, vai te ir zirnekļi?

– Nē, ser, paldies dievam, nav, māster Tom.

– Labi. Mēs tev dažus atnesīsim.

– Bet, kālab, balodīt, – es tos negribu. Es no tiem baidos, Tad jau labāk lai te apkārt ložņā klaburčūskas.

Toms vēl dažus mirkļus padomāja, tad sacīja:

– Tā ir laba ideja. Man šķiet, tā arī senāk mēdza darīt. Protams, darīja – jo tas ir prātīgi. Tā ir primā ideja¹³¹! Kur tu to turēsi?

– Ko turēšu, māster Tom?

– Nu, klaburčūsku!

– Žēlīgais dievs, māster Tom, ja te ielīstu klaburčūska, es ar galvu izdrāztos cauri baļķu sienai!

– Kāpēc, Džim? Pēc neilga laika tu vairs nebaidītos, pamazām aprastu. Tu varētu čūsku pieradināt.

– **Pieradināt**¹³²?

– Jā, ļoti viegli. Katrs dzīvnieks ir pateicīgs par laipnību un labu uzturu un nekad neuzbrūk cilvēkam, kas to lutina. To tu vari izlasīt katrā grāmatā. Pamēģini – vairāk es no tevis neprasu. Pamēģini divas vai trīs dienas. Tu drīz vien čūsku tā pieradināsi, ka viņa tevi iemīlēs un gulēs tev blakus, un neatkāpsies no tevis ne minūti; atļaus tev to apvīt sev ap kaklu un iebāzīs savu galvu tev mutē.

– Lūdzu, māster Tom, nerunājiet tā! Es to nevaru izturēt! Viņa man iebāzīs galvu mutē – padomājiet, kāda laipnība! Viņa varēs ilgi gaidīt, līdz es tai lūgšu to darīt. Un es negribu, ka tā gul man blakus.

– Džim, nerunā mulķības! Katram cietumniekam ir kāds pieradināts dzīvnieks, bet klaburčūska nav vēl bijusi nevienam. Tu būsi slavens kā pirmais, kas to pieradinājis, – tik slavens kā nekad savā dzīvē!

– Māster Tom, es negribu tādu slavu. Ja čūska nokodīs Džimam smakru, kur tad paliks slava? Nē, ser, es negribu tādas padarīšanas!

– Sasodīts, vai tad tu nevari pamēģināt? Es tikai vēlos, lai tu pamēģinātu, – tev čūska nav jāpatur, ja nekas neiznāk.

– Bet čūska man iedzels, kamēr es mēģināšu to pieradināt. Māster Tom, esmu ar mieru darīt visu, ko no manis prasāt, ja tas ir saprātīgi, bet, ja jūs un Haks te ienesīsiet klaburčūsku, lai es to pieradinātu, – tūlīt aizbēgšu, pavisam noteikti.

– Labi, lai tad notiek, kā tu gribi, ja esi tik stūrgalvīgs. Mēs varam tev atnest dažus zalkšus, tu piesien tiem pie astes pogas un iedomājies, ka tie ir klaburčūskas, ar to pietiks.

– To vēl varētu paciest, māster Tom, bet, sasodīts, – vai tad bez tiem nevarētu iztikt! Es nekad nedomāju, ka tik grūti būt ieslodzītam.

– Jā, tā ir vienmēr, ja visu dara pēc noteikumiem. Varbūt tev te ir žurkas?

– Nē, ser, neesmu nevienu redzējis.

– Labi, tad atnesīsim tev dažas žurkas.

– Kālab, māster Tom? Es negribu žurkas. Tās ir visnegantākie radījumi, kādus esmu redzējis, uzmācas cilvēkam, skraidelē tam pāri, kož kājās, kad tas grib gulēt, un vēl nezina ko. Tad labāk dodiet zalkšus, ja jau vajadzīgs, tikai ne žurkas. Man tās nav vajadzīgas, nūdien, ne!

– Bet, Džim, tev ir vajadzīgas žurkas – tās ir visiem. Vairāk netiepies! Cietumniekam vienmēr mēdz būt žurkas – nav tāda piemēra, kur tās nebūtu bijušas. Viņi tās dresē un lutina, iemāca trikus, un tās kļūst tik uzmācīgas kā mušas. Tev būs tām jāspēlē priekšā. Vai tev ir kāds mūzikas instruments?

¹³¹ V.E.: Yes, it's a prime good idea.

¹³² V.E.: TAME it!

– Nav, man ir tikai ķemme un papīra gabals, un vēl blumīzeris¹³³, bet man liekas – blumīzeris¹³⁴ tām nepatiks.

– Patiks gan. Tām vienalga, kādu mūziku spēlē. Blumīzeris ir pietiekami labs instruments žurkai. Visi dzīvnieki mīl mūziku, bet cietumā tie to dievina. Sevišķi sēru mūziku, un uz blumīzera jau nevar citādu spēlēt. Žurkas kļūst ziņkāras, tās iznāk paskatīties, kas ar tevi notiek. Tagad viss kārtībā, patiešām lieliski! Tu vakaros, pirms miega, sēdēsi uz savas gultas, tāpat agrā rītā, un spēlēsi blumīzeri. Piemēram: «Ir pēdējā saite sarauta» – šī meldija visvairāk pievilinās žurkas, un, kad būs spēlējis divas minūtes, tu redzēsi, ka visas žurkas, čūskas, zirnekļi un citi kukaiņi kļūs līdzjūtīgi un izlīdīs no visām malām. Tad tie drūzmēsies ap tevi un jauki pavadīs laiku.

– Jā, tie jau nu gan, māster Tom, – bet kā Džimam būs ap dūšu! Sasodīts, ja es tur varētu saskatīt kādu jēgu. Bet, ja vajadzīgs, lai notiek. Labāk dzīvniekus iepriecināšu, lai ir miers mājās.

Toms vēl kādu mirkli padomāja, vai nav ko aizmirsis, un drīz iesaucās:

– Es kaut ko aizmirsu! Vai tu te varētu izaudzēt kādu puķi?

– Nezinu vis, bet varbūt varētu, māster Tom. Te gan ir diezgan tumšs, un man puķe nav vajadzīga – ar to liela noņemšanās.

– Bet tomēr pamēģini. Daži cietumnieki tās audzējuši.

– Varbūt te izaugu kāds dadzis, māster Tom, garš kā žagars, bet tas nebūtu pūļu vērts.

– Tā nedomā. Atnesīšu tev tādu maziņu, iedēstīsi to, rau, tajā kaktā un izaudzē. Un nesauc to par dadzi, bet par «pičiolu»¹³⁵ – tāds ir pareizais nosaukums puķei cietumā. Un aplaisti to ar savām asarām.

– Kālab? Man ir daudz ūdens no akas, māster Tom.

– Tev nav vajadzīgs akas ūdens, tev jāaplaista puķe ar savām asarām. Tā viņi vienmēr dara.

– Māster Tom, ar akas ūdeni es šo dadzi izaudzēju daudz lielāku nekā citi ar asarām.

– Bet tā nav pareizi – tev jāaplaista puķe ar asarām!

– Tad tā nokaltis, māster Tom, nūdien, nokaltīs, jo es nekad neraudu.

Toms bija pieveikts. Viņš vēl padomāja un tad piebilda, ka Džims varētu ieberzēt acis ar sīpolu. Viņš apsoliņās aiziet pie nēģeru būdām un iesviest vienu sīpolu Džima kafijas krūzē otrajā rītā. Džims uz to atbildēja, ka viņš tad labāk vēlētos, lai viņam kafijā ieber tabaku; viņš visu apstrīdēja, nopēla gan darbu, gan dadža audzēšanu, gan blumīzera spēlēšanu žurkām, negribēja ne dzirdēt, ka jābaro un jālutina čūskas, zirnekļi un citi mūdzī, jo viņam jau tā esot darba līdz kaklam, izgatavojot spalvas, ieskrāpējot uzrakstus, rakstot dienasgrāmatu. Viņam kā cietumniekam tagad esot tik lielas raizes, pūles un atbildība kā nekad agrāk. Toms pat sadusmojās un teica, ka viņam esot dota tik liela iespēja kļūt slavenam – vairāk nekā jebkuram citam gūsteknim, bet viņš neprotot to novērtēt, un visas mūsu pūles esot veltīgas. Tad Džims noskuma un sacīja, ka viņš labošoties, un es un Toms aizgājām gulēt.

Trīsdesmit devītā nodaļa

Otrā rītā aizgājām uz pilsētiņu, nopirkām no stieplēm gatavotas žurku lamatas, atnesām mājās, atvērām vislielāko žurku alu, un stundas laikā mums lamatās sanāca piecpadsmi visbrangākās šās sugas pārstāves. Mēs nolikām lamatas visdrošākajā vietā – zem krustmātes Sallijas gultas. Kamēr aizgājām meklēt zirnekļus, mazais Tomass Frenklins Bendžamins Džefersons Eliksendrs Felpss atrada lamatas, pavēra durtiņas, lai redzētu, vai žurkas nāks laukā, un tās tiešām iznāca. Bet tobrīd ienāca krustmāte Sallija, un, kad atgriezāmies, viņa stāvēja gultā un kļiedza visā galvā, bet žurkas visvisādi pūlējās viņu izklaidēt, lai nebūtu garlaicīgi. Krustmāte paķēra rīksti un mūs abus nosukāja tā, ka putekļi kūpēja, pēc tam mēs vēl divās stundās noķērām piecpadsmi vai sešpadsmi žurkas – bet lai zibens saspertu šo ziņkāro zeņķi – šīs žurkas nevarēja līdzināties pirmajām, kas bija visas cilts zieds – nekad neesmu vairs redzējis tik brangas žurkas!

Mēs noķērām lieliskus izlases zirnekļus, vaboles, varden, kūniņas un vēl citas dzīvas radības, gribējām arī atnest lapseņu pūzni, tomēr to neizdarījām. Lapseņu saime bija mājās. Mēs gluži no sava nodoma neatteicāmies, bet sēdējām pie pūžņa, cik ilgi spējām, domājām, ka lapsenes nogurs un aizlidos vai arī mēs nogursim un aiziesim. Aizgājām mēs. Sadabūjām ožamo spirtu un ieberzējām sadzeltās

¹³³ V.E.: *juice-harp*.

¹³⁴ V.E.: Es nezinu, kas ir «blumīzeris»; Latviešu literārās valodas vārdnīcā («Zinātne», Rīgā, 1973) tāda vārda nav; nav arī Vācu-latviešu vārdnīcā (LVI, Rīgā, 1954). Vispār, burtiski tulkojot no angļu valodas, tas būtu «sulas arfa». Acīmredzot kaut kāds instruments sulas iegūšanai no augliem, kuram bijušas stīgas; varbūt kaut kas līdzīgs sietam (cauri tādām sietam ogas spieda manas bērnības laikā, lai dabūtu sulu).

¹³⁵ Stiebrīņš, puķīte (*itāl.*).

vietas, sāpes gandrīz pārgāja, tikai apsēsties nevarējām. Tad gājām medīt čūskas, saķērām kādu pusduci zalkšu un glodeņu, ielikām tās maisā un ienesām mūsu istabā – bija jau vakariņu laiks, visu dienu bijām vaiga sviedros godīgi strādājuši un tā izbadojušies, ka nekur glābties! Kad atnācām atpakaļ, maisā neatradām vairs nevienas čūskas – laikam bijām to pārāk vaļīgi aizsējuši un rāpuļi bija kaut kā izlīduši. Taču tā nebija liela nelaime, jo čūskām vajadzēja būt tepat kaut kur citās istabās. Mēs spriedām, ka tās atkal noķersim. Vēl ilgi pēc tam šai mājā čūsku netrūka. Rāpuļi šad tad novirpuļoja no griestiem un citām vietām, parasti iekrita šķīvī vai aiz kakla – vienmēr tur, kur tie bija sevišķi nevēlami. Tās bija skaistas svītrainas čūskiņas un lielākoties nekaitīgas, bet krustmātei Sallijai tās nepatika – viņa necieta čūskas, lai kādas sugas tās būtu, un par spīti mūsu pūlēm nevarēja pie tām nekādi pierast. Katru reizi, tiklīdz kāda uzkrita viņai, – vienalga, ko krustmāte šai brīdī darīja, – viņa nometa darbu un spruka no istabas laukā. Nekad neesmu redzējis tādu sievieti. Un pie tam taurēja tik stipri kā Jerikas bazūne. Viņa nepieskārs čūskām pat ar knaiblēm. Ja viņa pacēla segu un atrada kādu rāpuļi savā gultā, tūlīt uzlēca no gultas un iekaucās tā, it kā māja degtu. Viņa tā satrauca veco tēvoci, ka viņš vēlējās, kaut čūskas nekad nebūtu radītas. Jau bija pagājusi nedēļa, kopš pēdējā čūska bija atstājusi māju, bet krustmāte vēl nespēja nomierināties – ja sēdēja domās iegrimusi un kāds ar spalviņu pieskārs viņas kaklam, viņa salēcās tā, – domāt, no ādas izlēks laukā. Tīrie smieklī! Bet Toms teica, ka visas sievietes esot tādas. Tāds viņām esot raksturs – ej tu sažini, kāpēc.

Mēs katreiz dabūjām pērienu, kad krustmātei pagadījās ceļā čūska. Viņa sacīja, ka šie pērieni neesot nekas salīdzinājumā ar to pērienu, ko mēs dabūšot, ja vēlreiz atnesīšot mājā čūskas. Par pērieniem es neko lielu nebēdāju, jo viņa nesita pārāk sāpīgi, bet kur tā nopulēšanās, kamēr saķērām citas čūskas. Tomēr atkal visus mūdžus nometījām, un bija neredzēti priecīga aina, kad Džims savā būdā spēlēja un tie visi salīda ap viņu klausīties mūziku. Džimam nepatika zirnekļi, un zirnekļiem nepatika Džims. Tie viņam pastāvīgi uzglūnēja, un viņš jutās kā ellē. Viņš teica, ka ar visām tām žurkām, čūskām un dzirnakmeni viņam vairs neesot vietas gultā; un, pat kad vieta bija, viņš nevarēja gulēt, jo vienmēr kaut kas kustējās – tie mūdži visi negulēja vienā laikā, bet pēc kārtas; kad čūskas gulēja, žurkas iznāca uz klāja, kad žurkas gulēja, čūskas atradās sardzē; vienmēr kāda varza bija zem viņa sāniem, kamēr citi deva cirka izrādi uz viņa vēdera un krūtīm, un, ja viņš piecēlās meklēt sev citu vietu, tad viņam uzklupa zirnekļi. Džims sacīja – ja kādreiz izklūšot brīvībā, tad nekad vairs negribot būt cietumnieks, ne par kādu naudu!

Pēc trim nedēļām viss jau bija tīri labi nokārtots. Kreklu mēs Džimam ienesām jau pašā sākumā pīrāgā ieceptu, un katru reizi, kad viņam iekoda žurka, Džims piecēlās un ierakstīja kādu rindu savā dienasgrāmatā, kamēr tinte vēl svaiga; spalvas bija izgatavotas, uzraksti izkalti dzirnakmenī, gultas kāja pārzāģēta, mēs pēc tam apēdām zāģu skaidas, un mums sākās negantas vēdergrauzes. Domājām, ka nomirsim, bet nenomirām. Tik nesagremojamas zāģu skaidas nekad neesmu ēdis, arī Toms teica to pašu. Kā jau sacīju, visi priekšdarbi beidzot bija veikti, un mēs paši pavisam nomocījušies, sevišķi Džims. Tēvocis bija vairākkārt sūtījis vēstuli uz plantāciju aiz Jaunorleānas, lai īpašnieki atbraucot pēc sava nēģera, bet nesaņēma atbildi, jo tādas plantācijas tur nebija. Tad viņš nolēma ielikt sludinājumu par Džimu Jaunorleānas un Sentluīsas avīzēs, un, kad viņš pieminēja Sentluīsu, tad man pārskrēja auksti šermuļi un es sapratu, ka nevaram ilgāk kavēties. Tad Toms ierunājās par anonīmām vēstulēm.

– Kas tās tādas? – es jautāju.

– Brīdinājumi ļaudīm, ka tiem kaut kas draud. Dažreiz tā, dažreiz šā – visvisādi. Vienmēr kāds novēro ieslodzīto un paziņo cietokšņa komendantam. Kad Luijs XVI gribēja izbēgt no Tilerijām¹³⁶, viņu nodeva kāda jauniņa kalpone. Tas ir labs paņēmieni – arī anonīmās vēstules nav par ļaunu. Lietosim abus veidus. Parasti cietumnieka māte apmainās ar viņu apģērbiem, viņa paliek cietumā, bet viņš aizbēg, ietinies viņas drēbēs. Arī to mēs izdarīsim.

– Bet, Tom, kālab mums jābrīdina kāds, ka kaut kas draud? Lai viņi izdibina to paši, tā ir viņu darīšana.

¹³⁶ V.E.: *Tooleries* (pils Parīzē).

– Jā, es zinu, bet uz viņiem nevar paļauties. Jau sākumā mums pašiem bija jādara viss. Viņi ir tik lētticīgi un aprobežoti, ka neko neievēro. Ja nebrīdināsim viņus, tad neviens mūs netraucēs un pēc visa mūsu lielā darba un pūlēm aizbēgsim pavisam viegli, bez satraukuma, nebūs nekā saistoša un nozīmīga.

– Bet, Tom, man tieši tāds veids patiktu.

– Blēņas, – viņš atbildēja ar riebumu. Tad es sacīju:

– Bet es taču nesūdzos. Viss, kas tev patīk, patiks arī man. Kur tu dabūsi jauno kalponi?

– Kalpone būsī tu. Pusnaktī tu ielavīsies un nozagsi skuķei mulatei svārkus.

– Tom, bet nākošajā rītā būs liels satraukums, jo viņai taču ir tikai vieni svārki.

– Es zinu, bet tev vajadzēs tikai piecpadsmit minūtes, lai aiznestu anonīmo vēstuli līdz

ārdurvīm.

– Labi. Es to darīšu, bet varētu to tikpat labi aiznest apģērbies savās drēbēs.

– Tad tu neizskatītos pēc kalpones, vai saproti?

– Bet mani taču neviens neredzēs!

– Tam nav nozīmes. Mums jāizpilda savs **pienākums** un nav jārūpējas par to, vai kāds mūs redzēs vai neredzēs. Vai tad tev nav nekādu principu?

– Labi, es neko nesaku. Es būšu jaunā kalpone. Kas būs Džima māte?

– Es būšu māte. Paņemšu kādu krustmātes Sallijas tērpu.

– Bet tad tev jāpaliek būdā, kad mēs ar Džimu aiziesim.

– Nebūt ne! Piebāzīšu Džima drēbes ar salmiem un nolikšu uz Džima gultas, it kā tur gulētu viņa pārgērbtā māte, bet Džims uzvilks manis nosperto sieviešu tērpu, un mēs visi aizbēgsim kopā. Kad aizbēg dižciltīgs ieslodzītais, tad mēdz teikt, ka viņš dodas trimdā. Tā vienmēr saka, kad, piemēram, aizbēg karalis. Vai arī karaļa dēls – nav svarīgi, vai likumīgais vai nelikumīgais.

Tad Toms uzrakstīja anonīmo vēstuli, es nospēru jaunajai mulatei svārkus un tos apģērbu, pabāzu vēstuli zem ārdurvīm, kā Toms man bija mācījis. Vēstule bija šāda:

«Uzmanieties. Jums draud nepatīkšanas. Turiet acis vaļā!

Nezināms draugs¹³⁷».

Nākošajā naktī mēs pie ārdurvīm pielīmējām bildi, ko Toms bija uzgleznojis ar savām asinīm: galvaskausu ar apakšā sakrustotiem kauliem; aiznākošajā naktī pielīmējām zārka attēlu pie sētas durvīm. Nekad neesmu redzējis tik pārbiedētu ģimeni. Viņi bija tā nobijušies, it kā māja būtu pilna spokiem, kas rēģotos visur – arī zem gultām – un lidotu gaisā. Kad aizcirtās durvis, krustmāte Sallija sarāvās un iesaucās: «Ai!»¹³⁸ Ja kas nokrita, viņa sarāvās un atkal iesaucās: «Ai!» Ja kāds negaidot viņai pieskārs, viņa darīja to pašu, viņa nespēja nekur atrast mieru, jo šķita, ka viņai kāds pastāvīgi uzglūn, viņa pēkšņi apsviedās atpakaļ un iebrēcās «ai», un, trīs ceturtdaļas pagriežusies uz priekšu, atkal cirtās atpakaļ ar to pašu izsaucieni. Viņai bija bailes iet gulēt, bet viņa nedrīkstēja palikt arī nomodā.

Anonīmā vēstule stipri iedarbojās. Toms teica – viņš nekad neesot redzējis tik spēcīgu ietekmi. Tā liecinot, ka esam rīkojušies pareizi.

Bet tagad, kā Toms pieprasīja, bija jāizspēlē vislielākais trumpis! Nākošajā rītā, gaismai tikko svīstot, uzrakstījām otru vēstuli un pārsprīdām, ko ar to darīt, jo pie vakariņu galda dzirdējām saimniekus runājam, ka pie abām mājas durvīm naktī stāvēšot sardzē nēģeris. Toms nolaidās pa zibeņnovēdēju, lai izlūkotu, – nēģeris pie sētas durvīm bija aizmidzis, Toms iesprauda vēstuli viņam aiz apakšas un atgriezās istabā. Šai vēstulē bija rakstīts:

«Nenododiet mani, esmu jūsu draugs. Kāda briesmīga slepkavu banda no indiāņu teritorijas gatavojas šonakt nozagt jūsu izbēgušo nēģeri, viņi jūs iebiedējuši, lai jūs sēdētu mājā un viņus netraucētu. Esmu viens no bandas locekļiem, bet esmu ticīgs; gribu pamest bandu, atkal dzīvot godīgu dzīvi un tāpēc izpaužu viņu velnišķīgos nodomus. Viņi pielavīsies no ziemeļu puses pāri žogam un tieši pusnaktī, viņiem ir pakal darināta atslēga no nēģera būdas, viņi dosies pie gūstekņa. Man jāstāv kādu gabalu attālāk un jāpūš skārda ragā, ja draud briesmas, bet es blēšu kā aita, kad tie ieies būdā, un nemaz nepūtīšu. Kamēr viņi atbrīvos nēģeri no važām, jums vajag piezagties un viņus ieslēgt, tad varēsīt visus pilnā mierā nogalināt. Dariet visu tieši tā, kā es jums saku, bet neko citu, jo tad viņiem radīsies aizdomas un viņi sacels briesmīgu traci. Negribu nekādu atlīdzību, man pietiek, ja zinu, ka esmu rīkojies pareizi.

Nepazīstams draugs».

¹³⁷ V.E.: *Beware. Trouble is brewing. Keep a sharp lookout. UNKNOWN FRIEND.*

¹³⁸ V.E.: *ouch!*

Četrdesmitā nodaļa

Pēc brokastīm mēs varen labā omā paņēmām manu laivu un aizbraucām uz upi makšķerēt.

Pavadījām tur patīkami laiku, paēdām līdzpaņemtās pusdienas, apskatījām plostu un atradām to labā kārtībā, mājās atgriezāmies vēlu, ap vakariņu laiku, un ieraudzījām, ka mājinieki ir norūpējušies un satraukti, it kā paši nezinātu, ko darīt, – viņi pavēlēja mums tūlīt pēc vakariņām iet gulēt, bet nestāstīja, kas noticis, nepieminēja jauno anonīmo vēstuli, un tas jau arī nebija vajadzīgs – mēs tās saturu zinājām tikpat labi kā viņi. Tiklīdz bijām uz kāpnēm un krustmāte Sallija pagrieza mums muguru, ielavījāmies pagrabā un tur no skapja izņēmām ēdamo, kā pietiktu vienām labām pusdienām, tad aizgājām gulēt. Pusdivpadsmitos atkal piecēlāmies, Toms apģērba krustmātes Sallijas kleitu, ko bija nočiepis, gribēja paņemt līdzī pusdienas, bet iesaucās:

– Kur ir sviests?

– Es uzliku sviesta gabalu uz kukurūzas plāceņa, – es atbildēju.

– Tad esi to atstājis pagrabā, sviesta šeit nav.

– Mēs varam iztikt bez tā, – es sacīju.

– Mēs varam vēl labāk iztikt **ar** to, – viņš atbildēja, – tikai noej pagrabā un paņem. Tad nolaidies pa zibeņnovedēju un steidzies pie mums. Es tagad aiziešu, piebāzīšu Džima drēbes ar salmiem – lai tā būtu viņa pārgērbtā māte – un, tiklīdz tu ieradīsies, es noblēšu kā aita un mēs aizbēgsim.

Viņš aizgāja, es devos uz pagrabu. Sviesta pika, dūres lielumā, gulēja tur, kur es to biju atstājis, paņēmu kukurūzas plāceni ar visu sviestu, nopūtu sveci un uzmanīgi sāku kāpt augšup. Laimīgi nokļuvu pirmajā stāvā, bet redzu – nāk krustmāte Sallija ar aizdegstu sveci, iemetu sviestu savā cepurē un to uzbāzu galvā. Nākošajā mirklī viņa mani ieraudzīja un jautāja:

– Vai tu biji pagrabā?

– Jā, krustmāt.

– Ko tu tur darīji?

– Neko.

– Neko!?

– Jā, tāpat.

– Bet kā tev ienāca prātā doties turp nakts laikā?

– Es nezinu, krustmāt.

– Tu nezini? Neatbildi man tā, Tom. Es gribu zināt, ko tu apakšā darīji.

– Neko nedarīju, krustmāt Sallij. Dieva vārds, neko!

Domāju, ka nu viņa man atļaus iet, un citā reizē viņa būtu mani atlaidusi, bet, manuprāt, tagad, pēc tik daudz dīvainiem atgadījumiem, viņu izbiedēja pat katrs nieciņš, jo tas šķita aizdomīgs. Viņa sacīja ļoti apņēmīgā balsī:

– Tagad ej viesistabā un paliec tur, līdz es ienākšu. Tev prātā ir bijis kas nelabs, un es to izzināšu – gan jau tikšu ar tevi galā.

Viņa aizsteidzās, es atvēru durvis un iegāju viesistabā. Briesmas – tā bija ļaužu pilna! Piecpadsmit fermeri, un katram līdzī bise. Man kļuva nelabi, iegāzos krēslā un sēdēju. Arī viņi visi sēdēja, daži klusiņām sarunājās, visi bija norūpējušies, nemierīgi, bet centās to neizrādīt. Taču es to redzēju, jo visi viņi nemitīgi gan noņēma cepuri, gan atkal uzlika, kasīja sev galvu, pārsēdās citos sēdekļos, raustīja savu svārku pogas. Arī es biju nobažījies, bet tomēr cepuri nenoņēmu.

Vēlējos, kaut ienāktu krustmāte Sallija un ar mani izskaidrotos, pat nopērtu, ja viņai labpatiktu, tad ļautu man aiziet un pastāstīt Tomam, ka šoreiz esam pāršāvuši pār strīpu, iesēdušies tikpat kā iztraucētu lapseņu pūznī, ka jābeidz muļķoties un tūlīt kopā ar Džimu jābēg prom, iekams šiem visiem zudīs pacietība un tie sāks mūs meklēt.

Beidzot krustmāte ienāca un sāka mani iztaujāt, bet es nespēju tieši atbildēt un pats nesapratu, no kāda gala sākt, jo fermeri bija briesmīgi uztraukti, daži gribēja tūlīt pat iet pretim laupītājiem, viņi teica, ka palikušas tikai dažas minūtes līdz pusnaktij, citi atkal centās viņus pierunāt vēl gaidīt, līdz atskanēs aitas blējieni. Bet krustmāte nemitīgi bēra jautājumus, es viss drebēju un biju gatavs nogāzties pie zemes aiz bailēm, istabā kļuva aizvien karstāk un karstāk, sviests sāka kust un tecēja man gar ausīm un kaklu, un, kad viens fermeris sacīja: «Ieteicu tūlīt iet uz būdu un uz vietas nogrābt viņus, tiklīdz tie ienāks», – es gandrīz novēlos zemē; sviests pilēja man uz pieres, krustmāte Sallija to ieraudzīja, kļuva sejā balta kā palags un iesaucās:

– Žēlīgais dievs, kas tam bērnam noticis? Viņam ir smadzeņu iekaisums, tas ir skaidrs kā diena, un smadzenes jau tek ārā no galvas!

Visi pieskrēja klāt paskatīties, viņa norāva man no galvas cepuri, no tās izkrita plācenis un sviesta atliekas. Tad viņa satvēra un apskāva mani, teikdama:

– Vai, kā tu mani nobiedēji! Cik laimīga un pateicīga esmu, ka tev nav noticis nekas ļauns, jo mums vairs neklājas labi, nelaimes gāžas aumaļām, un, kad ieraudzīju to šķidrumu, domāju, ka būsī pagalam, jo pēc krāsas un izskata zināju, ka tām jābūt tavām smadzenēm, ja vien tu... Ak kungs, – kāpēc neteici, pēc kā tu gāji pagrabā – es tad nebūtu uztraukusies! Bet tagad žigli gultā un nerādies man acīs kā vien rītu!

Vienā mirklī biju jau augšējā stāvā, otrā mirklī jau nolaidos pa zibeņnovedēju un pa tumsu aizdrāzos uz piebūvi. Gandrīz nevarēju parunāt aiz bailēm, tomēr, cik ātri varēju, pateicu Tomam, ka jālaižas prom tūlīt, nezaudējot ne minūti, – māja ir pilna ar bruņotiem vīriem! Viņa acis iespulgojās, un viņš sacīja:

– Patiesi? Vai tas nav vareni? Hak, ja varētu visu atsākt vēlreiz, es sapulcinātu kādus divsimt vīrus! Varbūt varam bēgšanu atlikt, līdz...

– Ātrāk! Ātrāk! – es saucu. – Kur ir Džims?

– Tieši tev blakus, ja pastiepsi roku – aizsniegsi viņu. Viņš ir pārgērbies, viss kārtībā. Tagad izmanīsimies ārā un dosim signālu – aitas blējienu.

Bet tad sadzirdējām vīru soļus, viņi tuvojās durvīm un sāka grābstīties ap piekaramo atslēgu. Kāds vīrs sacīja:

– Es jau teicu, ka atnāksim par agru, vēl viņi nav ieradušies – durvis aizslēgtas! Pag, es ieslēgšu dažus no jums būdā, jūs gaidiet viņus tumsā un šaujiet nost, kad viņi ienāks. Pārējie izklīstiet tepat tuvumā un klausieties, vai nedzirdēsiet ļaundarus nākam.

Viņi ienāca būdā, bet tumsā mūs nesaredzēja, gandrīz samīdīja mūs, kamēr palīdām zem gultas. Bet mums laimīgi izdevās palīst apakšā un izsmaukt ārā – pirmais gāja Džims, tad sekoju es, Toms pēdējais – tā viņš bija pavēlējis. Tagad bijām jau piebūvē, bet ārpusē pavisam tuvu dzirdējām stampājamies soļus. Mēs pielīdām pie durvīm, Toms mūs tur apstādināja un sāka skatīties pa spraugu, taču neko nevarēja ieraudzīt, jo bija visai tumšs. Viņš mums pačukstēja, ka gaidīšot, līdz soļi attālināsies, tad viņš mums piebikstīšot, Džims atkal lai lienot pirmais un viņš pats pēdējais. Toms piespieda ausi pie spraugas un klausījās, klausījās, klausījās, bet soļi ārā neapklusā ne brīdi; beidzot viņš mums piebikstīja, mēs izlavījāmies ārā, pieliecāmies un, aizturējuši elpu, bez mazākā trokšņa, kā indiāņi virknē cits aiz cita virzījāmies neatlaidīgi uz žoga pusi, laimīgi nokļuvām līdz tam – es un Džims pārlīdām pāri, bet Toma bikses aizķērās aiz šķēpeles augšējā balķī, tad viņš dzirdēja, ka tuvojas soļi, rāvās uz priekšu, un šķēpele krakšķēdama nolūza. Kad Toms nolēca un skrēja mums pakaļ, kāds iesaucās:

– Kas tur ir? Atbildiet, vai es šaušu!

Bet mēs neatbildējām, tikai ļāvām kājām vaļu, ka papēži vien zibēja. Viņi sekoja mums pa pēdām, tad norībēja – blīc-blīc-blīc¹³⁹ – un lodes nosvilpa pār mūsu galvām, Mēs dzirdējām saucienus:

– Tur viņi ir! Viņi skrien uz upes pusi! Ķeriet viņus, zēni, palaidiet suņus!

Viņi mums drāzās pakaļ, ko nagi nesa. Varējām to labi sadzirdēt, jo viņiem kājās bija zābaki un viņi kļiedza, bet mums nebija zābaku un mēs neklīdzām. Skrējām uz zāgētavas pusi un, kad viņi mūs gandrīz vai panāca, iemetāmies krūmos un ļāvām, lai šie aizskrien mums garām, tad skrējām aiz viņiem. Visi suņi sākumā bija ieslēgti, lai neaizbiedētu laupītājus, bet tagad kāds bija suņus palaidis vaļā, un arī tie skrēja mums pakaļ, riedami, it kā to būtu vesels miljons. Bet tie bija mūsu suņi, pieskrējuši mums klāt, redzēdami, ka šeit esam mēs un nekā satraucoša nav, viņi pavicināja astes un aizdrāzās uz priekšu, kur skanēja kļiedzieni un soļu dima. Tad mēs uzņēmām tvaiku, drāzāmies pakaļ suņiem gandrīz līdz pašai zāgētavai, tad cauri krūmiem skrējām turp, kur bija piesieta mana laiva, ielēcām tajā un ar visu spēku traucāmies uz upes vidu, pēc iespējas klusāk cilādami airus. Tad pilnā mierā aizbraucām uz salu, kur atradās mans plosts, vēl dzirdējām spalgi rejam suņus, kas skraidīja

¹³⁹ V.E.: BANG, BANG, BANG! (Bet 21.nodaļā Mirdza Ķempe šo pašu vārdu tulkoja kā «Bang, bang!»).

uz priekšu un atpakaļ krastā, līdz aizbraucām tik tālu, ka skaņas kļuva neskaidas un izdzisa. Kad uzkāpām uz plostu, es sacīju:

– Tagad, vecais Džim, tu atkal esi brīvs cilvēks un vairs nekad nebūsi vergs.

– Cik labi viss izdevās, Hak! Tik skaisti izdomāts, tik skaisti paveikts – man liekas, ka neviens cits nevarētu izdomāt tik lielisku un sarežģītu plānu ka mūsējo.

Mēs bijām bezgala priecīgi, taču Toms bija vispriecīgākais, jo viņa kāju ikros bija iestrēgusi lode.

Kad es un Džims to uzzinājām, mūsu prieks saplaka. Toma brūce sāpēja un stipri asiņoja, noguldījām viņu plostu būdā, saplēsām vienu no hercoga kreklīm, lai kāju pārsietu, bet viņš sacīja:

– Dodiet šurp lupatas, es pats to protu. Neaizkavējieties, te nav laika muļķoties, jā, mūsu bēgšana izdevusies lieliski! Attauvojiet plostu un ķerieties pie ariem. Zēni, mēs to nostrādājam smalki! Žēl, ka nevarēju palīdzēt Luijam Sešpadsmitajam, tad viņa biogrāfijā nebūtu bijis jāraksta: «Luija Svētā dēls, uzkāp debesīs!» Nē, ser, mēs būtu viņu aizveduši pāri robežai – tikpat veikli un gludi kā tagad. Tveriet airus, tveriet airus!

Bet es apspriedos ar Džimu – un mēs sākām domāt. Kādu mirkli domājām, tad es teicu:

– Runā tu, Džim. Viņš atbildēja:

– Klausies, ko es domāju, Hak. Ja mēs būtu atbrīvojuši māsteru Tomu un kāds no mums tiktu ievainots, vai tad viņš teiktu: «Glābiet mani, nedomājiet par to, ka jāatsauc dakteris, lai glābtu ievainoto?» Vai tā rīkotos māsters Toms Sojers? Vai tiešām viņš tā teiktu? Nekad viņš to nedarītu! Un vai tad Džimam būtu tā jārunā? Nē, ser, es neizkustēšos no šīs vietas, līdz atnāks dakteris, pat ja man būtu te jāsēd četrdesmit gadu!

Es zināju, ka Džima dvēsele ir balta, un gaidīju, ka viņš runās tieši tā, – tagad viss bija kārtībā, un es teicu Tomam, ka iešu pasaukt dakteri. Viņš traki spirinājās pretī, bet mēs ar Džimu nepieķāpāmies, tad Toms gribēja izrāpties no būdas un pats atraisīt plostu, bet mēs neļāvām. Viņš mūs nolamāja, bet arī tas nelīdzēja. Kad Toms redzēja, ka eju sakārtot laivu, viņš sacīja:

– Labi, ja tu tik ļoti gribi, es tev pateikšu, kas jādara, kad nokļūsi pilsētā. Aizslēdz durvis, sasien ārstam rokas un kājas, aizsien viņam acis un liec zvērēt, ka viņš būs kluss kā kaps, ieliec viņam rokā maku ar zelta naudu, tad ved viņu līčloču pa tumšām sānielām, atved šurp laivā, nevis tieši, bet gar dažādām salīnām, pārmeklē viņu, atņem viņam krīta gabalu un atdod to tad, kad aizvedīsi viņu atpakaļ pilsētā, jo citādi viņš ar krītu uzvilks zīmes mūsu plostam, lai var to vēlāk atrast. Tā visi dara.

Apsolījos, ka tā darīšu, bet Džims paslēpsies mežā, kad ieraudzīs dakteri nākam, un tur nogaidīs, līdz viņš aizies.

Četrdesmit pirmā nodaļa

Dakteris bija vecs vīrs ar ļoti jauku, laipnu seju. Kad pamodināju viņu, stāstīju, ka es un mans brālis vakar pēcpusdienā medījām uz Spāniešu salas, atradām tur plostu, uz kura pārnakšņojām, bet ap pusnakti mans brālis, laikam miegā, pagrūda bisi, jo tā izšāva un ievainoja viņu kājā, tāpēc mēs lūdzam dakteri aizbraukt turp, pārsiet kāju un nevienam neko neteikt, jo gribam atgriezties mājās šovakar un pārsteigt mūsu tuviniekus.

– Kas ir jūsu tuvinieki? – viņš jautāja.

– Felpsi, dzīvo aiz pilsētas.

– Tā, – viņš atbildēja. Pēc mirkļa atkal jautāja:

– Kā tad viņu sašāva – atkārtojiet?

– Viņš kaut ko redzēja sapnī, – atbildēju, – un tad bise izšāva.

– Savāds sapnis! – viņš piebilda.

Dakteris iededzināja laternu, sakārtoja savu somu, un mēs devāmies ceļā. Bet, ieraudzījis manu laivu, viņš nepatikā sacīja – tā esot pietiekami liela vienam cilvēkam, taču diviem braukt būtu bīstami.

Es sacīju:

– Nebaidieties, ser. Mēs tajā braucām trīs, un tā izturēja.

– Kādi trīs?

– Nu, es, Sids un... un... bises, tā es gribēju teikt.

– Ak tā, – viņš sacīja.

Viņš uzlika kāju uz laivas malas un to pašūpoja, tad pakratīja galvu un sacīja, ka apskatīšoties, vai nevar dabūt lielāku laivu. Bet visas laivas bija piesietas važās un pieslēgtas, tad viņš paņēma manu laivu, sacīja, lai es gaidot, līdz viņš atgriezīsies, varbūt lai pameklējot sev citu laivu vai vislabāk – ejot mājās

un sagatavojot tuviniekus pārsteigumam, ja vēloties. Es atbildēju, ka nevēlos; tad paskaidroju viņam, kā atrast postu, un viņš aizbrauca.

Bet drīz man ienāca prātā kāda doma – ja nu viņš nevar Toma kāju izārstēt tik ātri – kā mēdz teikt, kamēr aita trīsreiz noskurina asti? Ja nu viņam vajadzīgas trīs vai četras dienas? Ko tad lai darām? Vai lai paliekam šeit, kamēr viņš visu izplāpās? Nē, ser. Es zinu, ko darīšu. Es gaidīšu un, ja viņš, atnācis atpakaļ, teiks, ka viņam turp jābrauc vēlreiz, došos viņam līdz, vienalga – kaut vai peldus. Tad mēs viņu sasiesim, atstāsim uz posta un laidīsimies pa upi lejup, un, kad viņš Tomam vairs nebūs vajadzīgs, samaksāsim viņam par darbu vai atdosim visu, kas mums ir, un izsēdināsim viņu krastā.

Ielīdu kādā malkas grēdā, lai mazliet nesnaustos, bet, kad atmodos – saule jau bija augstu pāri manai galvai! Pielēcu kājās un aizskrēju līdz daktera mājai, bet tur man sacīja, ka viņš naktī aizbraucis un neesot vēl atgriezies. Tūlīt sapratu, ka Tomam ir pavisam slikti, un nolēmu tūlīt doties uz salu.

Bet, tikko aizskrēju ap stūri, gandrīz ar galvu ietriecos tēvocim Sailasam vēderā! Viņš iesaucās:

– Tu, Tom! Kur tu visu laiku biji, palaidni?

– Nekur, – atbildēju, – tikai dzinos pakaļ izbēgušajam nēģerim kopā ar Sidu.

– Bet kur tad jūs aizgājāt? – viņš jautāja. – Jūsu krustmāte ļoti noraizējusies.

– Veltīgi, – es atbildēju, – jo mums nekas nav noticis! Mēs sekojām vīriem un suņiem, bet viņi skrēja ātrāk un pazuda, tad mums šķita, ka viņu balsis skan jau uz upes, paņēmām laivu un braucām tiem pakaļ pāri upei, bet nekur nevarējām tos atrast. Tā braucām pret straumi gar otro krastu, līdz nogurām un bijām galīgi nokausēti. Piesējām laivu un aizmigām, atmodāmies tikai pirms stundas, tad atbraucām šurp, lai uzzinātu, kas noticis, Sids aizgāja uz pasta māju aptaujāties, un es meklēju mums kaut ko ēdamu, tad iesim mājās.

Abi iegājām pasta kantorī meklēt Sidu, bet, kā jau to domāju, viņa tur nebija. Tēvocis saņēma kādu vēstuli, un mēs ilgāk negaidījām, jo Sids nenāca. Tad vecais vīrs sacīja:

– Iesim, lai Sids pats atrod ceļu uz mājām – vai nu iet kājām, vai brauc ar laivu, – kad būs pietiekami izdauzījies, bet mēs brauksim ar ratiem.

Nekādi nevarēju viņu pierunāt, lai viņš man atļauj palikt un sagaidīt Sidu. Viņš teica, ka tam neesot nozīmes, lai es nākot viņam līdz un lai krustmāte Sallija pārliecinās, ka nekas nav noticis.

Kad pamācām mājās, krustmāte Sallija kļuva tik laimīga, mani redzot, ka smējās un raudāja reizē, apskāva mani un sāka arī pērt, bet pavisam nesāpīgi, un piebilda, ka nopēršot arī Sidu, kad viņš pārnāksot.

Māja bija kā piebāzta ar fermeriem un viņu sievām, kas pie mums pusdienoja, – tādu tērgāšanu nekad neesmu dzirdējis. Vislaunākā bija vecā misis Hočkisa – viņas mēle strādāja nepārtraukti. Viņa sacīja:

– Ziniet, māsa Felpsa, es apskatīju to būdu. Man šķiet, nēģeris ir bijis traks. Es teicu mātai Demrelai – vai ne tā, māsa Demrela? – viņš ir traks – tieši tādus vārdus es teicu. Jūs dzirdat visi – viņš ir traks – es teicu. To liecina viss – es teicu. Paskatieties uz dzirnakmeni – es teicu, – vai kāds prātīgs cilvēks ieskrāpētu tādas muļķības dzirnakmeni? Tā es teicu. Šeit tādām un tādām salūza sirds, šeit tāds un tāds nīka trīsdesmit septiņus gadus – un tamlīdzīgi – Luija ārlaulības dēls – aizmirsu vārdu – un citādas blēņas. Viņš ir galīgi traks – es teicu uzreiz, jau pašā sākumā, un arī vēlāk, un pašās beigās – nēģeris ir traks, traks kā Nebukadnecars, – tā es teicu.

– Un vēl tās virvju kāpnes, darinātas no lupatām, māsa Hočkisa, – piebilda vecā misis Demrela, – kam gan tās viņam bija vajadzīgas...

– Šos pašus vārdus nupat pirms mirkļa es teicu mātai Aterbekai – viņa jums to apstiprinās. Viņa iesaucās: «Paskatieties, virvju kāpnes!» Jā – es teicu – paskatieties, kam tās viņam bija vajadzīgas? Bet māsa Hočkisa teica...

– Bet kā, pie joda, viņi tur varēja ievilk dzirnakmeni? Un kas izraka to caurumu? Kas...

– Tieši tā es teicu, brāli Penrod! Es nupat teicu – pasniedziet man, lūdzu, šo sīrupa blodu, lūdzu – es teicu mātai Danlepai tieši šajā mirklī – kā viņi tur varēja ievilk dzirnakmeni? – Tā es teicu. – Vai jūs domājat – bez palīdzības? Te tas āķis! Nestāstiet man – es teicu – viņiem kāds palīdzēja un diezgan daudz palīdzēja – tā es teicu – kāds ducis cilvēku palīdzēja šim nēģerim. Es noģērēju ādu šeit visiem nēģeriem, bet noskaidrošu, kas to darījis – tā es teicu – un vēl vairāk – es teicu...

– Jūs sakāt: ducis! Četrdesmit cilvēku nebūtu varējuši to paveikt. Tikai paskatieties, no nažiem izgatavoti zāģi un citas lietas, un ar kādām grūtībām! Gultai nozāģēta kāja, tur sešiem vīriem bija darbs veselai nedēļai, un tad no salmiem pagatavotais nēģeris gultā, un vēl...

– Nerunāji, brāli Haitauer! Es to pašu nupat teicu brālim Felsam – tieši viņam. Viņš atbildēja: – Un ko jūs domājat, māsa Hočkisa? – Ko es domāju, brāli Fels? – es teicu. Par to nozāģēto gultas kāju – viņš atteica. Padomāji par to, – es teicu. Tā taču nenozāģējās pati, kāds to ir nozāģējis.

Tādas ir manas domas, varat tās pieņemt vai noraidīt – tas nav svarīgi – es teicu – bet tādas ir manas domas – es teicu – un, ja kāds var izdomāt ko labāku, – es teicu – lai domā. Tā es teicu mānai Danlepai...

– Lai es izčibētu, ja te visa māja nav bijusi pilna nēģeriem, kas visas šīs četras nedēļas pa naktīm šo darbu nostrādājuši, māsa Felpsa. Paskatieties uz šo kreklu – katra vieta aprakstīta ar afrikāņu slepenajām rakstu zīmēm, un visas tās rakstītas ar asinīm! To droši vien ilgu laiku apstrādājusi vesela banda! Es dotu divus dolārus tam, kas to man izlasītu, bet nēģerus, kas to rakstījuši, pērtu ar pātagu, kamēr...

– Vai kāds viņam palīdzējis, brāli Māpl? Jūs to tūlīt saprastu, ja būtu padzīvojis kādas dienas mūsu mājā pēdējā laikā. Viņi zaga visu, kas vien gadījās pa rokai, – un mēs taču visu laiku sargājām. Šo kreklu viņi nozaga no virves, un palagu, no kā izgatavoja lupatu kāpnes, – to viņi zaga neskaitāmas reizes! Arī miltus, svecas, svečturus, karotes, veco pannu un tūkstoš citas lietas, kuras tagad nevaru atminēties, arī manu jauno katūna kleitu. Bet es un Sailass, Sids un Toms dienu un nakti stāvējām sardzē, un es jums saku – neviens no mums nevarēja atrast nekādas pēdas, neko ne dzirdējām, ne redzējām – un pašā pēdējā mirklī viņi ielīda šeit mums deguna priekšā un izmulķoja mūs. Ne tikai mūs, bet veselu laupītāju bandu no indiāņu teritorijas – un aizbēga ar šo nēģeri sveiki un veseli, kad sešpadsmit vīri un divdesmit divi suņi dzinās tiem pa pēdām! Es saku – tas pārspēj visu, ko esmu dzirdējusi. Pat spoki nevarētu to labāk un smalkāk nostrādāt. Man šķiet, ka tie tiešām bijuši spoki – jo jūs taču pazīstat mūsu suņus – tie ir vislabākie sargi un tie nespēja uzost nekādas pēdas! Izskaidrojiet to man, ja kāds to var!

– Ziniet, tas pārspēj visu...

– Savā dzīvē nekad neesmu...

– Lai dievs man stāv klāt, es negribētu būt...

– Mājas zagļi, un turklāt...

– Žēlīgais dievs, man būtu bailes dzīvot tādā...

– Bailes dzīvot! Mani sagrāba šausmas, pat neiedrošinājos iet gulēt vai nelikties guļus, vai apsēsties, māsa Ridžveja. Un kā viņi zaga, – jūs varat iedomāties, kā es drebēju aiz bailēm vakar, kad tuvojās pusnakts. Dievs mans liecinieks, es jau sāku bailoties, vai tie nenozags kādu mūsu ģimenes locekli! Es biju jau tik tālu, ka man vai prāts aptumšojās. Tagad dienas laikā tas šķiet mulķīgi, bet tad es sev teicu – tur mani nabaga zēni guļ augšā vientuļā telpā, un man kļuva tik baismi, ka uzgāju augšā un viņus ieslēdzu. To es darīju. Tā būtu rīkojies ikviens. Ziniet, ja cilvēks tā iebiedēts, tad bailes aizvien pieaug, galva griežas un sāk darīt visādas mulķības, un domās saki sev – ja nu es būtu zēns un gulētu tur augšā, un durvis nebūtu pieslēgtas...

Viņa apklusā it kā izbrīnā, tad lēnām pagrieza galvu un uzlūkoja mani – bet tad es piecēlos un izgāju pastaigāties.

Pats sev es sacīju: varēšu labāk izskaidrot, kāpēc mēs šorīt nebijām istabā, ja aiziešu sāņus un mazliet padomāšu. Tā arī darīju. Tālu negāju, jo tad viņa būtu likusi mani pasaukt. Vēlāk, kad visi viesi aizgāja, es ienācu un pastāstīju viņai, ka troksnis un šāvieni pamodināja mani un «Sidu», durvis bija aizslēgtas, bet mēs gribējām visu redzēt, tālab nolaidāmies pa zibeņnovedēju, mazliet abi sasitāmies un tāpēc nekad vairs tā nedarīsim. Tad izstāstīju viņai visu to pašu, ko biju stāstījis tēvocim Sailasam, viņa sacīja, ka mums piedodot un varbūt tas nemaz neesot bijis tik ļauni, jo tādi jau esot visi zēni – lieli palaidņi, cik viņa novērojusi, un, ja nu nekas nelabs nav gadījies, tad viņa esot pateicīga, ka esam sveiki un veseli un mājās, un neesot ko būties par to, kas padarīts un pagājis. Tad viņa mani noskūpstīja, paglaudīja man galvu, tad sadrūma, pēkšņi salecās un iesaucās:

– Žēlīgais dievs, ir jau gandrīz nakts, bet Sids vēl nav pārnācis! Kas tam zēnam noticis?

Gribēju izmantot izdevību, pielēcu kājās un iesaucos:

– Aizskriešu uz pilsētu un viņu sameklēšu!

– Nē, to tu nedarīsi, – viņa atbildēja. – Paliec vien tepat: pietiek, ja **viens** ir pazudis. Ja viņš neatgriezīsies uz vakariņām, tad ies tavs tēvocis.

Toms uz vakariņām neieradās, tāpēc tēvocis pēc vakariņām tūlīt aizgāja.

Viņš atgriezās ap desmitiem mazliet norūpējies, jo nebija sadzinis Toma pēdas. Krustmāte Sallija bija ļoti norūpējusies, bet tēvocis Sailass sacīja, ka rūpēm neesot iemesla. Zēni paliek zēni, tā viņš teica – arī Toms atnāksot otrā rītā sveiks un vesels. Viņai ar to bija jāapmierinās. Bet viņa teica, ka vēl kādu laiku neiesot gulēt un gaidīšot Tomu – aizdedzināšot sveci, lai viņš varētu to saskatīt.

Kad gāju augšā gulēt, viņa nāca man līdz ar savu sveci, apsedza mani un bija pret mani tik mīla kā māte, tāpēc jutos zemisks, nespēju viņai skatīties acīs. Viņa atsēdās uz manas gultas un ilgi ar mani sarunājās, pieminēja Sidu, cik viņš esot lielisks zēns, un negribēja rimties par viņu runāt – šad un tad iejautājās, vai es nezinot, kur viņš būtu varējis nomaldīties, varbūt esot ievainots vai varbūt noslīcis,

guļot šai mirklī kaut kur lielās ciešanās vai miris, un viņa nevarot būt pie Sida un viņam palīdzēt. Tad viņai sāka birt asaras, un es sacīju, ka Sidam nekas nav noticis, ka viņš būs droši vien mājās rītdien agri, viņa paspieda manu roku, noskūpstīja mani un lūdza mani šos vārdus atkārtot, jo tie viņai darot labu, viņa esot tik ļoti satraukta. Aiziedama viņa cieši un maigi ieskatījās man acīs un sacīja:

– Durvis nebūs aizslēgtas, Tom, tur ir arī logs un zibeņnovedējs, bet tu būsi labs zēns, vai ne? Un tu neaiziesi? Manis labā.

Dievs vien zina, kā es vēlējos aiziet, lai meklētu Tomu, un biju to nodomājis darīt, bet pēc šiem vārdiem nevarēju aiziet, pat ja man dotu karaļvalsti.

Bet es domāju par krustmāti un Tomu un gulēju ļoti nemierīgi. Divreiz naktī nolaidos pa zibeņnovedēju, aizgāju līdz mājas priekšpusei, redzēju, ka viņa sēž pie loga, kurā nolikta degoša svece, viņas acis raudzījās uz ceļu, un tajās bija asaras. Vēlējos, kaut spētu kaut ko darīt viņas labā, bet neko nespēju – vienīgi zvērēju, ka nekad vairs viņu neapbēdināšu. Trešoreiz pamodos ausmā, atkal nolaidos zemē, bet viņa tur vēl joprojām sēdēja – svece bija gandrīz izdzisusi – atbalstījusi uz rokas savu veco, sirmo galvu, viņa gulēja.

Četrdesmit otrā nodaļa

Tēvocis jau pirms brokastīm bija devies uz pilsētu, bet nespēja tur sadzīt Toma pēdas; abi nu sēdēja pie galda domīgi, nerunāja ne vārda, izskatījās drūmi, kafija atdzisa, bet viņi ne ēda, ne dzēra.

Beidzot tēvocis iejautājās:

– Vai es tev iedevu vēstuli?

– Kādu vēstuli?

– Ko vakar saņēmu pastā?

– Nē, tu man vēstuli neiedevi.

– Tad esmu to aizmirsis. Viņš parakņājas pa savam kabatām, tad kaut kur aizgāja, kur bija nolicis vēstuli, atnesa to un iedeva krustmātei.

Viņa sacīja:

– Tā taču ir no Senpītersbergas – no māsas.

Man šķita, ka būtu bijis labi, ja es vēlreiz pastaigātos, bet nespēju pakustēties. Taču, iekams krustmāte Sallija vēstuli atvēra, viņa to nosvieda zemē un izskrēja laukā – bija kaut ko ieraudzījusi. Es arī ieraudzīju. Tur ratos uz matrača gulēja Toms Sojers, blakus viņam sēdēja vecais dakteris un Džims krustmātes katūna tērpā, uz muguras sasietām rokām. Viņiem līdzī nāca liels ļaužu bars. Paslēpu vēstuli aiz pirmā priekšmeta, kas gadījās tuvumā, un izskrēju no istabas. Krustmāte Sallija raudādama nokrita pār Tomu un sauca:

– Ai, viņš ir miris, miris, es zinu – viņš ir miris!

Bet Toms mazliet pakustināja galvu, kaut ko noņurdēja, bija redzams, ka viņam aptumšojies prāts. Tad viņa pacēla rokas augšup un iesaucās:

– Viņš ir dzīvs, lai slavēts dievs! Ar to pietiek! – vēlreiz ātri viņu noskūpstīja un ieskrēja mājā, lai sakārtotu gultu, pa kreisi un pa labi izdalīdama pavēles nēģeriem un visiem citiem tik ātri, cik vien viņas mēle spēja kustēties.

Es sekoju pūlim, gribēju redzēt, ko viņi darīs ar Džimu; vecais dakteris un tēvocis Sailass pavadīja Tomu, kad to ienesa mājā. Vīri bija saniknoti, un daži gribēja pakārt Džimu par brīdinājumu visiem nēģeriem, kas šeit dzīvoja, tad tie nemēģinātu aizbēgt kā Džims, nesaceltu tādu traci un neliktu veselai ģimenei dienām un naktīm dzīvot nāves bailēs. Bet citi iebilda, lai to nedarot, jo tas nebūtu lietderīgi, viņš neesot mūsu nēģeris, ieradīsies viņa īpašnieks un vēl liks par viņu samaksāt. Tas mazliet atvēsināja prātus, jo tieši tie ļaudis, kas visvairāk vēlas pakārt nēģeri, kas kaut ko noziedzies, parasti vismazāk vēlas maksāt par viņu, kad šī izpriece beigusies. Viņi visi lamāja Džimu, pāris reižu iesita viņam pa galvu, bet Džims neko neteica un nelikās mani pazīstam, tad viņu ieslēdza atkal tai pašā būdā, lika apģērbt savas drēbes un atkal iekala važās, taču ne pie gultas kājas, bet pie liela kāša, kuru ieskrūvēja apakšējā balķī, arī rokas un kājas iekala važās un sacīja, ka viņš dabūšot tikai maizi un ūdeni, līdz ieradīsies viņa īpašnieks, vai, ja pēc zināma laika īpašnieks neieradīšoties, tad pārdošot viņu vairāksolīšanā. Mūsu izrakto caurumu aizbēra ar zemi, pavēlēja diviem fermeriem stāvēt katru nakti sardzē pie būdas, bet dienas laikā pie durvīm piesiet buldogu.

Kad viņi savu darbu bija veikuši un tikai vienkārši lamāja Džimu, pienāca vecais dakteris, paskatījās un sacīja:

– Neesiet pret viņu bargāki, nekā tas vajadzīgs, jo viņš nav slikts nēģeris. Kad aizbraucu un atradu zēnu, nevarēju izvilkt lodi bez palīdzības, bet pats zēns bija tādā stāvoklī, ka nevarēju aizbraukt un meklēt palīgu, viņam kļuva aizvien ļaunāk un ļaunāk, pēc kāda laika viņš sāka murgot, neļāva man tuvoties, draudēja, ka nogalināšot mani, ja es ar krītu iezīmēšot viņa plostu, un runāja vēl visvisādas mulķības – neko nespēju ar viņu izdarīt. Teicu, ka man jāatsauc kāds cilvēks, kas man palīdzētu, un, tikko izrunāju šos vārdus, šis nēģeris izlīda nezin no kurienes un sacīja, ka viņš man palīdzēsot. To viņš arī darīja, turklāt visai labi. Protams, nopratu, ka viņš ir aizbēdzis nēģeris, – bet man bija tur jāpaliek visu atlikušo dienu un nākošo nakti. Tā tik bija žeza, es jums saku! Man pilsētā divi pacienti gulēja saaukstējušies, un es labprāt būtu aizbraucis tos aplūkot, bet neiedrošinājos, jo tad nēģeris varētu aizbēgt un mani par to nosodītu. Tuvumā neparādījās arī neviena laiva, lai es varētu saukt kādu palīgā. Tā man bija jānokvern uz salas līdz šīs dienas rītam, un neesmu redzējis nēģeri, kas tik labi un uzticīgi koptu slimu, viņš taču lika uz spēles savu brīvību un arī pats bija noguris – vēroju, ka viņš bija pēdējā laikā smagi strādājis. Man šis nēģeris iepatikās. Es saku jums, džentlmeņi, ka šāds nēģeris ir tūkstoš dolāru vērts un pelna, lai ar viņu apietos laipni. Man bija viss, kas vajadzīgs, zēnam bija tikpat laba kopšana kā mājās, varbūt vēl labāka, jo viņš gulēja klusi. Un tā es tur sēdēju ar viņiem, jo biju par abiem atbildīgs, – līdz šorītam. Tad garām brauca laivās kādi vīri, un, man par laimi, nēģeris tai brīdī sēdēja uz matrača, nolīcis galvu uz ceļiem, dziļi iemidzis. Es vīriem klusiņām pamāju, viņi piezagās, satvēra un sasēja viņu, iekams viņš paguva atjēgties, un mums nebija nekādu grūtību. Zēns gulēja nemierīgā miegā, tad aptinām airus ar lupatām, piesējām plostu pie laivas, klusi un jauki atairējāmies šurp, nēģeris jau pašā sākumā nemaz nepretojās, neteica ne vārda. Viņš nav slikts nēģeris, džentlmeņi, tādas ir manas domas.

Kāds atbildēja:

– Man jāsaka – jūsu vārdi, doktor, ir laba liecība par viņu.

Abi pārējie arī mazliet atmaiga, un es biju varen pateicīgs vecajam dakterim, ka viņš tik labi izteicās par Džimu, un priecājos, ka viņa domas par Džimu saskanēja ar manējām – tiklīdz ieraudzīju šo nēģeri, sapratu, ka viņam ir laba sirds un ka viņš ir krietns cilvēks. Visi fermeri piekrita, ka Džims rīkojies krietni un pelnījis, ka to ievērotu un viņu par to kaut kā atalgotu. Ikviens no sirds apsolījās, ka viņu vairs nelamāšot.

Tad visi izgāja no būdas un aizslēdza durvis.

Es cerēju, ka varbūt kāds ieteiks noņemt viņam vienu vai abas važas, jo tās bija sasodīti smagas, vai arī apsolīs viņam pie ūdens un maizes pielikt klāt gaļu un saknes, bet neviens to pat nedomāja darīt, un man šķita, ka nebūs labi, ja es iejaukšos. Nolēmu pateikt krustmātei Sallijai visu, ko bija stāstījis dakteris, tiklīdz būšu aizpeldējis garām radzēm un klintīm – tas ir, kad izskaidrošu viņai, kāpēc aizmirsu pieminēt, ka Sidu ievainojusi lode, kad mēs tai sasodītajā naktī laivā dzināmies pakaļ izbēgušajam nēģerim.

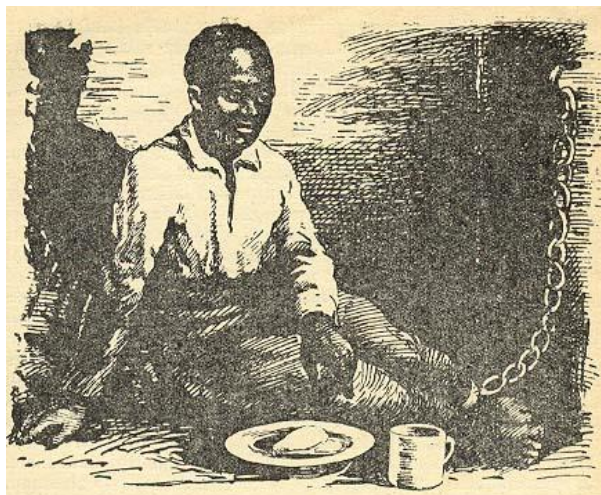
Bet laika man vēl bija diezgan. Krustmāte Sallija dienu un nakti neizgāja no ievainotā istabas, un katru reizi, kad redzēju tēvoci Sailasu, es no viņa izvairījos.

Nākošajā rītā dzirdēju, ka Tomam esot stipri labāk un krustmāte Sallija aizgājusi nosnausties. Ielavījos slimnieka istabā, domāju – ja atradīšu viņu nomodā, tad mēs abi sagudrosim kādus ticamus melus visai ģimenei. Bet viņš gulēja – ļoti mierīgi, tikai izskatījās bāls, viņa vaigi nebija vairs tik ugunssarkani kā atbraucot. Apsēdos un gaidīju, kad viņš atmodīsies. Pēc pusstundas krustmāte Sallija ieslīdēja istabā – un te nu es atkal biju iekritis! Viņa pamāja man, lai es sēdētu klusi, nosēdās man blakus un pačukstēja, ka mēs varot tagad priecāties, jo visi simptomi tagad esot pirmās šķiras, Toms jau sen neesot tik ilgi un mierīgi gulējis un izskatoties tik labi, tāpēc izredzes esot desmit pret vienu, ka viņš atmodīšoties ar skaidru apziņu.

Tā mēs sēdējām, viņu vērodami, pēkšņi viņš mazliet sakustējās, atvēra acis, kā parasts, apskatījās visapkārt un iesaucās:

– Hello! Es taču esmu **mājās**! Kā tad tā? Kur ir plosts?

– Viss kārtībā, – es atbildēju.

– Un **Džims**?

– Tāpat, – es atbildēju, bet ne sevišķi braši.

Viņš to neievēroja un atkal iesaucās:

– Labi! Lieliski! Tagad viss ir labi, viņš ir drošībā! Vai tu pateici krustmātei?

Gribēju atbildēt «jā», bet viņa iejaucās un jautāja:

– Ko tad, Sid?

– Nu visu, kā mēs to nostrādājam.

– Ko «visu»?

– Nu visu. Bet patiesībā tikai vienu: kā mēs atbrīvojām izbēgušo nēģeri – es un Toms.

– Augstais dievs! Atbrīvojāt izb... ko tu, bērns, runā! Ak vai, tu atkal murgo!

– Nē, es nemurgoju. Es zinu, par ko runāju. Mēs viņu atbrīvojām – es un Toms. Mēs to nolēmām un izdarījām. Turklāt smalki!

Toms sāka stāstīt, un krustmāte viņu ne reizes nepārtrauca, neko nejautāja, tikai sēdēja un skatījās platām acīm, ļāva viņam runāt, un es redzēju, ka man nav nozīmes iejaukties.

– Krustmāmiņ, tas mums prasīja milzīgu darbu – nedēļas, neskaitāmas stundas, katru nakti, kamēr jūs visi gulējāt. Mums bija jānozog svecas, palags, krekls, jūsu kleita, karotes, skārda šķīvji, galda naži, panna, dzirnākmens un milti, bezgala daudz lietu, un jūs nevarat iedomāties, kas tas bija par darbu, līdz izgatavojām zāģus, spalvas, ieskrāpējām uzrakstus un veicām vēl citus uzdevumus, un jūs nevarat iedomāties pat aptuveni, cik tas bija jautri. Mums bija jāuzzīmē zārki un galvaskausi, jāuzraksta anonīmas laupītāju vēstules, jānolaižas un jāuzrāpjas pa zibeņnovedēju, jāizrok caurums zem būdas, jāizgatavo virvju kāpnes, jāiesūta tās pīrāgā ieceptas, jāiesūta arī karotes un citi darba rīki, ieliekot tos jūsu priekšauta kabatā...

– Žēlīgais dievs!

– Un jāienes būdā žurkas, čūskas un zirnekļi, lai Džimam nebūtu garlaicīgi; jūs tik ilgi aizturējāt Tomu, kad viņam cepurē bija sviests, ka gandrīz mums visu izjaucāt, jo vīri ieradās, iekams paspējām iziet no būdas, mums bija slepus jāizlien un jāskrej projām, bet viņi mūs sadzirdēja un dzinās mums pakaļ, un es dabūju savu tiesu, tad mēs noskrējām sānis no takas un ļāvām viņiem drāzties mums garām, bet, kad pieskrēja suņi, tie par mums nelikās ne zinīs un aizskrēja turp, kur bija vislielākais troksnis. Mēs izvilcām savu laivu un aizbraucām līdz plostam, un viss bija labākajā kārtībā, Džims bija kļuvis brīvs cilvēks, un mēs visu bijām paveikuši paši – vai tas nav lieliski, krustmāmiņ?

– Nekad neko tamlīdzīgu neesmu dzirdējusi savā mūžā! Tad tie bijāt jūs, mazie palaidņi, kas mums sagādāja šīs raizes, sagrozījāt mums visiem galvas un pārbiedējāt līdz nāvei! Man gribētos tagad uz vietas šai mirklī atmaksāt jums par visu... Kad iedomājos, ka esmu tā sēdējusi nakti pēc nakts, bet jūs... tikai izveseļojies, mazais blēdi, un tad es no jums abiem izdzīšu veco belcebulu!

Bet Toms bija tik lepns un liksms, ka nespēja rimties, viņa mēle plāpāja bez apstājas. Krustmāte viņu pārtrauca, spļaudama uguni, abi kļiedza reizē kā kaķi uz jumta, un beidzot viņa teica:

– Labi, priecāties tagad par padarīto, bet sargies, ja tevi vēlreiz noķeršu, kad tu iesi pie viņa...

– Pie kā es iešu? – izbrīnījies vaicāja Toms, vairs nesmaidīdams.

– Pie kā? Pie izbēgušā nēģera, protams. Pie kā tad cita?

Toms mani ļoti nopietni uzlūkoja un jautāja:

– Tom, vai tu nupat neteici, ka ar Džimu viss esot kārtībā? Vai tad viņš neaizbēga?

– Viņš? – atjautāja krustmāte Sallija. – Izbēgušais nēģeris? Tik tiešām, viņš neaizbēga. Viņi to sveiku un veselu atveda atpakaļ, un viņš atkal sēd būdā pie maizes un ūdens, važās iekalts, līdz viņu pieprasīs īpašnieks vai arī viņš tiks pārdots!

Toms uzrāvās gultā sēdus, viņa acis liesmoja, nāsis kustējās kā zivs žaunas, un viņš man uzsauca:

– Viņiem nav tiesību Džimu ieslēgt! Steidzies! Nezaudē ne mirkli! Atbrīvo viņu, viņš vairs nav vergs, bet tikpat brīvs kā citi cilvēki uz zemes!

– Ko tas bērns grib teikt?

– Es gribu teikt patiesību, krustmāt Sallija, un, ja neviens cits neies turp, es pats aiziešu. Es pazīstu Džimu visu savu mūžu, un arī Toms viņu pazīst. Vecā mis Votsona nomira pirms diviem mēnešiem, un viņai bija kauns, ka gribējusi pārdot Džimu kādam pircējam, kas dzīvo lejasteces krastā. Tā viņa sacīja, un savā testamentā viņa dāvināja Džimam brīvību.

– Kāpēc tad tu gribēji viņu atbrīvot, zinādams, ka viņš jau ir brīvs?

– Ir gan jautājums – tā tikai sievietes var jautāt! Es gribēju piedzīvot **dēkas** un būtu bradājis līdz ceļgaliem asinīs... vai dieviņ, **krustmāte Pollija**!

Lai es nobeidzos uz vietas, ja tā nebija viņa, kas stāvēja durvīs lēnprātīga un apmierināta kā eņģelis, kas krietni pieēdies pīrāgus!

Krustmāte Sallija metās viņai pretim, apskāva tik cieši, ka gandrīz vai norāva galvu, un lēja asaras, un es tūlīt atradu sev labu vielu pagultē, jo šķita, ka gaiss kļūst spiedīgs. Bet es mazliet palūrēju – Toma krustmāte Pollija atbrīvojās no apskāvieniem un skatījās pāri savām brillēm uz Tomu, it kā gribētu viņu nolīdzināt ar zemi. Tad viņa sacīja:

– Jā, novērs galvu – es arī to darītu tavā vietā, Tom.

– Dārgā, – krustmāte Sallija sacīja, – vai tad viņš tā pārmainījies? Tas taču nav Toms, bet Sids. Toms... Toms, jā, kur tad ir Toms? Viņš taču nupat šeit bija.

– Tu gribi teikt, kur ir Haks Fins – vai ne? Esmu tik daudz gadu audzinājusi manu palaidnieku Tomu, ka pazīstu viņu no pirmā skatiena. Tā tik būs jauka apsveicināšanās. Izlien no pagultes, Hak Fin!

Es izlīdu. Bet pavisam sašļucis. Tik samulsušu cilvēku kā krustmāte Sallija nekad neesmu redzējis – atskaitot tēvoci Sailasu, kad viņš te ienāca un viņam viss tika pastāstīts. Viņš izskatījās kā piedzēries, varētu teikt, un neko nespēja aptvert visu dienu, bet vakarā norunāja tādu sprediķi lūgšanas sapulcē, ko nebūtu sapratis pat visgudrākais cilvēks pasaulē, un pēc šī sprediķa viņa slava ļoti pieauga. Toma krustmāte Pollija izstāstīja visu, kas un no kurienes es esmu, un man vajadzēja visu paskaidrot, kā biju ļoti samulsis, kad misis Felpsa mani uzskatīja par Tomu Sojeru – (viņa mani pārtrauca, iesaukdamās: «Sauc mani par krustmāti Salliju, esmu pie tā pieradusi, un šī uzruna nav jāmaina») – kad krustmāte Sallija mani uzskatīja par Tomu Sojeru, man nebija citas izejas kā izpildīt viņa lomu – es zināju, ka viņš nedusmotos, bet būtu pat priecīgs, jo viņam patika noslēpumainība, viņš to pārvērstu dēkā un būtu pilnīgi apmierināts. Tā tas arī izrādījās, viņš sevi nosauca par Sidu un izturējās tā, ka man viss izgāja gludi.

Krustmāte Pollija apstiprināja, ka Toms teicis patiesību, jo vecā mis Votsona atbrīvojusi Džimu savā testamentā; tātad Toms bija tik daudz pūlējis, lai atbrīvotu jau brīvu nēģeri! Un es līdz šim mirklim un šai sarunai nevarēju un nevarēju saprast, ka viņš, tik labi audzināts, palīdz atsavināt nēģeri!

Krustmāte Pollija pastāstīja: saņēmusi krustmātes Sallijas vēstuli, ka Toms un Sids esot sveiki un veseli, viņa sev sacījusi: – Ak šitā gan! To es varēju sagaidīt, atļaudama viņam braukt tik tālu bez uzraudzības. Tagad man pašai jānobrauc viss tālais ceļš pa upi, tūkstoš viens simts jūdžu, lai izdibinātu, ko tas negantnieks šoreiz izstrādājis, jo tu man neko neatbildēji.

– Kā, es nekādu vēstuli no tevis neesmu saņēmusi! – atbildēja krustmāte Sallija.

– Tavu brīnumu! Es taču tev rakstīju divas reizes, jautādama, kāpēc tu saki, ka Sids ir šeit.

– Es tās neesmu saņēmusi, māsa.

Krustmāte Pollija lēni pagriezās un bargi jautāja:

– Tu, Tom?

– Ko – es? – Viņš atbildēja uzpūties.

– Nejautā, resgali, – atdod vēstules.

– Kādas vēstules?

– Tās pašas. Liekas, būs tevi jāgrābj aiz apkakles!

– Tās ir somā. Šeit – tādas, kādas tās saņēmu pasta kantorī. Neesmu tajās ieskatījies, ne tām pieskāries. Bet zināju, ka tās radīs nepatīkšanas, un domāju, ka tās nav tik steidzīgi nododamas, es...

– Tev vajag nogērēt ādu, tas ir skaidrs! Vēl uzrakstīju vēstuli par to, ka atbraukšu. Laikam arī to viņš...

– Nē, tā pienāca vakar. Neesmu vēl to lasījusi, bet viss kārtībā – šo vēstuli saņēmu.

Būtu varējis saderēt par divi dolāriem, ka viņa vēstuli nav saņēmusi, bet domāju, ka labāk būs nesaderēt. Tāpēc neko neteicu.

Pēdējā nodaļa

Pirmajā reizē, kad sastapu Tomu vienatnē, vaicāju viņam, kāpēc viņš sagudroja visu šo bēgšanu un ko viņš būtu darījis, ja tā izdotos, ja viņš atbrīvotu nēģeri, kas jau bija brīvs? Viņš atbildēja, ka jau pašā sākumā bija iecerējis, ja mēs Džimu atbrīvotu, aizvizināt viņu pa upi uz plostu līdz pašai grīvai, piedzīvot dažādas dēkas un tad pastāstīt, ka viņš ir brīvs, lepmi aizvest viņu mājās ar tvaikoni, samaksāt par zaudēto laiku, palaist iepriekš ziņu uz mājām, lai salasās visi apkārtnes nēģeri un ievēd Džimu pilsētā ar lāpām un pūtēju orķestri, tad viņš būtu varonis un arī mēs – varoņi. Bet man šķita, ka arī tagad viss bija beidzies labi.

Mēs atbrīvojām Džimu no važām, un, kad krustmāte Pollija, tēvocis Sailass un krustmāte Sallija uzzināja, kā viņš bija dakterim palīdzējis kopt Tomu, viņi sāka traki par viņu rūpēties, novietoja labā telpā, deva viņam ēst visu, ko vien viņš vēlējās, centās viņu izklaidēt un neļāva viņam strādāt. Mēs viņu uzvedām slimnieka istabā un ilgi sarunājāmies. Toms iedeva Džimam četrdesmit dolāru par to, ka viņš mums bija tik pacietīgs cietumnieks un visu tik labi izpildīja. Džims kļuva bezgala priecīgs un strauji iesaucās:

– Nu redzi, Hak, – ko es tev teicu? Ko es tev teicu uz Džeksona salas? Es teicu, ka man ir spalvainas krūtis un ko tas nozīmē, es teicu, ka biju reiz bagāts un atkal būšu bagāts – un tas viss piepildījies! Redzi nu! Un nestrīdies pretī – pazīmes paliek pazīmes, es to saku. Es zināju, ka kļūšu bagāts tikpat skaidri, kā tagad jūtu sevi stāvam šeit.

Tad arī Toms sāka runāt un teica, ka būtu labi, ja mēs visi trīs kādu nakti izzagtos laukā, pārgērbtos un dotos pie indiāņiem dažādās baismās dēkās – viņu teritorijā uz divām nedēļām. Es sacīju, ka būtu ar mieru, bet ka man nav naudas, par ko nopirkt indiāņa tērpu, un arī no mājām naudu nevaru dabūt, jo droši vien mans vecais ir tagad jau atgriezies, paņēmis visu naudu no tiesneša Tečera un to nodzēris.

– Nē, – atbildēja Toms, – nauda ir vesela, vairāk nekā seši tūkstoši dolāru. Un tavs tēvs vēl nav atgriezies. Vismaz nebija tad, kad es izbraucu.

Džims sacīja savādā, svinīgā balsī:

– Viņš nekad vairs neatgriezīsies, Hak.

Es jautāju:

– Kāpēc, Džim?

– Nevaicā, kāpēc, Hak, bet viņš vairs nevar atgriezties.

Es tomēr neatlaidos, un beidzot viņš sacīja:

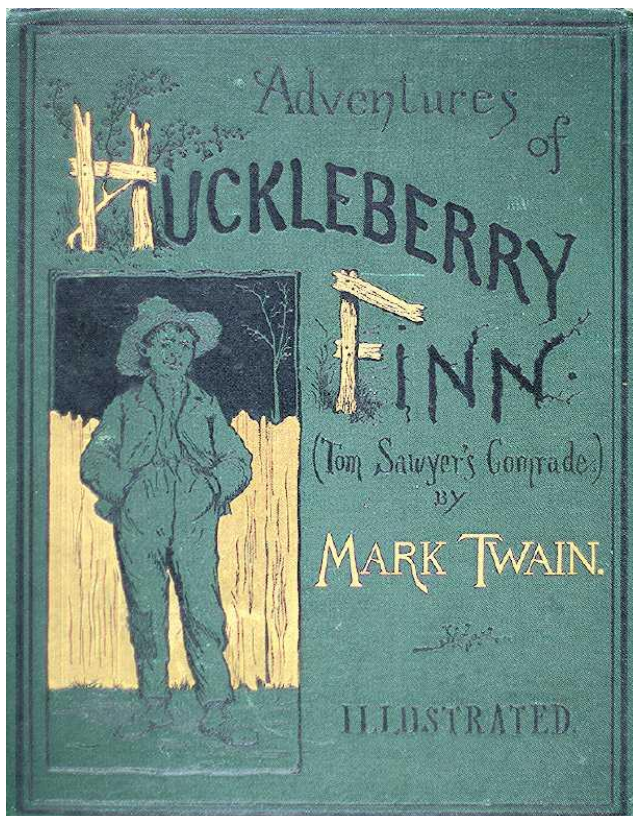
– Vai atceries māju, kas peldēja lejup pa upi? Tur vēl gulēja apsegts vīrs, es piegāju viņam klāt, atsedzu viņa seju un neļāvu tev skatīties. Tu vari saņemt savu naudu, kad vēlies, jo tas bija tavs tēvs.

* * *

Toms tagad atvaseļojies un nēsā savu lodi važiņā ap kaklu kā pulksteni, un vienmēr paskatās, cik ir pulkstenis. Vairs nav par ko rakstīt, un es ļoti priecājos par to – ja būtu zinājis, cik grūti ir uzrakstīt grāmatu, nekad to neuzsāktu, un nekad vairs to nedarīšu. Bet šķiet, ka man būs pirmajam jāaizbēg uz indiāņu teritoriju, jo krustmāte Sallija grib mani adoptēt un audzināt, un to es nevaru izturēt. Esmu to jau reiz piedzīvojis.¹⁴⁰

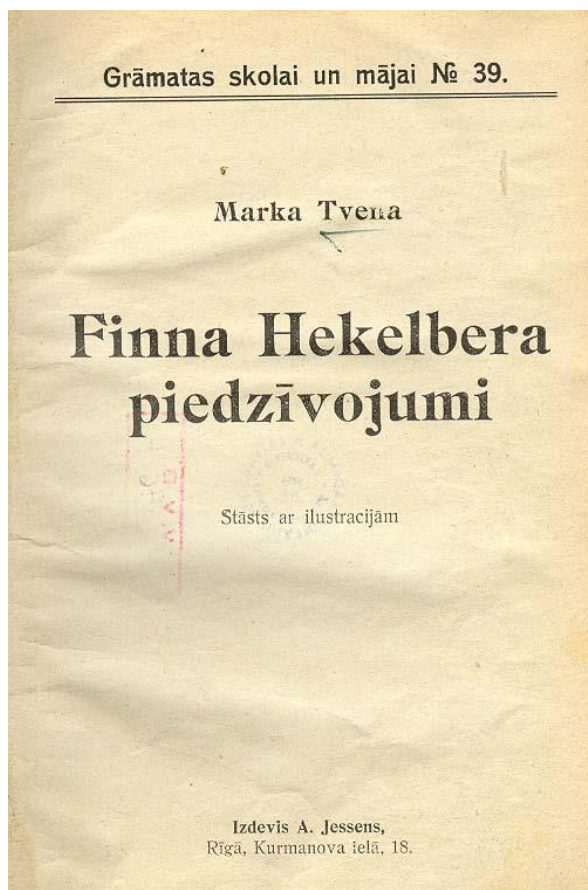
¹⁴⁰ V.E.: Pabeigts 1884. gadā, kad Markam Tvenam bija 48 gadi.

Pirmais (Ņujorkas 1885.gada februāra) izdevums (paralēli iznāca Londonā un Kanādā 1884.gada decembrī ar citiem vākiem)

Kembla ilustrācija Pirmajā izdevumā

Pirmā latviešu izdevuma titullapa

«Sprīdīša» izdevuma sākums

Intervija

Priekšvārds

2008.07.21 12:21 pirmdiena

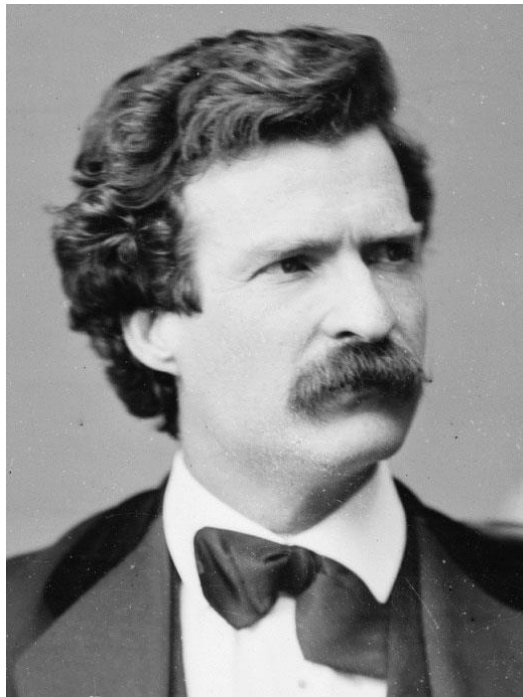
Kad es biju students, apmēram 1968.gadā, es reiz biju kaut kur uz laiku dabūjis Marka Tvena Kopoto rakstu sējumu krievu valodā, un tajā iekšā, starp citām humoreskām, bija arī «Intervija». Tā bija tik spilgta, tik vienreizēja, ka palika man atmiņā uz visu mūžu. Gāja gadi, es bieži atcerējos «Interviju», gribēju to pārlasīt vēlreiz un arī dabūt savā īpašumā; vienmēr, kad man rokās nonāca kāds Marka Tvena izdevums, es pirmām kārtām skatījos, vai tur iekšā nav «Intervijas» – bet nekad nebija. Tā man mūžā līdz pat šim laikam neizdevās vēl otrreiz sastapties ar šo sacerējumu.

Tikai tagad, pēc 40 gadiem es beidzot Internetā sameklēju «Intervijas» angļu tekstu un 2008.gada 17.jūlijā pārtulkoju to latviski. Es nezinu, vai šī humoreska ir kādreiz agrāk tulkota un publicēta latviešu valodā – katrā ziņā es to neesmu redzējis. Bet savu tulkojumu es tagad ievietoju Vekordijā. Teksts ir pārāk īss, lai veidotu patstāvīgu grāmatu, bet gaidīt, kamēr sakrāsies pietiekoši daudz manis tulkotu Marka Tvena darbu priekš veselās atsevišķas grāmatas – to es arī nevaru, jo droši vien vairāk vispār neko šajā jomā netulkošu.

Tāpēc man neatliek nekas cits, kā vien pievienot «Interviju» pašreiz gatavojamajam «Haklberija Fina» latviešu elektroniskajam izdevumam.

Valdis Egle

2008. gada 21. jūlijā

Marks Tvens apmēram tajā laikā, kad rakstīja «Interviju»

Intervija

Nervozs, uzcirties, «sprauns» jauns cilvēks paņēma krēslu, ko es viņam piedāvāju, sacīja, ka viņš nākot no *Ikdienas Pērkoņnegaisa*, un piemetināja:

- Es ceru, jums nav iebildumu, ka esmu atnācis jūs intervēt.
- Kādēļ esat atnācis?
- **Intervēt** jūs.
- Ā! Es saprotu. Jā... jā. Hm! Jā... jā.

Es tajā rītā nejutos īsti labi. Tiešām, manas spējas likās mazliet tā kā zem mākoņa. Tomēr es piegāju pie grāmatplaukta, un kad biju skatījies sešas vai septiņas minūtes, tad atradu par nepieciešamu griezties pie jaunā cilvēka. Es jautāju:

- Kā tas būtu pa burtiem?
- Kas pa burtiem?
- Intervēt.
- Ak, mans dievs! Priekš kam jums to vajag zināt pa burtiem?
- Man to nevajag zināt pa burtiem; es tikai gribēju paskatīties, ko tas nozīmē.
- Nu, tas ir pārsteidzoši, man jāsaka... Es varu pateikt jums, ko tas nozīmē, ja jūs... ja jūs...
- O, ļoti labi! Tad pasakiet, un es būšu jums ļoti pateicīgs.
- In, **in**, ter, **ter**, inter...
- Tātad tas sākas ar I?
- Nu protams!
- Ā, tad tāpēc tas aizņēma man tik daudz laika.

– Kāpēc mans **dārgais** ser? Un kā **jūs** domājat, ka tas sākas?

– Nu... es... es... es īsti nezināju. Es paņēmu Pilno vārdnīcu, un pašķirstīju beigās, cerēdams, ka atradīšu starp bildēm. Taču šis ir ļoti vecs izdevums.

– Bet, mans draugs, tam taču nevar būt **bilde**, pat ja tas būtu visjaunākais izd... Mans dārgais ser, es ļoti atvainojos, es nedomāju neko ļaunu, bet jūs neizskatāties kā... tik inteligents, kā man likās. Neko sliktu, – es nedomāju neko sliktu, nebūt nē, pavisam nē.

– O, to nav vērts pieminēt! Tas ir tik bieži ticis sacīts, un no cilvēkiem, kas man nekad neglaimos un kam nav nekādas vajadzības man glaimot, ir ticis teikts, ka es esot ļoti ievērojams šajā ziņā. Jā, jā, – viņi vienmēr runā par to ar sajūsmu.

– Viegli varu to iedomāties. Taču par šo interviju. Jūs zināt, tas tagad ir kļuvis par modes lietu, intervēt ikvienu cilvēku, kurš ir kļuvis slavens.

– Patiešām? Es nebiju par to agrāk dzirdējis. Tam jābūt ļoti interesanti. Ar ko jūs to darāt?

– Ak, nu... nu... nu... tas ir bezcerīgi. Dažos gadījumos to **vajadzētu** darīt ar rungu; bet parasti tas notiek tā, ka intervētājs uzdod jautājumus, un intervējamais uz tiem atbild. Tā tagad ir vispārēja aizraušanās. Vai jūs atļautu man uzdot jums dažus jautājumus, kas paredzēti, lai apgaismotu ievērojamus momentus jūsu publiskajā un privātajā dzīvē?

– O, ļoti labprāt... ļoti labprāt. Man ir visai sliktā atmiņa, bet es ceru, jūs to neņemsiet ļaunā. Tā ir, jāsaka, visai neregulāra atmiņa, – vienkārši nepastāvīga. Reizēm tā lēkšo auļos, un tad atkal pa divām nedēļām nevar aizvilkties līdz vajadzīgajai vietai. Tas ir liels posts man.

– Ak, tas nav svarīgi, jūs tikai pamēģiniet izdarīt labāko, ko jūs varat.

– Es darīšu. Es ziedošu tam visu savu prātu.

– Pateicos. Vai jūs esat gatavs sākt?

– Gatavs.

J. Cik jums ir gadu?

A. Jūnijā palika deviņpadsmit.

J. Tiešām? Man likās, jums varētu būt trīsdesmit pieci vai seši. Kur jūs esat dzimis?

A. Misūri štatā.¹⁴¹

J. Kad jūs sākat rakstīt?

A. 1836. gadā.¹⁴²

J. Ko, kā tad tas var būt, ja jums pašlaik ir tikai deviņpadsmit gadu?

A. Es nezinu. Man tas liekas kaut kā neparasti.

J. Tā tas patiešām ir. Ko jūs uzskatāt par visievērojamāko cilvēku, kuru jūs jebkad esat saticis?

A. Āronu Barru.¹⁴³

J. Bet jūs nevarējāt nekad satikt Āronu Barru, ja jums ir tikai deviņpadsmit gadi...

A. Nu, ja jau jūs zināt par mani vairāk nekā es pats, tad kāpēc jūs man prasāt?

J. Labi, tas bija tikai mājiens; nekas vairāk. Kā tas gadījās, ka jūs satikāt Barru?

A. Nu, man gadījās vienreiz būt viņa bērēs, un viņš lūdza mani tik ļoti netrokšņot, un...

J. Bet, debestīņ! Ja jūs bijāt viņa bērēs, tad viņam bija jābūt mirušam; un ja viņš bija miris, tad kā viņš zināja, vai jūs trokšņojat vai nē?

A. Es nezinu. Viņš vienmēr bija ļoti sīkumains vīrs šajā ziņā.

J. Tomēr es galīgi nesaprotu. Jūs sakāt, ka viņš runāja ar jums, un ka viņš bija miris.

A. Es netiku teicis, ka viņš bija miris.

J. Un vai tad viņš nebija miris?

A. Nu, daži runāja, ka viņš esot miris, daži, ka neesot.

J. Un kā jūs domājat?

¹⁴¹ V.E.: Marka Tvena dzimšanas vieta.

¹⁴² V.E.: Marks Tvens ir dzimis 1835.gada 30.novembrī.

¹⁴³ V.E.: Ārons Barrs (Aaron Burr, 1756–1836) bija trešais ASV viceprezidents 1801–1805 gados (pie prezidenta Džefersona). Nomira, kad Semjuels Klemenss, nākošais Marks Tvens, bija 9 mēnešus vecs. Barra tēvs bija presbīterāņu mācītājs, bet māte – kalvinistu teologa meita. Viņa senči bija pēc tautības angļi. 1800.gadā Barrs kandidēja uz prezidenta amatu, taču zaudēja Džefersonam. Visvairāk Barrs ir slavens ar to, ka, būdams ASV viceprezidents, 1804.gada 11.jūlijā šāvās divkaujā ar Aleksandru Hamiltonu, ASV pirmo (tai brīdī jau bijušo) finanšu ministru, un nošāva viņu. Pēc tam Barrs mēģināja paplašināt ASV teritoriju un veda nelegālu karu pret Spāniju, kādēļ tika apvainots valsts nodevībā un 1807.gadā arestēts (pēc Džefersona ordera) Misūri teritorijā. Viņu tiesāja, taču attaisnoja. 1834.gadā viņu ķēra trieka, un viņš vairs nevarēja kustēties; apglabāts Prinstonas (presbīterāņu) kapsētā Ņūdžersijā. Marka Tvena māte bija presbīterāne no Misūri, un viņas apkārtnē Barrs acīmredzot patiešām skaitījās viens no visievērojamākajiem pasaules vīriem.

A. Ak, tā nebija mana darīšana! Tās nebija manas bēres.
J. Vai jūs... Taču nē, šajā lietā mēs nekad netiksim skaidrībā. Atļaujiet man pajautāt kaut ko citu.
Kurā datumā jūs esat dzimis?
A. Pirmdienā, 1693.gada 31.oktobrī.¹⁴⁴
J. Ko! Neiespējami! Tad iznāk, ka jūs esat simt astoņdesmit gadus vecs.¹⁴⁵ Kā jūs to izskaidrojat?
A. Es to nekādi neizskaidroju.
J. Bet jūs pirmīt teicāt, ka jums esot tikai deviņpadsmit, un tagad jūs pasludināt sevi par simt un astoņdesmit gadus vecu. Tā ir drausmīga pretruna.
A. Jā, jūs to ievērojāt? (Rokasspiediens.) Daudzas reizes man tas likās tā kā pretruna, bet es kaut kā nevarēju droši pārliecināties. Cik ātri jūs pamanāt lietu būtību!
J. Pateicos par komplimentu, ciktāl tas tāds ir. Vai jums ir, vai ir bijuši brāļi un māsas?
A. Eh! Es... es... es domāju tā... jā – bet es neatceros.
J. Nu, tas ir visneparastākais apgalvojums, kādu es jebkad esmu dzirdējis!
A. Kāpēc tad? Kas jums lika tā domāt?
J. Kā es varu domāt savādāk? Nu, skatieties! Kas tā ir par gleznu pie sienas? Vai tas nav jūsu brālis?
A. Ā! jā, jā, jā! Tagad es to atceros; tas bija mans brālis. Tas ir Viljams, – mēs viņu saucām par Bilu. Nabaga vecais Bils!
J. Kāpēc? Vai tad viņš ir miris?
A. Nu jā, es tā pieņemu. Mēs nekad nevarējām to skaidri zināt. Ar viņu bija liels noslēpums.
J. Tas ir bēdīgi, ļoti bēdīgi. Viņš tātad ir pazudis bez vēsts?
A. Nu jā, vispārīgos vilcienos. Mēs viņu apglabājām.
J. **Apglabājāt viņu! Apglabājāt viņu**, nezinādami, vai viņš ir miris, vai nav?
A. O, nē! Ne tā. Viņš bija pietiekami miris.
J. Nu, man jāatzīstas, ka es nespēju to saprast. Ja jūs apglabājāt viņu un zinājāt, ka viņš ir miris...
A. Nē! nē! Mēs tikai domājām, ka viņš ir miris.
J. Ā, es saprotu! Viņš atkal atdzīvojās?
A. Varu saderēt, ka neatdzīvojās.
J. Nu, es nekad neesmu dzirdējis kaut ko tādu. **Kāds** bija miris. **Kāds** tika apglabāts. Kur tad bija noslēpums?
A. Lūk, tieši tā! Tur jau tā lieta. Redziet, mēs bijām dvīņi, – nelaiķis un es, – un mūs sajauca vannā, kad mēs bijām tikai divas nedēļas veci, un viens no mums noslīka. Bet mēs nezinājām, kurš. Daži domā, ka tas bija Bils. Daži domā, ka tas biju es.
J. Nu, tas **ir** nedzirdēti. Un kā **jūs** domājat?
A. Dievs viņu zina! Es visu pasaulē atdotu, lai zinātu skaidri. Šis svarīgais, šis šausmīgais jautājums ir metis ēnu uz visu manu dzīvi. Bet es tagad jums atklāšu vienu noslēpumu, ko es nekad neesmu teicis nevienam agrāk. Vienam no mums bija iezīme, – liela dzimumzīmīte kreisās rokas aizmugurē, – tas biju **es. Un šis bērns bija tas, kurš noslīka!**
J. Ļoti labi, tad es neredzu šeit vispār nekādu noslēpumu.
A. Jūs neredzat? Bet es gan redzu. Katrā ziņā es nesaprotu, kā viņi varēja tik rupji kļūdīties un apglabāt nepareizo bērnu. Taču ššš! – nepiemini to tur, kur mana ģimene var dzirdēt. Debesis zina, viņiem ir pietiekami daudz sirdsestu un raizju arī bez tā.
J. Labi, es domāju, man tagad ir pietiekami daudz materiālu, un es esmu jums pateicību parādā par jūsu pūliņiem. Bet mani ļoti ieinteresēja tas gadījums ar Ārona Barra bērēm. Vai jūs nevarētu man pateikt, kādi tieši apstākļi lika jums domāt, ka Barrs bija tik ievērojams vīrs?
A. O, tas bija tīrais sīkums! To pavisam nepamanītu pat viens cilvēks no piecdesmit. Kad bērū ceremonija bija beigusies un visa procesija bija gatava doties uz kapsētu, un mirušo jauki iekārtoja uz līkratiem, tad viņš pateica, ka gribot vēl pēdējo reizi uzvest acis ainavai, un tāpēc viņš **piecēlās augšā un brauca blakus kučierim**.
Tad jaunais cilvēks godbijīgi paklanījās. Viņš bija ļoti patīkama kompānija, un man bija žēl, ka viņš aizgāja.

¹⁴⁴ V.E.: 1693.gada 31.oktobris bija sestdiena. Ja datums pēc Jūlija kalendāra, tad otrdiena.

¹⁴⁵ V.E.: Tātad intervija notiek laikā no 1873.gada 31.oktobra līdz 1874.gada 31.oktobrim; Markam Tvenam tad bija 37 vai 38 gadi.

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvēniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-HUCK	1
Marks Tvens.....	1
HAKLBERIJS FINS	1
Priekšvārds	2
Marks Tvens. Haklberija Fina piedzīvojumi.....	3
Brīdinājums.....	3
Paskaidrojums	3
Pirmā nodaļa	3
Otrā nodaļa.....	5
Trešā nodaļa	8
Ceturtnodaļa	10
Piektā nodaļa.....	11
Sestā nodaļa	13
Septītā nodaļa.....	16
Astotā nodaļa	19
Devītā nodaļa	24
Desmitā nodaļa.....	25
Vienpadsmitā nodaļa.....	27
Divpadsmitā nodaļa	31
Trīspadsmitā nodaļa	34
Četrpadsmitā nodaļa.....	36
Piecpadsmitā nodaļa.....	38
Sešpadsmitā nodaļa.....	41
Septiņpadsmitā nodaļa	45
Astoņpadsmitā nodaļa	49
Deviņpadsmitā nodaļa.....	55
Divdesmitā nodaļa	59
Divdesmit pirmā nodaļa.....	63
Divdesmit otrā nodaļa	68
Divdesmit trešā nodaļa.....	70
Divdesmit ceturtnodaļa	73
Divdesmit piektā nodaļa.....	75
Divdesmit sestā nodaļa.....	79
Divdesmit septītā nodaļa.....	82
Divdesmit astotā nodaļa.....	86

Divdesmit devītā nodaļa.....	90
Trīsdesmitā nodaļa	94
Trīsdesmit pirmā nodaļa.....	96
Trīsdesmit otrā nodaļa.....	99
Trīsdesmit trešā nodaļa	102
Trīsdesmit ceturta nodaļa	106
Trīsdesmit piektā nodaļa	109
Trīsdesmit sestā nodaļa	112
Trīsdesmit septītā nodaļa	114
Trīsdesmit astotā nodaļa.....	117
Trīsdesmit devītā nodaļa	120
Četrdesmitā nodaļa.....	123
Četrdesmit pirmā nodaļa	125
Četrdesmit otrā nodaļa	128
Pēdējā nodaļa	131
Intervija.....	134
Priekšvārds.....	134
Intervija	134
Satura rādītājs.....	137